ENGLISH

לקוטי תורה

דברים

Likkutei Torah · Devarim

The Alter Rebbe, Rabbi Schneur Zalman of Liadi

The Hebrew text with the English translation

Edition 1 · 5787 · 2026
18 maamarim

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

Likkutei Torah
THE CHASSIDISHE PARSHA
likuteitorah.com/print/

Likkutei Torah
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

Edition 1 · October 4, 2026 · 24 Tishrei 5787

נדפס כ"ד תשרי ה'תשפ"ז

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

18 of the 83 maamarim of this volume: those translated so far. The rest follow in later editions.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Copy, print and share it freely, crediting Kehot Publication Society and likuteitorah.com; it may not be sold. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

Each edition is kept unchanged at its own address; a corrected printing is a new edition. This one: likuteitorah.com/editions/en/likkutei-torah-devarim/1/likkutei-torah-devarim-en-ed1-text-letter.pdf

---

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

Contents

SUKKOS

Maamar 1 — ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה — 5
And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation

Maamar 2 — ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (בישעיה י"ב) — 26
"And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation"

Maamar 3 — להבין מ"ש ביום השמיני עצרת תהיה לכם — 45
To understand what is written, "On the eighth day there shall be an atzeres for you"

Maamar 4 — ביום השמיני עצרת תהיה לכם — 65
On the Eighth Day, There Shall Be an Atzeres for You

SHEMINI ATZERES

Maamar 1 — ביום השמיני עצרת תהיה לכם — 85
"On the Eighth Day, There Shall Be an Atzeres for You"

Maamar 2 — ביום השמיני עצרת תהיה לכם — 117
"On the Eighth Day, an Atzeres Shall There Be for You"

Maamar 3 — ולתוספת ביאור ענין שמחת תורה דהיינו שהתורה תהיה שמחה כו' — 138
To further explain the matter of Simchas Torah

Maamar 4 — ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך... — 147
"On the eighth day he sent the people away"

Maamar 5 — ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי — 180
"Havayah is for me among my helpers, and I shall look upon my enemies"

Maamar 6 — טוב לחסות בה' מבטוח באדם — 223
It is better to take refuge in G-d than to trust in man

Maamar 7 — טוב לחסות בה' וגו' — 229
It Is Better to Take Refuge in G-d

Maamar 8 להבין ההפרש דבפסח כתיב והקרבתם אשה עולה ריח... 259
To understand the difference: on Pesach it is written, "You shall offer a fire-offering, a burnt-offering"

V'ZOS HABERACHAH

Maamar 1 ואתה מרבבות קדש 270
And He Came from the Holy Myriads

Maamar 2 תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב 281
The Torah that Moshe commanded us is the inheritance of the congregation of Yaakov

Maamar 3 ביאור ע"פ תורה צוה 304
An explanation of "The Torah that Moshe commanded us"

Maamar 4 והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא... 334
"And it shall be, every New Moon on its New Moon and every Shabbos on its Shabbos"

Maamar 5 מזמור שיר חנוכת הבית כו' ולא שמחת אויבי לי 353
"A psalm, a song for the dedication of the House..., and You did not let my enemies rejoice over me"

Maamar 6 מזמור שיר חנכת הבית לדוד 369
A psalm, a song of the dedication of the House, of David

LIKKUTEI TORAH • SUKKOS • MAAMAR 1

ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה

And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation

1 ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה. כתיב ביום השי"ע תהיה לכם. פי' כי בכל השנה היו מקריבין על גבי המזבח פרים ואילים וכבשים ושעירים ואש של

"And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation." It is written, "On the eighth day, there shall be an atzeres (a gathering-in) for you." The explanation: throughout the year they would offer upon the altar bulls, rams, lambs and goats, and fire from

מעלה היה יורד על המזבח כדמות אריה רובץ ותאכל אותם ובחג הסוכות היו מנסכין מים על גבי המזבח וניסוך המים כל שבעה. אך ביום השמיני עצרת תהיה לכם לכל הבחינות הללו.

above would descend upon the altar in the likeness of a crouching lion and consume them. On the festival of Sukkos they would pour water upon the altar, the water libation, all seven [days]. But on the eighth day, "there shall be an atzeres for you" for all these levels.

2 וביאור ענין זה כי הנה עכשיו שאין לנו בית המקדש ולא מזבח צריך כל אחד למצוא דברי חפץ בנפשו

The explanation of this matter: now that we have no Holy Temple and no altar, each person must find "words of delight" in his soul,

ולהבין איך כל הבחינות עליונות של מעלה הם למטה בעבודת ה' שבלב כל אחד ואחד ובכל דור חייב אדם

and understand how all the supernal levels above are [present] below, in the service of G-d that is in the heart of each and every one. And in every generation a person is obligated

לראות בנפשו ענין בחינת אש ששורף ומכלה את הקרבנות פרים ואילים וכבשים כו'. ובחינת ניסוך המים שבחג ובחינת יום השמיני שבו עצרת כל הבחינות הנ"ל.

to see in his soul the matter of the level of fire that burns and consumes the offerings, the bulls, rams, lambs, etc.; the level of the water libation of the festival; and the level of the eighth day, on which is the atzeres (gathering-in) of all the levels mentioned above.

3 והנה אמרו רז"ל תפלות כנגד תמידין תקנום והענין כי עבודה שבלב זו תפלה והלב הוא רומז כנגד המזבח וכשם שהיו ב' מזבחות פנימי וחיצון כך יש בלב ב' בחי' חיצוניות הלב ופנימיות הלב כנודע

Now, our Sages, of blessed memory, said: "The prayers were instituted to correspond to the daily offerings." The matter is that "the service of the heart — this is prayer," and the heart alludes to the altar. And just as there were two altars, an inner one and an outer one, so there are two levels in the heart: the outer dimension (chitzoniyus) of the heart and the inner dimension (pnimiyus) of the heart, as is known

(וכמ"ש בזח"ג פ' צו ד"ל ע"ב דמזבח הפנימי נק' קול דממה דקה שהוא בחי' קלא פנימאה ונקרא ג"כ מזבח הזהב והיא בחי' אהבה רבה שמבחינת כמעלת הזהב על הכסף כו' וע' מזה ג"כ בזח"ג פרשה בהעלותך דקנ"א ע"ב ובפרדס בעה"כ ערך מזבח.

(as is written in Zohar III, Parshas Tzav, p. 30b, that the inner altar is called "a still, small voice," which is the level of the inner voice; it is also called the golden altar, and it is the level of great love (ahavah rabbah), which is of the level [that surpasses the other] as gold surpasses silver, etc. See also on this in Zohar III, Parshas Behaalos'cha, p. 151b, and in Pardes, Erchei HaKinuyim, the entry "Mizbe'ach" (altar).

ויובן עוד ענין ב' בחי' אלו ממ"ש בד"ה שיר השירים בענין ב' בחי' כלה ע"ש וזהו עצמו ענין ב' בחי' מזבח הנ"ל), וכשם שהיו מקריבין על מזבח החיצון כל הקרבנות פרים ואילים וכבשים כו'.

The matter of these two levels will be further understood from what is written in the discourse beginning "Shir HaShirim," concerning the two levels of "bride"; see there. And this itself is the matter of the two levels of altar mentioned above.) And just as they would offer upon the outer altar all the offerings, bulls, rams, lambs, etc.,

כך צריך כל אחד בתפלתו לעורר את האהבה הטבעית בלבו שהוא בחינת חיצוניות שבלב בלבד שתתלהט כרשפי אש בהתגלות הלב והוא בחינת אש של מעלה שיורד בדמות אריה לשרוף הקרבנות (וע"ש פרשה צו)

so must each person, in his prayer, arouse the natural love in his heart, which is the level of the outer dimension of the heart alone, so that it blaze like flashes of fire in the revealed [part] of the heart. This is the level of the fire from above that descends in the likeness of a lion to burn the offerings (see there, Parshas Tzav)

(דל"ב ע"ב ודל"ג א') ע"פ ותצא אש דא אוריאל ובפי' הרמ"ז שם. ובדף כ"ז כתב דאוריאל גימטריא אברהם.

(p. 32b and p. 33a), on "And fire went out" — "this is Uriel," and in the commentary of the Ramaz there. And on p. 27 he writes that Uriel is numerically equal to Avraham.

ונודע דאהבה הטבעית שבנפש האלקית היא ירושה לנו מבחי' חסד לאברהם, ועד"ז נתבאר כאן שבחי' התעוררות גילוי אהבה הטבעית זהו בחי' אש שלמעלה.

It is known that the natural love in the G-dly soul is an inheritance to us from the level of "kindness to Avraham"; and in the same way it is explained here that the level of the arousal and revelation of the natural love is the level of the fire from above.

וע' עוד בזהר בראשית (ד"ו ע"ב) ובפי' הרמ"ז שם דבחי' אריה בגימ' ר"י"ו והוא מבחי' רוחא דשבק בה ע"ש

See further in the Zohar, Bereishis (p. 6b), and in the commentary of the Ramaz there, that the level of "aryeh" (lion) is numerically two hundred and sixteen, and it is from the level of "the spirit that he left in her"; see there.

וגם עד"ז יובן שייכות בחי' זו לאהבה הטבעית, והוא ע"פ מ"ש במ"א בד"ה וילקט יוסף בפרשה ויגש בענין הספיחים שזהו כענין רוחא דשביק בה כו'

In this way too the connection of this level to the natural love will be understood. It follows what is written elsewhere, in the discourse beginning "Vayelaket Yosef" in Parshas Vayigash, concerning the aftergrowths, that this is like the matter of "the spirit that he left in her," etc.

ועמ"ש מענין אהבה הטבעית בד"ה לבאר ענין יוהכ"פ ועמ"ש מענין אריה בד"ה ואריה כבקר יאכל תבן,

See what is written about the natural love in the discourse beginning "To explain the matter of Yom HaKippurim," and what is written about the lion in the discourse beginning "And the lion, like cattle, shall eat straw."

והוא ע"ד מ"ש אחרי ה' ילכו כאריה ישאג שהיא אהבה המתלהבת ומתלהטת בלב האדם בזכרו את ה' שאינו רוצה להיות נפרד ח"ו.

It is in the manner of what is written, "They shall walk after G-d; like a lion He shall roar" — this is a love that flares and blazes in a person's heart when he remembers G-d, for he does not want to be separated [from Him], G-d forbid.

4 וכתיב כי ה' אלקיך אש אוכלה הו א אש אוכלה אש ששורף ומכלה את כל האישים אשר לא לה' המה הנקרא בשם אש זרה ולא להיות האש כ"א לה' לבדו.

And it is written, "For the L-rd your G-d is a consuming fire." He is a consuming fire: a fire that burns and consumes all the fires that are not for G-d, which are called by the name "strange fire," so that the fire be for G-d alone and nothing else.

ולכן אמרו רז"ל שאסור לאכול קודם התפלה כי מאחר שהוא רוצה לאכול איזה דבר כמו לחם גשמי מוכרח הוא להיות במעלה הגבוה ויתירה מן

Therefore our Sages, of blessed memory, said that it is forbidden to eat before prayer. For since he wants to eat something, such as physical bread, he must necessarily be on a level higher than and superior to

הלחם שמצד מעלתו היתירה עליו ראוי לשלוט בו ולאכול ממנו וכיון שהוא קודם התפלה שעדיין לא ביער ושרף את המותרות שלו באש של מעלה

the bread, so that by virtue of his superiority over it he is fit to rule over it and eat of it. But since it is before prayer, when he has not yet cleared away and burned his excesses with the fire from above,

והרי הוא מקושר בדאגת הפרנסה הרי הוא מקושר למטה ונופל במדרגות שאר ענינים גשמיים הרי הוא שוה במדרגה אל הלחם אשר הוא אוכל ואין ראוי לשלוט בו ולאכול ממנו

and he is bound up in worry over his livelihood, he is bound below and falls to the levels of other physical things; he is then on the same level as the bread that he eats, and he is not fit to rule over it and eat of it

(ועמ"ש מזה בד"ה כה תברכו בפ' נשא), וזהו עבודת האדם בתפלה לשרוף דאגת הפרנסה וכמו שהיו מקריבין ע"ג המזבח סולת חטים למנחות.

(see what is written about this in the discourse beginning "Thus shall you bless," in Parshas Naso). This is a person's service in prayer: to burn up the worry over livelihood, just as they would offer upon the altar fine wheat flour for the meal-offerings.

ולא ענין הפרנסה עצמה כי היא צריכה והכתוב משבח ואומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וגו'.

Not the matter of livelihood itself, for that is needed, and Scripture praises it, saying, "When you eat of the labor of your hands, you are fortunate," etc.

אבל הדאגה שאדם מיצר ודואג על זה הנה הוא מיסוד האש והחמימות שבנפשו הבהמית אשר זהו אש זרה וצריך לשרפה באש של מעלה בתפלה כנ"ל:

But the worry, when a person is distressed and worries about it — this comes from the element of fire and heat in his animal soul, which is a strange fire, and it must be burned up with the fire from above, in prayer, as explained above.

5 ב והנה אמרו רז"ל אע"פ שאש יורד מלמעלה מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט כדי לעשות הכנה לאש של מעלה שתרד ע"י זה.

2. Now, our Sages, of blessed memory, said: "Although fire descends from above, from heaven, it is a mitzvah to bring [fire] from an ordinary [source]," in order to make a preparation for the fire from above, that it descend through this.

ולהבין ענין זה בעבודת ה' הנה הקב"ה נקרא זורע צדקות ומצמיח ישועות. וביאור ענין זה יובן בהקדים מה שכתוב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני (עמ"ש על פסוק זה בפ' כי תשא)

To understand this matter in the service of G-d: the Holy One, blessed be He, is called "He who sows righteousness and makes salvations sprout." The explanation of this will be understood by first introducing what is written, "His left hand is under my head, and his right hand embraces me" (see what is written on this verse in Parshas Ki Sisa).

פי' וימינו תחבקני שנמשך כל כך בחינות חסד דרועא ימינא וימין מקרבת כל ניצוצות וכל נשמות ישראל להיות מיוחדים להי' יחיד ומיוחד לבדו

The explanation: "and his right hand embraces me" means that the levels of Chesed, "the right arm," are drawn down so greatly — and the right hand draws near all the sparks and all the souls of Israel, to be united with G-d, the One and Unique, alone,

כדכתיב עם קרובו עד שהוא בבחינת חיבוק ממש כאדם המחבק לחבירו שאינו יכול להפרד ממנו

as it is written, "the people near to Him" — until it is the level of an actual embrace, like a man who embraces his friend, who cannot be separated from him

בשום אופן, וכך למטה נמשך ונתגלה אה"ר להי' לבדו שלא ליפרד ממנו ח"ו (עמ"ש מזה בביאור ע"פ שימני כחותם בענין רצועות דתליין על לבא).

in any way. And so, below, great love for G-d alone is drawn down and revealed, not to be separated from Him, G-d forbid (see what is written on this in the explanation on the verse "Set me as a seal," concerning "the straps that hang upon the heart").

אך לזכות למעלת ובחינת אהבה רבה זו צ"ל מתחלה בבחי' שמאלו תחת לראשי כי שמאל דוחה.

But to merit the quality and level of this great love, there must first be the level of "his left hand is under my head," for "the left pushes away."

פי' שדוחה ומשפיל את האדם כאשר ישים אל לבו ויעמיק דעתו ומחשבתו איך שהוא רחוק מה' בתכלית ח"ו וכיוצא באלו הענינים אשר כל זה נמשך מסטרא דשמאלא כנודע

The explanation: it pushes away and humbles a person, when he takes to heart and deepens his mind and thought [on] how utterly far he is from G-d, G-d forbid, and similar matters, all of which come from the left side, as is known.

ולא שיהיה בחינת שמאל של הקב"ה עצמו הוא הדוחה ח"ו כי לא ידח ממנו נדח

It is not that the level of the left of the Holy One, blessed be He, Himself is what pushes away, G-d forbid, for "none who is banished shall be banished from Him."

אלא כאשר ישים אל לבו וכו' ונמשך ונשתלשל למטה בבחי' תחת לראשי פי' כאשר אני נוטל בחינה זו להמשיך למטה תחת לראשי

Rather, [it is] when he takes to heart, etc., and it is drawn down and descends below in the level of "under my head." The explanation: when I take this level to draw it down below, "under my head,"

דהיינו בעומק מחשבתי הרי אני בעצמי הוא הדוחה ומשפיל את עצמי ממדרגתי שהייתי מחזיק עצמי בעיני מתחלה

that is, into the depth of my thought, then I myself am the one who pushes away and humbles myself from my level, at which I had at first held myself in my own eyes

(ועמ"ש מזה בד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא), וע"ד זה סדרו רז"ל כל הוידויים שביום כפור שמתודים על נפשם ואומרים סררנו תעבנו וכיוצא בהם שמשפילים את עצמם לפני הקב"ה מאד ואומרים איך

(see what is written on this in the discourse beginning "A person is obligated to become intoxicated on Purim"). In this manner our Sages, of blessed memory, arranged all the confessions of Yom Kippur, in which they confess for their souls and say, "We have rebelled, we have acted abominably," and the like, humbling themselves greatly before the Holy One, blessed be He, and saying how

שהם רחוקים מאד ממנו יתʼ והן הם הדברים המעוררים את האהבה והצמאון להיות אליו יתʼ תשוקתו

very far they are from Him, may He be blessed. And these are the very things that arouse the love and the thirst, that one's longing be toward Him, may He be blessed.

ובזה יבא ויגיע להיות זוכה לבחינת ומעלת אהבה רבה שבחג הסוכות וזהו זורע צדקות כי

Through this he will come to attain the level and quality of great love that is on the festival of Sukkos. This is [the meaning of] "He sows righteousness," for

הנה כנסת ישראל נקʼ בשם צדקה על שם הפסוק בצדקה תכונני וגם כללות ישראל למטה מלאים מצות צדקה וחסד ובעשי"ת הוא בבחינʼ זריעה

the Congregation of Israel is called by the name tzedakah (righteousness), after the verse, "Through righteousness you shall be established"; and also the collective of Israel below are full of the mitzvah of tzedakah and of kindness; and in the Ten Days of Teshuvah this is in the state of sowing.

כי כמו הגרעין שזורעין צריך לזרוע ע"ג עפר שנחרש היטב משא"כ עפר קשה לא יזרע ולא יצמח בה כלל.

For just as the seed that is sown must be sown in soil that has been well plowed, whereas hard soil will not be sown and will not sprout at all,

כך כל המצות צדקה וחסד שישראל עושין ומסגלין כל ימות השנה הנה לא יזרע ולא יצמיח בה כלל

so all the mitzvos of tzedakah and kindness that Israel do and acquire all the days of the year will not be sown and will not sprout at all

ולא יעשה פרי למעלה כי"א ע"י בחינת עשי"ת שמשברין את לבם ודוחין ומשפילין את עצמם כעפר שנחרש בבחינת חרישה דמרפי ארעא

nor bear fruit above except through the Ten Days of Teshuvah, when they break their hearts and push away and humble themselves like plowed earth, in the manner of plowing that "loosens the soil"

(ועמ"ש מזה באריכות סד"ה האזינו השמים. איך שחרישה זו מתחיל דרך כלל בר"ה וזהו ענין שברים כו' ושהצמיחה היא חג הסוכות ע"ש).

(see what is written on this at length at the end of the discourse beginning "Listen, O heavens": how this plowing begins, in general, on Rosh Hashanah — this is the matter of the shevarim [blasts], etc. — and that the sprouting is the festival of Sukkos; see there).

וכן אנו רואים בחוש בעושי צדקה שלא יתן כ"א ע"י שישים את עצמו כעפר משא"כ אם מח

And so we see plainly in those who give tzedakah that one gives only by making himself like dust, whereas if he considers

שב את עצמו ליש ודבר לא יתן כ"א איזה מותרות ממה שיש לו אבל לא יגיעו ועמלו וחיי נפשו ממש.

himself something, an existing entity, he will give only some surplus of what he has, but not his toil and his labor and the very life of his soul.

שלזה צריך לשבר תאוות לבו הנמשכים מגסות רוחו ולהחשיב את עצמו שוה כמו חבירו המקבל ממנו ומאי חזית דדמא דידך סומק טפי כו'

For this he must break the desires of his heart that come from his haughty spirit, and regard himself as equal to his fellow who receives from him — "What makes you think that your blood is redder," etc.,

שיהיה לו מה לאכול ולשתות ולרש אין כל מאי שנא ולמה יגרע הלא אב א' לכולנו כו'.

that he should have what to eat and drink while the poor man has nothing? What is the difference, and why should he be lacking? "Have we not all one Father," etc.

6 ועמ"ש בד"ה ארץ הרים ובקעות. ועי"ז נזרע בחינת הצדקה הנ"ל ובימים שבין יום כפור לסוכות הוא בחי' הצמיחה עד שביום ראשון של חג הסוכות ונגדל ונצמח בחי' אברהם חסד עליון בחינת וימינו תחבקני הנ"ל

And see what is written in the discourse beginning "A land of hills and valleys." Through this, the level of tzedakah mentioned above is sown; the days between Yom Kippur and Sukkos are the level of sprouting, until on the first day of the festival of Sukkos there grows and sprouts the level of Avraham, supernal Chesed, the level of "and his right hand embraces me" mentioned above.

וגם בחינת ומעלת אברהם הוא ע"י שאמר ואנכי עפר ואפר דהיינו בחי' עפר שזורעין בו ומצמיח כנ"ל וזהו מצמיח ישועות והוא ע"ד מ"ש הושיעה ימינך.

The level and quality of Avraham, too, came through his saying, "I am but dust and ashes," that is, the level of dust in which one sows and which makes [things] sprout, as mentioned above. This is "He makes salvations sprout," and it is in the manner of what is written, "Save [with] Your right hand."

כי הנה כתיב השיב אחור ימינו שבחי' חסד והימין מלובש בבחי' אחוריים דברים חיצונים וצריך להושיע ידו לו לחזור אל הקדושה

For it is written, "He drew back His right hand": the level of Chesed and the right is clothed in the level of the back, in external things, and His hand must be saved for Him, to return to holiness

(ע' מ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמון גבי עת לחבק ועת לרחק מחבק, וע' מענין השיב אחור ימינו בזהר פ' ויצא קס"ג סע"ב פרשה בשלח דנ"ז

(see what is written in the discourse beginning "And I was with Him as a nursling," concerning "a time to embrace and a time to refrain from embracing." And see on the matter of "He drew back His right hand" in the Zohar, Parshas Vayetze, p. 163b, at the end of the column; Parshas Beshalach, p. 57a,

סע"א ובפרשה תרומה דקמ"ג ע"ב ובמק"מ שם וענין שהימין מלובש בבחינת אחוריים היינו למטה כשהאדם משפיל אהבתו בענינים גשמיים לימשך אחר תאוות הגוף והנה"ב כו' ואומר על שמאל שהוא ימין.

at the end of the column; and Parshas Terumah, p. 143b, and in Mikdash Melech there. The matter that the right is clothed in the level of the back refers to below, when a person lowers his love into physical matters, to be drawn after the desires of the body and the animal soul, etc., and he says of the left that it is the right.

ועי"ז גורמים ח"ו השפלת השפע לחיצונים, ועמ"ש ר"פ בשלח בענין כמה ארך אפים כו' גם בחי' השיב אחור ימינו זהו כענין המבואר במ"א ע"פ המאמר הזהר פ' ויקרא ד"כ ע"ב קב"ה בגלותא סליק לעילא כו'

Through this they cause, G-d forbid, the flow [of divine influence] to be lowered to the external forces. And see what is written at the beginning of Parshas Beshalach on the matter of "how very long-suffering," etc. The level of "He drew back His right hand" is also like the matter explained elsewhere on the Zohar's statement in Parshas Vayikra, p. 20b, "The Holy One, blessed be He, when in exile, ascended above," etc.

וכ"מ הפי' בזהר פרשה בשלח דנ"ז סע"א ע"ש וע' עוד מענין השיב אחור ימינו בזהר פ' בלק דר"א סע"א ובפרשה פנחס דרל"ז ע"א ובפרשה ויקהל דר"ג סע"א ובפ' אחרי דע"ד ע"א

The explanation in the Zohar, Parshas Beshalach, p. 57a, at the end of the column, also implies this; see there. And see further on the matter of "He drew back His right hand" in the Zohar, Parshas Balak, p. 201a, at the end of the column; Parshas Pinchas, p. 237a; Parshas Vayakhel, p. 203a, at the end of the column; and Parshas Acharei, p. 74a.

והנה ענין להושיע ידו לו זהו כמ"ש הושיעה ימינך וענני. בתהלים סי' ס', והיינו כמ"ש בד"ה האזינו הנ"ל בענין וסוכה תהיה לצל יומם.

Now, the matter of saving His hand for Him is as it is written, "Save [with] Your right hand and answer me," in Psalms, chapter 60. This is as explained in the discourse beginning "Listen, O heavens," mentioned above, concerning "And a sukkah shall be for shade by day."

כי יומם היינו בחי' חסד לאברהם בחי' ימין וצל יומם היינו בחי' מקיף עליון שנמשך על החסד והמשכה זו היא מבחי' ורב חסד ומבחי' כי חפץ חסד הוא ועמ"ש ע"פ הוי' יחתו מריביו.

For "by day" is the level of "kindness to Avraham," the level of the right; and "shade by day" is the level of a supernal encompassing light that is drawn over the Chesed. This drawing-down is from the level of "abundant in kindness" and from the level of "for He desires kindness." And see what is written on the verse "Havayah — His adversaries shall be shattered."

אשר ע"י התגלות בחי' ורב חסד בחסד עליון מתמתקים הדינים ועמ"ש ס"פ שלח בביאור ע"פ אני דפ' ציצית בענין חסדי ה' ב' בחי' חסד כו' ע"ש.

Through the revelation of the level of "abundant in kindness" within supernal Chesed, the judgments are sweetened. And see what is written at the end of Parshas Shelach, in the explanation on "I [am the L-rd your G-d]" of the passage of tzitzis, concerning "the kindnesses of G-d": two levels of Chesed, etc.; see there.

וזהו הושיעה ימינך שנמשך בחי' מקיף עליון לבחי' חסד דרועא ימינא והמשכה זו הוא ממקום עליון מאד מבחי' דלית שמאלא בהאי עתיקא. ועי"ז ועננני. להיות וימינו תחבקני.

This is "Save [with] Your right hand": that the level of the supernal encompassing light is drawn to the level of Chesed, "the right arm." This drawing-down is from a very lofty place, from the level of "there is no left in this Atika." And through this, "answer me" — that there be "and his right hand embraces me."

וזהו ענין הסוכה עפמ"ש בפע"ח שער חג הסוכות פ"ד דדפנות הסוכה שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח זהו עד"מ כנגד ג' פרקי יד ימין כו' והוא בחי' וימינו תחבקני והסכך זהו בחי' צל יומם המקיף על בחי' ימין כו' ע"ש.

This is the matter of the sukkah, according to what is written in Pri Etz Chaim, Sha'ar Chag HaSukkos, ch. 4: the walls of the sukkah — two as the law prescribes, and the third even a handbreadth — correspond, by way of analogy, to the three joints of the right arm, etc., and this is the level of "and his right hand embraces me"; and the covering (sechach) is the level of "shade by day" that encompasses the level of the right, etc.; see there.

וביאור ענין גילוי בחי' ימינו של הקב"ה בנפש האדם יובן ממ"ש בד"ה צאינה וראינה בענין שאו ידיכם קדש כו' ע"ש. וברבות נזכר מענין הושיעה ימינך במדרש איכה ס"פ גדע בחרי אף ובזח"א)

The explanation of the revelation of the level of the right hand of the Holy One, blessed be He, in a person's soul will be understood from what is written in the discourse beginning "Go out and see," concerning "Lift up your hands in holiness," etc.; see there. In the Rabbah [Midrashim], the matter of "Save [with] Your right hand" is mentioned in Midrash Eichah, at the end of [the section] "He cut down in fierce anger"; and in Zohar I

(בפ' ויצא דקס"ג סע"ב ובפ' פקודי דרל"ה ע"א) ובפ' שמיני (דל"ז ע"א) ובפ' חקת (דקפ"א ע"ב) ובפ' תרומה (דקס"ט ע"א) גבי כוס ישועות כו'

(in Parshas Vayetze, p. 163b, at the end of the column, and in Parshas Pekudei, p. 235a), and in Parshas Shemini (p. 37a), in Parshas Chukas (p. 181b) and in Parshas Terumah (p. 169a), concerning "the cup of salvations," etc.,

הושיעה ימינך כו' ושייך לזה ג"כ מ"ש בזהר פ' תשא (דקפ"ט ע"ב) ובפי' הרמ"ז שם ובפ' נח (ס"ב ב')

"Save [with] Your right hand," etc. Also connected with this is what is written in the Zohar, Parshas Tisa (p. 189b), and in the commentary of the Ramaz there, and in Parshas Noach (p. 62b),

בענין קץ הימין וע' בזהר פרשה חיי שרה (דקכ"ג סע"א וסע"ב) בענין הושיעה לו ימינו כו'

concerning "the end of the right." And see in the Zohar, Parshas Chayei Sarah (p. 123a, at the end of the column, and p. 123b, at the end of the column), concerning "His right hand saved for Him," etc.,

ובפ' בשלח (דנ"ח סע"א) ימינך ה' נאדרי בכח דא אורייתא י"ל כמ"ש לקמן בד"ה ביום השמע"צ בענין ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך שמן התורה נעשה בחי' סוכה בחי' צל כו'

and in Parshas Beshalach (p. 58a, at the end of the column): "'Your right hand, O L-rd, glorious in power' — this is the Torah." It may be said [that this is] as is written below, in the discourse beginning "On the day of Shemini Atzeres," concerning "I have placed My words in your mouth, and in the shadow of My hand I have covered you": that from the Torah there comes to be the level of a sukkah, the level of shade, etc.

נמצא זהו כמו בחי' צל יומם בחי' הושיעה ימינך כו' וגם בנפש יובן בחי' זו שהתורה נותנת כח ועוז לבחינת ימין ואהבת ה' עפמשנ"ת בד"ה בחודש השלישי בפ' יתרו בענין שהתורה נקרא עוז כו' ע"ש.

It follows that this is like the level of "shade by day," the level of "Save [with] Your right hand," etc. In the soul, too, this level will be understood: the Torah gives strength and might to the level of the right and to the love of G-d, according to what is explained in the discourse beginning "In the third month," in Parshas Yisro, concerning the Torah being called "might," etc.; see there.

7 וזהו ג"כ ימינך ה' תרעץ אויב היינו כל תאוות היצה"ר ונה"ב ותרעץ אותיות עצרת כי שמיני עצרת הוא בחי' למען דעת כל עמי הארץ כמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי.

This is also [the meaning of] "Your right hand, O L-rd, shatters the enemy": that is, all the desires of the evil inclination and the animal soul. And tir'atz (shatters) has the letters of atzeres, for Shemini Atzeres is the level of "so that all the peoples of the earth may know," as is written in the discourse beginning "The L-rd is for me among my helpers."

וזהו שאמרו רז"ל מצוה להביא מן ההדיוט פי' הדיוט היינו דברים תחתונים פשוטים וממילי דהדיוטא

This is what our Sages, of blessed memory, said: "It is a mitzvah to bring from the ordinary." The explanation: "ordinary" means lowly, simple things, and "ordinary matters,"

היינו כאשר ישים האדם אל לבו להיות ממארי דחושבנא כל מילי דהדיוטא וכל המחשבה דבור ומעשה אשר לא לה' המה שהיו בו כל ימיו ואיך שהוא רחוק מה' בתכלית ומשוקץ ומתועב כו'

that is, when a person takes to heart to be one of the "masters of reckoning," [reckoning] all the ordinary matters and all the thought, speech and action that were not for G-d, which were in him all his days, and how utterly far he is from G-d, and loathsome and abominable, etc.,

שהוא בחי' שמאל דוחה כו' ונקלה עוד מזאת והיה שפל ונבזה בעיניו ומואס בחייו ואזי יתמרמר מאד ויצעק אל ה' בצר לו

which is the level of "the left pushes away," etc. And he is made still more lightly esteemed than this, and is lowly and despised in his own eyes, and loathes his life. Then he will become very bitter and cry out to G-d in his distress,

וכדכתיב צעק לבם ומרירות הזאת היא מביאתו לעשות הכנה לאש של מעלה הוא בחינת אהבת ה' שבנפשו האלהית שתתעורר ותתלהט בלבו כנ"ל,

as it is written, "Their heart cried out." This bitterness is what brings him to make a preparation for the fire from above, which is the level of the love of G-d in his G-dly soul, that it be aroused and blaze in his heart, as mentioned above.

(ועמ"ש עוד בענין מצוה להביא מן ההדיוט בד"ה ענין חנוכה בפ' מקץ. דלשם נתבאר בע"א קצת דהיינו שזהו האהבה שהאדם ל וקח מחמת העולמות מבחי' מלכותו ית' כו'

(See further what is written on the matter of "It is a mitzvah to bring from the ordinary" in the discourse beginning "The matter of Chanukah," in Parshas Miketz, where it is explained somewhat differently: that this is the love a person takes from [contemplating] the worlds, from the level of His sovereignty, may He be blessed, etc.;

ע"ש ובד"ה לבאר ענין יוהכ"פ, ולפ"ז י"ל דענין הנז' כאן להיות ממארי דחושבנא כו' ואיך שהוא רחוק כו' זהו ענין מצות תרומת הדשן. אשר זהו הכנה לגילוי האש כו' ועמ"ש סד"ה ויהי בשלח פרעה):

see there; and in the discourse beginning "To explain the matter of Yom HaKippurim." According to this, it may be said that the matter mentioned here — being one of the "masters of reckoning," etc., and how far he is, etc. — is the matter of the mitzvah of removing the ashes, which is a preparation for the revelation of the fire, etc. And see what is written at the end of the discourse beginning "And it was, when Pharaoh sent out.")

8 ג והנה כל זה הוא בחי' אש שע"ג המזבח. אך יש בחינה אחרת גדולה וגבוה מזה

3. Now, all this is the level of the fire upon the altar. But there is another level, greater and higher than this,

והוא בחי' מים שמנסכין ע"ג המזבח בחג הסוכות שהמים מרווין צמאון הבא מיסוד האש וכמ"ש הוי כל צמא לכו למים.

and that is the level of the water that was poured upon the altar on the festival of Sukkos; for water quenches the thirst that comes from the element of fire, as it is written, "Ho, everyone who thirsts, go to the water."

9 וגם בבחינת ומדרגת מים יש כמה בחינות שונות זו למעלה מזו. כדכתיב אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים בשמים כו' אין עוד מלבדו בראייה חושיית שהוא בחי' ביטול במציאות לגמרי בבחינת ראיה כמ"ש במ"א.

Within the level and degree of water, too, there are several different levels, one above the other. As it is written, "You have been shown, to know that the L-rd is G-d; in the heavens," etc., "there is none else besides Him" — with sensory sight, which is the level of complete self-nullification (bittul) of existence, in the manner of sight, as is written elsewhere.

10 ובחינה זו נק' בחי' מים שמקרר ומכבה את חום האש כי מאחר שהוא בבחי' ביטול במציאות לגמרי אליו ית' הרי ממילא ומאליו מתקרר חום האש הטבעי אשר בנפשו האלהית והצמאון כרשפי אש שלהבת.

This level is called the level of water, which cools and extinguishes the heat of the fire. For since he is in the level of complete self-nullification of existence before Him, may He be blessed, then of itself the heat of the natural fire in his G-dly soul cools, and the thirst like flashes of fiery flame.

וכמו למשל אהבת הבן אל האב כשרוצה להתקרב אליו ועדיין הוא קצת רחוק אזי האהבה נראית ונגלית מן הלב ולחוץ שצועק אבא אבא.

It is like, for example, the love of a son for his father: when he wants to come close to him and is still somewhat far, the love is seen and revealed outside the heart, as he cries, "Father, Father!"

משא"כ כשהוא אצל אביו ממש הנה הלב תוכו רצוף אהבה אבל אינה נראית ונגלית חוץ מן הלב ולכן נקרא בחינת מים שמקרר בחינת האש שלא תתגלה לחוץ כ"א נסתרת בתוך הלב

But when he is actually beside his father, the heart within is inlaid with love, yet it is not seen and revealed outside the heart. Therefore it is called the level of water, which cools the level of fire, so that it is not revealed outwardly but hidden within the heart

(וכמ"ש במ"א בענין חסדים המכוסים כו' ועמ"ש בד"ה וידעת היום בענין וכל קרב וכליות יזמרו ומ"ש סד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול גבי ענין בהר הקדש),

(as is written elsewhere on the matter of "the covered kindnesses," etc.; and see what is written in the discourse beginning "Know this day" on the matter of "and all my innards and kidneys shall sing," and what is written at the end of the discourse beginning "And it shall be on that day that a great shofar shall be sounded," concerning "on the holy mountain").

וזהו ענין תפלת שמונה עשרה בלחש בחשאי כי בפסוקי דזמרה הוא מעורר את האהבה כרשפיאש להיות שורף ומכלה את האשים אשר הם אש זרה כנ"ל.

This is the matter of the Shemoneh Esrei prayer being [said] in a whisper, silently. For in Pesukei DeZimrah he arouses the love like flashes of fire, to burn and consume the fires that are strange fire, as mentioned above.

והרי הוא כאלו עדיין רחוק מן המלך משא"כ בתפלה שהרי הוא כאלו עומד לפני המלך ואומר ברוך אתה וכו'.

There he is as though still far from the king; whereas in the [Shemoneh Esrei] prayer he is as though standing before the king and saying, "Blessed are You," etc.

פי' ברוך בחינת המשכה שממשיך יחודו ית' למטה שיהיה הוא בבחינת ביטול אליו ית'. ועד"ז תקנו מודים אנחנו לך שהוא בחי' ביטול כמ"ש במ"א.

The explanation: "blessed" is the level of drawing down, for he draws His unity, may He be blessed, down below, so that he be in the state of self-nullification before Him, may He be blessed. In the same way they instituted "We give thanks to You," which is the level of self-nullification, as is written elsewhere.

וזהו ענין הכריעות והשתחוואות כו' לכן הוא בלחש ובחשאי (וע' בזהר פ' תרומה דקל"ז ע"א. ובפ' בראשית ד"נ ע"ב ובפ' שמיני דל"ט ע"א).

This is the matter of the bowings and prostrations, etc. Therefore it is in a whisper and silently (see in the Zohar, Parshas Terumah, p. 137a; Parshas Bereishis, p. 50b; and Parshas Shemini, p. 39a).

אך להיות בחי' ומדריגה זו קבוע' ונטועה בלב האדם כל היום שלא ימוט מזה צריך האדם לשית עצות בנפשו. כי הנה אנו רואים בחוש שאחר תפלת שמונה עשרה חוזר להיות כבראשונה.

But for this level and degree to be fixed and planted in a person's heart all day, so that he not be moved from it, a person must devise counsels in his soul; for we see plainly that after the Shemoneh Esrei prayer he goes back to being as before.

11 והעצה האמיתית הוא עסק התורה והלכותיה עם היותן מלובשים בדברים גשמיים תחתונים כמו בעניני זרעים מועד כו' הן

The true counsel is the study of Torah and its laws. Although they are clothed in lowly physical things, as in the matters of [the orders] Zeraim, Moed, etc., they

הנה תכלית היחוד והדביקות בו ית' כמ"ש במ"א וצריך האדם להבטל ולהכלל אליו ית' להיות מכון ליחודו ית' ויבטל ויפקיר את עצמו מכל רצונותיו ומחשבותיו.

are the ultimate unity and cleaving to Him, may He be blessed, as is written elsewhere. A person must nullify himself and be absorbed in Him, may He be blessed, to be a fitting place for His unity, may He be blessed, and must nullify and relinquish himself from all his wishes and thoughts.

12 וכמ״ש במ״א על פסוק ארץ אוכלת יושביה וגו׳. ובבחינה זו הנה עסק התורה שוה ממש

As is written elsewhere on the verse “A land that consumes its inhabitants,” etc. In this respect, the study of Torah is exactly equal

כמו תפלת שמונה עשרה ויכול האדם שיהיה רושם בחינת הביטול שבתפלת שמונה עשרה קבוע ונטוע במסמרות בל ימוט לנצח כל היום בעסקו בתורה.

to the Shemoneh Esrei prayer, and a person can make the impression of the self-nullification of the Shemoneh Esrei prayer fixed and planted [as] with nails, never to be moved, all day long, as he studies Torah.

וזהו ביום השמיני עצרת תהיה לכם שתהיה לכם עצרת וקליטה לבחי׳ מים הנ״ל שיקלוט ויתפוס בתוככם לבלתי תהיו פולטים ח״ו

This is “On the eighth day there shall be an atzeres for you”: that there be for you an atzeres, a holding-in and absorbing of the level of water mentioned above, that it be absorbed and held within you, so that you not expel it, G-d forbid

(וע׳ בהשמטות שבזהר ח״א סס״י כ״ה שזהו ענין כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים ועמ״ש מזה בביאור על פסוק וידעת היום בפרשה ואתחנן)

(see the Omissions to the Zohar, vol. I, at the end of section 25, that this is the matter of “For the earth shall be full of the knowledge of G-d as the waters cover the sea”; and see what is written on this in the explanation on the verse “Know this day,” in Parshas Va’eschanan).

כי אדם יכול להיות אחר התפלה חוזר כבראשונה והיינו ע״י בחינת ביום השמיני שהוא בחי׳ בינה ליבא

For a person can, after prayer, go back to being as before; and [the remedy] is through the level of “on the eighth day,” which is the level of “Binah is the heart,”

דהיינו שיהיה בו בחינת ביטול בעומק נקודת הלב כנ״ל והיינו לפי שהתגלות עתיק הוא בבינה עולם התענוג

that is, that there be in him the level of self-nullification in the depth of the point of the heart, as mentioned above. This is because the revelation of Atik is in Binah, the world of delight.

לכן ע"י"ז נמשך להיות עצרת וקליטה לבחי' מים הנ"ל שהוא בחי' אהבה בתענוגים כו' כמשל הבן כשהוא אצל אביו כו' כנ"ל.

Therefore through this there comes to be an atzeres, a holding-in and absorbing, of the level of water mentioned above, which is the level of "love in delights," etc., like the parable of the son when he is beside his father, etc., as mentioned above.

13 וזהו ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה כי בחינת מים הנ"ל צריך להיות בבחי' מעיין כדכתיב אותי עזבו מקור מים חיים כו'.

This is [the meaning of] "And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation": the level of water mentioned above must be in the manner of a wellspring, as it is written, "Me they have forsaken, the source of living waters," etc.

דהיינו ע"ד משל כמקור הנובע מתחת לארץ ואינו נראה ומושג כ"א הנביעה משא"כ המקור עצמו עמוק עמוק מי ימצאנו [וע' מזה ברע"מ ס"פ בא

That is, by way of analogy, like a source that springs forth from beneath the ground: nothing is seen and grasped but the outflow, whereas the source itself is "deep, deep; who can find it?" [See on this in the Ra'aya Mehemna, at the end of Parshas Bo

(דמ"ג ע"ב) ועיין עוד מענין אותי עזבו מקור מים חיים בזהר (ס"פ ואתחנן דרס"ו ע"א)

(p. 43b). See further on the matter of "Me they have forsaken, the source of living waters" in the Zohar (end of Parshas Va'eschanan, p. 266a)

ובמק"מ ובהרמ"ז שם ובפ' וילך (דרפ"ו ע"א) לקדשא שמא דקוב"ה באמן וע' מענין אמן ברע"מ פ' עקב (דרע"א ע"א)

and in Mikdash Melech and the Ramaz there; and in Parshas Vayelech (p. 286a), "to sanctify the Name of the Holy One, blessed be He, with Amen." And see on the matter of Amen in the Ra'aya Mehemna, Parshas Ekev (p. 271a)

ובפי' הרמ"ז שם וע' עוד בזהר ויקרא די"ב ע"א] וכך צריך האדם באתערותא דלתתא ג"כ לחפור בעומק המעיין במה שהוא נובע מן המקור עמוק עמוק מתחת לעפר

and in the commentary of the Ramaz there; and see further in the Zohar, Vayikra, p. 12a.] So too a person, through an arousal from below, must dig into the depth of the wellspring, in that it springs from the source "deep, deep" beneath the dust;

דהיינו שיהי' בבחי' ונפשי כעפר לכל תהיה וגם להעמיק עיון שכלו בעסק התורה והלכותיה (ועמ"ש סד"ה האזינו השמים גבי כרביבים עלי עשב)

that is, that he be in the level of "and let my soul be like dust to all," and also that he deepen the study of his intellect in the study of Torah and its laws (and see what is written at the end of the discourse beginning "Listen, O heavens," concerning "like showers upon the grass"),

שהיא בחי' ח"ע ראשיתה דכולא נמשך ממקור מים חיים העליונים ולמטה ירדה ונשתלשלה מאד עד שהם בבחינת מתחת לעפר ענינים גשמיי' זרעים מועד כו' ומשם הם נובעים להיות מעייני הישועה.

which is the level of supernal Chochmah, "the beginning of all," drawn from the source of the supernal living waters; and it descended and came down very far below, until they are in the level of "beneath the dust," physical matters, Zeraim, Moed, etc.; and from there they spring forth to be "wellsprings of salvation."

וזהו מעייני תרי שהם ב' בחינות בחינת ונפשי כעפר לכל תהיה ובחי' התורה שמלובשת בעפר גשמי כנ"ל ועי"ז דוקא נקרא בחינת מים חיים כי המים אשר על פני הארץ אינם נקראים מים חיים כידוע.

This is [why it says] "wellsprings" — two, for they are two levels: the level of "and let my soul be like dust to all," and the level of the Torah, which is clothed in physical dust, as mentioned above. Through this specifically it is called the level of "living waters," for the waters that are on the face of the earth are not called living waters, as is known.

(וביאור ענין ב' בחי' עפר שהם מקור ב' מעיינות הנ"ל הנה בחי' ונפשי כעפר לכל תהי' זהו מ"ש בזהר פ' וישלח) (דק"ע ע"א) מה בין עפר לאבק כו'

(The explanation of the matter of the two levels of dust that are the source of the two wellsprings mentioned above: the level of "and let my soul be like dust to all" is what is written in the Zohar, Parshas Vayishlach (p. 170a), "What is the difference between dust and powder?" etc.:

עפר דכל איבין נפקין מיני' ועמ"ש מזה בפ' וישלח סד"ה ויאבק איש עמו ובד"ה ויגש אליו יהודה גבי ענין במחשבה ארץ קדמה כו'

"dust, from which all fruits come forth." And see what is written on this in Parshas Vayishlach, at the end of the discourse beginning "And a man wrestled with him," and in the discourse beginning "And Yehudah approached him," concerning "in thought, the land came first," etc.

לכן ע״י יוכל להמשיך בחי׳ באר מים חיים שהיא האהבה שבבחי׳ מים שהוא בחי׳ ביטול.

Therefore, through this, he can draw down the level of "a well of living waters," which is the love in the level of water, which is the level of self-nullification.

14 ובחי׳ עפר הב׳ היינו כמ״ש בביאור ע״פ מי מנה עפר יעקב דקאי על עסק התורה שנק׳ עפר שהוא דבר שאינו בגדר מספר בחי׳ ולפני אחד מה אתה סופר כו׳

The second level of dust is as written in the explanation on the verse "Who has counted the dust of Yaakov," which refers to the study of Torah, which is called "dust," being something that is not within the bounds of number — the level of "and before One, what do you count?" etc.;

ע״ש, ועמ״ש במ״א בענין לך לך מארצך דגבי אברם שהו א גילוי המשכת ח״ע ממקורה כו׳ וע׳ בלק״ת שם ובפרדס בעה״כ בערך ארץ עליונה היא הבינה וכ״כ בערך עפר.

see there. And see what is written elsewhere on the matter of "Go forth from your land" concerning Avram, which is the revelation of the drawing-down of supernal Chochmah from its source, etc.; and see in Likkutei Torah there, and in Pardes, Erchei HaKinuyim, under the entry "Eretz" (land), that the supernal land is Binah; and so he writes under the entry "Afar" (dust).

וכ״כ במאורי אור ערך עפר שזהו ענין עפרות זהב וזהו הכל היה מן העפר ואפילו גלגל חמה כנזכר ברבות בקהלת, ועיין מזה ג״כ בזהר (פ׳ צו דף ל״ד ע״ב)

So too he writes in Me'orei Or, under the entry "Afar," that this is the matter of "dust of gold"; and this is "all came from the dust," even the sphere of the sun, as mentioned in the Rabbah on Koheles. See on this also in the Zohar (Parshas Tzav, p. 34b)

ועמ״ש סד״ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו ועמ״ש בביאור ע״פ הבאים ישרש בענין ארץ חפץ כו׳

and see what is written at the end of the discourse beginning "And Yaakov dwelt in the land of his father's sojournings," and what is written in the explanation on the verse "Those who come, He will cause to take root," concerning "a desirable land," etc.

ונקרא בחי׳ עפר ע״ד ישת חשך סתרו כי גם הכתר מקור הח״ע נמשך מבחי׳ תחתונה שבמאציל מל׳ דא״ס כו׳

It is called the level of dust in the manner of "He made darkness His hiding place"; for even Keser, the source of supernal Chochmah, is drawn from the lowest level of the Emanator, the Malchus of Ein Sof, etc.

ועי"ז נאמר על עסק התורה מי מנה עפר יעקב כו' וזהו ענין ב' בחי' חכמה בראש חכמה בסוף שהם נמשכים מב' בחי' עפר הנ"ל.

And of this it is said, concerning the study of Torah, "Who has counted the dust of Yaakov," etc. This is the matter of the two levels of Chochmah, "Chochmah at the beginning and Chochmah at the end," which are drawn from the two levels of dust mentioned above.

15 וז"ש ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך דהא בהא תליא כי נעוץ סופן בתחלתן.

This is what is said: "And let my soul be like dust to all; open my heart to Your Torah" — the one depends on the other, for "their end is embedded in their beginning."

ובזהר ס"פ בלק ממעיני הישועה אלין או"א היינו כי ב' מעיינות הנ"ל הן בחי' מ"נ ומ"ד ושרשן מב' יסודות דאו"א והם מקבלים מב' מזלות ונוצר ונקה וע' במ"ח דכ"א א' ב':

In the Zohar, at the end of Parshas Balak: "'From the wellsprings of salvation' — these are Abba and Imma." That is, the two wellsprings mentioned above are the levels of mayin nukvin and mayin duchrin (feminine and masculine waters), and their root is from the two Yesods of Abba and Imma, and they receive from two mazalos, "Notzer" and "Venakeh." See in M.Ch., p. 21a-b.

LIKKUTEI TORAH · SUKKOS · MAAMAR 2

ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (בישעיה י"ב)

"And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation"

1 ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (בישעיה י"ב). הנה בכל השנה היה ניסוך היין ע"ג מזבח והוא מפורש בתשב"כ בהדיא בכמה מקומות.

"And you shall draw water with joy from the wellsprings of salvation" (in Isaiah 12). Now, throughout the whole year there was the libation of wine upon the altar, and this is stated explicitly in the Written Torah in a number of places.

ובחג הסוכות היה עוד גם ניסוך המים ע"ג המזבח כל שבעת ימי החג. והוא הלכה למשה מסיני (סוכה ל"ד א' זבחים ק"י ע"ב)

And on the festival of Sukkos there was, in addition, also the libation of water upon the altar, all seven days of the festival. And this is a law [given] to Moses at Sinai (Sukkah 34a; Zevachim 110b),

שאינו מפורש בהדיא בתשב"כ רק דרבנן סמכוה אקראי ושאיבת המים היה בשמחה גדולה ע"ש ושאבתם מים בששון כו' כמבואר במסכת סוכה ספ"ד ורפ"ה.

which is not stated explicitly in the Written Torah; only, the Rabbis supported it on a verse. And the drawing of the water was [done] with great joy, on account of [the verse] "And you shall draw water with joy," etc., as explained in Tractate Sukkah, at the end of chapter 4 and the beginning of chapter 5.

ויש להבין הטעם למה אינו מפורש בתושב"כ כו' (ועיין מזה בזהר בסוף חלק א' בהשמטות די"א ע"ב ודי"ב ע"א וע"ב).

And the reason must be understood: why is it not stated explicitly in the Written Torah, etc.? (And see on this in the Zohar, at the end of Part I, in the Hashmatos, folio 11b and folio 12a and b.)

והנה בתחלה צ״ל ענין ניסוך היין כי הנה ביין כתיב (שופטים ט׳) החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים בהיות ידוע דבינה אם הבנים היא השמחה כמ״ש אם הבנים שמחה.

Now, first the matter of the wine libation must be explained. For of wine it is written (Judges 9), "Shall I leave my wine, which gladdens G-d and men?" It being known that Binah (understanding), "the mother of the children," is joy, as it is written, "The mother of the children is joyful."

כי השמחה היא גילוי ההעלם לכן נמשך דוקא מבחי׳ בינה שהוא כשמבין ומשיג תעלומות חכמה שנמשך בגילוי בהבנה והשגה ממש שמשיג אותו בטוב אז יהיה השמחה.

For joy is the revealing of what is hidden; therefore it is drawn specifically from the level of Binah. That is, when one understands and grasps the hidden things of Chochmah (wisdom), so that it is drawn into revelation, into actual understanding and comprehension, so that he grasps it well, then there will be joy.

משא״כ כשעדיין אינו משיג הדבר בהשגה היטב רק הוא עדיין נעלם בכח חכמתו ואינו בגילוי אצלו ממש לא יקבל עונג ושמחה כלל.

Whereas when he does not yet grasp the matter well in comprehension, but it is still hidden in the power of his Chochmah and is not truly revealed to him, he will receive no delight or joy at all.

אך הנה בינה נק׳ ג״ע עלמא דאתכסיא וכמ״ש בזח״א ויצא (קנ״ג ב׳ קנ״ד ובשאר דוכתי).

However, Binah is called Gan Eden, "the hidden world" (alma d'iskasya), as is written in the Zohar, Part I, Vayeitzei (153b, 154, and in other places).

וזה היה עבודת הלוים דכתיב ועבד הלוי הוא שממשיכים בחי׳ הוא דהיינו עלמא דאתכסיא הוא דא עתיקא המלובש בבינה מהעלם אל הגילוי והיינו ע״י השיר שהיו אומרים על היין שהוא בחי׳ בינה.

And this was the service of the Levites, as it is written, "And the Levite, he shall perform the service": that they draw down the level of "he" (hu), that is, the hidden world—"'He': this is Atika," which is enclothed in Binah—from concealment into revelation. That is, through the song that they would sing over the wine, which is the level of Binah.

וזהו ענין יין המשמח אלקים ואנשים שמביא אלקות לידי גילוי לאנשים דהיינו ע״י הבינה שמבין ומשיג גדולת ה׳ תתלהב נפשו בה׳

And this is the meaning of "wine that gladdens G-d and men": that it brings G-dliness into revelation for men; that is, through Binah, when one understands and grasps the greatness of G-d, his soul will be set aflame for G-d.

וזהו ג״כ בחי׳ יין הגשמי שגורם ג״כ השמחה וגילוי ההעלם נכנס יין כו׳ (וע׳ עוד מענין ועבד הלוי הוא בד״ה אז ישיר משה ובנ״י ומענין הוא בד״ה לך לך גבי הוא עשנו).

And this is also the quality of physical wine, which likewise causes joy and the revealing of what is hidden: "Wine enters," etc. (And see further on the matter of "And the Levite, he shall perform the service" in the maamar beginning "Then Moses and the children of Israel sang," and on the matter of "He" in the maamar beginning "Lech Lecha," regarding "He made us.")

אך ההפרש בין ניסוך היין שבכל השנה לבחי׳ מועדים לשמחה ובפרט סוכות זמן שמחתנו שהיה בהם ג״כ ניסוך היין הוא

However, the difference between the wine libation of the whole year and the level of "festivals for joy," and especially Sukkos, "the season of our joy," when there was also the wine libation, is

כמו עד״מ אדם כשנתפעל ושמח מאיזה דבר אעפ״כ יכול להיות השמחה וההתפעלות אצלו בהעלם מזולתו שיהיה תוכו רצוך חדוה ושמחה ואינו גלוי לעין כל

as, by way of analogy, a person who is stirred and gladdened by something: even so, the joy and the stirring can be hidden within him from others, so that his inside is "inlaid" with gladness and joy, and it is not revealed to every eye.

אבל כשנתפעל ונשמח מאד מאיזה דבר אזי נראה שמחתו לעין כל ומרנן ומרקד ברגל ומטפח ביד שאינה יכול להיות בהסתר מרוב גדולת השמחה.

But when he is stirred and gladdened very greatly by something, then his joy is seen by every eye, and he sings and dances with his feet and claps with his hand, for it cannot stay hidden, because of the sheer greatness of the joy.

כך כל השנה אף שנתפעל מאלהות א״ס ב״ה הממכ״ע וסוכ״ע עאפ״כ הוא בהעלם אצלו שאור השמחה מתעלם בהכלי והכלי מגבילתו

So [too] all year long: even though one is stirred by the G-dliness of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, who fills all worlds and encompasses all worlds (memalei kol almin and sovev kol almin), nevertheless it is hidden within him, for the light of joy is concealed in the vessel, and the vessel limits it.

אבל בחג הסוכות נראה שמחתו לעין כל שהאור בוקע הכלי מחמת רוב גדולת אור השמחה וריבוי גילוי ההעלם

But on the festival of Sukkos his joy is seen by every eye, for the light breaks through the vessel, because of the sheer greatness of the light of joy and the abundant revealing of what is hidden.

(ועמ״ש בד״ה ה׳ לי בעוזרי ועמ״ש ר״פ שלח בד״ה ענין המרגלים בפי׳ זבת חלב ודבש שהוא מחמת תוספת האור והגילוי לא יוכלו הכלים להעלים כו׳)

(And see what is written in the maamar beginning "Havayah is for me among my helpers," and what is written at the beginning of Parshas Shelach, in the maamar beginning "The matter of the spies," on the explanation of "flowing with milk and honey": that because of the added light and revelation, the vessels will not be able to conceal, etc.)

ושמחה זו היא הרעש הגדול כמו שמרנן ומרקד כשנשמח בגשמי כן ויותר מכן הוא הרנון והרקוד ברוחניות בשירות ותשבחות לפני ה׳ כמ״ש והאופנים בראש גדול.

And this joy is "the great noise": just as one sings and dances when gladdened by something physical, so, and even more than that, is the singing and dancing in spirituality, in songs and praises before G-d, as it is written, "And the Ofanim, with a great noise."

זהו ענין ניסוך היין של כל הנשנ וגם בסוכות היו מנסכים גם יין. וניסוך המים הוא היה בחג הסוכות לבד היו מנסכים יין בספל זה ומטם בספל זה מערבי של מים כו׳.

This is the matter of the wine libation of the whole year; and on Sukkos too they would also pour a libation of wine. And the water libation was on the festival of Sukkos alone: they would pour wine into this bowl and water into that bowl—"the western one of water," etc.

וניסוך היין הוא בחינת בינה וניסוך המים הוא בחינת חכמה והוא גבוה מאד נעלה מניסוך היין.

And the wine libation is the level of Binah, and the water libation is the level of Chochmah, and it is far higher and loftier than the wine libation.

והענין כי זהו בחיד כהנים ולוים כמ״ש בזהר (ח״ג דל״ט ע״א) דיין מסטרא דליואי אתי כו׳ וסטרא דכהנא מיין צלילן נהירין.

The explanation is that this is the level of Kohanim and Levites, as is written in the Zohar (Part III, 39a): "Wine comes from the side of the Levites," etc., "and the side of the Kohen [is] from clear, shining water."

כי טבע המים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך והוא בחי׳ כהן שההשפעה יורדת לכה״ג ומשם לכל ההנים כמארז״ל כה״ג נוטל חלק בראש מדת ראש הוא משפיע ויין הוא בחינת לוים

For the nature of water is to descend from a high place to a low place, and this is the level of the Kohen: the flow descends to the High Priest and from there to all the Kohanim, as our Sages said, “The High Priest takes a portion first”; by the measure of a head, he bestows. And wine is the level of the Levites,

שהוא ההעלאה ממקום נמוך למקום גבוה מאד והוא ג״כ לארמא קלא ברעש ושיר שהוא בחי׳ התגלות כמארז״ל כל בעלי השיר יוצאים בשיר.

which is ascent from a low place to a very high place; and it is also “to raise the voice,” with noise and song, which is the level of revelation, as our Sages said, “All that wear a shir (a chain) may go out with a shir.”

משא״כ מים הוא בחשאי כמו בחי׳ כהנים דעובדוי בחשאי אינון כו׳ וכמו שבחי׳ כהנים גבוה מבחי׳ לוים כמ״ש וילוו עליך וישרתוך כך ניסוך המים גבוה מאד נעלה מניסוך היין

Whereas water is in silence, like the level of the Kohanim, “whose service is in silence,” etc. And just as the level of the Kohanim is higher than the level of the Levites, as it is written, “And they shall be joined to you and serve you,” so the water libation is far higher and loftier than the wine libation

(ובפרט שהיה מים חיים שנודע מדרגתם הגבה מאד נעלה בבחינת חכמה כמ״ש במ״א גבי מים חיים דקידוש מי חטאת כו׳ גם כמ״ש בדרוש והגדת לבנך

(and especially since it was living water, whose level is known to be very high and lofty, in the level of Chochmah, as is written elsewhere regarding the living water of the sanctification of the waters of purification, etc.; and also as is written in the discourse “And you shall tell your son,”

בענין ההפרש שבין יו״ט לשבת זהו ג״כ מוחין דאימא ומוחין דאבא ובמ״א נת׳ שזהו ג״כ ההפרש בין ברכה לקדושה גם לכן בכהנים נאמר וקדשתו ובלוים כתיב לטהרם כמ״ש במ״א בד״ה שבת שבתון וע״פ ושמתי כדכד):

on the difference between Yom Tov and Shabbos: that this too is the intellect of Imma and the intellect of Abba (mochin d'Imma and mochin d'Abba). And elsewhere it is explained that this is also the difference between blessing and holiness. Also, that is why of the Kohanim it is said, "And you shall sanctify him," while of the Levites it is written, "to purify them," as is written elsewhere, in the maamar beginning "A Shabbos of complete rest" and on [the verse] "And I will make ... of kadkod").

2 ב והנה נודע ענין תורה שבכתב ותורה שבעל פה שתורה שבכתב הוא רק בחינת אותיות וצירופיהן וכמארז״ל כל התורה שמותיו של הקב״ה.

2. Now, the matter of the Written Torah and the Oral Torah is known: the Written Torah is only the level of letters and their combinations, as our Sages said, "The whole Torah is the Names of the Holy One, blessed be He."

ולכן כל אותיותיה מנויות לבל יעדיף ויחסיר וכל אות צ״ל בדמותו ותבניתו והנגיעה פוסלת והנה האותיות הן בבחינת בינה וכמ״ש במ״א ע״פ ופתחת עליו פתוחי חותם וע׳ בהרמ״ז ר״פ ויקרא.

Therefore all its letters are counted, so that one may neither add nor subtract, and every letter must be in its [proper] form and shape, and [letters] touching disqualifies. Now, the letters are in the level of Binah (understanding), as is written elsewhere on [the verse] "And you shall engrave upon it the engravings of a signet"; and see the Ramaz at the beginning of Parshas Vayikra.

וכנראה בחוש שכשבא השכל לכלל הבנה והשגה מתגלים בו בחי׳ אותיות במחשבה. אבל בבחי׳ חכמה שהוא למעלה משכל המושג אין בו בחי׳ אותיות עדיין.

As is seen by experience: when an idea comes to the point of understanding and comprehension, the level of letters in thought becomes revealed in it. But in the level of Chochmah (wisdom), which is above comprehended intellect, there is not yet the level of letters.

וזהו ענין אותיות התורה שהתשב״כ היא בבחי׳ בינה ובינה נקרא ספר תורה כמ״ש בזהר (ויקהל רף רי״ש).

And this is the matter of the letters of the Torah: that the Written Torah is in the level of Binah, and Binah is called a Torah scroll, as is written in the Zohar (Vayakhel, folio 210).

והיינו בחינת אותיות המחשבה ואע״ג דאורייתא מחכמה נפקת לגבי המאציל היא בחי׳ חכמה אבל לגבי הנבראים היא בחי׳ בינה [ולכן חמשים יום מיצ״מ עד מתן

That is, the level of the letters of thought. And although "the Torah comes forth from Chochmah," [that is,] in relation to the Emanator it is the level of Chochmah, but in relation to the created beings it is the level of Binah. (Therefore [there are] fifty days from the Exodus from Egypt until the Giving of

תורה כנגד חמשים שערי בינה וביום החמשים שער הנ׳ ניתנה תורה וע׳ בזהר תצוה דקפ״ג ע״א ותשבע״פ היא בחי׳ חכמה ושם אין האותיות עיקר כל כך

the Torah, corresponding to the fifty gates of Binah, and on the fiftieth day, the fiftieth gate, the Torah was given; and see the Zohar, Tetzaveh, 183a.) And the Oral Torah is the level of Chochmah, and there the letters are not so much the main thing,

אלא השכל וההשכלה היא העיקרית המתגלית בתוך האותיות ולכן אין מדקדקין באותיותיה כ״כ כי בתשבע״פ העיקר היא החכמה וההשכלה

but rather the idea and the intellection are the main thing, revealed within the letters. Therefore one is not so exacting with its letters, for in the Oral Torah the main thing is the wisdom and the intellection,

וכמו שאמרו בגמ׳ מאי טעמא דר׳ מאיר כו׳ שהוא בחי׳ טעמים והוא בחי׳ חכמה כנודע

as they say in the Gemara, "What is the reason of Rabbi Meir?" etc., which is the level of reasons (te'amim), and that is the level of Chochmah, as is known.

(ואף שלמטה הרי תשב״כ הוא בחינת ז״א ותשבע״פ היא בחינת מל׳ הרי אדרבה באמת בחכמה יסד ארץ שהיא מל׳ תושבע״פ וכונן שמים ז״א תשב״כ הוא בתבונה וע׳ מ״ש ע״פ השמים כסאי והארץ הדום רגלי כו׳)

(And although below, the Written Torah is the level of Z'eir Anpin and the Oral Torah is the level of Malchus, on the contrary, in truth, "With Chochmah He founded the earth," which is Malchus, the Oral Torah; and "He established the heavens," Z'eir Anpin, the Written Torah, is "with understanding" (tevunah). And see what is written on [the verse] "The heavens are My throne and the earth is My footstool," etc.)

ובזה יובן ענין הנ״ל שניסוך היין כתיב בתורה וניסוך המים לא נכתב בתורה רק הלכה למשה מסיני.

And with this the matter mentioned above will be understood: that the wine libation is written in the Torah, while the water libation is not written in the Torah but is only a law [given] to Moses at Sinai.

והיינו כי יין הוא בחי׳ בינה תשב״כ וזהו פי׳ יינה של תורה וכדלקמן ולכן יכולה להכתב בתשב״כ.

That is, because wine is the level of Binah, the Written Torah; and this is the meaning of "the wine of the Torah," as [explained] below. Therefore it can be written in the Written Torah.

משא״כ ניסוך המים שהוא בחי׳ חכמה אינה יכולה להיות כתוב בתשב״כ שתתפשט בבחי׳ כתב אותיות והוא בחי׳ מוחין דאבא ומוחין דאימא

Whereas the water libation, which is the level of Chochmah, cannot be written in the Written Torah, to spread out in the form of written letters. And this is the level of the intellect of Abba and the intellect of Imma (mochin d'Abba and mochin d'Imma).

(ולפמ״ש בע״ח שכ״ו ספ״א מובן שכערך האצי׳ למעלה מהבריאה כך ערך החכמה למעלה מהבינה באצילות עצמו והיינו שבינה היא בריאה שבאצילות משא״כ חכמה ובפרטות בחי׳ חכמה שנקרא מים חיים היא בחי׳ אצילות שבאצילות

(And according to what is written in Etz Chaim, Sha'ar 26, end of chapter 1, it is understood that as Atzilus is above Beriah, so Chochmah is above Binah within Atzilus itself; that is, Binah is Beriah of Atzilus, whereas Chochmah, and in particular the level of Chochmah that is called "living water," is the level of Atzilus of Atzilus.

והיינו שבחי׳ בינה נקרא מי דקיימא לשאלה שעם היותו בחי׳ העלם הוא ההעלם של הגילוי וכענין דכתיב יוצר אור ובורא חושך יצי׳ הוא גילוי ובריאה העלם והיינו ההעלם השייך להגילוי מחשבה ודבור משא״כ בחי׳ חכמה שהוא אצילות

That is, the level of Binah is called Mi ("Who?"), which stands to be asked about; for though it is a level of concealment, it is the concealment of revelation. As in the matter of what is written, "He forms light and creates darkness": Yetzirah (formation) is revelation, and Beriah (creation) is concealment; that is, the concealment that pertains to revelation, [to] thought and speech. Whereas the level of Chochmah, which is Atzilus—

הנה לגבי אצילות שוה בריאה ויצירה וכחשכה כאורה כמ״ש במ״א. והיינו לפי שבחינת אצי׳ הוא למעלה מסדר ההשתלשלות דבי״ע

in relation to Atzilus, Beriah and Yetzirah are equal, and "darkness is as light," as is written elsewhere. That is, because the level of Atzilus is above the order of the chain of descent (hishtalshelus) of Beriah, Yetzirah and Asiyah.

ולכן ההעלם והגילוי שבסדר השתלשלות שהוא בחי׳ בריאה ויצירה שניהם שוין ממש לגבי אצילות וה נה על ידי ניסוך המים בחג ממשיכים גילוי ההעלם שלמעלה מסדר ההשתלשלות דהיינו בחי׳ חכמה שהוא אצילות בחי׳ מוחין דאבא

Therefore the concealment and the revelation within the order of hishtalshelus, which are the levels of Beriah and Yetzirah, are both truly equal in relation to Atzilus. And so, through the water libation on the festival, one draws down the revealing of the concealment that is above the order of hishtalshelus, that is, the level of Chochmah, which is Atzilus, the level of mochin d'Abba.

לכן הוא גבוה מאד נעלה מניסוך היין מוחין דאימא שהוא גילוי ההעלם שבסדר ההשתלשלות. ועמ״ש בד״ה שיר השירים בפי׳ כי טובים דודיך מיין והוא ע״ד קריעת ים סוף

Therefore it is far higher and loftier than the wine libation, mochin d'Imma, which is the revealing of the concealment within the order of hishtalshelus. And see what is written in the maamar beginning "The Song of Songs," on the explanation of "For your love is better than wine." And this is like the splitting of the Sea of Reeds:

כי ים ויבשה הם העלם וגילוי של סדר ההשתלשלות עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגלייא אך ע״י רוח קדים קדמונו של עולם שלמעלה מסדר השתלשלות העולמות אזי הפך ים ליבשה כי שם שניהם שוין וכחשכה כאורה כנ״ל).

for sea and dry land are the concealment and revelation of the order of hishtalshelus, the hidden world and the revealed world (alma d'iskasya and alma d'isgalya). But through "the east wind" (ruach kadim), the Primordial One (Kadmono) of the world, who is above the order of the hishtalshelus of the worlds, then "He turned the sea into dry land," for there both are equal, and "darkness is as light," as [explained] above.)

ובזה יובן מארז״ל ע״פ כי טובים דודיך מיין ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה. וצ״ל מהו סופרים ומהו יינה של תורה.

And with this will be understood what our Sages said on [the verse] "For your love is better than wine": "The words of the Scribes (soferim) are more pleasing to Me than the wine of the Torah." And it must be explained: what are "Scribes," and what is "the wine of the Torah"?

והענין דהנה מבואר בספר יצירה בשלשה דברים ברא הקב״ה את עולמו בסופר וספר וסיפור. סופר הוא בחי׳ חכמה המשפיע לספר שהיא בינה בחי׳ מחשבה.

The explanation is that it is explained in Sefer Yetzirah: "With three things the Holy One, blessed be He, created His world: with sofer, sefer and sippur" (scribe, book and telling). Sofer is the level of Chochmah, which bestows upon sefer, which is Binah, the level of thought.

3 וסיפור הוא בחינת דיבור המקבל מספר שהוא בינה שהרי בלתי מחשבה א״א לדבר וזהו שבשלשה דברים אלו ברא הקב״ה עולמו

And sippur is the level of speech, which receives from sefer, which is Binah (understanding), for without thought it is impossible to speak. And this is [why] with these three things the Holy One, blessed be He, created His world:

כי התהוות העולמות הוא מבחי׳ דבר ה׳ שהיא בחי׳ ספור והדבור מקבל ממחשבה שנק׳ ספר שהוא נמשך מבחי׳ חכמה איה סופר וזהו בראשית ברא והיינו ע״י שמחכמה נמשך לבחי׳ מחשבה וממחשבה לדבור.

for the coming into being of the worlds is from the level of "the word of G-d," which is the level of sippur; and speech receives from thought, which is called sefer, which is drawn from the level of Chochmah (wisdom), "Where is the sofer?" And this is "Bereishis bara" ("In the beginning He created"): that is, through [the flow] being drawn from Chochmah to the level of thought, and from thought to speech.

4 וזהו ערבים עלי דברי סופרים בחי׳ סופר שהוא חכמה ושם הוא שרש תורה שבעל פה וניסוך המי׳ יותר מיינה של תורה והיא בחי׳ תשב״כ שנק׳ ספר

And this is "The words of the Scribes (soferim) are more pleasing to Me": the level of sofer, which is Chochmah (wisdom), and there is the root of the Oral Torah and of the water libation, "more than the wine of the Torah," which is the level of the Written Torah, called sefer,

והוא בחי׳ בינה וניסוך היין שבחי׳ חכמה שהוא בחי׳ סופר הוא גבוה מאד נעלה מבחי׳ בינה שהוא בחי׳ ספר (ועמ״ש בד״ה איה סופר וע״פ שחורה אני כו׳ מענין סופר ודס״ כו׳)

which is the level of Binah (understanding) and the wine libation. For the level of Chochmah, which is the level of sofer, is far higher and loftier than the level of Binah, which is the level of sefer. (And see what is written in the maamar beginning "Where is the sofer?" and on [the verse] "I am black," etc., on the matter of sofer and the words of the Scribes, etc.)

אך עם היות שהחכמה היא למעלה מבחי׳ בינה אעפ״כ חו״ב הם תרין ריעין דלא מתפרשין ואם כן צריך לחברם תמיד למטה ובאתעדל״ת אתערותא דלעילא

However, although Chochmah is above the level of Binah, nevertheless Chochmah and Binah are "two companions that never part," and if so, they must always be joined below; and through an arousal from below [comes] an arousal from above.

וזהו ושאבתם מים בששון מים הוא בחי׳ חכמה תשאבו בששון שהוא בחי׳ בינה ובזה יתחברו בחי׳ חו״ב להיות תרין ריעין דלא מתפרשין

And this is "And you shall draw water with joy (sasson)": water is the level of Chochmah; "you shall draw" it "with joy," which is the level of Binah. And through this the levels of Chochmah and Binah will be joined, to be "two companions that never part."

(וע׳ מ״ש במ״א בד״ה ראה אנכי נותן כו׳ מענין זה איך שגם בעבודת ה׳ למטה באדם צ״ל ב׳ הבחי׳ דחו״ב יחד תמיד בחי׳ נקודה בהיכלי׳ וא״א להיות קיום בבחי׳ א׳ לבד כו׳ ע״ש.

(And see what is written elsewhere, in the maamar beginning "See, I set before you," etc., on this matter: how also in the service of G-d below, in man, the two levels of Chochmah and Binah must always be together, the level of "a point in its palace," and it is impossible to have endurance with one level alone, etc.; see there.

ועמ״ש בד״ה וידעת היום גבי שלום שלום לרחוק ולקרוב). ולזה היו אנשי מעשה מרננים ומרקדים בעת ניסוך המים

And see what is written in the maamar beginning "Know this day," regarding "Peace, peace, to the far and to the near.") And for this [reason] the men of deeds would sing and dance at the time of the water libation.

(גם לכן היו מנסכין המים בשעת ניסוך היין כמ״ש בהרמב״ם סוף הלכות תמידין ומוספין. וזהו ג״כ ענין הנז׳ בזהר) (פ׳ בלק דקפ״ט ס״א) ע״פ ויבא לו יין דארמי מיא בההוא יין:

(Also, that is why they would pour the water at the time of the wine libation, as is written in the Rambam, end of Hilchos Temidin uMusafin. And this is also the matter mentioned in the Zohar) (Parshas Balak, 189a, bottom) on [the verse] "And he brought him wine": that he cast water into that wine.

5 ג ובכדי להבין ענין ממעיני הישועה צ״ל תחלה פסוק כוס ישועות אשא. שזה אמר דהע״ה על מדתו שהוא בחי׳ מל׳ דאצילות שנק׳ כוס ישועות.

3. And in order to understand the matter of "from the wellsprings of salvation," one must first [explain] the verse "I will raise the cup of salvations." For King David, peace be upon him, said this about his attribute, which is the level of Malchus (sovereignty) of Atzilus (Emanation), which is called "the cup of salvations."

וכמ״ש בזהר (ויחי דר״נ ע״א) דהא בהאי כוס אתנגידו ברכאן מאינון ישועות דלעילא והוא נטל לון וכניש לון לגביה כו׳

As is written in the Zohar (Vayechi, 250a): "For into this cup blessings are drawn from those salvations above, and it takes them and gathers them to itself," etc.

כמו הדבור עד״מ הוא הכלי שבו נמשכים ומתלבשים כחות הנפש שכל ומדות כו׳ כך המל׳ היא הכלי שבו נמשך השפע מכל הע״ס כו׳

Just as speech, by way of analogy, is the vessel into which the powers of the soul, intellect and emotive attributes, etc., are drawn and enclothed, so Malchus is the vessel into which the flow from all the ten Sefiros is drawn, etc.

וז״ש הלל בשמחת בית השואבה אם אני כאן הכל כאן וכדפי׳ בזהר (בהשמטות דשייך לחלק ראשון דף י״ב ע״א) אי שכינתא דאקרי אני שריא כאן הכל כאן כו׳ וע״ש.

And this is what Hillel said at the rejoicing of the Beis HaShoevah: "If I am here, all is here," as the Zohar explains (in the Hashmatos belonging to Part I, folio 12a): "If the Shechinah, which is called 'I,' dwells here, all is here," etc.; see there.

וישועות פי׳ בזהר (תרומה דקס״ט א׳) מאן ישועות דא ימינא דכתיב ותושע לו ימינו כו׳

And "salvations" is explained in the Zohar (Terumah, 169a): "What are 'salvations'? This is the right, as it is written, 'His right hand saved for Him,'" etc.

ובפ׳ בראשית (דף א׳) פי׳ שהם חמש עלין תקיפין דסחרין לשושנה שהם ה״ג והענין שהם ה״ג ממותקות מה״ח כ׳ו כמבואר בזהר הרקיע ר״פ בראשית שם.

And in Parshas Bereishis (folio 1) it explains that they are the "five strong leaves that surround the rose," which are the five Gevuros; and the point is that they are the five Gevuros sweetened by the five Chasadim, etc., as explained in the Zohar HaRakia at the beginning of Bereishis, there.

וענין הישועה הוא כי מל׳ דאצילות יורדת להחיות בי״ע כמ״ש רגליה יורדות מות ע״כ צריכה לבחי׳ ישועות להושיעה שלא יהיה יניקת החיצונים.

And the matter of the salvation is that Malchus of Atzilus descends to give life to Beriah, Yetzirah and Asiyah, as it is written, "Her feet go down to death"; therefore it needs the level of "salvations" to save it, so that there be no nurture of the external forces.

וע״ז אמר דוד כוס ישועות אשא שיוגבה בחי׳ הכוס להעלותה באצי׳ אשר שם לא יגורך רע (ועיין בהרמ״ז ר״פ בראשית דפי׳ שנשיאת הכוס הוא להמשישך לבחי׳ מל׳ מה״ג דע״י כו׳).

And about this David said, "I will raise the cup of salvations": that the level of the cup be raised, to lift it up into Atzilus, where "evil shall not dwell with You." (And see the Ramaz at the beginning of Bereishis, who explains that the raising of the cup is to draw down to the level of Malchus from the five Gevuros of Atik Yomin, etc.)

וזהו ענין ממעיני הישועה שהוא המעין שממנו נמשך הישועות לכוס של ברכה כו׳ ע״ד מ״ש במ״א בענין פי׳ נברך דברכת הזימון שהוא כמ״ש ברע״מ פ׳ בא

בענין מקור ומעין וחפירה והיא בחי׳ בריכה שנמשך לשם המעין הנובע מהמקור ע״ש (דמ״ב ב׳)

(42b), on the matter of source, wellspring and excavation; and this is the level of a pool (berechah), to which the wellspring that flows from the source is drawn; see there.

וזהו נברך להמשיך בחי׳ הריכה זו להמשיך ממנה לכוס של ברכה שמקבל מבחינת בריכה הנ״ל.

And this is "Let us bless" (nevarech): to draw down this level of a pool, to draw from it to the cup of blessing, which receives from the level of the pool mentioned above.

וזהו ענין מעייני הישועה (והיינו בחינת יסודות דאו״א. וכמ״ש בזהר) (ס״פ בלק דרי״ב סע״ב) ממעיני הישועה אלין או״א כו׳

And this is the meaning of "the wellsprings of salvation" (and that is the level of the Yesodos of Abba and Imma. And as is written in the Zohar) (end of Parshas Balak, 212b, bottom): "'From the wellsprings of salvation': these are Abba and Imma," etc.,

וכולא ממבועי נביעין עמיקין כו׳ וע׳ מ״ש בביאור ע״פ ששים המה מלכות בענין מ״ש לע״ל ומעין מבית ה׳ יצא והשקה כו׳

"and all of it is from the deep flowing springs," etc. And see what is written in the explanation on [the verse] "There are sixty queens," on the matter of what is written of the Time to Come, "And a wellspring shall come forth from the House of G-d and shall water," etc.

כי עכשיו שההמשכה מבחי׳ ונהר יוצא מעדן שהוא בחי׳ בינה אזי בהשתלשלות למטה נאמר ומשם יפרד שנעשה בחי׳ יש ודבר נפרד

For now, when the flow is drawn from the level of "And a river goes forth from Eden," which is the level of Binah, then in the descent below it is said, "and from there it separates," so that it becomes the level of a "something" (yesh) and a separate thing.

אבל כשיהי׳ גילוי בחי׳ מעין שהוא בחי׳ והכחמה מאין תמצא אזי והשקה גם אפי׳ בחי׳ נחל השטים כו׳ שגם למטה יהיה גילוי הביטול כו׳

But when there will be the revelation of the level of a wellspring, which is the level of "And wisdom (Chochmah), from nothingness (ayin) it is found," then it will "water" even the level of "the Valley of Shittim," etc.: that below too there will be the revelation of self-nullification (bittul), etc.

ומזה ג״כ יובן בתוספת ביאור ענין מעלת ניסוך המים שהוא מבחי׳ מעין בחי׳ חכמה שגבוה מאד נעלה מניסוך היין שמבחי׳ בינה בחי׳ ונהר יוצא כו׳ (וע׳ בזהר ל״ג דל״ט ע״א הנ״ל).

And from this too will be understood, with added explanation, the matter of the superiority of the water libation: that it is from the level of a wellspring, the level of Chochmah, which is far higher and loftier than the wine libation, which is from the level of Binah, the level of "And a river goes forth," etc. (And see the Zohar, Part III, 39a, mentioned above.)

וי״ל ג״כ דמבועי נביעין עמיקין היינו ב׳ מזלות ונוצר ונקה שמהם מקבלים או״א ולפי׳ הרמ״ז בכוס ישועות אשא שהישועות נמשכים מיסוד דע״י המלובש באו״א א״כ מעיני הישועה הם ע״י ואו״א כו׳

And one may also say that "the deep flowing springs" are the two mazalos, "He preserves" (notzer) and "He cleanses" (venakeh), from which Abba and Imma receive. And according to the Ramaz's explanation of "I will raise the cup of salvations," that the salvations are drawn from the Yesod of Atik Yomin, which is enclothed in Arich Anpin, if so, the wellsprings of salvation are Atik Yomin and Arich Anpin, etc.

עוד פי׳ שם בזהר בלק דמעיני הישועה הם נו״ה ובפרדס עמד ע״ז מה שייך לנו״ה שיהיה נק׳ מעייני הישועה. אך עפמ״ש במ״א בענין והנצח זו ירושלים יובן זה כו׳.

It is further explained there in the Zohar, Balak, that the wellsprings of salvation are Netzach (victory) and Hod (splendor); and in the Pardes he raised a question on this: how does [the name] "wellsprings of salvation" pertain to Netzach and Hod? But according to what is written elsewhere on the matter of "And the Netzach: this is Jerusalem," this will be understood, etc.

6 והנה ע״פ המבואר למעלה בענין ניסוך המים שלא ניתן לכתוב בתשב״כ מפני שהוא מבחי׳ סופר שלמעלה מבחי׳ ספר כנ״ל

Now, according to what was explained above about the water libation, that it was not given to be written in the Written Torah because it is from the level of sofer, which is above the level of sefer, as [explained] above,

הנה עד״ז יובן עוד ענין הקפות שבשמע״צ שלא נכתבו אפילו בתשבע״פ ואינו אלא מנהג כי

in this way one will further understand the matter of the hakafos on Shemini Atzeres, which were not written even in the Oral Torah and are only a custom. For

הנה המה מקיפים דאבא ולכן לא ניתנו לכתוב אפילו בתשבע״פ שהיא בחי׳ א״פ דחכמה כו׳

they are the encompassing lights (makifim) of Abba, and therefore they were not given to be written even in the Oral Torah, which is the level of the inner light of Chochmah (wisdom), etc.

וקרוב לזה נתבאר במ״א בענין תפלת ערבית רשות שהוא מפני שהמשכה זו היא ממקום עליון מאד עד שאין אתעדל״ת מגעת שם כ״כ לכן הוא רשות שאינו חובה ממש מטעם הנ״ל עיין בזהר ח״א דקל״ג ע״א.

And something close to this is explained elsewhere, on the matter of the evening prayer being optional: this is because this drawing-down is from a very high place, so high that the arousal from below does not reach there so much; therefore it is optional, not truly obligatory, for the reason mentioned above. See the Zohar, Part I, 133a.

(ועוד י״ל בענין ושאבתם מים בששון שהיה שמחה גדולה בשאיבת המים והוא מובן ממ״ש במ״א ע״פ ביום השמיני עצרת שבחינת חכמה מאירה בבחי׳ ריחוק. כמ״ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

And one may further say, on the matter of "And you shall draw water with joy," that there was great joy at the drawing of the water: this is understood from what is written elsewhere on [the verse] "On the eighth day, Atzeres," that the level of Chochmah shines in a state of distance, as it is written, "I said, 'I will become wise,' but it is far from me."

וזהו ג״כ ענין ותתצב אחותו מרחוק וכתיב אמור לחכמה אחותי א ת וע׳ במק״מ פ׳ תולדות) (קמ״ב א׳) בפי׳ מרחוק ה׳ נראה לי.

And this is also the meaning of "And his sister stood from afar," and it is written, "Say to Chochmah, 'You are my sister.'" And see the Mikdash Melech, Parshas Toldos (142a), on the explanation of "From afar G-d appeared to me."

אבל מבחי׳ בינה נמשך בבחי׳ קירוב וזהו כאיש אשר אמו תנחמנו כו׳ ולכן אם הבנים דייקא שמחה שהשמחה היא בחי׳ גילוי אשר זה נמשך מבחי׳ בינה דייקא.

But from the level of Binah (understanding) it is drawn in a state of closeness; and this is "As a man whom his mother comforts," etc. Therefore specifically "the mother of the children" is "joyful," for joy is the level of revelation, which is drawn specifically from the level of Binah.

7 וזהו ענין יין המשמח כו׳. אך בחג הסוכות יש כח לנש״י להמשיך בחי׳ חכמה שיהיה החכמה מאיר ג״כ בבחי׳ קירוב וגילוי כמו הבינה ממש.

And this is the meaning of "wine that gladdens," etc. But on the festival of Sukkos the souls of Israel have the power to draw down the level of Chochmah (wisdom), so that Chochmah too will shine in a state of closeness and revelation, exactly like Binah (understanding).

וע״ז נאמר בן חכם ישמח אב בן חכפ דוקא וע׳ מזה בד״ה ביום השמע״צ וזהו ענין השמחה דבית השואבה שבחי׳ מים חיים חכמה עילאה נמשך בבחי׳ גילוי וקירוב ע״ד אם הבנים שמחה שהשמחה היא הגילוי

And about this it is said, “A wise son gladdens a father”: specifically “a wise son.” And see on this in the maamar beginning “On the eighth day, Atzeres.” And this is the matter of the joy of the Beis HaShoevah: that the level of “living water,” supernal Chochmah (Chochmah Ila’ah), is drawn in a state of revelation and closeness, in the manner of “the mother of the children is joyful,” for joy is revelation.

והיינו שאז נמשכים ומתגלים מוחין דאבא כ״כ כמו הגילוי דמוחין דאימא כו׳ והכח הזה הוא ע״י התשובה ביוהכ״פ לפני הוי׳ תטהרו וכו׳ ע״ש

That is, that then the intellect of Abba (mochin d’Abba) is drawn down and revealed as much as the revelation of the intellect of Imma (mochin d’Imma), etc. And this power comes through the teshuvah of Yom Kippur, “before Havayah you shall be purified,” etc.; see there.

והיינו שע״י התשובה מעורר בחי׳ הכתר שלמעלה מהחכמה ואז ע״י התגלות הכתר בחכמה נמשך שיהיה החכמה בבחי׳ גילוי.

That is, through teshuvah one arouses the level of Keser (the Crown), which is above Chochmah; and then, through the revelation of Keser in Chochmah, it is drawn down that Chochmah be in a state of revelation.

8 ועמ״ש ע״פ אריתי מורי והוא עד״מ החכם כשנופל לו שכליים חדשים הרבה מאד מוכרח לגלות מעט מחכמתו

And see what is written on [the verse] “I have gathered my myrrh.” And this is, by way of analogy, [like] a wise man: when very many new ideas occur to him, he is compelled to reveal a little of his wisdom,

כי לא יכול לסבול מרבוי האור וכענין מ״ש במ״א ע״פ אז יבקע כשחר אורך כו׳ ועמ״ש במ״א ע״פ ארוממך ה׳

because he cannot bear the abundance of light. And it is like the matter of what is written elsewhere on [the verse] “Then your light shall break forth like the dawn,” etc. And see what is written elsewhere on [the verse] “I will exalt You, G-d,

כי דליתני כו׳ שם נת׳ ענין זה וע׳ מ״ש בפ׳ שמות סד״ה מי שם פה לאדם וזהו ענין וחסידיך ירננו שבזהר ר״פ ויצא (דקמ״ח ע״ב).

for You have drawn me up," etc.; this matter is explained there. And see what is written in Parshas Shemos, at the end of the maamar beginning "Who gave man a mouth?" And this is the matter of "And Your pious ones shall sing for joy" in the Zohar, at the beginning of Parshas Vayeitzei (148b).

גם כמו שענין התשובה הוא בחינת לרחוק שנעשה קרוב כך ע״י נמשך מלמעלה מה שהוא בחי׳ אחכמה והיא רחוקה ממני יהיה מאיר בבחי׳ קירוב ממש. ועמ״ש בביאור ע״פ ואתחנן כו׳.

Also, just as teshuvah is the level of "to the far one who has become near," so through this there is drawn from above that what is the level of "I said, 'I will become wise,' but it is far from me" will shine in a state of true closeness. And see what is written in the explanation on [the verse] "And I pleaded," etc.

9 ועו״ל דמבואר בד״ה והגדת לבנך שביו״ט נ ז׳ שמחה לפי שהוא מוחין דאימא בחי׳ השגה

And one may further say: it is explained in the maamar beginning "And you shall tell your son" that on Yom Tov joy is mentioned, because it is the intellect of Imma (mochin d'Imma), the level of comprehension;

אבל בשבת מוחין דאבא שהוא מה שלמעלה מההשגה לא שייך שמחה כי״א ביטול ועד״ז בחי׳ מים צלילין דחי״ע לא שייך שמחה.

but on Shabbos, [which is] the intellect of Abba (mochin d'Abba), which is what is above comprehension, joy does not apply, only self-nullification (bittul). And in the same way, [with] the level of the "clear water" of supernal Chochmah (Chochmah Ila'ah), joy does not apply.

אך על ידי שבת שבתון דיוהכ״פ שהוא בחי׳ שלמעלה מהשבת ומחכמה עילאה לכן נמשך בסוכות שיהיה חכמה מאיר בקירוב בבחי׳ השגה ולכן היה שמחה בניסוך המים.

But through the "Shabbos of complete rest" of Yom Kippur, which is a level above Shabbos and above supernal Chochmah, therefore it is drawn down on Sukkos that Chochmah shine in closeness, in the level of comprehension; and therefore there was joy at the water libation.

10 והוא שמחה שבבחינת ביטול ע״ד מ״ש סד״ה בשלח פרעה גבי ולא נחם כו׳ בענין ארץ כנען

And it is a joy that is in the level of self-nullification (bittul), in the manner of what is written at the end of the maamar beginning "And it came to pass, when Pharaoh sent," regarding "And [G-d] did not lead them," etc., on the matter of the land of Canaan.

ולכן זהו מעייני הישועה שלא יהיה יניקת החיצונים כי החכמה דוחה אותם וכן השמחה שבבחינת ביטול כו׳:

And therefore this is “the wellsprings of salvation”: that there be no nurture of the external forces, for Chochmah (wisdom) repels them, and so [does] the joy that is in the level of bittul, etc.

LIKKUTEI TORAH • SUKKOS • MAAMAR 3

להבין מ״ש ביום השמיני עצרת תהיה לכם

To understand what is written, “On the eighth day there shall be an atzeres for you”

1 להבין מ״ש ביום השמיני עצרת תהיה לכם. ובשביעי של פסח כתיב עצרת להוי׳ אלהיך. הנה כתיב ואהבת את ה׳ אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך.

To understand what is written, “On the eighth day there shall be an atzeres (assembly) for you,” while of the seventh day of Pesach it is written, “an atzeres to Havayah your G-d.” Now, it is written, “You shall love Havayah your G-d with all your heart (levavcha), with all your soul and with all your might (me’odecha).”

ופי׳ בכל לבבך ארז״ל בשני יצריך ביצ״ט וביצה״ר דהיינו שכל כח ועוצם הלהב רשפי אש בוערה מכל מיני יצה״ר שבעוה״ז יתהפך הלהב כולו לאהבת ה׳.

And on the meaning of “with all your heart (levavcha),” our Sages, of blessed memory, said: “with both your inclinations, with the good inclination and with the evil inclination.” That is: all the force and intensity of the flame, the sparks of burning fire, from every kind of evil inclination in this world, the whole flame shall be turned over into love of G-d.

2 וכמו שיהיה לעתיד דכתיב כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה׳ לעבדו שכם אחד

As it will be in the time to come, as it is written, “For then I will turn to the nations a pure language, that they may all call upon the Name of G-d, to serve Him with one shoulder (shechem echad).”

דהיינו שאפי׳ כל העמים עו״ג שהן שרשי התאוות גשמי׳ יהפוך להם שפה ברורה לקרוא כולם כו׳ והוא ענין אתהפכא חשוכא לנהורא ולעבדו שכם אחד.

That is: even all the nations, the idol-worshippers, who are the roots of the physical lusts, He will turn to them a pure language, that they may all call, etc. And this is the matter of “darkness being turned into light” (is’hapcha chashocha linehora); and [so] “to serve Him with one shoulder.”

פי׳ שכם בחי׳ אחוריים בתר כתפין והיינו כענין מ״ש ואתה הסבות את לבם אחורנית יתהפך להיות בבחינת אחד

The meaning of shechem (shoulder) is the level of the back, “behind the shoulders” (basar kasfin); that is, like the matter of what is written, “and You turned their heart backward.” It will be turned over to be at the level of “one.”

[וזהו ג״כ ענין ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך שבירור דיוסף להיות מבחי׳ שכם בחינת אחד הוא בבחי׳ שלמעלה יותר מבירור דהשבטים וכמ״ש סד״ה

(And this is also the matter of “And I have given you one shechem above your brothers”: that the refinement (birur) of Yosef, to be from the level of shechem, the level of “one,” is at a level higher than the refinement of the tribes; as is explained at the end of the discourse beginning

והנה אנחנו מאלמים אלומים וע׳ לקמן בענין בכל מאדך] וזהו פי׳ ואהבת שהוא לשון ציווי

“And behold, we were binding sheaves”; and see below on the matter of “with all your might.”) And this is the meaning of ve’ahavta (“you shall love”), which is a term of command

וגם לי׳ עתיד לומר שלעתיד סופך לאהוב את ה׳ בכל לבבך כי לא ידח ממנו נדח.

and also a term of the future, saying that in the time to come, “in the end you will love” G-d with all your heart; for “none that is banished will be banished from Him.”

3 וככל נפשך הוא בחי׳ אהבה גדולה מזו שאינה נתפסת בלב האדם לפי שאין בגשמיות דוגמתה וכערכה כלל כ״א להי׳ לבדו

“And with all your soul” is the level of a love greater than this, which cannot be grasped in the heart of man, because in physicality there is nothing like it or comparable to it at all; [it is] only for G-d alone.

והיא אהבת הנפש האלקי׳ לבדה וכמ״ש נפשי אויתיך והאהבה הזאת היא מתלהבת ומתלהטת בנפשות הצדיקים כי היכל ה׳ המה וכלי בית ה׳.

And it is the love of the G-dly soul (nefesh ha’Elokis) alone, as it is written, “My soul, I have desired You.” And this love flames and blazes in the souls of the tzaddikim, for “they are the Sanctuary of G-d” and “the vessels of the House of G-d.”

4 ובכל מאדך היא בחי' אהבה העולה על כולנה שהיא בחי' אהבה רבה במאד שאינה נתפסת אפילו בנשמו' הצדיקים וגבהו דרכיה במאד מאד למעלה מעלה מבחי' הנבראים שהוא לדבקה בו ית' ממש באי"ס ב"ה

"And with all your might (me'odecha)" is the level of a love that surpasses them all, which is the level of "great love" (ahavah rabbah) in the extreme (bim'od), which cannot be grasped even in the souls of the tzaddikim; "its ways are high," exceedingly high, higher and higher than the level of created beings: it is to cleave to Him, may He be blessed, truly, to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He.

והנה כתיב גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר וכך האהבה הנמשכת מזה היא בבחי' מאד בלי שיעור וגבול ואין הנפש יכולה להשיגה להיות שהנפש היא בחי' נברא בבחי' כלי וגבול

Now, it is written, "Great is G-d and exceedingly (me'od) praised, and His greatness is unsearchable." So too the love drawn from this is at the level of me'od, without measure or limit; and the soul cannot attain it, since the soul is at the level of a created being, at the level of a vessel and a limit.

אך הזוכה לאהבה רבה הזאת הם בעלי תשובה ע"ד מאמרז"ל במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

But those who merit this great love are the baalei teshuvah (those who return), in the manner of the saying of our Sages, of blessed memory: "In the place where baalei teshuvah stand, perfect tzaddikim cannot stand."

5 והענין כמ"ש כיתרון האור מן החושך. פי' שיש יתרון ומעלה לאור כשבא מן החושך דוקא

The matter is as it is written, "as the advantage of light over darkness." The meaning is that there is an advantage and superiority to light when it comes from darkness specifically.

דהיינו כשישים האדם אל לבו כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו אשר לא לה' המה בכל ימי חיי הבלו שהם חשך ממש והסתר פניו ית' ואעפ"כ בכך היה חפץ ומתאוה וכו'.

That is: when a person takes to heart all his deeds, words and thoughts which were not for G-d, in all the days of his vain life, which are actual darkness and the hiding of His face, may He be blessed; and nevertheless this is what he desired and craved, etc.

מכש״כ וק״ו שיש יתרון מעלה לאור ה׳ אשר לזאת תתרבה ותתגדל האהבה במאד ביתר שאת

How much more so, and by an argument from the lesser to the greater, is there an advantage and superiority to the light of G-d; so that because of this the love will increase and grow exceedingly (bim'od), with greater intensity

ומעלה לאין קץ להוציא נפשו ממאסרה להשתפך אל חיק אביה א״ס ב״ה ממש ולדבקה בו ממש (ועמ״ש מזה בד״ה שמאלו תחת לראשי בפ׳ כי תשא).

and higher without end, to bring his soul out of its prison, to pour itself out into the bosom of its Father, the Infinite One, blessed be He, truly, and to cleave to Him truly (and see what is explained on this in the discourse beginning "His left hand is under my head," in Parshas Ki Sisa).

וזהו ענין זדונות נעשו כזכיות ע״י תשובה כי יעלה ויבא ליגיע לבחי׳ אהבה רבה הנ״ל.

And this is the matter of "deliberate sins become like merits" through teshuvah: for he will rise and come to reach the level of great love mentioned above.

ולכן אפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד להיותם בחי׳ גמורים מלשון כלי שנגמר מלאכתו ועדיין הם בבחי׳ כלי.

Therefore even perfect tzaddikim (tzaddikim gemurim) cannot stand [there], because they are at the level of gemurim ("completed"), from the expression "a vessel whose making has been completed"; and they are still at the level of a vessel.

6 ולזה הזהירו רז״ל במאד הוי שפל רוח בפני כל אדם כדי להיות נשבר ונדכה ונכנע ורוחו נמוכה בכדי שיאיר עליו אור האהבה כיתרון האור הנ״ל.

For this reason our Sages, of blessed memory, cautioned with [the word] me'od ("very"): "Be humble of spirit before every person," so as to be broken, crushed and subdued, with a lowly spirit, so that the light of love may shine upon him, as "the advantage of light" mentioned above.

וזהו שאמרז״ל יפה שעה אחת בתשובה ומע״ט בעוה״ז מכל חיי העוה״ב ואמרו שיהיה כל ימיו בתשובה.

And this is what our Sages, of blessed memory, said: "One hour of teshuvah and good deeds in this world is finer than all the life of the World to Come"; and they said that one should be in teshuvah all his days.

כי עוה״ב אינו אלא זיו והארה ממנו יתּ׳. כמארז״ל צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה ואמרו ביו״ד נברא העוה״ב כנ״ל.

For the World to Come is nothing but a radiance and illumination from Him, may He be blessed, as our Sages, of blessed memory, said, “The tzaddikim sit and enjoy the radiance of the Shechinah”; and they said, “With the yud the World to Come was created,” as mentioned above.

7 ופי׳ ביו״ד בהארה הנמשכת ומתפשטת מבחי׳ היו״ד. כי היו״ד עצמו הוא בחי׳ אותיות שמו הגדול והוא ושמו אחד.

And the meaning of “with the yud” is: with the illumination that is drawn forth and spreads out from the level of the yud. For the yud itself is the level of the letters of His great Name, and He and His Name are one.

וכמ״ש כי נשגב שמו לבדו רק הודו על ארץ ושמים והודו הוא זיו והארה מן שמו אשר נשגב לבדו.

As it is written, “For His Name alone is exalted; only His glory (hodo) is upon earth and heaven”; and “His glory” is a radiance and illumination from His Name, which alone is exalted.

וישראל הם עם קרובו של מהותו ועצמותו כביכול ממש ע״י תשובה מאהבה רבה הנ״ל לדבקה בו ממש באי״ס ב״ה לבדו.

And Israel are “the people near to Him,” to His very being and essence, as it were, truly, through teshuvah out of the great love mentioned above, to cleave to Him truly, to the Infinite One, blessed be He, alone.

8 והנה ענין תשובה מאהבה זו הוא ענין בחי׳ יציאת מצרים ופי׳ יציאת מצרים לצאת מן המצרים וגבולים המגבילים האהבה דהיינו לצאת מבחי׳ צדיק לבחי׳ בע״ת הנ״ל.

Now, this matter of teshuvah out of love is the matter of the level of the Exodus from Egypt (yetzias Mitzrayim). And the meaning of yetzias Mitzrayim is to go out of the straits (meitzarim) and limits that limit the love; that is, to go out of the level of a tzaddik into the level of a baal teshuvah mentioned above.

אך גם בכל אחד ואחד כפי בחינתו יש בחי׳ יצ״מ ואפילו בהמון עם כפשוטו לפנות מעסקיו ועניניו בעניני העולם ובפרט בעלי מו״מ צריכין לקבוע עתים לפנות דעתם מעסקיהם כפי הפנאי שלהם

But in each and every person too, according to his level, there is a level of the Exodus from Egypt; even among the common people, in the plain sense: to clear himself of his business and his affairs in the matters of the world. And especially businesspeople need to set times to clear their minds of their business, according to the free time they have.

וכן יש יצ״מ במדריגה ומעלה אחר מעלה עד רום המעלות עד אשר יגיע לבחי׳ אהבה רבה הנ״ל [ועמ״ש מזה בביאור ע״פ אני כו׳ אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים כו׳]:

And so there is an Exodus from Egypt in [every] degree, one level after another, up to the highest of levels, until he reaches the level of great love mentioned above (and see what is explained on this in the explanation on the verse "I, etc., who brought you out of the land of Egypt, etc."):

9 ב וזהו ענין זד ימי הפסח ימי יצ״מ שהוא זמן התעוררות בחי׳ אהבה רבה הנ״ל ממטה למעלה כו׳.

2. And this is the matter of the seven days of Pesach, the days of the Exodus from Egypt: it is the time of the arousal of the level of great love mentioned above, from below upward, etc.

אך ביום השביעי שהוא בחי׳ אהבה רבה בהתגלות עצרת לה׳ אלקיך. ופי׳ כענין אם רץ לבך שוב לאחד.

But on the seventh day, which is the level of great love in revelation, [it is] "an atzeres to Havayah your G-d." And the meaning is like the matter of "If your heart runs, return to the One."

10 וכמ״ש כלה שארי ולבבי צור לבבי. פי׳ שמתחלה כלה שארי ולבבי בכלות הנפש ממש. ואח״כ צור לבבי צור הוא מלשון חיזוק וכמ״ש הצור תמים פעלו.

As it is written, "My flesh and my heart pine away (kalah); the rock (tzur) of my heart…" The meaning is: at first, "my flesh and my heart pine away," in an actual expiry of the soul (kelos hanefesh). And afterwards, "the rock of my heart": tzur is a term of strength, as it is written, "The Rock (haTzur), His work is perfect."

דהיינו שיתחזק במעוזו להיות שבע״כ אתה חי כו׳ כדי להיות לו יתׄ׳ דירה בתחתונים וצריך לעשות משכן ומכון לשבתו ע״י עסק התורה והמצות שיהיה הוי׳ בבחי׳ אלקיך

That is: that he strengthen himself in His stronghold, to be [in the manner of] "against your will you live," etc., so that there may be for Him, may He be blessed, a dwelling place among the lower realms. And one needs to make a Sanctuary and a place for His dwelling, through occupation with the Torah and the mitzvos, so that Havayah be at the level of "your G-d" (Elokecha)

דהיינו שיהיה שורה ומתלבש בתחתונים [ועמ״ש בד״ה כי תצא גבי ונתנו הוי׳ אלקיך בידך הויה הוא תורה ואלקיך הו מצות ע״ש.

that is, that He rest and be vested in the lower realms. (And see what is explained in the discourse beginning "When you go out," regarding "and Havayah your G-d will deliver him into your hand": "Havayah" is Torah and "your G-d" is mitzvos; see there.

11 ועמ״ש לעיל בד״ה כי המצוה הזאת בפי׳ מ״ש במ״ת אנכי הוי׳ אלקיך דהיינו שלהיות נמשך בחי׳ הוי׳ מבחי׳ אנכי באתעדל״ת תליא מילתא ע״י התורה והמצות כו׳ ע״ש.

And see what is explained above in the discourse beginning "For this commandment," on the meaning of what was said at the Giving of the Torah, "I (Anochi) am Havayah your G-d": that is, for the level of Havayah to be drawn forth from the level of Anochi, the matter depends on an arousal from below, through the Torah and the mitzvos, etc.; see there.

ועמ״ש בד״ה אתם נצבים בפי׳ כי הוי׳ אלקיך אש אוכלה הוא פי׳ כטבע האש שמסתלק למעלה עד״מ ואינו יורד ומתפשט וכו׳

And see what is explained in the discourse beginning "You are standing," on the meaning of "For Havayah your G-d is a consuming fire": it means [that He is] like the nature of fire, which, by way of analogy, withdraws upward and does not descend and spread out, etc.,

ולכן נק׳ אל עליון כו׳ ע״ש אך ע״י אתעדל״ת ברצוא ושוב ממשיכים להיות קראתיך הוי׳.

and therefore He is called "G-d Most High" (Kel Elyon), etc.; see there. But through an arousal from below, in "running and returning" (ratzo vashov), we draw down [so] that there be "I have called You, Havayah."

12 ועד״ז יובן גם כאן פי׳ עצרת להוי׳ אלקיך שהוא ענין ההמשכה מא״ס ב״ה אנכי מי שאנכי שיהיה נמשך להיות הוי׳ אלקיך דהיינו שיתלבש בתורה ומצות כו׳

In the same way one will understand here too the meaning of “an atzeres to Havayah your G-d”: it is the matter of the drawing down from the Infinite One, blessed be He, “Anochi, the One who is I,” so that it be drawn down to become “Havayah your G-d”; that is, that He be vested in Torah and mitzvos, etc.

הקב״ה יושב ועוסק בתורה כו׳ ועמ״ש מזה בד״ה שיר השירים] וכמארז״ל א״ת בניך אלא בוניך כי ת״ח נק׳ בנאים שעוסקים בבנינו של עולם

“The Holy One, blessed be He, sits and occupies Himself with Torah,” etc.; and see what is explained on this in the discourse beginning “The Song of Songs.”) And as our Sages, of blessed memory, said: “Do not read ‘your children’ (banayich) but ‘your builders’ (bonayich)”; for Torah scholars are called builders, since they are occupied with the building of the world.

כי אין להקב״ה בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה בלבד וכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי.

For the Holy One, blessed be He, has in His world only the four cubits of halachah alone; and it is written, “If not for My covenant by day and by night, I would not have set the laws of heaven and earth.”

13 וכן בענין המצות ובפרט מצחת הצדקה דכתיב עולם חסד יבנה וכתיב חסד ה׳ מלאה הארץ.

And so too with the mitzvos, and especially the mitzvah of tzedakah, as it is written, “The world is built by kindness (chesed),” and it is written, “The earth is full of the kindness of G-d.”

וזהו בחי׳ עצרת של ז׳ ימי הפסח לעצור ולכלוא את הרוח והנפש שלא יצאו מנרתקן ויתבטלו ממציאותן באהבה רבה זו

And this is the level of the atzeres of the seven days of Pesach: to hold back and restrain the spirit and the soul so that they do not leave their sheath and become nullified from their existence in this great love,

רק להיות כאש עצור בלבו בבחי׳ רצוא ושוב ועמ״ש מענין רצוא ושוב בד״ה וכל העם רואים את הקולות ובד״ה בפי׳ נסכים כתיב:

but only to be "like a fire held back (atzur)" in his heart, in the mode of "running and returning." And see what is explained on the subject of "running and returning" in the discourse beginning "And all the people saw the voices," and in the discourse beginning "In the section of the libations it is written":

14 אך בחי׳ עצרת של חג הסוכות הוא ענין מ״ש תען לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק. והוא כי ע״י עשי״ת זוכה ישראל לבחי׳ תשובה מאהבה הנ״ל. וזדונות נעשו לו כזכיות.

But the level of the atzeres of the festival of Sukkos is the matter of what is written, "My tongue shall respond (ta'an) with Your word, for all Your commandments are righteousness (tzedek)." It is that through the Ten Days of Teshuvah Israel merits the level of teshuvah out of love mentioned above, and deliberate sins become for him like merits.

ולכן נמשך מלמעלה למטה ג״כ אהבה רבה מאד אהבה בתענוגים בכל ימי הסוכות בבחי׳ וימינו תחבקני שהוא

Therefore there is also drawn from above to below a very great love, "love in delights," throughout all the days of Sukkos, at the level of "and His right hand embraces me," which is

כמו למשל מי שמחבק את חבירו אינו מניחו לנטות ממנו כך כביכול מתעלים באהבה זו לדבקה בו ממש שלא להפרד ממנו ח״ו.

like, for example, one who embraces his friend: he does not let him turn away from him. So too, as it were, they are raised in this love to cleave to Him truly, so as not to be separated from Him, G-d forbid.

15 וזהו כי גבר עלינו חסדו. פי׳ שחסד ה׳ הוא גבור וחזק ממנו ואינו מניח אותנו לנטות אל צד

And this is [the meaning of] "For His kindness has prevailed (gavar) over us." The meaning is that the kindness of G-d is mightier and stronger than we are, and does not let us turn aside

אחר ח״ו והאהבה זו היא ג״כ בלי שיעור וגבול עד כלות הנפש ממש וכמ״ש כלתה נפשי [וצ״ל דבחי׳ זו גבוה מאהבה רבה

to another side, G-d forbid. And this love too is without measure or limit, to the point of an actual expiry of the soul, as it is written, "My soul pines (kalsah)." (And it must be said that this level is higher than great love;

ויובן זה עפמ״ש בביאור ע״פ חכלילי עינים בענין אהבה בתענוגים שהיא למעלה מבחי׳ אהבה רבה כו׳ והנה כתיב צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

and this will be understood from what is explained in the explanation on the verse "His eyes are reddish (chachlili einayim)," on the matter of "love in delights," that it is above the level of great love, etc.) Now, it is written, "Righteousness (tzedek) shall walk before Him, and He will set [it] on the way of His steps."

פי׳ צדק מדת כנס״י לפניו יהלך שע״י בחי׳ וימינו תחבקני הנ״ל מתעלית בעילוי רב להיות לפני ה׳ ממש [ועמ״ש סד״ה ויושט המלך לאסתר בפי׳ ותעמוד לפניו ובד״ה יחיינו מיומים בפי׳ ונחיה לפניו] ואז וישם לדרך פעמיו

The meaning is: tzedek, the attribute of the Congregation of Israel (Knesses Yisrael), "shall walk before Him": through the level of "and His right hand embraces me" mentioned above, it is raised in a great elevation to be truly "before G-d" (and see what is explained at the end of the discourse beginning "And the king extended to Esther," on the meaning of "and she stood before him," and in the discourse beginning "He will revive us after two days," on the meaning of "and we shall live before Him"). And then "and He will set on the way of His steps"

היינו המשכת אלקותו מלמעלה למטה עד בחי׳ סוף מעשה וכמ״ש מה יפו פעמיך בנעלים שע״י התרוה דאקרי דרך יומשך הגילוי למטה [ועמ״ש בד״ה אשירה להוי׳ בפי׳ ושמרו דרך הוי׳ וכו׳ וע׳ בזהר שלח (דקס״א ב׳)

is the drawing down of His G-dliness from above to below, down to the level of "the end of action," as it is written, "How beautiful are your steps in sandals": that through the Torah, which is called "a way," the revelation will be drawn down below. (And see what is explained in the discourse beginning "I will sing to Havayah," on the meaning of "and they shall keep the way of Havayah," etc.; and see in the Zohar, Shelach (p. 161b):

ת״ח כו׳ בדרך נועם כו׳ ובפ׳ מקץ (דקצ״ז ב׳) ע״פ דרכיה דרכי נועם ועמ״ש בד״ה ושמתי כדכד בענין וכל גבולך כו׳

"Come and see, etc., in the way of pleasantness, etc."; and in Parshas Mikeitz (p. 197b), on "Her ways are ways of pleasantness." And see what is explained in the discourse beginning "And I will make your windows of rubies (kadkod)," on the matter of "and all your borders," etc.

ועי׳ בזהר באדר״ז (דר״צ ע״א) ע״פ אלקים הבין דרכה ומ״ש ע״ז האריז״ל בפי׳ הספי״ד פי״ד (דקי״ח סע״ב) שפי׳ דרכה היינו מזלא דא״א ול״ב שבילין כו׳

And see in the Zohar, in the Idra Zuta (p. 290a), on "Elokim understands her way," and what the Arizal wrote on this in the commentary on Sifra DiTzeniusa, ch. 4 (p. 118b, at the end): that "her way" means the mazal of Arich Anpin and the thirty-two paths, etc.

ועי׳ עוד בזהר פ׳ בשלח (דנ״ז סע״ב) ועמ״ש בד״ה כי ההרים ימושו בפי׳ צדיק ה׳ בכל דרכיו ומ״ש בסידור ע״פ זה.

And see further in the Zohar, Parshas Beshalach (p. 57b, at the end); and see what is explained in the discourse beginning "For the mountains shall depart," on the meaning of "G-d is righteous in all His ways," and what is written in the Siddur on this.

ועי׳ באגה״ק סי׳ ד׳ מ״ש וזהו צדק לפניו יהלך כו׳ שממשיך את פנימית הלב לה׳ ואח״כ ישם לדרך פעמיו כמ״ש והלכת בדרכיו כו׳

And see in Iggeres HaKodesh, section 4, what is written: "And this is [the meaning of] 'Righteousness shall walk before Him,' etc.: that one draws the inner dimension of the heart to G-d; and afterwards 'He will set on the way of His steps,' as it is written, 'and you shall walk in His ways,' etc.,

בכל מעשה המצות כולם ותלמוד תורה כנגד כולם שכולם עולים לה׳ ע״י פנימית הלב ביתר שאת ומעלה מעלה מעלייתן לה׳ ע״י חיצוניות הלב עכ״ל.

in the performance of all the mitzvos, and the study of Torah is equal to them all; for they all ascend to G-d through the inner dimension of the heart with greater intensity, and far, far higher than their ascent to G-d through the outer dimension of the heart." End of quotation.

16 והיינו ע״ד מה שאנו אומרים בתפלת שבת ויו״ט קדשנו במצותיך אע״פ שאנו מברכים אשר קדשנו במצותיו שכבר קדשנו

This is like what we say in the prayer of Shabbos and Yom Tov, "Sanctify us with Your commandments," even though we [already] bless, "who has sanctified us with His commandments," [meaning] that He has already sanctified us.

אלא לפי כי עליית מעשה המצות לה׳ יש בהם מעלות ומדרגות זו למעלה מזו ועמ״ש בביאור ע״פ וארשתיך לי.

But [we say it] because the ascent of the performance of the mitzvos to G-d has levels and gradations, one above the other. And see what is explained in the explanation on the verse "And I will betroth you to Me."

17 ובד״ה אוסרי לגפן בפי׳ כמצות רצונך. וסד״ה ועשית בגדי קדש. ולזאת יובן איך שע״י פנימית הלב שבחי׳ צדק לפניו יהלך אזי גם בחי׳ וישם לדרך פעמיו מלמעלה למטה הוא מבחי׳ עליונה יותר כו׳

and in the discourse beginning "Binding his foal to the vine," on the meaning of "as the commandments of Your will"; and at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments." And from this it will be understood how, through the inner dimension of the heart, which is the level of "Righteousness shall walk before Him," then also the level of "and He will set on the way of His steps," from above to below, is from a higher level, etc.

ועמ״ש בפי׳ וישב ע״פ ונתתי לך מהלכים כו׳ ועד״ז יובן מה שביקש משה ליכנס לארץ כדי שיתקיימו כל המצות על ידו דייקא

And see what is explained in Parshas Vayeishev on the verse "And I will give you places to walk (mahalchim)," etc. And in the same way one will understand why Moshe asked to enter the Land: so that all the mitzvos would be fulfilled through him specifically,

כדאיתא בגמרא ספ״ק דסוטה והקשו בסוף ספר פרי הארץ על לשון ויתקיימו כולן על ידי דהוי ליי למימר ואקיים כל המצות כו׳

as is found in the Gemara at the end of the first chapter of Sotah. And at the end of the book Pri HaAretz they raised a difficulty on the wording "and they will all be fulfilled through me," for he should have said, "and I will fulfill all the mitzvos," etc.

ולפי מ״ש א״ש דהמצות עצמן כשיהיו נעשים ע״י משה יהיו מבחי׳ עליונה יותר כו׳ וכמובן ממ״ש סד״ה ועשית בגדי קדש הנ״ל בענין ג׳ מדרגות שיש במעשה המצות דרך כלל כו׳ ועמ״ש בביאור ע״פ ומראיך נאוה.

But according to what is explained [here], it is well: for the mitzvos themselves, when they would be done through Moshe, would be from a higher level, etc.; as is understood from what is explained at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments," mentioned above, on the matter of the three levels there are, in general, in the performance of the mitzvos, etc. And see what is explained in the explanation on the verse "And your appearance is comely."

באגהה״ק הנ״ל משמע פי׳ וישם לדרך פעמיו על עליית התומ״צ ממטה למעלה וזהו ע״ד פי׳ שני דהאריז״ל בפי׳ הספ״ד שם (דקי״ט רע״א)

From Iggeres HaKodesh mentioned above it is implied that "and He will set on the way of His steps" refers to the ascent of Torah and mitzvos from below to above; and this is in the manner of the Arizal's second explanation in the commentary on Sifra DiTzeniusa there (p. 119a, at the beginning),

דפי׳ דרכה היינו מקור שממנו נמשך בחי׳ מו״ס דעתיקא כו׳ אמנם לפמש״כ דפי׳ וישם לדרך היינו מלמעלה למטה עד בחינת סוף המעשה.

that "her way" means the source from which the level of the mocha setimaah (the hidden brain) of Atik is drawn, etc. However, according to what is written [here], that the meaning of "and He will set on the way" is from above to below, down to the level of the end of action,

זהו ע״פ פי׳ הראשון דהאריז״ל הנ״ל] וזהו כי גבר עלינו חסדו ואמת ה׳ לעולם שנמשך אמת ה׳ מלמעלה למטה להתלבש בעולם ואין אמת

this follows the Arizal's first explanation mentioned above.) And this is [the meaning of] "For His kindness has prevailed over us, and the truth of G-d is forever": that the truth of G-d is drawn from above to below, to be vested in the world. And there is no truth

אלא תורה כי מדת האהבה אע״פ שהיא לדבקה בו ממש אעפ״כ אינה רק אמת של האדם ואין זה עדיין אמת ה׳

but Torah. For the attribute of love, even though it is to cleave to Him truly, is nevertheless only the truth of man, and this is not yet the truth of G-d.

כי אמת ה׳ היינו שהוא אחד ואין עוד ואין מי שיאהב כלל ולית מחשבה תפיסא ביה בעצמו ממש כביכול כ״א כאשר תפיסא בתורה

For the truth of G-d is that He is One and there is nothing else, and there is no one to love at all; and no thought can grasp Him (leis machshavah tefisa bei) in His very self, as it were, except as He is grasped in the Torah,

שהיא רצונו ית׳ ואורייתא וקוב״ה כולא חד [ועמ״ש סד״ה וארא אל אברהם בפי׳ ושמי הוי׳ לא נודעתי להם ומ״ש מזה שם בד״ה וידבר אלקים כו׳ וארא כו׳]

which is His will, may He be blessed; and "the Torah and the Holy One, blessed be He, are entirely one." (And see what is explained at the end of the discourse beginning "And I appeared to Avraham," on the meaning of "but by My Name Havayah I did not make Myself known to them," and what is explained on this there, in the discourse beginning "And Elokim spoke, etc. And I appeared, etc.")

ולכן כתיב קרוב ה׳ לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת זו תורה דוקא (וע׳ בסש״ב פל״ה בהג״ה ועמ״ש ע״פ ויכתוב משה)

Therefore it is written, "G-d is near to all who call upon Him, to all who call upon Him in truth": this is Torah specifically (and see Sefer Shel Beinonim, ch. 35, in the gloss; and see what is explained on the verse "And Moshe wrote").

וזהו תען לשוני אמרתך פי׳ תען כענין שאמרו עונה אחריו מה שהוא אומר לפי שאינו אומר בעצמו

And this is [the meaning of] "My tongue shall respond (ta'an) with Your word." The meaning of ta'an is like the matter of what they said, "he responds after him what he says": because he does not say it himself

רק עונה אחר אחרים כך התפלל דוד המע״ה בעד כללות ישראל המשורשים בנפשו תען לשוני אמרתך כי התורה היא אמרתך אשר אמרתך ויצא כבר מפיך

but only responds after others. So David, the king, peace be upon him, prayed on behalf of the whole of Israel, who are rooted in his soul: "My tongue shall respond with Your word"; for the Torah is "Your word," which You have said and which has already gone forth from Your mouth.

וגם עתה כן הוא כי בכל יום אנו מברכין נותן התורה שנותן לנו בכל יום כמ״ש ואשים דברי בפיך כו׳

And so it is now as well; for every day we bless "who gives the Torah," for He gives it to us every day, as it is written, "And I have placed My words in your mouth," etc.

אלא שאני עונה אחריך מה שאתה מוציא מפי שהוא התגלות דבר ה׳ באמרי פי בחי׳ ואמת ה׳ לעולם ואין אני עושה כלום אלא כמי שעונה למה שאחרים אומרים

Only that I respond after You what You bring forth from my mouth, which is the revelation of the word of G-d in the utterances of my mouth, the level of "and the truth of G-d is forever"; and I do nothing at all, but am like one who responds to what others say.

(וזהו מעלה יתירה ועצומה שבעסק התורה ולא הכל זוכים לזה וכמ״ש בד״ה המגביהי לשבת שזהו ענין רב יהודה שיש ב׳ בחינות בעסק התורה בחי׳ עבד כו׳ ע״ש.

(And this is an additional and tremendous virtue in occupation with Torah, and not everyone merits it; as is explained in the discourse beginning "Who is enthroned on high," that this is the matter of Rav Yehudah: that there are two levels in occupation with Torah, the level of a servant, etc.; see there.

אלא שבשמע״צ זוכים נש״י ומקבלים בחינה זו להיות ואשים דברי ממש בפיך. ועיין בזהר בראשית (דף ד׳ ע״ב) מענין ואשים דברי בפיך בפי׳ הרמ״ז שם.

But on Shemini Atzeres the souls of Israel merit and receive this level, that there be truly "And I have placed My words in your mouth." And see in the Zohar, Bereishis (p. 4b), on the matter of "And I have placed My words in your mouth," in the commentary of the Ramaz there.)

והיינו ע״י שמתחלה ובצל ידיע כסיתיך ז׳ ימי הסוכות צלא דמהימנותא וע׳ בסמוך ומהיכן אזכה לכך מפני כל כל מצותיך צדק

And this comes about through the fact that first, "and in the shadow of My hand I have covered you," the seven days of Sukkos, "the shade of faith" (tzila dimeheimenusa) (and see nearby). And from where do I merit this? Because "all Your commandments are righteousness (tzedek)."

כי כל המצות הם המשכות לבחי׳ צדק שתהא מתעלה בבחי׳ לפניך יהלך ובפרטות ע״י מצות סוכה ולולב כנ״ל.

For all the mitzvos are drawings-down to the level of tzedek, so that it be raised to the level of "before You shall walk"; and in particular through the mitzvos of sukkah and lulav, as mentioned above.

ומשם נמשך בחי׳ וישם לדרך פעמיו שיתגלה סוף מעשה ודבר ה׳ בבחי׳ ואמת ה׳ לעולם. וזהו בחי׳ והי׳ האמירך היום שהוא מפעיל בך האמירה ומוציא מפיך:

And from there is drawn the level of "and He will set on the way of His steps," that the end of action and the word of G-d be revealed at the level of "and the truth of G-d is forever." And this is the level of "And G-d has caused you to declare (he'emircha) this day": that He brings about the saying in you and brings it forth from your mouth:

18 ג וזהו ביום השמיני שאחר ימי הסוכות שנמשך להם בחי׳ אהבה רבה בתענוגים הנ״ל בחי׳ כי גבר עלינו חסדו.

3. And this is [the meaning of] "on the eighth day," after the days of Sukkos, in which there was drawn to them the level of great love in delights mentioned above, the level of "For His kindness has prevailed over us."

ואז ביום השמיני שהוא בחי׳ יותר גבוה ועליונה עצרת תהיה לכם שימשיך לכם בחי׳ ואמת ה׳ לעולם בחי׳ וה׳ האמירך וגו׳

And then on the eighth day, which is a higher and loftier level, "there shall be an atzeres for you": that it will draw down to you the level of "and the truth of G-d is forever," the level of "And G-d has caused you to declare," etc.

והוא ענין בחי׳ נשיקין שהוא התקשרות חב״ד בחב״ד באחדות גמור וזהו כלל גדול ועצה היעוצה גם בכל עסק התורה לידע נאמנה כי המשנה או הגמרא או הפוסקים אשר הוא לומד

And this is the matter of the level of "kisses," which is the bonding of Chochmah, Binah and Daas with Chochmah, Binah and Daas in complete unity. And this is a great principle and sound counsel also in all occupation with Torah: to know faithfully that the Mishnah or the Gemara or the codifiers that one studies

הנה היא כבר אמורה והיא היא דבר ה׳ ואינו אלא כעונה כנ״ל. אלא שבשמיני עצרת נעשית המשכה הזאת לבחי׳ זו כנ״ל.

have already been said, and it is the very word of G-d, and he is only like one who responds, as mentioned above. Only that on Shemini Atzeres this drawing-down is brought about to this level, as mentioned above.

רק שמתחלה יקויים מ״ש מקודם את ה׳ האמרת היום ג״כ לשון מפעיל שאנו גורמים וממשיכים אמרית התורה וירידתה לתחתונים ע״י דביקות נפשותינו באור א״ס ב״ה באהבה רבה הנ״ל כנ״ל בענין עצרת לה׳ אלקיך.

Only first there must be fulfilled what is written before it, "You have caused G-d to declare (he'emarta) this day," also a causative form: that we cause and draw down the saying of the Torah and its descent to the lower realms, through the cleaving of our souls to the Infinite Light, blessed be He, in the great love mentioned above, as mentioned above regarding "an atzeres to Havayah your G-d."

19 והענין הוא כמארז״ל כל הקורא ושונה הקב״ה קורא ושונה כנגדו פי׳ שע״י אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא ורוח אייתי רוח מלמטה למעלה ואמשיך רוח ודבר ה׳ מלמעלה למטה ונקרא כנגדו.

The matter is as our Sages, of blessed memory, said: “Whoever reads and studies, the Holy One, blessed be He, reads and studies opposite him.” The meaning is that through an arousal from below [there is] an arousal from above; and “spirit brings spirit” from below upward “and draws down spirit,” and the word of G-d, from above to below; and this is called “opposite him.”

לפי שאין ערך דיבור האדם ומחשבתו בעסק התורה לגבי דבר ה׳ הממשיך בשעה זו ולכן אינה מתלבשת בו ממש רק היא בבחי׳ כנגדו.

Because the speech and thought of a person in occupation with Torah bear no comparison to the word of G-d that he draws down at that time; therefore it is not truly vested in it, but is at the level of “opposite him.”

פי׳ לפי שסובב עליו בבחי׳ מקיף [וכמ״ש כמה פירושים במ״א בענין איך הוא סובב על עלמין].

The meaning is that it hovers over him in the mode of an encompassing [light] (makif) (and as several explanations are given elsewhere on the matter of how He encompasses the worlds).

20 ובזה יובן ענין מארז״ל אלפים שנה קדמה התורה לעולם כי לפי פשוטו אינו מובן שקודם שנברא העולם לא הי׳ בחי׳ זמן כלל. ואיך שייך לומר אלפים שנה.

And through this will be understood the saying of our Sages, of blessed memory, “The Torah preceded the world by two thousand years.” For according to its plain sense it is not understood, since before the world was created there was no level of time at all; so how can one speak of two thousand years?

אלא הענין דהנה אורייתא וקוב״ה כולא חד שהיא רצונו ח׳ והוא ורצונו אחד שהוא סובב כ״ע וכדי להתלבש בעולם הוצרכה להתלבש בבחי׳ חו״ב שהן הן בחי׳ אלפים שנה באלפך חכמה

But the matter is that “the Torah and the Holy One, blessed be He, are entirely one,” for it is His will, may He be blessed, and He and His will are one, He who encompasses all worlds (sovev kol almin). And in order to be vested in the world, it needed to be vested in the level of Chochmah and Binah, which are themselves the level of “two thousand (alpayim) years”: “I will teach you (a’alephcha) Chochmah, I will teach you

אאלפך בינה כו׳:(וביאור הענין בענין שמע״צ שהוא בחי׳ עצרת תהיה לכם ממש מה שבשביעי של פסח נאמר עצרת להוי׳ אלקיך. הענין כמ״ש והוא כחתן יוצא מחופתו. חתן לשון יחיד. ולפעמים נאמר מצהלות חתנים לשון רבים.

Binah," etc. (And the explanation of the matter, regarding Shemini Atzeres being the level of "there shall be an atzeres for you" in actuality, [as against] what is said of the seventh day of Pesach, "an atzeres to Havayah your G-d": the matter is as it is written, "And he is like a bridegroom (chasan) coming out of his canopy." Chasan is in the singular. And sometimes it says "the jubilation of bridegrooms (chasanim)," in the plural.

והענין כי הבנה ביום חתונתו זה מתן תורה. כי חתן חות דרגא ירידת והמשכת אור א״ס למטה. ולכן ניתנה התורה בה׳ קולות קול הוא המשכה.

And the matter is that "on the day of his wedding" is the Giving of the Torah. For chasan [means] "going down a level" (nachis darga): the descent and drawing down of the Infinite Light below. Therefore the Torah was given with five voices; a voice (kol) is a drawing-down.

שלהיות המשכת התורה מלמעלה עד למטה יש בזה ה׳ בחי׳ המשכות זו אחר זו הא׳ המשכת אור א״ס בחכמה אאלפך חכמה אאלפך בינה הב׳ מההחכמה למדות ואח״כ במחודומ״ע וכמ״ש במ״א.

For in order for the Torah to be drawn down from above to the very bottom, there are in this five levels of drawing-down, one after another: the first, the drawing of the Infinite Light into Chochmah, "I will teach you Chochmah, I will teach you Binah"; the second, from Chochmah to the emotive attributes (middos); and afterwards into thought, speech and action; as is explained elsewhere.

אך דרך כלל הם ב׳ בחי׳ חתן. הא׳ המשכת האור בחכמה דאצילות והוא התרוה שלמעלה והחכמה מאירה בכל עולם האצילות.

But in general there are two levels of chasan. The first is the drawing of the light into the Chochmah of Atzilus; this is the Torah as it is above, and the Chochmah shines throughout the whole World of Atzilus.

הב׳ עוד ירידה שניה מה שנמשך להתלבש בתורה דבריאה שהיא רק בחי׳ נובלות חכמה שלמעלה משא״כ עצמיות ח״ע נאמר ע״ז ופני לא יראו וכמ״ש באגה״ק ע״פ עוטה אור.

The second is a further, second descent: what is drawn down to be vested in the Torah of Beriah, which is only the level of "the fallen fruit (novlos) of the supernal Chochmah"; whereas of the very essence of supernal Chochmah it is said, "but My face shall not be seen"; as is explained in Iggeres HaKodesh on the verse "He wraps Himself in light."

וכ״כ בלק״ת בתחלת פ׳ בראשית שהתורה שלפניו נקרא תורת הבריאה ועמ״ש מזה בפ׳ עקב גבי ברכת הארץ שזהו ענין על תורתך שלמדתנו. דפי׳ תורתך היינו התורה כמו שהיא באצילות ושלמדתנו היינו כמו שנמשכה בבריאה.

And so it is written in Likkutei Torah at the beginning of Parshas Bereishis, that the Torah that is before us is called "the Torah of Beriah." And see what is explained on this in Parshas Eikev, regarding the blessing for the land [in Grace after Meals], that this is the matter of "for Your Torah that You taught us": for "Your Torah" means the Torah as it is in Atzilus, and "that You taught us" means as it was drawn down into Beriah.

ועמ״ש מענין זה בפ׳ שלח בד״ה אני דפ׳ ציצית בפי׳ בתורת ה׳ חפצו ובתורתו יהגה ועמ״ש מענין ב׳ בחי׳ חתן בד״ה שיר השירים וב״ה לבבתני בפי׳ פנחס.

And see what is explained on this subject in Parshas Shelach, in the discourse beginning "I [am Havayah your G-d]" of the section of tzitzis, on the meaning of "His desire is in the Torah of G-d, and in his Torah he meditates." And see what is explained on the subject of the two levels of chasan in the discourse beginning "The Song of Songs," and in the discourse beginning "You have captured my heart," in Parshas Pinchas.

אך יש עוד מעלה יתירה להיות בחינת והוא כחתן דהיינו גילוי פנימית התורה לעתיד אשר אותה ההמשכה שבפנימית ח״ע דאצילות מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות תהיה מתגלה ג״כ למטה ממש בבי״ע.

But there is yet a further, surpassing virtue: to be at the level of "And he is like a bridegroom," namely the revelation of the inner dimension of the Torah in the time to come, when that very drawing-down that is in the inner dimension of the supernal Chochmah of Atzilus, which is above the order of hishtalshelus, will be revealed also truly below, in Beriah, Yetzirah and Asiyah.

ונמצא יהי׳ רק בחי׳ חתן אחד שיהיה הגילוי למטה כמו למעלה ממש. ועמ״ש בד״ה כי תשמע בקול מה שמלובש בתוך הקול.

It follows that there will be only one level of chasan, for the revelation will be below truly as it is above. And see what is explained in the discourse beginning "When you hearken to the voice," [on] what is vested within the voice,

שהוא מה שלמעלה מבחינת הה׳ קולות עצמן כו׳ ועד״ז ממש יובן ההפרש בין בחינת עסק התורה סתם לבחינת תען לשוני אמרתך שבחינת תען כו׳ היינו שאמרתך ממש

which is what is above the level of the five voices themselves, etc. And in exactly the same way one will understand the difference between the level of ordinary occupation with Torah and the level of "My tongue shall respond with Your word": the level of "shall respond," etc., means that "Your word" itself,

כמו שהתורה היא למעלה נמשך ומתלבש בפי הלומד וזהו ענין ואשים דברי ממש בפיך אלא שאני עונה אחריך. משא״כ בסתם עסק התורה היינו רק בחי׳ הארה מהדבור עליון שנמשך למטה.

as the Torah is above, is drawn down and vested in the mouth of the one who studies; and this is the matter of truly "And I have placed My words in your mouth," only that I respond after You. Whereas in ordinary occupation with Torah, it is only the level of an illumination from the supernal speech that is drawn down below.

וזהו ההפרש בין שש״פ שנאמר עצרת להוי׳ אלקיך שהוא ענין ההמשכה בתורה שלמעלה. שמבחינת כי הוי׳ אלקיך אש אוכלה הוא כטבע האש להסתלק כו׳ יומשך להיות המשכה בתומ״צ.

And this is the difference between the seventh day of Pesach, of which it is said, "an atzeres to Havayah your G-d," which is the matter of the drawing-down into the Torah that is above: that from the level of "For Havayah your G-d is a consuming fire," which, like the nature of fire, withdraws, etc., there will be drawn a drawing-down into Torah and mitzvos.

אבל עכ״ז אין המשכה זו עצמה כמו שהיא למעלה נמשך ונתגלה למטה כי אם רק בחי׳ נובלות כו׳. אבל בשמיני עצרת שנאמר עצרת תהיה לכם היינו שהמשכה זו עצמה שלמעלה נמשך ונתגלה למטה לכם ממש):

But even so, this drawing-down itself, as it is above, is not drawn down and revealed below, but only the level of "fallen fruit," etc. But on Shemini Atzeres, of which it is said, "there shall be an atzeres for you," it means that this very drawing-down that is above is drawn down and revealed below, to you, truly.)

LIKKUTEI TORAH • SUKKOS • MAAMAR 4

ביום השמיני עצרת תהיה לכם

On the Eighth Day, There Shall Be an Atzeres for You

◇

1 ביום השמיני עצרת תהיה לכם. ובכל המועדים כתיב ועשית פסח להי׳ אלקיך ועשית חג שבועות להי׳ אלקיך. ובסוכות כתיב בפי׳ אמור וחגותם אותו חג להי׳.

"On the eighth day, there shall be an atzeres (assembly) for you." Now, regarding all the festivals it is written, "You shall make the Pesach to Havayah your G-d," [and] "You shall make the festival of Shavuos to Havayah your G-d." But regarding Sukkos it is written, in Parshas Emor, "And you shall celebrate it as a festival to G-d."

פי׳ שמביאין שמחה בהקב״ה כמאמר וישמחו בך ישראל מקדשי שמך שישראל מקדשי שמך מביאין השמחה בך ואין שמחה אלא ביין כמש״ גבי יין המשמח אלקים ואנשים כו׳

This means that [we] bring joy to the Holy One, blessed be He, as in the saying, "And Israel, who sanctify Your Name, will rejoice in You": that Israel, who sanctify Your Name, bring the joy into You. And there is no joy except with wine, as it is written regarding wine, "which gladdens G-d and men," etc.

ולהבין זה איך הוא השמחה למעלה בו יתי׳ שאין לו דמות הגוף וכו׳ (ועמ״ש ע״פ שוש אשיש בהוי׳. וגבי פורים בפי׳ רננו צדיקים בהוי׳) הנה כתיב בן חכם ישמח אב.

And [we need] to understand this: how is there joy above, in Him, may He be blessed, who has no bodily form, etc.? (See also what is written on the verse "I will greatly rejoice in Havayah," and, regarding Purim, in the explanation of "Sing joyfully, you righteous, in Havayah.") Now, it is written, "A wise son makes a father rejoice."

פי׳ עד״מ אב שרוצה להבין חכמת בנו אזי מסתיר א״ע ממנו בכדי לידע ולהכיר חכמת הבן שיבין שההסתר וההעלם הזה אינו

Meaning, by way of analogy: a father who wishes to understand his son's wisdom hides himself from him, in order to know and recognize the son's wisdom: [whether] he will understand that this hiding and concealment is not

אלא בכדי שיבקשנו הבן וימצאנו ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו והכרתו בזה כי יחפשנו בחפש מחופש לרדוף אחריו.

[for any purpose] except that the son should seek him and find him. And then the father's joy grows great because of his son's wisdom and his recognition of this, for he will search for him with a thorough search, to pursue him.

כך הנה כתיב בכסה ליום חגינו שמסתיר ומכסה א"ע בר"ה בשביל שתגדל השמחה במועד חג הסוכות.

So too, it is written, "In the concealment (bakeseh), for the day of our festival": that He hides and conceals Himself on Rosh Hashanah so that the joy will grow great at the festival of Sukkos.

2 וביאור הענין הזה כי הנה ר"ה הוא יום הדין ומשפט לאלהי יעקב שמראה א"ע כאלו מסתלק השראתו ואינו רוצה כ"א להיות דין ומשפט על אלהותו יתי' איך לשכון ביעקב ומדקדקין על כל מעשי האדם

And the explanation of this matter: Rosh Hashanah is the day of judgment, "a judgment for the G-d of Yaakov," when He shows Himself as though His indwelling departs, and He wishes only that there be judgment and justice concerning His G-dliness, may He be blessed, [as to] how [it is] to dwell in Yaakov. And all of a person's deeds are scrutinized,

להביא במשפט כל המשכות אלהותו שהמשיך כל אחד ואחד על נפשו לפי בחי' מדרגתו בשנה העבר' וכל מה שימשיך עליו עוד על להבא בשנה זוואם הוא ראוי לכך והרי הוא כאלו מסתיר א"ע ממנו כו'

to bring into judgment all the drawings-down of His G-dliness that each and every one drew down upon his soul, according to the level of his standing, in the past year, and all that he will yet draw down upon himself in the future, in this year, and whether he is worthy of it. And so it is as though He hides Himself from him, etc.

אבל ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא כתיב בפ' וילך שבחי' ההסתר וההעלם בזה אינו בבחי' הסתר והעלם אמיתי על צד עצם ההעלם לומר שהוא תכלית כוונת המכוון ח"ו להיות כמו רוגז אמיתי ח"ו.

However, [regarding] "And I will surely hide My face on that day," written in Parshas Vayeilech: the hiding and concealment in this is not a true hiding and concealment, for the sake of the concealment itself, as if to say that it is the ultimate aim of what is intended, G-d forbid, like true anger, G-d forbid.

אלא שכדי שיבקש פניו ולהתגלות גילוי אלקות יתי בחג הסוכות עשה כן שיהא שמחתנו שתתגדל השמחה בהתגלות מההעלם אל הגילוי.

Rather, it is so that one will seek His face, and so that a revelation of G-dliness, may He be blessed, will be revealed on the festival of Sukkos, that He did so: so that it be [the time of] our joy, that the joy grow great through the revealing from concealment to revelation.

3 וזהו ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא דהיינו בחי' ועבד הלוי הוא שהוא בחינת יין המשמח אלקים ואנשים כמ"ש במ"א.

And this is "And I will surely hide My face on that day": that is, the level of "And the Levite, he (hu), shall perform [the service]," which is the level of "wine that gladdens G-d and men," as is explained elsewhere.

ולכן אנו מבקשים פניו בכל התפלות ותחנונים שמראש השנה ועד יו"כ במלכיות זכרונות ושופרות וצועקים מלך מלך להמשיך מלכותו עלינו מראש השנה ועד יוכ"פ

Therefore we seek His face in all the prayers and supplications from Rosh Hashanah until Yom Kippur, with Malchiyos, Zichronos and Shofaros, and we cry out, "King, King," to draw His kingship upon us, from Rosh Hashanah until Yom Kippur;

דהיינו התגלות רצונו כמ"ש יאר ה' פניו אליך שהוא עד"מ כמו כאשר יחטא איש לאיש הרי הוא ברוגז עמו וכאשר הו מבקש פניו מוחל לו

that is, the revelation of His will (ratzon), as it is written, "May G-d make His face shine upon you." By way of analogy, it is like when a man sins against another man: [the other] is angry with him, and when he seeks his face, he forgives him

ומעביר ממנו פניו של זעם ומראה לו פנים של אהבה ורצון להגלות לו אהבתו כך השי"ת מוחל עוונות עמו ומעביר מהם הפנים של הרוגז וההסתר

and removes from him his face of wrath and shows him a face of love and favor (ratzon), to reveal his love to him. So too G-d, may He be blessed, forgives the sins of His people and removes from them the face of anger and concealment,

בהגלות נגלות עליהם אור פניו כמ״ש יאר ה׳ פניו אליך עד שבחג הסוכות נגלה כבוד ה׳ מההעלם אל הגילוי ולכן הוא זמן שמחתנו וז״ש ישא ה׳ פניו אליך.

openly revealing to them the light of His face, as it is written, “May G-d make His face shine upon you,” until on the festival of Sukkos the glory of G-d is revealed from concealment to revelation; and therefore it is “the time of our joy.” And this is what is written, “May G-d lift up His face to you.”

ישא מלשון הסתלקות ונשיאות פניו למעלה כלומר שמסלק ע צמו כב יכול ממנו ומתראה בפניו של רוגז ודין וכל כך למה בשביל אליך

“Lift up” (yisa) is from the term for withdrawal and lifting His face upward; that is to say, He withdraws Himself, as it were, from him, and appears with His face of anger and judgment. And why all this? For the sake of “to you”:

דהיינו שיומשך גילוי אלקורו יתׄ מההעלם אל הגילוי ואז תהיה השמחה ביתר שאת [ועיין מ״ש

that is, so that the revelation of His G-dliness, may He be blessed, be drawn down from concealment to revelation; and then the joy will be all the greater. [See also what is written

בד״ה ושאבתם מים מענין בן חכם ישמח אב כו׳ ובזהר ח״א כ״ב א׳ ודף ס׳ ע״ב ח״ג ע״ד ב׳. ודף רע״ט סע״ב]:

in the discourse beginning “You shall draw water,” on the matter of “A wise son makes a father rejoice,” etc., and in the Zohar, Part I, folio 22a and folio 60b; Part III, folio 74b, and folio 279, end of side b.]

4 ב והנה סיבה הגורמת ההעלם וההסתר הוא מ״ש עונותיכם מבדילים ביניכם כו׳ וצריך להבין דהא כתיב גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה ואיך העון שהוא חושך יהי׳ הבדל נגד אור ה׳.

2. Now, the cause that brings about the concealment and hiding is what is written, “Your iniquities separate between you, etc.” And [we need] to understand this, for it is written, “Even darkness is not dark for You, and night shines like day; darkness is as light.” So how can sin, which is darkness, be a separation over against the light of G-d?

אך יש ב' בחי' היינו בחי' חיצוניות ובחינת פנימיות. חיצוניות הוא שמהווה כל הנבראים מאין ליש ומחיה את כולם שהוא מבחי' חיצוניות מלכותו ית' כמ"ש במ"א.

But there are two levels: the level of the outer dimension (chitzoniyus) and the level of the inner dimension (pnimiyus). The outer dimension is what brings all the created beings into being from nothing to something and gives life to all of them, which comes from the level of the outer dimension of His kingship (Malchus), may He be blessed, as is explained elsewhere.

5 ובבחי' זו אין הבדל והסתר מסתיר ומעלים אורו ית' כדכתיב מלא כל הארץ כבודו וכתיב ומלכותו בכל משלה

And on this level there is no separation or concealment that hides and conceals His light, may He be blessed, as it is written, "The whole earth is full of His glory," and it is written, "And His kingship rules over all."

אך בחי' פנימית הוא ענין המשכות אלקותו וקדושתו עלינו מבחי' פנימיות רצונו ית' ובבחי' זו עוונותיכם מבדילים ביניכם דוקא שלא יתגלי' ויאיר ביניכי' בתוך פנימי' נקודת הלב

But the inner level is the matter of the drawings-down of His G-dliness and holiness upon us from the level of the inner dimension of His will, may He be blessed; and it is specifically on this level that "your iniquities separate between you," so that it is not revealed and does not shine among you, within the innermost point of the heart.

(ע' באגרת התשובה פד"ה ועמ"ש בפ' תצוה ע"פ ועשית ציץ בפי' וענין מחיצה של ברזל המפסקת בין ישראל כו' ועמ"ש סד"ה למנצח על השמינית) כי הנה כתיב פנים בפנים וכו'.

(See Iggeres HaTeshuvah, chapters 4–5; and see also what is written in Parshas Tetzaveh on the verse "And you shall make a tzitz," in the explanation, and the matter of the iron partition that separates between Israel, etc.; and see also what is written at the end of the discourse beginning "For the conductor, on the Sheminis.") For it is written, "Face to face, etc."

שגם באדם יש בחינות פנימיות וחיצוניות. חיצוניות הוא מ"ש כי פנו אלי עורף כו' וכמ"ש במ"א ופנימיות נקרא מה

[This means] that in a person, too, there are levels of the inner dimension (pnimiyus) and the outer dimension (chitzoniyus). The outer dimension is what is written, "For they have turned their back to Me, etc.," as is explained elsewhere; and the inner dimension is the name for what

שהוא עיקר רצונו ומגמתו וחפצו ויש בי' בחי' אלו הן בסור מרע הן בועשה טוב כי בסור מרע כתיב עונותיכם מבדילים כו' ובועשה טוב

is the essence of his will, his aim and his desire. And these two levels exist both in "turning from evil" and in "doing good." For regarding turning from evil it is written, "Your iniquities separate, etc."; and regarding doing good,

הנה אומרים כל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה שיש בי' בחי' כריעה ובחינת השתחואה כי הנה כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים ומייחדים אותו בק"ש.

we say, "Every knee shall bend to You, and every stature shall bow down before You": that there are two levels, the level of bending the knee (kri'ah) and the level of bowing down (hishtachavayah). For all of them accept upon themselves the yoke of the kingdom of Heaven and declare His oneness in the Shema.

אך לא כל אפין שוין שיש מי שאינו נתפס כ"כ בלבו מקרב איש ולב עמוק עד

But not all faces are alike: there is one who is not so gripped in his heart, "in the inward part of a man and a deep heart," to the point of

כלות הנפש לבטל רצונו ממש עד שלא יהי' לו רצון אחר כלל זולת עבודתו יתי' ותורת ה' להיות חפצו רק הוא על עמדו ומצבו יעמוד

the soul's expiring (klos hanefesh), to nullify his will completely, until he has no other will at all apart from His service, may He be blessed, and the Torah of G-d, [so] that his desire be only [in it]; rather, he stays where he stood, and in his [former] state he remains,

כמו קודם ק"ש ואינו אלא בחינת הודאה שמודה ומסכים בלבו שאין עוד מלבדו ואפס זולתו וכולא קמיה כלא חשיב

as before the Shema; and it is only the level of acknowledgment (hodaah), in which he acknowledges and agrees in his heart that there is nothing else besides Him and nothing apart from Him, and that "everything before Him is considered as nothing."

אך אל אתכפייא סט"א להיות כל רצון הגוף וכחותיו נכנעים לעשות רצון נפשו האלהית באמת לאמיתו ונקרא בחי' זו כריעה (וז"ש בזהר) (בראשית דמ"ב ע"ב) הכא הכרעה

But the sitra achra (the other side) is not subdued, such that all the will of the body and its powers would be subjugated to do the will of his G-dly soul in absolute truth. And this level is called bending the knee (kri'ah). (And this is what is said in the Zohar) (Bereishis, folio 42b), "Here is bending,"

והיינו בהיכל ההוד שהוא בחינת הודאה שכורע על ברכיו שהם לבר מגופא שהגוף עומד על עמדו משא"כ ביטול רצונו לגמרי וכלות הנפש אליו יתי'

that is, in the Chamber of Hod, which is the level of acknowledgment (hodaah): he bends on his knees, which are "outside the body," for the body stays standing in its place. By contrast, the complete nullification of his will and the soul's expiring toward Him, may He be blessed,

לדבקה בו בפנימיות נקודת לבו זה הוא בחי' השתחוואה שכופף קמותו וראשו ששם מקור הדעת שרעותא דליבא נמשך מחמת שמקשר דעתו בחוזק בגדולת הי'

to cleave to Him in the innermost point of his heart: this is the level of bowing down (hishtachavayah), in which he bends his stature and his head, where the source of Daas is. For the desire of the heart (re'usa deliba) is drawn forth because he binds his mind (daas) firmly to the greatness of G-d,

ואזי נכנס בעומקא דליבא ונגע עד הנפש בחי' פנימית נקודת לבבו ממש עד שאתכפייא סט"א ואין לו רצון אחר כלל. וזהו וכל קומה לפניך תשתחוה שהקומה זקופה תלוי בנשיאת ראש שהוא ענין הדעת.

and then it enters into the depth of the heart and touches the soul, the level of the very innermost point of his heart, until the sitra achra is subdued and he has no other will at all. And this is "And every stature shall bow down before You": for an upright stature depends on the lifting of the head, which is the matter of Daas.

(ועיין ממעלת השתחואה ברבות וירא פנ"ו ועמ"ש סד"ה והיה ביום ההוא יתקע בענין ו השתחוו להי' וסד"ה והיה מדי חדש בענין להשתחוות לפני. וצ"ל מ"ש בזהר) הכא השתחואה (בראשית דמ"ג ב')

(And see on the virtue of bowing down in [Bereishis] Rabbah, [Parshas] Vayeira, chapter 56; and see also what is written at the end of the discourse beginning "And it shall be on that day, [a great shofar] shall be blown," on the matter of "and they shall bow down to G-d," and at the end of the discourse beginning "And it shall be, from one new moon [to the next]," on the matter of "to bow down before Me." And [we need] to explain what is said in the Zohar) (Bereishis, folio 43b), "Here is bowing down,"

דהיינו בהיכל הנצח ואפ"ל כי נצח הוא ענף החכמה שהוא בחי' ראיה שמזה נמשך השתחואה וביטול כי אינו דומה שמיעה לראיה

that is, in the Chamber of Netzach. And it can be explained that Netzach is a branch of Chochmah, which is the level of sight, from which bowing down and self-nullification (bittul) are drawn, for hearing is not comparable to seeing.

והיינו כי הוד ענף הבינה שהיא בחי' שמיעה כו' וז"ש בפע"ח בכוונת תפלת ערבית דשבת כי בחול איהי בהוד ובערבית דשבת גם איהי בנצח

And this is because Hod is a branch of Binah, which is the level of hearing, etc. And this is what is written in Pri Etz Chaim, on the kavanah of the evening prayer of Shabbos: that on weekdays she is in Hod, and in the evening prayer of Shabbos she is also in Netzach.

והיינו לפי כי בשבת כתיב ויברך אלקים את יום השביעי וכנודע דברכה היא למעלה מבחי' הודאה וכמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה ע"ש.

And this is because regarding Shabbos it is written, "And G-d blessed the seventh day," and, as is known, blessing is higher than the level of acknowledgment (hodaah); as is written on the verse "Zion shall be redeemed with justice"; see there.

6 ויותר נראה עפמ"ש בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית שיש ב' בחינות בהשתחואה דהיינו השתחוואה חיצוניות שמכניע את הגוף שלא ימרוד במלך בפועל ממש

And it seems more [correct to explain this] according to what is written in the discourse beginning "A psalm, a song of the dedication of the House": that there are two levels in bowing down. That is, an outer bowing down, which subdues the body so that it will not rebel against the King in actual deed,

אבל עיקר רצון ופנימית הנפש אינה מבוטלת כו' משא"כ ההשתחואה בבחי' פנימיות הוא בחי' בטל רצונך מפני רצונו שאין לו רצון וחפץ אחר כלל:

but the essence of the will and the inner dimension of the soul are not nullified, etc.; whereas bowing down on the level of the inner dimension is the level of "Nullify your will before His will," so that he has no other will or desire at all.

7 ג וזהו ענין כל סדר עבודה שמר"ה ועד יוהכ"פ במלכיות זכרונות ושופרות ותפלות ותחנונים שמר"ה עד יוהכ"פ לעלות מבחינת כריעה לבחי' השתחואה

3. And this is the matter of the whole order of service from Rosh Hashanah until Yom Kippur, with Malchiyos, Zichronos and Shofaros, and the prayers and supplications from Rosh Hashanah until Yom Kippur: to rise from the level of bending the knee to the level of bowing down.

ואזי מתגלה ביום הכפורים פנימיות רצונו ואהבתו ית' ויאיר פניו אלינו אל תוך פנימיות נקודת הלב כמ"ש לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש פניך דייקא

And then, on Yom Kippur, the inner dimension (pnimiyus) of His will and His love, may He be blessed, is revealed, and He makes His face shine toward us, into the innermost point of the heart; as it is written, "On Your behalf my heart said, 'Seek My face'; Your face, G-d, I will seek": "Your face" specifically,

שהוא בחי' פנימיות אהבתו ית' ורצונו ית' והיינו על ידי התשובה כי עיקר התשובה היא חרטה בלב

which is the level of the inner dimension of His love, may He be blessed, and of His will, may He be blessed. And this is through teshuvah (return), for the essence of teshuvah is regret in the heart,

דהיינו לעקור הרצון שלא ירצה עוד כלל לשוב לכסלה ועל ידי זה אתכפייא סט"א ונגלה כבוד ה' יאר ה' פניו

that is, to uproot the will, so that he will no longer want at all to return to his folly. And through this the sitra achra (the other side) is subdued, and "the glory of G-d is revealed": "May G-d make His face shine,"

כי רוצה ה' בעמו כמשל האדם שמוחל לחבירו אחר שמתחרט ומראה לו שאין לו רצון וחפץ עוד בדבר אשר זדה לו ועי"ז ירצה פניו וישוב וירחמהו.

for "G-d desires His people"; as in the parable of a person who forgives his fellow after [the other] regrets and shows him that he no longer has any will or desire for the thing in which he wronged him; and through this he will win his favor, and he will again have compassion on him.

וזהו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. פי' האזרח מה שזורח ומאיר בישראל בתוך פנימיות נקודת הלב

And this is "Every native (ezrach) in Israel shall dwell in sukkos." Meaning: "the native" is that which shines (zore'ach) and gives light in Israel, within the innermost point of the heart.

(עמ"ש ע"פ ראה אנכי בפני לאיתן האזרחי ובאגה"ק בסופו ע"פ וצדקה כנחל איתן) ישבו בסוכות זמן שמחתנו על ידי הארה והתגלות שנתגלה ביום הכפורים כנ"ל.

(See also what is written on the verse "See, I [set before you]," in the explanation of "Of Eisan the Ezrachite," and in Iggeres HaKodesh, at its end, on the verse "And charity like a mighty (eisan) stream.") "Shall dwell in sukkos," "the time of our joy," through the illumination and revelation that was revealed on Yom Kippur, as mentioned above.

וזהו ענין סדר נטילת לולב והאתרוג. כי הנה ארז"ל (במדרש רבה פ' אמור פרשה שלשים)

And this is the matter of the order of taking the lulav and the esrog. For our Sages, of blessed memory, said (in Midrash Rabbah, Parshas Emor, chapter thirty):

פרי עץ הדר זה הקב"ה כו' וגם אמרו פרי עץ הדר הדר באילנו וכו' כי האדם עץ השדה.

"'The fruit of a beautiful tree (pri etz hadar)': this is the Holy One, blessed be He, etc." And they also said, "'The fruit of a beautiful tree': [a fruit] that dwells (hadar) in its tree, etc."; for "man is a tree of the field."

פי' האדם זה הקב"ה כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם נמשל לעץ השדה והוא ענין עץ החיים כמ"ש במ"א (ועיין מזה בזהר אמור דצ"ו ע"ב ודצ"ז ע"א).

Meaning: "man" — this is the Holy One, blessed be He, as it is written, "And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man"; He is likened to a tree of the field, and this is the matter of the Tree of Life, as is explained elsewhere. (And see on this in the Zohar, Emor, folio 96b and folio 97a.)

והדר באילנו. הוא בחינת פנימיות האילן שהוא ענין פנימיות האהבה שיש להוי' עלינו כמ"ש לבבתני אחותי כלה כו' שהאהבה הוא עד"מ בבחי' פנימית נקודת הלב ישראל בתוונא דלבא יתבי ונפלאה אהבתו להם

And "dwells in its tree": this is the level of the inner dimension of the tree, which is the matter of the inner dimension of the love that Havayah has for us, as it is written, "You have captured my heart, my sister, [my] bride, etc." For the love is, by way of analogy, on the level of the innermost point of the heart: "Israel dwell in the chamber of the heart," and His love for them is wondrous.

(וזה הוא מ"ש במ"ח מסכת אורות ז"א פ"ג משנה ז' ובפנימיותו כו' ונת' מזה לעיל בשה"ש ע"פ ששים המה כו' אחת היא יונתי תמתי ע"ש ביאור דברי המ"ח הנ"ל ותמתי תאומתי ע"ז מרמז ג"כ התיומת דלולב)

(And this is what is written in Mishnas Chassidim, Tractate Oros Z'eir Anpin, chapter 3, mishnah 7: "And in its inner dimension, etc." This was explained above in Song of Songs, on the verse "There are sixty, etc.; one is my dove, my perfect one"; see there the explanation of the words of the Mishnas Chassidim cited above. And "my perfect one" (tamasi) [is read] "my twin" (teomasi): to this the twin leaf (tiyomes) of the lulav also alludes.)

והאתרוג מחברים אותו עם הלולב שהוא גבוה במינו דהיינו השרש המושרש למעלה העושה פרי למטה בישראל בחי' לו לב להיות לב

And the esrog is joined with the lulav, which is the tallest of its kind; that is, the root that is rooted above, which makes fruit below in Israel: the level of lo lev ("a heart for Him"), to be one heart

א' לו ית' לבד ולדבקה בו דהיניו לבחינת עצמותו ומהותו ית' בדביקה וחשיקה מעומקא דלבא לקרא אליו לבי כמ"ש צור לבבי

for Him alone, may He be blessed, and to cleave to Him, that is, to the level of His very Essence and Being, may He be blessed, with cleaving and passionate desire from the depth of the heart, to call Him "my heart," as it is written, "the Rock of my heart":

שהוא הוא כביכול פנימיות נקודת לבו ואין לו לב אחר אלא צור לבבי ומנענעים את הלולב לששה קצוות שהנענוע הוא ענין התעוררות

for He is, as it were, the innermost point of his heart, and he has no other heart but "the Rock of my heart." And we wave the lulav to the six directions, for the waving is the matter of arousal

(כמ"ש בספר עמק המלך שער שעשוע המלך ועמ"ש בפ' שלח ע"פ אני כו' דפ' ציצית בפי' ענין מארז"ל בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיה רבה מברך הקב"ה מנענע ראשו כו')

(as is written in the book Emek HaMelech, Sha'ar Sha'ashuei HaMelech; and see also what is written in Parshas Shelach on the verse "I [am Havayah your G-d], etc.," of the section of tzitzis, in the explanation of the matter of the saying of our Sages, of blessed memory, "When Israel say, 'Amen, yehei shmei rabba mevarach,' the Holy One, blessed be He, nods His head, etc.")

והוא לעורר בהליכה לבחי' פנימית הדעת שהוא שורש המדות וקיומן המתגלים בלב שהם נמשכי ם ממנה ובהובאה לחזה של אדם לפנימיות נקודת הלב של האדם בעצמו להיות לה האזרח בישראל שיהא זורח ומאיר בהתגלות לבו.

And [the waving] is to arouse, in the extending outward, the level of the inner dimension of Daas, which is the root and sustenance of the emotive attributes (middos) that are revealed in the heart, for they are drawn from it; and in the bringing back to a person's chest, [to arouse] the innermost point of the heart of the person himself, so that it have "the native in Israel," that it shine and give light in the revelation of his heart.

וזהו ענין המועדים לשמחה שיהא שמחה לפניו ית' בהתגלות אהבתו מהעלם אל הגילוי וכמ"ש וחגותם אותו חג לה' כנ"ל:

And this is the matter of "festivals for joy": that there be joy before Him, may He be blessed, in the revelation of His love from concealment to revelation; and as it is written, "And you shall celebrate it as a festival to G-d," as mentioned above.

8 ד אך ביום השמיני עצרת תהיה לכם כי יום השמיני הוא שמחת תורה. והתורה נקרא כתר כמאמר רז"ל כתר תורה וכן תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרנן עולים תר"ך.

4. But "On the eighth day, there shall be an atzeres for you": for the eighth day is Simchas Torah. And the Torah is called a crown (keser), as in the saying of our Sages, of blessed memory, "the crown of Torah." And likewise, the 613 mitzvos of the Torah and the seven mitzvos of the Rabbis add up to 620 [the numerical value of keser].

וכן אמרו רז"ל דאשתמש בתגא חלף זה המשתמש במי ששונה הלכות שנקראת תגא דמלכא והיינו עד"מ כמו המלך שאוהב אחד מאד ובשביל אהבתו נטול כתרו מעל ראשו ונותן לאוהבו כך

And so too our Sages, of blessed memory, said, "One who makes use of the crown (taga) passes away": this refers to one who makes use of someone who studies halachos, which is called "the crown of the King." And this is, by way of analogy, like a king who loves someone very much, and because of his love he takes his crown off his head and gives it to the one he loves. So too,

הנה באהבת ה' ובשמחתו ששמח נוטל כתרו כביכול מעל ראשו ונתן להם (ועמ"ש סד"ה יביאו לבוש מלכות) והיינו כתר תורה דאורייתא מחכמה נפקת אבל שרשה היא למעלה מעלה ממדריגת חכמה עילאה.

in G-d's love, and in His joy with which He rejoices, He takes His crown, as it were, off His head and gave it to them (and see also what is written at the end of the discourse beginning "Let them bring royal garments"). And this is the crown of Torah: the Torah comes forth from Chochmah, but its root is far, far higher than the level of the supernal Chochmah.

וזהו וירם קרן כו' שנותן התרוממות גדולה עד אין קץ למעלה מעלה מבחי' גילוי אור פניו כו'

And this is "And He has raised up a horn, etc.": that He gives a great exaltation, without end, far, far above the level of the revelation of the light of His countenance, etc.

(שבחי' הארת פנים הוא הארה בעלמא הנמשך מבחי' זו דכתר תורה עמ"ש במ"א בביאור ע"פ אלה מסעי כו' ויכתוב משה. שבחי' אור פניו נקרא תיקון ואמת שנקרא חותמו של הקב"ה והחותם הוא בחי' עשיי' לגבי עצמיות שמו הגדול.

(For the level of the shining of the countenance is a mere glimmer, drawn from this level of the crown of Torah. See what is written elsewhere in the explanation on the verse "These are the journeys, etc.," [on] "And Moshe wrote": that the level of the light of His countenance is called the tikkun "and truth," which is called "the seal of the Holy One, blessed be He"; and the seal is the level of Asiyah (action) relative to the essence of His great Name.

ועד"ז שמיני עצרת הוא למעלה מבחי' החותם דהו"ר. וכמ"ש במ"א ע"פ צדקת פרזונו כו' ועמ"ש בפ' וישב בד"ה בכ"ה בכסלו בחי' כובע ישועה להמשיך בחי' הדרת פנים.

And in this way, Shemini Atzeres is above the level of the seal of Hoshana Rabbah; as is written elsewhere on the verse "The righteous acts of His open cities, etc." And see also what is written in Parshas Vayeishev, in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev," [on] the level of "a helmet of salvation," to draw down the level of "the splendor of the countenance."

והיינו שבחי׳ כובע ישועה זהו מקור הדרת פנים ונק׳ עטרת תפארת שיבה כו׳ עטרת הוא בחי׳ כתר ועטרה) והיינו לפי שישראל עם קרובו.

That is, the level of "a helmet of salvation" is the source of the splendor of the countenance, and it is called "A crown of glory is old age, etc."; a crown (ateres) is the level of keser and atarah.) And this is because Israel are "the people near to Him."

וזהו עצרת תהיה לכם פי׳ עצרת כתרגומו כנישו שמתאסף ומתקבץ להיות לכם למשמרת לכל השנה קבלת מלכותו ית׳ בכתר תורה

And this is "there shall be an atzeres for you." Meaning: atzeres, as its Targum [renders it], kenishu (gathering): that the acceptance of His kingship, may He be blessed, through the crown of Torah, is gathered and collected to be for you a keeping for the whole year.

והיינו כמ״ש שום תשים עליך מלך שהוא על ידי התורה והמצות כי מצות המלך היא

And this is as it is written, "You shall surely set a king over yourself": which is through the Torah and the mitzvos, for it is the King's command.

(ועי׳ בזהר אמור דצ״ו סע״ב ועי׳ לקמן ע״פ ביום השמיני שלח כו׳) ותהיה השמחה גדולה לאלהים יותר משמחת הנפש בדבקותה באלהים חיים עד שאין השמחה נקרא

(And see the Zohar, Emor, folio 96, end of side b; and see below, on the verse "On the eighth day he sent away, etc.") And the joy for G-d will be great, greater than the joy of the soul in its cleaving to the living G-d, until the joy is called

אלא בשם גילה (ע׳ בזהר ס״פ פנחס דרנ״ט ע״ב) פי׳ שמחה היא מלשון התגלות החדוה וגילה הוא ענין שמחה אשר בקרבו.

only by the name gilah (see the Zohar, end of Parshas Pinchas, folio 259b). Meaning: simchah is from the term for the revealing of gladness, while gilah is the matter of the joy that is within him.

וכמ״ש בני ציון יגילו במלכם כי מפני אימת המלך נאסף השמחה בקרבו ולא תתראה החצוה (ועמ״ש ע״פ שוש אשיש כו׳ תגל נפשי כו׳ ועמ״ש סד״ה ויהי בשלח פרעה):

As it is written, "The children of Zion will exult (yagilu) in their King": for out of the awe of the king the joy is gathered within him, and the gladness is not seen. (And see also what is written on the verse "I will greatly rejoice, etc.; my soul will exult, etc."; and see also what is written at the end of the discourse beginning "And it was, when Pharaoh sent.")

9 וזהו וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך מחמת שהלבבות ייראוך ומקבלים עול מלכותך עליהם אין שמחה וזמר רק בקרבו וכליות לבד (ועמ"ש מזה בפ' ואתחנן ע"פ וידעת היום)

And this is "And all hearts shall fear You, and all innards and kidneys shall sing to Your Name": because the hearts fear You and accept Your kingship upon themselves, there is joy and song only in the innards and kidneys. (See also what is written on this in Parshas Va'eschanan, on the verse "And you shall know this day.")

וזהו עצרת שנקלטת ומסתתרת השמחה וגילה בתוך בחי' אימת עול מלכות שמים שמקבל עליו כל השנה לקיום תר"ך מצות המלך באהבה וברצון

And this is atzeres: that the joy and gilah are absorbed and hidden within the level of the awe of the yoke of the kingdom of Heaven, which one accepts upon oneself for the whole year, to fulfill the 620 commandments of the King with love and good will.

(והמשכת היראה מבחי' כתר תורה יובן עוד ממ"ש בפ' מקץ בביאור ע"פ כי אתה נרי. וגבי שבועות בד"ה וידבר אלקים כו'. וממ"ש בד"ה תקעו בחדש בפי' כי עמך הסליחה למען תורא.

(And the drawing down of awe from the level of the crown of Torah will be understood further from what is written in Parshas Mikeitz, in the explanation of the verse "For You are my lamp," and regarding Shavuos, in the discourse beginning "And G-d spoke, etc.," and from what is written in the discourse beginning "Blow the shofar on the new moon," in the explanation of "For with You is forgiveness, so that You may be feared."

והנה צ"ל דלעיל ע"פ שוש אשיש נתבאר דבחי' גילה תגל נפשי זהו בחינת ראש השנה. אך המעיין בזהר) יבין הענין (פ' פנחס דרי"ד ע"ב)

Now, it must be explained: above, on the verse "I will greatly rejoice," it was explained that the level of gilah, "my soul will exult," is the level of Rosh Hashanah. But one who studies the Zohar) (Parshas Pinchas, folio 214b) will understand the matter:

כי לפי דבעשי"ת הוא בחינת שמאלו תחת לראשי מזה נמשך חרדה ויראה להיות גילו ברעדה ובסוכות לפי שהוא בחינת ימינו תחבקני ע"כ הוא בחי' שוש אשיש ושמחה

for since the Ten Days of Teshuvah are the level of "His left hand is under my head," from this there is drawn trembling and awe, so that it is "exult with trembling"; and Sukkos, since it is the level of "and His right hand embraces me," is therefore the level of "I will greatly rejoice" and simchah.

אמנם שמיני עצרת דהא כדין זיווגא דגופא הוא בחי' תפארת וכולל חו"ג שהן תרין דרועין וכמ"ש בזהר תרומה (קע"ה ב')

But Shemini Atzeres, since then is the union of the body (zivuga degufa), is the level of Tiferes, which includes Chesed and Gevurah, which are the two arms, as is written in the Zohar, Terumah (175b),

דאחיד להאי ואחיד להאי וע"כ מצד היותו כולל ב' הבחי' יחד השמחה היא בחי' גילה כו' כענין וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך וכנ"ל

that it "holds on to this one and holds on to that one." And therefore, because it includes the two levels together, the joy is the level of gilah, etc., like "And all hearts shall fear You, and all innards and kidneys shall sing to Your Name," as mentioned above.

(ועיין בזהר ח"א ס"ד ב' מענין ביום השע"צ ודף ר"ח ב' ובסוף ח"א סס"י כ"ד וכ"ה. ח"ב קל"ה א' ח"ג צ"ו ב' ק"ד ב' רנ"ט ב' ודי' ר"י"ד ע"ב):

(And see the Zohar, Part I, 64b, on the matter of "On the day of Shemini Atzeres," and folio 208b; and at the end of Part I, sections 24 and 25; Part II, 135a; Part III, 96b, 104b, 259b, and folio 214b.)

10 קיצור ע"פ ביום השמע"צ כו' ובכל המועדים

An abridgment on [the verse] "On the eighth day, an atzeres, etc.," [beginning] "And regarding all the festivals."

11 (א) פירוש בן חכם ישמח אב כשהבן מבין שההסתר שאביו מסתיר א"ע ממנו הוא רק בכדי שיחפשנו.

(1) The explanation of "A wise son makes a father rejoice": when the son understands that the hiding in which his father hides himself from him is only so that he will search for him.

וזהו בכסא ר"ה יום הדין והוא ענין הנסירה בר"ה שהוא הסתלקות פנימיות המוחין מהמדות. אבל כוונת ההתכסות בשביל ליום חגנו הוא הגילוי בחג הסוכות

And this is "in the concealment": Rosh Hashanah, the day of judgment. And this is the matter of the nesirah (sawing apart) on Rosh Hashanah, which is the withdrawal of the inner dimension of the intellect (mochin) from the emotive attributes (middos). But the purpose of the covering, "for the day of our festival," is the revelation on the festival of Sukkos,

והיינו ע"י שמחפשים ומבקשים פניו בעשי"ת וזהו ישמח אב שמביאים שמחה בהקב"ה כמ"ש חג לה'.

that is, through searching for and seeking His face during the Ten Days of Teshuvah. And this is "makes a father rejoice": that [we] bring joy to the Holy One, blessed be He, as it is written, "a festival to G-d."

ועל דרך זה נאמר וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב:(ב) והגורם ההסתר הוא בחינת עוונותיכם מבדילים שלגבי בחי' הגילוי מפנימיות זהו מסך מבדיל וכעין משארז"ל בענין אור שנברא ביום ראשון וכיון שנסתכל במעשה כו'

And in this way it is said, "And I will wait for G-d, who hides His face from the house of Yaakov." (2) And what causes the hiding is the level of "your iniquities separate": relative to the level of revelation from the inner dimension, this is a separating screen. It is something like what our Sages, of blessed memory, said regarding the light that was created on the first day: since He looked at the deeds, etc.,

עמד וגנזו מהן ומעין זה יובן בגילוי פנימיות. שצ"ל ע"ד פנים בפנים דבר שגם באדם יש חיצוניות ופנימיות.

He arose and hid it away from them. And something similar will be understood regarding the revelation of the inner dimension. For it must be in the manner of "Face to face He spoke": that in a person, too, there are an outer dimension and an inner dimension.

12 והיינו אפילו בועשה טוב וזהו ההפרש בין בחי' וכל ברך לך תכרע שאינו אלא בחינת הודאה.

That is, even in "doing good." And this is the difference between the level of "And every knee shall bend to You," which is only the level of acknowledgment (hodaah),

וכורע על ברכיו שהן לבר מגופא. ובין וכל קומה לפניך תשתחוה. שכופף קומתו וראשו ששם מקור הדעת.

and he bends on his knees, which are "outside the body"; and "And every stature shall bow down before You," in which he bends his stature and his head, where the source of Daas is.

ועד"ז ארז"ל שאין השכינה שורה אלא על בעלי קומה המכוון שיהיה בו בגילוי כל ע"ס שבנפש בבחינת וכל קומה לפניך תשתחוה:(ג) וזהו סדר העבודה שמראש השנה עד יום הכפורים לעלות מבחינת כריעה לבחינת השתחואה.

And in this way our Sages, of blessed memory, said that the Shechinah (Divine Presence) rests only on people of stature: the intent is that all ten Sefiros of the soul be revealed in him, on the level of "And every stature shall bow down before You." (3) And this is the order of service from Rosh Hashanah to Yom Kippur: to rise from the level of bending the knee to the level of bowing down.

וזהו ענין השתחוואות שבסדר עבודה במוסף דיום הכפורים ועי"ז נמשך יאר ה' פניו אליך. לפני הוי"ה תטהרו פנימיות שם הוי'.

And this is the matter of the prostrations in the order of the [Temple] service in the Musaf of Yom Kippur; and through this there is drawn down "May G-d make His face shine upon you." "Before Havayah you shall be purified": the inner dimension of the Name Havayah.

13 וזהו ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר זה הקב"ה כו' וגם עץ הדר בחי' האדם עץ השדה.

And this is "And you shall take for yourselves on the first day the fruit of a beautiful tree": this is the Holy One, blessed be He, etc.; and also "a beautiful tree" is the level of "man is a tree of the field."

ופרי עץ הוא מקור נשמות הצדיקים שהוא בחינת הדר באילנו והלולב לו לב בחינת צור לבבי וחלקי אלקים לעולם וגם זאת קומתך דמתה לתמר בחינת וכל קומה לפניך תשתחוה.

And the fruit of the tree is the source of the souls of the tzaddikim, which is the level of "dwelling in its tree." And the lulav: lo lev ("a heart for Him"), the level of "the Rock of my heart and my portion is G-d forever." And also "This, your stature, is like a palm tree" is the level of "And every stature shall bow down before You."

ושמחתם לפני ה' השמחה ע"י גילוי המוחין חב"ד כו' כי בן חכם ישמח אב שגם מוחין דאבא באים בגילוי כו'. וזהו ושמחתם כמו בהשכיל שכל חדש מתמלא תענוג ושמחה:

"And you shall rejoice before G-d": the joy through the revelation of the intellect (mochin), Chochmah, Binah and Daas, etc., for "A wise son makes a father rejoice": that the mochin of Abba also come into revelation, etc. And this is "And you shall rejoice," as when one grasps a new idea he is filled with delight and joy.

14 (ד) אך ביום השמיני עצרת שהוא שמחת תורה היינו שמאיר בחי' כתר תורה שהוא למעלה מהמוחין

(4) But "On the eighth day, an atzeres," which is Simchas Torah: that is, the level of the crown of Torah, which is above the intellect (mochin), shines,

כמו גלגלתא דחפיא על מוחא ע"י שהוא מבחינה שלמעלה מהשכל המושג. עמ"ש בביאור ע"פ אני ה' אלקיכם דפרשת ציצית.

like the skull (gulgalta) that covers the brain, since it is from a level that is above graspable intellect. See what is written in the explanation on the verse "I am Havayah your G-d," of the section of tzitzis.

15 וזהו וירם קרן. ואזי עצרת תהיה לכם כניסת ואסיפת המוחין תחת גלגלתא וכתר החופף עליהם בבחי' בטל רצונך לגמרי.

And this is "And He has raised up a horn." And then, "there shall be an atzeres for you": the entering and gathering of the mochin under the skull (gulgalta) and the crown that hovers over them, on the level of "Nullify your will" completely.

ועמ"ש בד"ה את שבתותי תשמרו בענין כתר לשון כתר לי זעיר. ומ"ש סד"ה וידבר כו' במדבר סיני.

And see also what is written in the discourse beginning "You shall keep My Shabbosos," on the matter of keser as in the term "Wait (kaser) for me a little"; and what is written at the end of the discourse beginning "And [G-d] spoke, etc., in the wilderness of Sinai,"

בענין שאו את ראש כו' לגלגלתם מבן עשרים שנה כו' ע"ש ופי' עצרת שנקלטת ומסתתרת השמחה בתוך בחי' אימת עול מלכות שמים עד שאין השמחה נקרא

on the matter of "Lift up the head, etc.," "by their skulls, from twenty years old, etc."; see there. And the meaning of atzeres is that the joy is absorbed and hidden within the level of the awe of the yoke of the kingdom of Heaven, until the joy is called

אלא בשם גילה ע"ד וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום והשבות.

only by the name gilah, in the manner of "And all hearts shall fear You, and all innards and kidneys shall sing"; and see also what is written on this in the discourse beginning "And you shall know this day and take to [your heart]."

16 ואפי"ל מר"ה עד שמע"צ הוא ג' כתרים. היינו בר"ה אמרו לפני מלכיות זהו המשכת כתר מלכות.

And it can be explained that from Rosh Hashanah until Shemini Atzeres there are three crowns. That is: on Rosh Hashanah, "Say before Me [verses of] kingship (Malchiyos)": this is the drawing down of the crown of kingship.

וביוהכ"פ כתר כהונה שנכנס הכה"ג לפני ולפנים וממשיך להיות וכל קומה לפניך תשחוה. ועליות הנשמות ע"ד בהעלותך את הנרות אל מול פני כו'

And on Yom Kippur, the crown of priesthood, for the High Priest enters the innermost sanctum and draws down [the level of] "And every stature shall bow down before You." And the ascents of the souls, in the manner of "When you raise up the lamps, toward the face of [the menorah], etc.";

ואח"כ כתר תורה בשמע"צ הוא ההמשכה מלמעלה למטה. וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה בחינת כתר שם טוב.

and afterward the crown of Torah, on Shemini Atzeres, is the drawing down from above to below. And "Study is great, for it leads to action": the level of the crown of a good name.

ויש להעיר לענין שלשה כתרים הן כו' וכתר שם טוב מעין מה שנתבאר בד"ה מי מנה כו' גבי פי' רובע ישראל:

And one may note, regarding the matter of "There are three crowns, etc.," and the crown of a good name, something similar to what was explained in the discourse beginning "Who can count, etc.," regarding the explanation of "the fourth part of Israel."

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 1

ביום השמיני עצרת תהיה לכם

"On the Eighth Day, There Shall Be an Atzeres for You"

◇

1 ביום השמיני עצרת תהיה לכם. הנה כתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. להבין מהו תחת לראשי.

"On the eighth day, there shall be an atzeres (assembly) for you." Now, it is written, "His left hand is under my head, and his right hand embraces me." [We need] to understand what "under my head" means.

הנה ארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. וכבר נתבאר פעמים רבות במ"א.

Now, our Sages, of blessed memory, said: "One hour of teshuvah (return) and good deeds in this world is finer than all the life of the World to Come." This has already been explained many times elsewhere.

2 וכעת יובן בהקדים מארז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה. והקושיא מפורסמת מאחר שעיקר מה שתלמוד גדול הוא מחמת שמביא לידי מעשה א"כ אדרבה מזה הטעם עצמו הרי המעשה גדול.

And now it will be understood by first introducing the saying of our Sages, of blessed memory: "Study is great, for it leads to action." The well-known question is: since the main reason study is great is that it leads to action, then, on the contrary, for this very reason action is greater.

אך הנה צריך להבין מהות ענין המעשה כי רמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברים דמלכא וצריך

However, one needs to understand the essential nature of action, for "the 248 commandments are the 248 limbs of the King," and one needs

להבין מהו ענין ולשון אברים הלא אין לו דמות הגוף כו' וכתיב כי לא מחשבותי וכו' ולא דרכיכם וכו'.

to understand what is meant by the term "limbs": surely He has no bodily form, etc.! And it is written, "For My thoughts are not [your thoughts], etc., nor are your ways [My ways], etc.

כן גבהו מחשבותי וכו׳. אבל הענין הוא דכתיב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם.

… so are My thoughts higher, etc." But the explanation is that it is written, "You will give truth to Yaakov, kindness to Avraham, as You swore to our fathers from the days of old."

ולהבין מהו האמת שהנביא משבח שניתן ליעקב מדת אמת (ועמ״ש מזה באגה״ק בד״ה וזורע צדקה שכר אמת).

And [we need] to understand what this truth is, for which the prophet gives praise, that the attribute of truth was given to Yaakov. (See also what is written on this in Iggeres HaKodesh, in the discourse beginning "And one who sows charity, a reward of truth.")

הנה כתיב כי אל דעות ה׳ פי׳ שכולל ב׳ דיעות כי ממטה למעלה לפי מה

Now, it is written, "For G-d is a G-d of knowledges (de'os)," meaning that He includes two [kinds of] knowledge. For from below to above, according to what

שנראה לעיני בשר העולם הגשמי נראה ליש ודבר והרוחניות שלמעלה הוא בחי׳ אין ומה שלמעלה מעלה הוא בחי׳ אין יותר לפי שאינו מושג יותר.

is seen by eyes of flesh, the physical world appears as something existing and real (yesh), while the spiritual realm above is the level of ayin (nothing), and what is higher still is even more the level of ayin, because it is even less graspable.

3 וכמ״ש והחכמה מאין תמצא. וכל זה הוא בערכנו אנחנו שוכני מטה. אבל לגבי קוב״ה דכולא קמיה

As it is written, "And wisdom (Chochmah) comes from ayin (nothing)." All this is relative to us, who dwell below. But in relation to the Holy One, blessed be He, before whom everything

כלא חשיב הוא היפך שמלמעלה למטה הוא בחי׳אין וכל מה שמשתלשל ויורד מטה מטה הוא יותר בחי׳ אין וכלא חשיב ממש כו׳.

is considered as nothing, it is the reverse: from above to below is the level of ayin, and whatever evolves and descends lower and lower is all the more the level of ayin, and truly considered as nothing, etc.

4 וזהו שתקנו בתחלת פסוקי דזמרה לומר הודו להי׳ כו׳ וכן בסיום שמו״ע לומר מודי׳ אנחנו לך

And this is why [the Sages] instituted that at the beginning of Pesukei deZimrah we say, "Give thanks (hodu) to G-d, etc.," and likewise at the end of the Shemoneh Esreh we say, "We give thanks (modim) to You";

כי לשון הודא׳ הוא כמו למשל האדם המודה לחבירו שמתחלה הי׳ נחלק עליו והיה לו סברא אחרת ואח״כ מודה שהאמת עם חבירו.

for the term hodaah (acknowledgment) is, by way of analogy, like a person who concedes to his fellow: at first he disagreed with him and held another view, and afterwards he concedes that the truth is with his fellow.

5 וכך ע״י שיתבונן האדם שהאמת הוא דכולא קמיה כלא חשיב ומה שנראה העולם ליש ודבר הוא בערכנו מלובשים בגוף גשמי ורואים בעיני בשר גשמיים אבל האמת הוא להפך ממה שנראה לעיני בשר אזי יודה על האמת.

So too, when a person contemplates that the truth is that "before Him everything is considered as nothing," and that the world's appearing as something existing and real is only relative to us, who are clothed in a physical body and see with physical eyes of flesh, but the truth is the opposite of what appears to eyes of flesh, then he will concede (yodeh) to the truth.

וז״ש בהלל ואמת ה׳ לעולם עולם הוא מלשון העלם וצמצום שיהיה נראה לעיני בשר מזרח ומערב כו׳

And this is what is said in Hallel, "And the truth of G-d is le'olam (forever)": olam is from the term he'elem (concealment) and tzimtzum (contraction), such that to eyes of flesh there appear east and west, etc.;

ובכל זמן שתקנו לומר הלל הוא זמן התגלות אמת ה׳ שמלמעלה למטה שהוא להיות מה שלמטה נקרא אין ולמעלה נקרא בחי׳ יש. וכמ״ש להנחיל אוהבי יש.

and every time at which [the Sages] instituted the saying of Hallel is a time of the revelation of the truth of G-d [as seen] from above to below, which is that what is below is called ayin and what is above is called the level of yesh (something). As it is written, "To cause those who love Me to inherit yesh."

(כי הרי ב' בחי' דעות הנ"ל הן בחי' יחודא עילאה שהוא שם הוי' ויחודא תתאה שמבחי' שם אלקים ואדנות המצמצם ומפריד להוות בחי' יש וכמ"ש סד"ה כי תשמע בקול והנה ההלל הוא להמשיך ולהאיר במל' שהוא שם אדנות. כמ"ש הרמ"ז פ' אמור)

(For the two levels of knowledge mentioned above are the level of the higher unity (yichuda ila'ah), which is the Name Havayah, and the lower unity (yichuda tata'ah), which comes from the level of the Names Elokim and Adnus (Ado-nai), which contract and separate so as to bring into being the level of yesh; as is written at the end of the discourse beginning "If you will listen to the voice." Now, Hallel is to draw down and shine [light] into Malchus, which is the Name Adnus, as the Ramaz writes on Parshas Emor)

והארה זו היינו המשכה וגילוי שם הוי' בחי' יחודא עילאה וכמ"ש מזה סד"ה בכ"ה בכסלו. (תחלת דצ"ו)

(beginning of folio 96). And this illumination is the drawing down and revelation of the Name Havayah, the level of the higher unity; as is written on this at the end of the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev."

גם הוא כענין ועתה יגדל נא כח אדני. ועיין בפע"ח ש ער ר"ח פ"ב ולכן ע"ז נמשך גילוי ואמת ה' לעולם

It is also like the matter of "And now, let the power of Ado-nai be great." See also Pri Etz Chaim, Sha'ar Rosh Chodesh, chapter 2. And therefore, through this there is drawn down the revelation of "And the truth of G-d is le'olam."

ולכן אומרים אח"כ הודו לה' בחי' הודאה אליו ית' שלא כאשר נראה לעיני בשר שלנו וזהו תתן אמת ליעקב כי יעקב הוא בחי' יוד עקב

And therefore we say afterwards, "Give thanks to G-d": the level of acknowledgment to Him, may He be blessed, [that the truth is] not as it appears to our eyes of flesh. And this is "You will give truth to Yaakov," for Yaakov is the level of yud-akev (yud [and] heel):

דהיינו יו"ד הוא בחי' צמצום שירד ונתפשט בעקב וסוף המדרגות שנתגשמו ואעפ"כ הקב"ה נותן אמת שיתגלה גם שם אמת ה' וכו' כנ"ל

that is, the yud is the level of tzimtzum, which descended and spread into the heel (akev) and end of the levels, which have become physical; and nevertheless the Holy One, blessed be He, gives truth, that there too the truth of G-d be revealed, etc., as mentioned above.

(ועמ"ש מענין תתן אמת ליעקב בביאור ע"פ אלה מסעי גבי ויכתוב משה) ומזה נמשך להיות חסד לאברהם כו'

(See also what is written on the matter of "You will give truth to Yaakov" in the explanation on the verse "These are the journeys," regarding "And Moshe wrote.") And from this is drawn down [the level of] "kindness to Avraham," etc.

פי' חסד הוא המשכת המצות שכללותן הוא הצדקה וחסד ונמשך ונתלבש בחי' אמת ה' במעשה המצות שיהיה להם כח ועוז להיות באתערותא דלתתא תלוי אתעדל"ע שע"י מעשה הצדקה וחסד תחתון יתעורר כח חסד עליון

Meaning: kindness is the drawing down of the mitzvos, whose general principle is charity and kindness; and the level of the truth of G-d is drawn down and clothed in the performance of the mitzvos, so that they have the strength and power for the arousal from above to depend on the arousal from below: that through the deed of charity and lower kindness, the power of the supernal kindness is aroused;

וכן עד"ז בכל המצות (כי אמת היינו תורה וזהו כי באור פניך נתת לנו תורת חיים אשר בחי' הארת פנים זהו אמת כמ"ש באד"ר) (דל"ג ב')

and so too, in the same way, with all the mitzvos. (For truth is Torah, and this is "For by the light of Your countenance You gave us a Torah of life," for the level of the shining of the countenance is truth, as is written in the Idra Rabba) (folio 33b).

והתורה היא הנותן כח להיו' באתעדל"ת שע"י המצות אתעדל"ע כמ"ש לקמן א"כ מבחי' תתן אמת ליעקב נמשך בחי' וחסד לאברהם וזהו ענין חסד של אמת חסד דקשוט ע"ש באד"ר.

And the Torah is what gives the power for there to be, through the arousal from below by means of the mitzvos, an arousal from above, as will be written below. Thus, from the level of "You will give truth to Yaakov" is drawn down the level of "and kindness to Avraham"; and this is the meaning of "kindness of truth," chesed dikshot (true kindness); see there in the Idra Rabba.

וזהו כל ארחות ה' חסד ואמת וע' שם (דקכ"ט א') ועמ"ש בד"ה ואתחנן גבי אתה החלות ובענין ברכת המצות עיין שם:

And this is "All the paths of G-d are kindness and truth"; see there (folio 129a). See also what is written in the discourse beginning "And I pleaded," regarding "You have begun," and on the subject of the blessing over the mitzvos; see there.

6 ב אך להבין מאין הכח הזה להיות אתערותא דלעילא תלוי באתעדל"ת. ואיך יש יחוס ושייכות לנברא

2. But [we need] to understand: from where does this power come, for the arousal from above to depend on the arousal from below? And how does a created being have any relation or connection,

שהוא מחודש מאין ליש לעורר חסד עליון של הבורא יתי שמו הלא אין ערוך אליו ולית מחשבה תפיסא ביה כלל.

being brought into being anew from nothing to something, to arouse the supernal kindness of the Creator, blessed be His Name? Surely there is no comparison to Him, and no thought can grasp Him at all!

הנה זה ביאר הכתוב אח"כ דכתיב אשר נשבעת לאבותינו פי' לאבותינו הוא אהב' הטבעית המסותרת בלב כל אחד ואחד מישראל בכח

Now, the verse explains this afterwards, as it is written, "As You swore to our fathers." Meaning: "our fathers" is the natural love hidden in the heart of each and every Jew, in potential,

וגם בפועל ממש במס"נ על קדה"ש שאהבה זו נקרא בשם אב שממנה התולדה לעשות מצות ומעשים טובים

and also truly in actuality, in self-sacrifice (mesirus nefesh) for the sanctification of G-d's Name. This love is called by the name "father," for from it comes the offspring: the doing of mitzvos and good deeds;

כי כל המצות הם בשביל לדבקה בו יתי וגם אהבה זו היא ירושה לנו מאבותינו.

for all the mitzvos are in order to cleave to Him, may He be blessed. And this love is also an inheritance to us from our fathers.

7 ובאהבה זו נמשך לנו הכח והעוז להיות תלוי אתערותא דלעילא באתעדל"ת ועי"ז ניתן הכח להמשיך ע"י מעשה המצות שע"י מצות מעשיות

And through this love there is drawn down to us the strength and power for the arousal from above to depend on the arousal from below; and through this the power is given to draw down [light] through the performance of the mitzvos: that through practical mitzvos,

כמו ציצית של צמר תחתון מעורר ציצית עליונים וכן ע"י תפילין תחתונים מעורר תפילין עליונים.

such as tzitzis of wool below, one arouses the supernal tzitzis, and likewise through tefillin below one arouses the supernal tefillin.

משא"כ אחד מעו"ג אע"פ שיתלבש בציצית ויניח תפילין לא ימשיך ולא יעורר כלום (ועמ"ש מזה בד"ה הבאים ישרש)

This is not so with an idolater: even if he wraps himself in tzitzis and puts on tefillin, he will draw down nothing and arouse nothing. (See also what is written on this in the discourse beginning "Habaim yashresh" ["In days to come, he will take root"].)

לפי שכל אחד ואחד מישראל יש לו בנפשו אהבה הטבעית הזאת ואפילו חייבי כריתות דכתיב בהם ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה' כו'

For each and every Jew has this natural love in his soul, even those liable to kares (excision), of whom it is written, "That soul shall be cut off from before Me; I am G-d," etc.:

שנכרתה הנפש ההיא משרשה ואין אהבה טבעית זו מתגלה בנפשו מ"מ בשרשה למעלה נשאר בה בחי' אההבה טבעית אלא שאינה שורה ומתגלה בנפשם למטה כי הכרת תכרת וגו'.

[meaning] that that soul has been cut off from its root, and this natural love is not revealed in his soul; nevertheless, in its root above the level of natural love remains in it, only it does not rest and become revealed in their souls below, for "it shall surely be cut off," etc.

רק הוא בהעלם אצלו ויש לו בחי' לאבותינו וזכות אבות לא תמה כי אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי פי' מזליה הוא שרש נשמתו למעלה בחינת אין שהוא מזל לישראל כו'. כמ"ש במ"א ע"פ האזינו השמים.

Rather, it is hidden within him, and he has the level of "our fathers," and "the merit of the fathers has not ended"; for "even though he does not see, his mazal sees." Meaning: his mazal is the root of his soul above, the level of ayin, which is the mazal of Israel (ayin mazal l'Yisrael), etc., as is written elsewhere on the verse "Listen, O heavens."

8 וע"ז אמר הפסוק כי אבי ואמי עזבוני והי' יאספני ר"ל אפי' מי שאבד ממנו בחי' אב ואם שבו

And of this the verse says, "For my father and my mother have forsaken me, but G-d will gather me in." That is to say: even one from whom the level of father and mother within him has been lost,

דהיינו שנתחייב כרת ונאבד בחי' אהבה טבעית שבו מלהיות שורה ומתגלה בנפשו מ"מ והי' יאספני הוא ע"י בחי' שרשו למעלה שיפול גם עליו בחי' לאבותינו

that is, who has become liable to kares, and the level of natural love within him has been lost from resting and being revealed in his soul, nevertheless "G-d will gather me in": through the level of his root above, the level of "our fathers" will fall upon him too.

אך כיצד נמשך כח ועוז לאהבה טבעית זו לעורר את האהבה העליונה מפרש הכתוב אשר נשבעת לאבותינו נשבעת לשון נפעל

But how are strength and power drawn to this natural love, to arouse the supernal love? The verse explains: "As You swore (nishbata) to our fathers." Nishbata is in the passive (nif'al) form,

וכן כל לשון שבועה מדבר בלשון נפעל כלומר שהתקשר א"ע בשבועה כמ"ש או השבע שבועה כו'

and likewise every term of oath is expressed in the passive form, meaning that one has bound oneself by an oath, as it is written, "Or swears an oath," etc.

והענין כי צריך להבין ענין שבועה זו מה טבעה ולמה היה צריך הקב"ה לישבע ואיך שייך אצלו ית' לשון שבועה

The explanation: one needs to understand this oath, what its nature is, why the Holy One, blessed be He, needed to swear, and how the term "oath" applies to Him, may He be blessed.

אלא הענין הוא עד"מ כאדם הנשבע לחבירו שהוא כדי שלא ישנה אפילו אם יגרום איזה דבר שיצטרך לשנות שאם היה גלוי וידוע לפניו שאין שום ענין הגורם השינוי לא היה צריך לשבועתו.

Rather, the explanation is, by way of analogy, like a person who swears to his fellow: this is so that he will not change even if something should come about that would require him to change; for if it were revealed and known before him that nothing would cause a change, he would not need his oath.

כך הוא עד"מ בשבועתו של הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים לזרעך נתתי את הארץ כו'

So it is, by way of analogy, with the oath of the Holy One, blessed be He, to Avraham at the Covenant between the Parts, "To your seed I have given the land," etc.:

דהיינו אפי' אם יגרום החטא שלא יעכב מה שע"פ הדעת והחכמה לא יושג שיותן להם את הארץ אעפ"כ מחמת השבועה הוא עושה נגד חכמתו ורצונו כביכול (ועמ"ש מזה ע"פ אתם נצבים כו' לעברך בברית כו')

that is, even if sin should cause [it], it will not hold [it] back; though according to reason and wisdom it would not be attained that the land be given to them, nevertheless, because of the oath, He acts against His wisdom and will, as it were. (See also what is written on this on the verse "You are standing … to pass into the covenant," etc.)

וזהו עצמו ענין השבועה דהיינו מה שהבטיח נגד חכמתו ורצונו והיינו שלא יהיה כסדר השתלשלות המדרגות וירידה ממדרגה למדרגה ע"פ בחי' רצון וחכמה

And this itself is the essence of the oath: that He promised against His wisdom and will; that is, that it not be according to the order of the chain of descending levels (hishtalshelus), the descent from level to level according to the level of will and wisdom,

אלא שיהיה אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו מתפשט ומאיר בגילוי רב למעלה מן הרצון והחכמה והארה והמשכה זו נמשכה מימי קדם קדמונו של עולם

but rather that the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, in His very Self and glory, spread forth and shine in great revelation, above will and wisdom. And this illumination and drawing down was drawn from "the days of old," [from] the Primordial One of the world:

דהיינו מבחי' סובב כל עלמין למעלה מבחי' ממכ"ע שהוא בחי' השתלשלות וירידת המדרגות והוא בחי' כשעלה ברצונו וכו' שתוק כך עלה במחשבה כו' שהוא בחי' מחשבה הקדומה כו'.

that is, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), above the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin), which is the level of hishtalshelus and the descent of the levels. And this is the level of "When it arose in His will," etc., "Be silent! So it arose in thought," etc., which is the level of the primordial thought, etc.

ומאחר שהארה והמשכה זו נמשכה לאבותינו מאור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו לכן יש להם כח ועוז להיות באתעדל"ת תלוי אתעדל"ע (וע' בזח"ג)

And since this illumination and drawing down was drawn to our fathers from the Infinite Light, blessed be He, in His very Self and glory, therefore they have strength and power for the arousal from above to depend on the arousal from below. (See Zohar, vol. 3)

(דקל"ד ע"ב) **בענין אשר נשבעת כו'** (ודק"ל ע"א) **בענין בי נשבעתי ובפ' אחרי** (דס"ו ב') **ובהרמ"ז ר"פ שמיני.**

(folio 134b) on the subject of "As You swore," etc., (and folio 130a) on the subject of "By Myself I have sworn," and in Parshas Acharei (folio 66b), and in the Ramaz at the beginning of Parshas Shemini.

וברבות (פי׳ אמור פכ״ט) ד״א בחודש השביעי רבי ברכיה היה קרי ליה ירחא דשבועתיה שבו נשבע הקב״ה לאברהם אבינו הה״ד ויאמר בי נשבעתי נאום ה׳ מה היה צריך לשבועה כו׳ יעו״ש התירוץ והוא כדרך שנתבאר.

And in the Midrash Rabbah (Parshas Emor, section 29): "Another explanation: 'In the seventh month.' Rabbi Berachiah would call it 'the month of His oath,' for in it the Holy One, blessed be He, swore to Avraham our father, as it is written, 'And He said: By Myself I have sworn, says G-d.' Why did He need an oath?" etc. See there for the answer; it is along the lines that have been explained.

והנה חודש השביעי תשרי מאיר בו תיקון השביעי מי״ג ת״ד שהוא תיקון ואמת שמשם שבועות אמת ועיין בזח״א (מקץ דר״ד ב׳ וירא קי״ב ב׳).

Now, in the seventh month, Tishrei, there shines the seventh of the thirteen tikkunim (adornments) of the beard, which is the tikkun "and truth," from which come oaths of truth. See Zohar, vol. 1 (Mikeitz, folio 204b; Vayeira, 112b).

וברע״מ (פי׳ יחרו דצ״א ב׳) ובפי׳ אשר נשבעת י״ל ע״ד מ״ש לקמן בפי׳ אשר קדשנו כו׳

And in the Raaya Meheimna (Parshas Yisro, folio 91b). And the meaning of "asher nishbata" (as You swore) can be explained along the lines of what is written below on the meaning of "asher kiddeshanu" (who has sanctified us), etc.

והנה מימי קדם י״ל ג״כ ז׳ תיקונין דגלגלתא ועמ״ש בענין אם יהיו חטאכים כשנים כשלג ילבינו כו׳ כצמר יהיו ומ״ש ע״פ הנותן שלג כצמר ועמ״ש סד״ה ציון במשפט תפדה:

Now, "the days of old" can also be explained as the seven tikkunim of the Gulgalta (the Skull). See also what is written on the subject of "If your sins be like scarlet, they shall be white as snow, etc., … they shall be as wool," and what is written on the verse "He gives snow like wool," and see also what is written at the end of the discourse beginning "Zion shall be redeemed with justice."

9 ג וזהו אשר קדשנו במצותיו כו׳ פי׳ אשר מלשון באשרי כי אשרוני בנות כו׳ אשרי יושבי וגו׳

3. And this is [the meaning of] "asher kiddeshanu bemitzvosav" (who has sanctified us with His commandments), etc. Meaning: asher is from the term "be'oshri" (in my happiness), "for the daughters have called me happy (ishruni)," etc., "Ashrei (happy are) those who dwell," etc.,

שהוא לשון שבח והלל כלומר שיש דבר טוב ויפה מאד עד להלל ולשבח על הטוב ההוא שאין לו קץ ותכלית

which is a term of praise and acclaim; that is to say, there is something so good and very beautiful that one praises and acclaims that goodness, which has no end or limit.

והוא בחי' עונג העליון בגילוי אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו על ידי מצותיו שהם בחי' רצון העליון

And this is the level of the supernal delight, in the revelation of the Infinite Light, blessed be He, in His very Self and glory, through His mitzvos, which are the level of the supernal will.

כמו מבשרי אחזה שהנפש היא ז' מדות וג' שכליים ולמעלה מהם הוא הרצון העליון המנהיג את החכמה והבינה והדעת שלו כך המצות נקרא רצון העליון שלמעלה מן החכמה

As in "From my flesh I shall perceive": the soul is seven middos (emotive attributes) and three intellectual [faculties], and above them is the higher will, which directs its Chochmah, Binah and Daas; so too the mitzvos are called the supernal will, which is above Chochmah.

והוא בחי' כתר תר"ך עמודי אור כי תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם תר"ך והם עד"מ

And this is the level of Keser: the 620 pillars of light; for the 613 mitzvos of the Torah and the seven of the Rabbis are 620. And they are, by way of analogy,

כמו העמודים שראשם האחד הוא על הגג והב' הוא על הקרקע ובהם וע"י מתחבר הגג עם הקרקע והיו לאחדים.

like pillars, one end of which is on the roof and the other on the ground, and in them and through them the roof is joined with the ground and they become one.

כך עד"מ המצות הם פנימיות רצון העליון שהוא למעלה מבחינת חכמה ובחי' חכמה ג"כ חכים

So, by way of analogy, the mitzvos are the inner dimension of the supernal will, which is above the level of Chochmah; and the level of Chochmah, too, is "wise,

ולא בחכמה ידיעא ורצון העליון הוא יותר נעלה שהוא נמשך מבחינת אשר שהוא תענוג העליון (ועמ"ש מזה בד"ה והנה מנורת זהב)

but not with a known wisdom," and the supernal will is loftier still, for it is drawn from the level of asher, which is the supernal delight. (See also what is written on this in the discourse beginning "And behold, a menorah of gold.")

ומתפשט ויורר בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה עד שמתלבש במעשה המצות הגשמיים במעשה התחתונים מצות ומע"ט.

And it spreads and descends in the hiddenness of the levels, from level to level, until it is clothed in the performance of the physical mitzvos, in the deeds of the lower beings: mitzvos and good deeds.

וזהו וצונו לשון התקשרות וצוותא להתעטף בציצית כלומר בציצית העליונים. וכן עד"ז כל המצות להיות תלוי אתעדל"ע באתעדל"ת שלנו משא"כ בעובדי כוכבים כו'

And this is "vetzivanu" (and has commanded us), a term of connection and companionship (tzavta): "to wrap ourselves in tzitzis," that is to say, in the supernal tzitzis. And so too, in the same way, all the mitzvos: that the arousal from above depend on our arousal from below; which is not so with star-worshippers, etc.,

כנ"ל והיינו מפני גילוי עונג העליון ושמחה העליונה כמשל המלך שביום שמחתו הוא מתגלה לעין כל.

as mentioned above. And this is because of the revelation of the supernal delight and the supernal joy, like the analogy of the king who, on the day of his rejoicing, reveals himself to every eye.

כך כביכול ע"י עונג העליון ושמחה העליונה מתגלה אור א"ס ב"ה ומתפשט עד למטה ליתן כח זה בתחתונים מה שלא היה יכולת באדם בלאו הכי

So, as it were, through the supernal delight and the supernal joy, the Infinite Light, blessed be He, is revealed and spreads down below, to give this power to the lower beings, which a person would not have been able [to have] otherwise.

(ועמ"ש מזה בד"ה לסוסתי ברכבי גבי כי על כל כבוד חופה כחתן יוצא מחופתו ועמ"ש בד"ה שוש אשיש מענין זה איך שע"י גילוי עונג העליון והשמחה הנמשך ממנו הוא גורם שיהיה

(See also what is written on this in the discourse beginning "To My mare among Pharaoh's chariots," regarding "For over all the glory there shall be a canopy," "like a bridegroom coming out of his canopy"; and see what is written in the discourse beginning "I will greatly rejoice" on this matter: how, through the revelation of the supernal delight and the joy drawn from it, it causes [light] to be

נמשך מבחינת סוכ״ע אל בחי׳ ממכ״ע ושם נתבאר הטעם כי השמחה הוא הגורם ענוה ושפלות שהוא ענין המשכה זו כו׳ ע״ש) וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא

drawn from the level of sovev kol almin to the level of memalei kol almin; and there the reason is explained, that joy is what brings about humility and lowliness, which is the matter of this drawing down, etc.; see there.) And this is "One hour of teshuvah and good deeds in this world is finer than all the life of the World to Come."

כי ענין עוה״ב ידוע שיש ג״ע עליון וג״ע תחתון בחי׳ ג״ע תחתון הוא שנהנין הנשמות מזיו והתפשטות ההארה ב״ה והגם שהוא תענוג עד אין קץ ונפלא מאד

For the matter of the World to Come is known: there is a higher Gan Eden and a lower Gan Eden. The level of the lower Gan Eden is that the souls take pleasure in the radiance and spreading forth of the illumination, blessed be He; and although it is a delight without end and exceedingly wondrous,

לכן אמרו רז״ל בגמרא על אלישע אחר מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי שכדאי כל יסורי גיהנם להצילו בנפשו שתתענג מזיו כבוד ה׳ לפי שהתענוג הוא נפלא עד אין קץ כו׳

which is why our Sages, of blessed memory, said in the Gemara concerning Elisha Acher, "Better that he be judged and come to the World to Come," for all the sufferings of Gehinnom are worthwhile to save his soul, so that it may delight in the radiance of the glory of G-d, since the delight is wondrous without end, etc.,

ואח״כ ע״י נהר דינור מתעלים בעילוי אחר עילוי עד אין קץ ותכלית כו׳ אך כ״ז הוא על ידי בחינת צמצום ביו״ד נברא עוה״ב כו׳ לפי ערך השגת הנבראים כו׳

and afterwards, through the river of fire (nehar dinur), they ascend from elevation to elevation without end or limit, etc., nevertheless all this is through the level of tzimtzum: "with the yud the World to Come was created," etc., according to the measure of the created beings' comprehension, etc.

משא״כ על ידי מע״ט שהם המצות נמשך עונג העליון שהוא גילוי י אור א״ס ב״ה בעצמו ובכבודו שאינו לפי ערך השגת הנבראים ואין הנבראים יכולים לקבל העונג הגדול הזה

This is not so through good deeds, which are the mitzvos: through them is drawn the supernal delight, which is the revelation of the Infinite Light, blessed be He, in His very Self and glory, which is not according to the measure of the created beings' comprehension; and created beings cannot receive this great delight.

אלא העונג הוא לפניו יתי כביכול שעשועי המלך בעצמותו (עמ"ש סד"ה לסוסתי ברכבי הנ"ל ובד"ה מנורת זהב) וזהו יותר מכל חיי העולם הבא שהעונג ניתן להנות בו בני אדם נשמות הנבראים.

Rather, the delight is before Him, may He be blessed, as it were: the delights of the King in His very essence. (See what is written at the end of the discourse beginning "To My mare among Pharaoh's chariots," mentioned above, and in the discourse beginning "A menorah of gold.") And this is more than all the life of the World to Come, where the delight is given for human beings, the souls of created beings, to take pleasure in.

ובזה יובן ענין שבת דכתיב וקראת לשבת עונג כלומר שתמשיך בחי' עונג העליון להיות שורה ומתגלה ביום השבת חי' אז תתענג על ה' למעלה

And with this the matter of Shabbos will be understood, as it is written, "And you shall call the Shabbos a delight": that is to say, that you draw down the level of the supernal delight to rest and be revealed on the day of Shabbos. Then "you will delight upon G-d (al Havayah)," above

מבחי' הוי' שהיו"ד הוא הצמצום שבו נברא עוה"ב תענוג הנשמות כנ"ל והנה כל זה הוא ענין מצות ומעשים טובים שהם יותר טובים מכל חיי עוה"ב:

the level of Havayah, whose yud is the tzimtzum with which the World to Come, the delight of the souls, was created, as mentioned above. And all this is the matter of mitzvos and good deeds, which are better than all the life of the World to Come.

10 ד וכדי להבין ענין תשובה שיפה מכל חיי עוה"ב שהרי על שניהם אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים כו' הנה עד"מ יש שני מיני תענוגים לפני המלך. האחד בעשיית המצות.

4. And in order to understand the matter of teshuvah, which is finer than all the life of the World to Come, for concerning both of them it says, "One hour of teshuvah and good deeds," etc.: by way of analogy, there are two kinds of delight before the king. The first is in the carrying out of his commands.

11 והב' כשרואה את בנו שבא מארץ מרחק שיש זמן רב אשר לא ראהו וכראות המלך את הבן נתמלא חדוה ותענוג

And the second is when he sees his son who has come from a distant land, whom he has not seen for a long time; and when the king sees the son, he is filled with joy and delight.

וכן בנמשל אע"פ שנתרחק האדם בחטאיו אעפ"כ מ"מ ע"י תשובה נתקרב למקורו ושרשו ואפילו בחייבי כריתות כתיב

So too in the analogue: although a person has become distant through his sins, nevertheless, through teshuvah he is brought near to his source and root. And even concerning those liable to kares it is written,

כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני שהוא ע"י בחי' שרש נשמתו למעלה בחי' מזל כו' כנ"ל וע"י תשובה במס"נ הוא משיג עד בחינת המזל אין כנ"ל כמ"ש במ"א

"For my father and my mother have forsaken me, but G-d will gather me in," which is through the level of the root of his soul above, the level of mazal, etc., as mentioned above; and through teshuvah with self-sacrifice (mesirus nefesh) he reaches as high as the level of the mazal, ayin, as mentioned above and as is written elsewhere.

וזהו שלום שלום לרחוק ולקרוב שיש ב' בחי' בשלום אחד הוא גילוי תענוג העליון לרחוק הוא בעל תשובה כאשר בא מארץ מרחק

And this is "Peace, peace, to the far and to the near": there are two levels in peace. One is the revelation of the supernal delight "to the far," that is, the baal teshuvah, when he comes from a distant land,

כי מרחוק ה' נראה לי כו' והב' הוא לקרוב ע"י מצות המלך כו' כנ"ל (וע' מענין לרחוק בזח"א) (ד"ו ע"א) לרחוק כד"א מרחוק ה' נראה לי כו'

[as in] "From afar G-d appeared to me," etc. And the second is "to the near," through the king's commands, etc., as mentioned above. (See on the matter of "to the far" in Zohar, vol. 1) (folio 6a): "'To the far,' as it is said, 'From afar G-d appeared to me,'" etc.;

וע"ש במק"מ ובהרמ"ז ועמ"ש בד"ה החלצו מאתכם בענין שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה והיינו ענין ב' בחי' שלום דלרחוק ולקרוב

and see there in the Mikdash Melech and in the Ramaz. See also what is written in the discourse beginning "Arm from among yourselves" on the matter of peace in the household above and in the household below; and this is the matter of the two levels of peace, "to the far and to the near."

וזהו ג"כ ענין ב' בחינות שלום שבפסוק או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי (בישעיה סי' כ"ז ה')

And this is also the matter of the two levels of peace in the verse, "Or let him take hold of My strength, [that] he may make peace with Me; peace he shall make with Me" (Isaiah, chapter 27, [verse] 5).

ועיין מזה ברבות נשא פי"ג גבי ולזבח השלמים שבקרבן נתנאל בן צוער. שני שלומות שלום למעלה ושלום למטה ובזח"ג (במדבר קי"ח א').

And see on this in the Midrash Rabbah, Naso, section 13, regarding "and for the peace-offering" in the offering of Nesanel ben Tzuar: two [kinds of] peace, peace above and peace below. And in Zohar, vol. 3 (Bamidbar, folio 118a).

ובפ' ויקרא (ד"כ סע"ב) ע"פ כי הנני מושיעך מרחוק (ודכ"א א' נ"ד א' ע"ו ב' ק"ט א').

And in Parshas Vayikra (folio 20, end of side b), on the verse "For behold, I will save you from afar" (and folios 21a, 54a, 76b, 109a).

והענין דהנה כתיב אחכמה והיא רחוקה ממני וע' ברבות פ' חקת מזה וע"י התשובה נמשך גילוי בחינה זו

And the explanation is: it is written, "I will become wise, but it is far from me"; and see on this in the Midrash Rabbah, Parshas Chukas. And through teshuvah the revelation of this level is drawn down.

וזהו ענין שלום לרחוק שיהיה קרוב ועמ"ש סד"ה כי המצוה הזאת בענין ולא רחוקה היא ועמ"ש לקמן סד"ה ביום השמע"צ גבי מאת הוי' היתה זאת.

And this is the matter of "peace to the far," that it become near. See also what is written at the end of the discourse beginning "For this commandment," on the matter of "It is not far"; and see what is written below, at the end of the discourse beginning "On the day of Shemini Atzeres," regarding "This has come from G-d."

וזהו ענין במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד כי יש ב' בחינות מקום דהיינו בחי' פמליא של מעלה ופמליא שלש מטה הנ"ל הן ב' בחינות מקום.

And this is the matter of "In the place where baalei teshuvah stand, perfect tzaddikim cannot stand": for there are two levels of "place," namely, the level of the household above and the household below mentioned above; these are the two levels of place.

והוא מ"ש בזח"ב (ויקהל דר"ז ע"א) בענין ברוך כבוד ה' ממקומו וכתיב הנה מקום אתי אתר דלא אתגליא.

And this is what is written in Zohar, vol. 2 (Vayakhel, folio 207a), on the matter of "Blessed be the glory of G-d from His place," and it is written, "Behold, there is a place with Me": a place that is not revealed.

ובחינה זו הוא ע"י התשובה שהרי גבי הנה מקום אתי נאמר י"ג מדות הרחמים שהוא בחינת תשובה כו'

And this level is through teshuvah; for regarding "Behold, there is a place with Me," the Thirteen Attributes of Mercy were said, which are the level of teshuvah, etc.

וזהו בחינת יום כפור שבכל עשרת ימי תשובה הוא כמתקרב לפני המלך ופורש מארץ מרחק

And this is the level of Yom Kippur: for throughout the Ten Days of Teshuvah one is like someone drawing near before the King and departing from a distant land,

דהיינו ממחשבותיו שבכל השנה שהיה נמשך אחר עוה"ז ותענוגיו ובעשי"ת אומרים אבינו מלכנו שרוצים להתקרב אליו יתי'

that is, from his thoughts of the whole year, when he was drawn after this world and its pleasures. And in the Ten Days of Teshuvah we say "Avinu Malkeinu" (our Father, our King), for we want to draw near to Him, may He be blessed,

עד שביוכ"פ לפני ה' תטהרו למעלה מבחי' הוי' והיו"ד שבו נברא עוה"ב מחמת התענוג הגדול כביכול שעשועי המלך שראה את בנו שבא אליו מארץ מרחק.

until on Yom Kippur, "before G-d you shall be purified": above the level of Havayah and the yud with which the World to Come was created, because of the great delight, as it were, the delight of the King who has seen his son come to him from a distant land.

וכך כתיב ובמרחקים יזכרוני כו' (ז כריה יו"ד ט') וזהו שמאלו תחת לראשי פי' שע"י שמאל דוחה שבכל עשרת ימי תשובה דהיינו שהיה דוחה את עצמו להיותו בעיניו בבחינת רחוק מה' מאד.

And so it is written, "And in far places they will remember Me," etc. (Zechariah 10:9). And this is "His left hand is under my head." Meaning: through the "left [hand] that pushes away" during all the Ten Days of Teshuvah, that is, he would push himself away, being in his own eyes very far from G-d.

וע"ז תיקנו כל הוידוים חטאנו אשמנו כו' וכל מה שהפה יכול לדבר ולספר בגנותו אומרים על עצמם הוא הגורם להיות קירוב בתשובה מחמת מרירות נפשו כדכתיב ויצעקו אל ה' בצר להם כו'.

And for this all the confessions were instituted, "We have sinned, we have been guilty," etc.; and all that the mouth can speak and tell to one's discredit they say about themselves. This is what brings about the drawing near through teshuvah, because of the bitterness of his soul, as it is written, "And they cried out to G-d in their distress," etc.

וזהו מכל חטאתיכם לפני הוי' תטהרו שעל ידי התשובה מתגלה עונג העליון שהוא בחינת ראשי.

And this is "From all your sins, before G-d you shall be purified": through teshuvah the supernal delight is revealed, which is the level of "my head."

ולכן יוכ"פ אין בו לא אכילה ושתיה כו' (והנה ב' בחי' תענוג הנ"ל הן כענין או"י ואו"ח בחי' אברהם ויצחק היינו חסד וגבורה שבתענוג ועמ"ש ע"פ עלי באר בענין מעין גנים וענין באר מים חיים

And therefore on Yom Kippur there is no eating or drinking, etc. (Now, the two levels of delight mentioned above are like direct light and returning light (or yashar and or chozer), the levels of Avraham and Yitzchak, that is, Chesed and Gevurah within delight. See also what is written on the verse "Spring up, O well," on the matter of "a fountain of gardens" and the matter of "a well of living waters."

ויובן יותר ע"ד שנתבאר בד"ה שוש אשיש הנ"ל בענין השופר שהוא גילוי פנימיות עונג העליון שלמעלה מבחי' עונג העליון שממשיכים בכל השנה ע"י התורה והמצות שאמר ונעשה רצוני וגילוי פנימיות עונג העליון ההוא

And it will be understood further along the lines of what was explained in the discourse beginning "I will greatly rejoice," mentioned above, on the matter of the shofar, which is the revelation of the inner dimension of the supernal delight, which is above the level of the supernal delight that is drawn down all year through Torah and mitzvos, [of which] He said, "And My will was done." And the revelation of that inner dimension of the supernal delight

נמשך דוקא ע"י בכייה והתעוררות רחמים שזהו ענין התקיעות גנוחי גנח ילולי יליל כו' ע"ש באריכות שנתבאר הטעם לפי שע"י הבכיה ממשיכים י"ג מדה"ר שהן הן פנימיות עונג העליון ולפמש"כ יובן הטעם יותר כי

is drawn down specifically through weeping and the arousal of compassion, which is the matter of the blasts, "groaning, groaning, wailing, wailing," etc. See there at length, where the reason is explained: that through the weeping one draws down the Thirteen Attributes of Mercy, which are themselves the inner dimension of the supernal delight. And according to what has been written [here], the reason will be understood further, for

הנה הבכייה והתעוררת רחמים זהו בחי' תשובה ממעמקים קראתיך והתשובה הוא ענין לרחוק שנעשה קרוב והעונג מזה למעלה הוא עד"מ תענוג המלך כשבא אליו בנו מארץ מרחק מאד.

weeping and the arousal of compassion are the level of teshuvah, "Out of the depths I have called You"; and teshuvah is the matter of the far becoming near. And the delight from this above is, by way of analogy, the delight of the king when his son comes to him from a very distant land,

שהוא בחי' פנימיות התענוג יותר מהעונג שבמצות המלך מה שאמר ונעשה רצונו. ועמ"ש בד"ה אתם נצבים בענין ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים.

which is the level of the inner dimension of delight, more than the delight in the king's commands, [in] that He said, "And His will was done." See also what is written in the discourse beginning "You are standing," on the matter of "and weighed the mountains with a scale and the hills with a balance."

וענין תענוג זה י"ל שזהו בחי' אשר נשבעת לאבותינו כי אשר בחי' תענוג כנ"ל בענין אשר קדשנו במצותיו אלא כי אשר קב"ו זהו התענוג הנמשך ע"י המצות ובחי' אשר נשבעת הוא בי"ג מדות הרחמים דמיכה

And this delight, it can be said, is the level of "asher nishbata (as You swore) to our fathers"; for asher is the level of delight, as mentioned above regarding "asher kiddeshanu bemitzvosav." But "asher kiddeshanu bemitzvosav" is the delight drawn down through the mitzvos, while the level of "asher nishbata" is in the Thirteen Attributes of Mercy of Micah,

שהוא הנמשך ע"י התשובה והוא הפנימיות התענוג כנ"ל וזהו שמאלו תחת לראשי ראשי היינו פנימיות התענוג וכענין בשעה שישראל עונין אמן יהא שמיה רבא מברך הקב"ה

which is what is drawn down through teshuvah, and it is the inner dimension of delight, as mentioned above. And this is "His left hand is under my head": "my head" is the inner dimension of delight. It is like the matter of "When Israel respond, 'Amen, yehei shmei rabba mevarach,' the Holy One, blessed be He,

מנענע בראשו שזהו המשכה מבחי' שמיה רבא שמו הגדול ועמ"ש מזה בד"ה אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים גם לראשי אותיות ישראל לי ראש. ועמ"ש ע"פ מאמר הזח"ג קרח)

nods His head": this is a drawing down from the level of "shmei rabba," His great Name. See also what is written on this in the discourse beginning "I am G-d your G-d who brought you out of the land of Egypt." Also, lerashi (under my head) has the letters of "Yisrael," [and reads] li rosh (a head for Me). See also what is written on the saying of the Zohar, vol. 3, Korach)

בענין ועבד הלוי הוא אלמלא דינא לא אשתכח בעלמא כו' ע"ש מענין שמאלו (קע"ח ב')

(folio 178b) on the matter of "And the Levite shall perform [the service]": "Were it not for judgment, [perfection] would not be found in the world," etc.; see there on the matter of "His left hand."

(וע' עוד מענין שמאלו תחת לראשי בזח"ב קל"ח ב' קנ"ד ב'. ח"ג קמ"ח ב' ועוד בח"א קי"ב א' קל"ו א'. ח"ב ד"ל ע"ב קי"ד א' רל"ח ב' ח"ג נ"ד ב' נ"ה א' קי"ח ב' קי"ט ב' ק"כ ע"ב)

(See further on the matter of "His left hand is under my head" in Zohar, vol. 2, 138b, 154b; vol. 3, 148b; and further in vol. 1, 112a, 136a; vol. 2, folio 30b, 114a, 238b; vol. 3, 54b, 55a, 118b, 119b, 120b.)

והנה בחי' גילוי עונג זה הוא בחי' שמחה ישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו כי שמחה היא התגלות העונג והוא בחי' סוכות זמן שמחתנו

Now, the level of the revelation of this delight is the level of joy, "G-d will rejoice in His works" and "Israel will rejoice in its Maker"; for joy is the revelation of delight. And this is the level of Sukkos, "the season of our rejoicing."

ואזי מתגלה עונג העליון גילוי אור א"ס ב"ה להיות חופף עלינו כל ימי הסוכות והוא בחי' וימינו תחבקני כמשל החובק את חבירו מאחוריו כך וימינו תחבקני שאפילו בחי' אחוריים

And then the supernal delight is revealed, the revelation of the Infinite Light, blessed be He, to hover over us all the days of Sukkos. And this is the level of "and his right hand embraces me," like the analogy of one who embraces his fellow from behind; so too "and his right hand embraces me": that even the level of the back,

שהוא בחי' חיצוניות האדם שנמשך אחר עוה"ז שנקרא אחוריים ובחי' עורף וכמ"ש כי פנו אלי עורף וגו'

which is the level of a person's outer dimension (chitzoniyus), which is drawn after this world and is called "the back" and the level of "the nape," as it is written, "For they have turned to Me the nape," etc.,

עכ"ז הוא מקיפו וסובבו להיות מהפך חשוכא לנהורא כו' ולבטל רצונו נגד רצון ה' והיינו מפני

nevertheless He encompasses and surrounds him, so as to turn darkness into light, etc., and to nullify his will before the will of G-d. And this is because

כי ימינו של הקב"ה הוא גילוי אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו הוא הנותן כח ועוז להיות באתערותא דלתתא שעי"ז יהיה אתעדל"ע וכמ"ש וירא ישראל את היד הגדולה וגו'

the right hand of the Holy One, blessed be He, is the revelation of the Infinite Light, blessed be He, in His very Self and glory; it is what gives strength and power for there to be, through the arousal from below, an arousal from above. As it is written, "And Israel saw the great hand," etc.

(ועמ"ש מענין את היד הגדולה כו' בד"ה בפ' נסכים ועמ"ש ע"פ ידך בעורף אויביך וזהו ג"כ ואני נתתי לך שכם אחד לעשות מבחינת שכם שהוא לשון כתף ואחוריים

(See also what is written on the matter of "the great hand," etc., in the discourse beginning "In the section of the libations," and what is written on the verse "Your hand is on the nape of your enemies." And this is also "And I have given you one shechem (portion)": to make, from the level of shechem, which means shoulder and back,

כמו על שכם שניהם להיות נהפך לבחי' אחד כמו לעבדו שכם אחד וכמ"ש במ"א) אך גילוי זה עלינו הוא בבחי' מקיף למעלה מעלה מבחינת השגת הנבראים.

as in "upon the shoulder (shechem) of both of them," [that it be] turned into the level of one, as in "to serve Him with one shoulder (shechem echad)," as is written elsewhere.) But this revelation upon us is in the manner of an encompassing light (makif), far above the level of the comprehension of created beings.

וזהו ה' צלך על יד ימינך בבחי' צל ומקיף והוא למעלה מעלה מעל יד ימינך פי' יד ימינך

And this is "G-d is your shade upon your right hand": in the manner of shade and an encompassing light; and it is far above, "upon your right hand." Meaning: "your right hand"

היינו האהבה הטבעית שבאדם ואהבה העליונה שורה על האהבה הטבעית זו בבחי' מקיף שאינה יכולה להתלבש בבחינת אהבה טבעית זו של האדם שאין אהבה הטבעית יכו לה להגבילה.

is the natural love in a person; and the supernal love rests upon this natural love in the manner of an encompassing light, for it cannot be clothed within this natural love of the person, since the natural love cannot contain it.

אך מ"מ פעולת המקיף ליתן כח ועוז באהבה טבעית שבנפש האדם (ועמ"ש מזה בד"ה ביום השמיני שילח)

Nevertheless, the effect of the encompassing light is to give strength and power to the natural love in a person's soul (see also what is written on this in the discourse beginning "On the eighth day he sent away"),

שיהיה אתערותא דלעילא תלוי באתערותא דלתתא בכל השנה. וזהו פעולת חג הסוכות על כל השנה בכללה:

so that the arousal from above will depend on the arousal from below throughout the year. And this is the effect of the festival of Sukkos on the entire year as a whole.

12 ה ודרך פרט בכל יום הוא ענין תלמוד תורה ועל זה אמרו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה.

5. And in a particular way, each day, this is the matter of Torah study; and of this they said, "Study is great, for it leads to action."

והענין דכתיב ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך שמן התורה נעשה בחינת סוכה בחינת צל שמהבל הדבור נעשה מקיף לנשמה והוא בחי' מוצא פי הוי'

The explanation: it is written, "And I have put My words in your mouth, and in the shade of My hand I have covered you": from the Torah is made the level of a sukkah, the level of shade; for from the breath of speech an encompassing light (makif) is made for the soul. And this is the level of "what comes out of the mouth of G-d";

כי לא על הלחם לבדו שהוא בחי' תורה בעצמה יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' שהוא ע"י מוצאיהם בהבל הפה שמזה נעשה מקיף לנשמה (ועמ"ש סד"ה וארשתיך לי ובזח"א)

for "not by bread alone," which is the level of the Torah itself, "does man live, but by everything that comes out of the mouth of G-d," which is through uttering them with the breath of the mouth, from which an encompassing light is made for the soul. (See also what is written at the end of the discourse beginning "And I will betroth you to Me," and in Zohar, vol. 1)

ע"פ ואשים דברי בפיך ובפי' הרמ"ז שם והוא הנותן כח ועוז לאתערותא דלתתא (בראשית דף ד' ע"ב) במעשה המצות שיהי' תלוי בזה אתערותא דלעילא.

(Bereishis, folio 4b), on the verse "And I have put My words in your mouth," and in the commentary of the Ramaz there. And this is what gives strength and power to the arousal from below in the performance of the mitzvos, so that the arousal from above will depend on it.

וזהו גדול תלמוד שמביא לידי מעשה פי' שהתלמוד שלומד בהבל הפה שאפילו לומד בענין שאינו צריך למעשה.

And this is "Study is great, for it leads to action." Meaning: the study that one studies with the breath of the mouth, even when one studies a subject that is not needed for practice,

כגון סדר קדשים וזבחים ומנחות ואפילו בענינים הנוגעים למעשה יש כמה דברים שאין צריך ללמדם בתוך הגמרא.

such as the order of Kodashim, [the laws of] sacrifices and meal-offerings; and even in matters relevant to practice, there are several things that one need not study within the Gemara,

13 ובפרט כי כעת יש קיצור דינים בשולחן ערוך והוא ג"כ גילוי רצון העליון הנוגע למעשה אף על פי כן צריך ללמוד הגמרא

especially since now there is a summary of the laws in the Shulchan Aruch, which is also a revelation of the supernal will relevant to practice; nevertheless one must study the Gemara,

כי אין הענין בשביל שנוגע למעשה אלא בשביל שמוציא בפה דברי תורה שמזה נעשה מקיף לנשמה להיות נמשך עונג העליון

for the point is not that it is relevant to practice, but that one utters words of Torah with the mouth, from which an encompassing light is made for the soul, so that the supernal delight is drawn down.

והוא בבחינת התורה כמ"ש ואהיה שעשועים יום יום פי' יום יום תורה שבכתב ותורה שבעל פה הם בחי' שעשועים אצלו ית' שהוא בחינת עונג העליון ותענוג הזה נמשך למטה כמ"ש ושעשועי את בני האדם

And this is in the level of the Torah, as it is written, "And I was [His] delight day [by] day." Meaning: "day [by] day" is the Written Torah and the Oral Torah, which are the level of delights before Him, may He be blessed, which is the level of the supernal delight; and this delight is drawn down below, as it is written, "And My delights are with the children of men."

(וזהו ענין שמביא לידי מעשה דר"ל שנותן כח ועוז במעשה המצות ואתעדל"ת שיהי' נמשך ע"י אתערותא דלעילא שהכח לזה נמשך מבחי' עונג העליון כנ"ל והוא בחינת התורה שנאמר בה ואהיה שעשועים כו'.

(And this is the meaning of "that leads to action": that is to say, that it gives strength and power in the performance of the mitzvos and the arousal from below, so that through it an arousal from above will be drawn down; for the power for this is drawn from the level of the supernal delight, as mentioned above, which is the level of the Torah, of which it is said, "And I was [His] delight," etc.

וגם כי ב' בחינות שלום הנ"ל דלרחוק ולקרוב הם נמשכים גם כן ע"ד עסק התורה כמאמר רז"ל (סנהדרין דצ"ט ע"ב) כל העוסק בתורה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של

And also, the two levels of peace mentioned above, "to the far and to the near," are also drawn down through engaging in Torah, as in the saying of our Sages, of blessed memory) (Sanhedrin, folio 99b): "Whoever engages in Torah makes peace in the household above and in the household

מטה שנאמר או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי וכנ"ל ג"כ בשם מדרש רבה נשא פי"ג וכבר נתבאר ששני בחינות שלום דפמליא של מעלה ושל מטה היינו ענין שלום שלום לרחוק ולקרוב

below, as it is said, 'Or let him take hold of My strength, [that] he may make peace with Me; peace he shall make with Me'"; and as [cited] above also in the name of the Midrash Rabbah, Naso, section 13. And it has already been explained that the two levels of peace, of the household above and [the household] below, are the matter of "Peace, peace, to the far and to the near."

ויובן זה יותר עם מ"ש ע"פ זאת חקת התורה שהוא ענין אותיות החקיקה שלמעלה עדיין מבחינת תורה שבכתב ועל זה נאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כי היא בבחינת חכמה סתימאה.

And this will be understood further with what is written on the verse "This is the statute (chukas) of the Torah": it is the matter of the engraved letters (chakikah), which are higher still than the level of the Written Torah; and of this it is said, "I said, I will become wise, but it is far from me," for it is in the level of the hidden wisdom (Chochmah Stima'ah).

14 ומשם ממשיכים האור בתורה שבכתב ותורה שבעל פה הרי זהו ג"כ בבחי' שלום לרחוק שממשיך מבחינת והיא רחוקה

And from there one draws down the light into the Written Torah and the Oral Torah; this too is in the level of "peace to the far," for one draws down from the level of "but it is far,"

והיינו שהיא עונג עליון בחינת ואהיה שעשועים ומשם ממשיכים שיהי' ושעשועי את בני אדם והיינו ע"י שלום ולקרוב.

that is, that it is the supernal delight, the level of "And I was [His] delight"; and from there one draws down that there be "And My delights are with the children of men," and this is through "peace … and to the near."

15 והנה בגמרא ספ"ק דקדושין איכא מ"ד מעשה גדול והיינו משום שהמעשה זהו אתעדל"ת של האדם שטורח את עצמו במעשה רב. משא"כ התורה הוא בחינת דיבור והוא בחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת כמ"ש בד"ה ואתחנן.

Now, in the Gemara at the end of the first chapter of Kiddushin, there is one who says that action is greater; this is because action is a person's arousal from below, in which he exerts himself in substantial action. This is not so with Torah, which is the level of speech, and it is the level of an arousal from above, which is higher than an arousal from below, as is written in the discourse beginning "And I pleaded."

וכיון שהמעשה הוא מעשי ידי האדם ופעולתו ואתעדל"ת שלו הרי עד"מ האדם מתפאר א"ע שלו אף בבחי' רגל שבו משא"כ בשל אחרים אינו מתפאר אפילו ביד

And since action is the work of a person's hands, his own doing and his own arousal from below, then, by way of analogy, a person takes pride in what is his own, even in the level of the foot in him; whereas in what belongs to others he does not take pride, even in a hand,

שהיא חשובה יותר כיון שאינו שלו וכך לערך זה המעשה זהו אתעדל"ת ממש משא"כ התורה עיקרה מתנה מלמעלה ועיין בזח"ב (תרומה קכ"ח א')

which is more important, since it is not his. And in this proportion, action is truly an arousal from below, whereas the Torah is essentially a gift from above. And see Zohar, vol. 2 (Terumah, 128a),

שלכן על עסק התורה נאמר לכו שברו ואכלו כו' בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב משא"כ בעסק המצות צ"ל באגר שלים דוקא ע"ש ע"כ אמר מעשה גדול.

that therefore concerning engaging in Torah it is said, "Come, buy and eat, etc., without money and without price, wine and milk," whereas in engaging in the mitzvos it must be specifically "for full payment"; see there. Therefore he said, "Action is greater."

ואעפ"כ איכא למ"ד לימוד גדול היינו אפילו מצד עצמו כיון שאדרבה הוא אתערותא דלעילא מבחינה שאין אתעדל"ת של מעשה המצות מגעת שם ועוד

And nevertheless there is one who says that study is greater, that is, even in its own right; since, on the contrary, it is an arousal from above, from a level which the arousal from below of performing the mitzvos does not reach. And further,

כי היא ג"כ בחינת עסק במחשבה ודיבור של האדם וגם עקימת שפתיו הוי מעשה רק שאינו מעשה רב כמעשה ממש עיין בגמרא פ"ז דב"מ (דף צ' סע"ב)

because it is also a level of engagement of a person's thought and speech, and also "the moving of his lips is an action," only it is not substantial action like actual action; see the Gemara, chapter 7 of Bava Metzia (folio 90, end of side b),

ובחידושי הרשב"א (רפ"ג דשבועות דכ"א ע"א) ועיין בתוספות שם ושם נמנו וגמרו דלימוד גדול שמביא לידי מעשה דהיינו שגם הכח שבמעשה המצות לעורר אתעדל"ע נמשך ע"י עסק התורה כנ"ל

and the Chiddushei HaRashba (beginning of chapter 3 of Shevuos, folio 21a), and see the Tosafos there. And there they took a vote and concluded that study is greater, for it leads to action; that is, that even the power in the performance of the mitzvos to arouse an arousal from above is drawn through engaging in Torah, as mentioned above.

וזהו ביום השמיני עצרת תהיה לכם פי' ביום השמיני מדרגה השמינית ממטה למעלה בחינת בינה דהיינו ע"י בחי' התבוננות

And this is "On the eighth day, there shall be an atzeres for you." Meaning: "on the eighth day" is the eighth level from below upward, the level of Binah, that is, through the level of contemplation;

כמו שמלמעלה למטה כל מה שהוא למטה הוא בחינת אין וכלא חשיב נגד מה שלמעלה כך מלמטה למעלה יהיה כאין ואפס והוא בחינת מבין דבר מתוך דבר (עמ"ש בד"ה השמים כסאי)

just as from above to below, whatever is below is the level of ayin and considered as nothing in relation to what is above, so from below to above one will be as nothing and naught; and this is the level of understanding one thing from another. (See what is written in the discourse beginning "The heavens are My throne.")

וכן בינה ליבא היא בחי' שמחת הלב זמן שמחתנו שמתקרבים יחד ב' השמחות ישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו

And likewise "Binah is the heart": it is the level of the joy of the heart, "the season of our rejoicing," when the two joys come close together, "G-d will rejoice in His works" and "Israel will rejoice in its Maker";

והיינו על ידי התורה כי לכן נקרא שמחת תורה שהתורה היא עונג עליון ועונג תחתון כנ"ל.

and this is through the Torah; for this is why it is called Simchas Torah, for the Torah is supernal delight and lower delight, as mentioned above.

ואזי עצרת תהיה לכם כתרגומו כנישין תהי לכון פי' שיתאסף ויתקבץ יחד בחינת המקיף המתפשט וחופף

And then "there shall be an atzeres for you," as the Targum renders it, "kenishin tehei lechon" (there shall be a gathering for you). Meaning: that the level of the encompassing light, which spreads and hovers

מלמעלה בבחינת אין סוף וקץ להיות מוגבל בתוך נפשות בני ישראל ולהיות בבחינת פנימיות כדי שאח"כ יהיה בחי' המצות באתעדל"ת אתעדל"ע כו'

from above in the manner of without end or limit, is gathered and collected together, to be contained within the souls of Israel and to be in the manner of an inner [light], so that afterwards there will be the level of the mitzvos, [such that] through the arousal from below [there is] an arousal from above, etc.,

כנ"ל (ועיין מענין ביום השמיני עצרת ברבות בקהלת בפסוק תן חלק לשבעה וגם לשמונה ובפסוק ביום טובה היה בטוב ובשיר השירים בפסוק מה יפו פעמיך בנעלים ובפרשת נשא פרשה יו"ד גבי ויאמר מנוח כו' נעצרה נא אותך.

as mentioned above. (See on the matter of "On the eighth day, an atzeres" in the Midrash Rabbah on Koheles, on the verse "Give a portion to seven and also to eight," and on the verse "On the day of good, be in good"; and on Shir HaShirim, on the verse "How beautiful are your steps in sandals"; and on Parshas Naso, section 10, regarding "And Manoach said," etc., "Let us detain (ne'etzrah) you."

וס"פ פנחס. ועמ"ש בד"ה למנצח על השמינית. ומ"ש במ"א בענין שבעתים כאור שבעת הימים ועיין בזהר ח"ג בלק) (קפ"ה ב') בענין מי יעמוד ובפי' הרמ"ז שם:

And at the end of Parshas Pinchas. See also what is written in the discourse beginning "For the conductor, on the Sheminis," and what is written elsewhere on the matter of "sevenfold, like the light of the seven days." And see Zohar, vol. 3, Balak) (185b), on the matter of "Who shall stand," and in the commentary of the Ramaz there.

16 קיצור

Summary

17 (א) פי' תתן אמת ליעקב היינו כי אל דעות ה' שכולל ב' דעות ושיהיה הגילוי למטה

(1) The meaning of "You will give truth to Yaakov" is [as in] "For G-d is a G-d of knowledges," which includes two [kinds of] knowledge; and that the revelation be below

כמו למעלה זהו ואמת ה' לעולם ועז"נ תתן אמת ליעקב ועיין מענין אמת ברבות פ' וישלח פ' פ"א

as it is above: this is "And the truth of G-d is le'olam," and of this it is said, "You will give truth to Yaakov." And see on the matter of truth in the Midrash Rabbah, Parshas Vayishlach, section 81.

ומזה נמשך להיות חסד לאברהם היינו להיות באתערותא דלתתא נמשך אתערותא דלעילא זהו צדקה וחסד אשר עשה ה' עמנו ועמ"ש

And from this is drawn [the level of] "kindness to Avraham," that is, that through the arousal from below an arousal from above is drawn down; this is "the charity and kindness that G-d has done with us." See also what is written

ע"פ אני ה' אלקיכם דפ' ציצית בענין פי' חסדי ה' לשון רבים ב' בחי' חסד ועמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות בענין בחי' אברהם ובחי' אהרן:

on the verse "I am G-d your G-d" in the section of tzitzis, on the meaning of "the kindnesses of G-d" in the plural, two levels of kindness; and see what is written in the discourse beginning "When you light the lamps," on the matter of the level of Avraham and the level of Aharon.

18 (ב) והכח להיות אתעדל"ע תלוי באתעדל"ת זהו אשר נשבעת לאבותינו דהיינו מה שהבטיח נגד סדר ההשתלשלות.

(2) And the power for the arousal from above to depend on the arousal from below is "as You swore to our fathers," that is, what He promised against the order of the chain of descending levels (hishtalshelus).

והיינו מימי קדם קדמונו של עולם. מה שלמעלה מבחינת ימי עולם שהן בסדר השתלשלות. (וע' רבות אמור פכ"ט זח"ג פ' אחרי ס"ו ב' נשא ק"ל ע"א קל"ד ב'):

And this is "from the days of old," [from] the Primordial One of the world: what is above the level of "the days of the world," which are in the order of hishtalshelus. (See Midrash Rabbah, Emor, section 29; Zohar, vol. 3, Parshas Acharei, 66b; Naso, 130a, 134b.)

19 (ג) וזהו אשר קב"ו אשר הוא עונג העליון ממנו נמשך וצונו צוותא והתקשרות להיות נמשך אתעדל"ע ע"ח אתעדל"ת.

(3) And this is "asher kiddeshanu bemitzvosav" (who has sanctified us with His commandments): asher is the supernal delight, from which is drawn "vetzivanu" (and has commanded us), companionship and connection, so that an arousal from above be drawn down through an arousal from below.

ולכן יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז כו':(ד) וענין תשובה עד"מ שיש שני מיני תענוג לפני המלך האחד בעשיית המצות

And therefore "One hour of teshuvah and good deeds in this world," etc. (4) And the matter of teshuvah: by way of analogy, there are two kinds of delight before the king. The first is in the carrying out of his commands,

כמו נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני עמ"ש בד"ה צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני.

as in "It is a satisfaction before Me that I spoke and My will was done." See what is written in the discourse beginning "Command the children of Israel and say to them, My offering."

והב' כשרואה את בנו בא מרחוק וזהו שלום שלום לרחוק ולקרוב וזהו ג"כ בחי' יעשה שלום לי שלום יעשה לי.

And the second is when he sees his son coming from afar. And this is "Peace, peace, to the far and to the near," and this is also the level of "he may make peace with Me; peace he shall make with Me,"

דהיינו יחוד י"ה ויחוד ו"ה. עמ"ש ע"פ אלה פקודי המשכן וע"פ והיה מספר בנ"י וזהו ענין שמאלו תחת לראשי שמר"ה עד יוהכ"פ

that is, the union of yud-hei and the union of vav-hei. See what is written on the verse "These are the accounts of the Mishkan" and on the verse "And the number of the children of Israel shall be." And this is the matter of "His left hand is under my head": from Rosh Hashanah until Yom Kippur,

שהוא בחי' לרחוק שנעשה קרוב בחי' תשובה וע"ז כמ"כ למעלה נמשך הבחי' מקיף עליון שלמעלה מהשתלשלות בחי' ימי קדם שלמעלה מימי עולם

which is the level of the far becoming near, the level of teshuvah. And through this, correspondingly above, there is drawn down the level of the supernal encompassing light, which is above hishtalshelus: the level of "the days of old," which is above "the days of the world,"

כמאמר המתנשא מימות עולם להיות מאיר בקירוב ע"ד ימיט עולם וזהו דרשו ה' בהמצאו בהיותו קרוב וגילוי עונג זה הוא בחי' שמן שמחתנו ישמח

as in the saying, "Who is exalted from the days of the world"; [so that it] shine closely, in the manner of "the days of the world." And this is "Seek G-d when He can be found," when He is near. And the revelation of this delight is the level of "the season of our rejoicing," "G-d will rejoice

ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו ופעולת עונג זה העליון עם היותו בבחי' מקיף ליתן כח ועוז באהבה הטבעית שבנפש שיהיה אתערותא דלעילא תלוי באתערותא דלתתא

in His works" and "Israel will rejoice in its Maker." And the effect of this supernal delight, although it is in the manner of an encompassing light, is to give strength and power to the natural love in the soul, so that the arousal from above will depend on the arousal from below.

וזהו אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם וזהו ענין שבעת ימים דחג הסוכות להיות הוי"ה צלך:(ה) ודרך פרט בכלי יום הוא בחי' תורה דכתיב ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך.

And this is "as You swore to our fathers from the days of old." And this is the matter of the seven days of the festival of Sukkos: that "G-d is your shade." (5) And in a particular way, each day, it is the level of Torah, as it is written, "And I have put My words in your mouth, and in the shade of My hand I have covered you."

וגם נאמר בה חצבה עמודיה שבעה כמ"ש ברבות ר"פ שמיני ולכן גדול תלמוד שמביא לידי מעשה

And it is also said of it, "She has hewn out her seven pillars," as is written in the Midrash Rabbah at the beginning of Parshas Shemini. And therefore, "Study is great, for it leads to action,"

כי הוא מבחי' תענוג עליון שעשועים יום יום ע"כ הוא המביא לידי מעשה שנותן כח ועוז למעשה המצות שיהיה נמשך בהן ועל ידן האתעדל"ע וזהו או יחזיק במעוזי שנקרא עוז שהוא כח.

for it is from the level of supernal delight, "delights day [by] day"; therefore it is what leads to action, for it gives strength and power to the performance of the mitzvos, so that the arousal from above be drawn down in them and through them. And this is "Or let him take hold of My strength (ma'uzi)," for it is called oz (might), which is power.

20 והנה ביום השמיני מדרגה השמינית ממטה למעלה. הבחינה שיוכל להיות הגילוי למטה כמו למעלה בחי' ואמת ה' לעולם.

And now, "on the eighth day": the eighth level from below upward, the level at which the revelation can be below as it is above, the level of "And the truth of G-d is le'olam."

והוא שמחת תורה ושם מתחברים ב' השמחות דישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו והיינו ע"י התורה שהיא אצלו יתי' שעשועים ושעשועי את בני אדם לכן נקרא שמחת תורה.

And this is Simchas Torah, and there the two joys are joined, "G-d will rejoice in His works" and "Israel will rejoice in its Maker"; and this is through the Torah, which before Him, may He be blessed, is "delights," and "My delights are with the children of men." Therefore it is called Simchas Torah.

ואזי עצרת תהיה לכם שיתאסף ויתקבץ האור מקיף להיות בבחי' פנימיות ע"ד יקוו המים אל מקום אחד ועד"ז נאמר מקוה ישראל ה'

And then "there shall be an atzeres for you": that the encompassing light be gathered and collected together, to be in the manner of an inner light (pnimiyus), like "Let the waters be gathered to one place"; and in the same way it is said, "The mikveh (hope) of Israel is G-d."

(ע' זח" בראשית י"ח א' ל"ג א') ולכן אומרים בשמע"צ מוריד הגשם כדי שעי"ז יהיה בבחינת המצות באתעדל"ת אתעדל"ע:

(See Zohar, Bereishis, 18a, 33a.) And therefore on Shemini Atzeres we say "He causes the rain to fall," so that through this there will be, in the level of the mitzvos, through the arousal from below, an arousal from above.

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 2

ביום השמיני עצרת תהיה לכם

"On the Eighth Day, an Atzeres Shall There Be for You"

◇

1 ביום השמיני עצרת תהיה לכם. ותרגם אונקלוס כנישין תהי לכון פי' כנישין התאספות והתקבצות יחד למקום אחד דהיינו שכל בני ישראל יתקבצו כולם להכלל במקום אחד במקורם ושרשם.

"On the eighth day, an Atzeres shall there be for you." And Onkelos translates: "A kenishin shall there be for you." The meaning of kenishin is an assembling and a gathering together into one place; that is, that all the children of Israel will gather, all of them, to be included in one place, in their source and root.

והענין הוא כי בראש השנה אומרים זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון וביאור הענין כי

The explanation is this: On Rosh HaShanah we say, "This day is the beginning of Your works, a remembrance of the first day." And the explanation of the matter is that

הנה השתלשלות העולמות וירידתן מדרגה אחר מדרגה מריש כל דרגין כו' רבים ועצומים הם עד אין חקר ואין מספר

the chain of descent (hishtalshelus) of the worlds, and their descent level after level from "the Head of all levels," etc., are many and vast, beyond searching out and beyond number.

כי מא"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו קץ ואין לו תכלית לא היו עולמות יכולים להיות עולמות נבראים

For from the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, who is as His Name [says], having no end and no limit, worlds could not have come to be as created worlds,

שהם בעלי גבול ויש להם קץ ותכלית רק עד אחר ריבוי ההשתלשלות ממוצעים ג"כ בלי קץ ותכלית וענין הממוצעים הם

which are bounded and have an end and a limit, except after a great multiplicity of hishtalshelus [through] intermediaries, likewise without end or limit. And the matter of the intermediaries is

כמו ג״ע התחתון שהוא הממוצע בין עולמות הרוחנים ובין עוה״ז הגשמי וכמ״ש בזהר דכל דיוקנין דלעילא ותתא משתכחין תמן והיינו לפי שהוא כלול מעילא ותתא.

like the lower Gan Eden, which is the intermediary between the spiritual worlds and this physical world, as is written in the Zohar, that "all the forms of above and below are found there"; that is, because it is composed of above and below.

2 והנה יש נהר דינור בין עוה״ז לג״ע התחתון שאפילו צדיקים גמורים מוכרחים לירד ולטבול שם

Now, there is a river of fire (Nehar Dinur) between this world and the lower Gan Eden, into which even the completely righteous must go down and immerse,

כדי לטהר את עצמן מגשמיות עוה״ז וחומריותו שמוכרח לשכח שלא יהיה לו כח הזוכר מגשמיות העוה״ז שהוא מסך מבדיל ואין הנשמה יכולה להיות בג״ע.

in order to purify themselves of the physicality and coarseness of this world; for one must forget, so that he has no power of memory of the physicality of this world, which is a separating screen, and [with it] the soul cannot be in Gan Eden.

3 וכמו ענין מחשבה זרה בתפלה שמבלבלת את האדם בתפלתו [ועמ״ש מזה בד״ה ויהי מקץ ובד״ה מראיהם ומעשיהם בפ׳ יתרו ע״ש]

It is like the matter of a foreign thought in prayer, which confuses a person in his prayer. (See what is written about this in the discourse beginning "Vayehi mikeitz," and in the discourse beginning "Mar'eihem uma'aseihem" in Parshas Yisro; see there.)

וכן מגן עדן התחתון לעליון צריך ג״כ לשכח ענין ג״ע התחתון שלגבי ג״ע העליון הרי הוא נחשב כגשמי ממש וכן עד רום המעלות יש כמה מיני ממוצעים כאלו עד אין חקר ואין מספר.

And likewise, from the lower Gan Eden to the higher one, one must also forget the matter of the lower Gan Eden, for relative to the higher Gan Eden it is considered actually physical. And so on, up to the loftiest heights, there are many kinds of such intermediaries, beyond searching out and beyond number.

4 וכמאמר הכל ירוממוך סלה וכל החיים יודוך סלה בלי הפסק וכנודע מענין השמיטות והיובלות כו׳

As the saying [goes], "All shall exalt You, Selah," and "All the living shall thank You, Selah": without interruption; and as is known from the matter of the Shemittos and the Jubilees, etc.

והכל עילוי אחר עילוי עד שמדרגה התחתונה לגבי העליונה כגשמיות תחשב [ועמ"ש בפ' ויצא גבי וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך]

And all of it is ascent after ascent, until the lower level, relative to the higher one, is considered as physicality. (See what is written in Parshas Vayeitzei on "and of all that You give me, I will surely give a tenth to You.")

והנה תחלת מעשיך הוא גן עדן התחתון שהוא תחלת עולם העשיה ומזכירין אותו לפי שהוא תכלית ועיקר בריאת האדם שבשבילו נברא.

Now, "the beginning of Your works" is the lower Gan Eden, which is the beginning of the World of Asiyah (Action); and it is mentioned because it is the purpose and the main point of the creation of man, for whose sake he was created,

וכמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה כו' ובו הוא שלימות המעשה וכמו שיהיה לימות המשיח. משא"כ בעוה"ז הגשמי בזמן הזה כו' וכמ"ש מזה בד"ה אוסרי לגפן.

as it is written, "And He placed him in the Garden of Eden, to work it and to guard it," etc.; and in it is the completeness of the deed, as it will be in the days of Mashiach, which is not so in this physical world at the present time, etc., as is written about this in the discourse beginning "Osrei lagefen."

5 והנה כדי להיות תחלת מעשיך היינו ע"י זרון ליום ראשון שלפני ההשתלשלות כי נעוץ תחלתן בסופן

Now, for there to be "the beginning of Your works" is through "a remembrance of the first day," [the day] that precedes the hishtalshelus, for "their beginning is wedged in their end."

כי הנה הגורם לירידת והשתלשלות המדריגות הוא בשביל שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דוקא:

For what causes the descent and the chaining-down of the levels is that the Holy One, blessed be He, desired to have a dwelling place among the lower realms specifically.

6 ב אך הנה נודע כי ירידה זו צורך עלייה היא. וצריך להבין שהרי הירידה גדולה עד מאד שירדה הנשמה לעוה"ז הגשמי עד שבעלותה אפילו לג"ע התחתון מוכרחת לטבול בנהר דינור לשכח מכל כו'.

2. But it is known that this descent is for the sake of an ascent. And one must understand: the descent is exceedingly great, for the soul descended into this physical world, to the point that when it rises even to the lower Gan Eden it must immerse in the river of fire in order to forget everything, etc.

7 וכן מג"ע התחתון לג"ע העליון כו'. וא"כ צריך להיות העליה ג"כ גדולה עד מאד עד שכל הירידה היתה כדאי בשביל עליה זו ובמה יזכה האדם לעליה גדולה ונפלאה כזאת ע"י הירידה הגדולה הזאת דוקא.

And likewise from the lower Gan Eden to the higher Gan Eden, etc. If so, the ascent too must be exceedingly great, so that the whole descent was worthwhile for the sake of this ascent. And by what does a person merit so great and wondrous an ascent through this great descent specifically?

8 ויובן על פי מה שכתוב אני הוי' הוא שמי כי שם הוי"ה מורה שהוא מהווה כל העולמות ע"י צמצום והתפשטות והמשכה כו'.

This will be understood from what is written, "I am Havayah; that is My Name." For the Name Havayah indicates that He brings all the worlds into being through tzimtzum (contraction), expansion and drawing-down, etc.

ואין זה אלא בחי' שם בלבד וכמשל זיו השמש וכו' ועל זה אמרו רז"ל צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה כו'

And this is only the level of a "Name" alone, like the analogy of the radiance of the sun, etc. And about this our Sages, of blessed memory, said, "The righteous sit and delight in the radiance of the Shechinah (Divine Presence)," etc.

מזיו דוקא והיינו מאחר שנהנין ממש שא"א להיות הנאה ותענוג לנפש המשכלת כפי השכלתה והשגתה באור ה'

"In the radiance" specifically. That is, since they actually delight, [this is] because there cannot be enjoyment and delight for the intellectual soul, according to its intellect and comprehension in the light of G-d,

אלא בבחי' זיו בלבד ששם עולה השגת הנפש והשכלתה משא"כ אור א"ס ב"ה בעצמו אינו מושג כי הוא קדוש כו'

except in the level of radiance alone, to which the soul's comprehension and intellect can rise; whereas the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself is not grasped, for He is holy, etc.

אלא הוא יתי מקור החיים ומקור התענוגים כו' ושם הוא ביטול השגת הנבראים וביטול הנשמות ויחודן במאצילן בי"ה למעלה מכדי כח השגתן וכמי"ש אז תתענג על ה'.

Rather, He, may He be blessed, is the Source of life and the Source of delights, etc. And there is the nullification of the comprehension of created beings, and the self-nullification (bittul) of the souls and their union with their Emanator, blessed be He, beyond the measure of their power of comprehension; as it is written, "Then you shall delight upon Havayah."

על ה' דוקא כמי"ש בזהר (ויחי דרי"ט ע"א) דהיינו למעלה מבחינת שם הוי' שאינו אלא זיו כו'.

"Upon Havayah" specifically, as is written in the Zohar (Vayechi, p. 219a); that is, above the level of the Name Havayah, which is only radiance, etc.

והגילוי להיות זוכים למדרגה זו בבחי' ביטול זה הוא ע"י גילוי אור אי"ס בי"ה בעוה"ז הגשמי דוקא בבחינת ביטול ההשגה המתגלה בבחינת תשובה ברעותא דליבא

And the revelation [by which one comes] to merit this level, in the mode of this bittul, is through the revelation of the Infinite Light, blessed be He, in this physical world specifically, in the mode of the nullification of comprehension, which is revealed in the mode of teshuvah (return), with the desire of the heart,

מקרב איש ולב עמוק וע"ז אמרו רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט וכו' שאין הפי' תשובה גשמיות מעבירות דהיינו עזיבת החטא בלבד דא"כ מאי שעה אחת.

"from the inward part of a man and a deep heart." And about this our Sages, of blessed memory, said, "One hour of teshuvah and good deeds is better," etc. The meaning is not teshuvah in the physical sense, from sins, that is, merely abandoning the sin, for if so, why [say] "one hour"?

אלא תשובה ומעשים טובים דהיינו שלהיות המעשים טובים ומאירים באור ה' אי"ס בי"ה צריך להיות בחי' תשובה

Rather, "teshuvah and good deeds" means that for the deeds to be good and shining with the light of G-d, the Infinite Light, blessed be He, there must be the level of teshuvah

שהוא להשיב את הנפש למקורה ושרשה ולדבקה בו באור אי"ס בי"ה ממש (וכמי"ש סדי"ה יונתי בחגוי)

(as is written at the end of the discourse beginning "Yonasi bechagvei"), which is to return the soul to its source and root and to make it cleave to Him, to the Infinite Light, blessed be He, itself.

כי תשובה קדמה לעולם עולם הוא הנמשך משם הוי' שאינו אלא זיו כו' ועמ"ש בד"ה וירא ישראל את היד והתשובה הוא למעלה מבחינת זיו

For teshuvah preceded the world. The "world" is what is drawn from the Name Havayah, which is only radiance, etc. (and see what is written in the discourse beginning "Vayar Yisrael es hayad"); and teshuvah is above the level of radiance,

שהוא ביטול והתכללות באור א"ס ב"ה ממש וכמ"ש מי לי במשים ועמך לא חפצתי בארץ שלא יחפוץ בגילוי השגה ותענוג שנתפס בנפש המשכלת כפי כח השגתה שזה נקרא על מנת לקבל פרס.

for it is self-nullification and inclusion in the Infinite Light, blessed be He, itself; as it is written, "Whom do I have in heaven? And besides You I desire nothing on earth": that one does not desire a revelation of comprehension and delight that is grasped in the intellectual soul according to its power of comprehension, for this is called [serving] "in order to receive a reward (peras)."

פרס הוא דבר הפרוס ונבדל דהיינו בחי' זיו הנבדל ונחשב לדבר בפני עצמו לגבי עצמיות אור א"ס ב"ה שאין ערוך עליו כו' אלא צור לבבי.

Peras is something sliced off and separate; that is, the level of radiance, which is separate and considered a thing unto itself relative to the essence of the Infinite Light, blessed be He, to which there is no comparison, etc. Rather, "the Rock of my heart."

צור מלשון מחיצה ומסך מבדיל המבדיל ומעלים את האור וגילוי הזיו שאין בו גילוי ההשגה

Tzur ("rock") is from the term for a partition and a separating screen, which separates and conceals the light and the revelation of the radiance, [so] that there is no revelation of comprehension in it;

אלא הוא בבחי' ביטול והתכללות באור א"ס ב"ה ממש שעליו נאמר ישת חשך סתרו ולפניו כחשיכה כאורה רוחניות וגמשיות שוין השוה ומשוה קטן וגדול כו'

rather, it is in the mode of self-nullification and inclusion in the Infinite Light, blessed be He, itself, of which it is said, "He made darkness His hiding place," and "before Him darkness is as light": spiritual and physical are equal; "He equalizes and makes equal small and great," etc.

וחלקי אלהים לעולם הוא אור א"ס ב"ה בעצמו שרש ומקור שם הוי' כי שם הוי' במקורו נחשב כבחי' אלהים לגבי עצמותו ומהותו ית' כמ"ש בד"ה שובה ישראל כו'

"And my portion is Elokim forever": this is the Infinite Light, blessed be He, itself, the root and source of the Name Havayah; for the Name Havayah in its source is considered as the level of Elokim relative to His essence and being, may He be blessed, as is written in the discourse beginning "Shuvah Yisrael," etc.

(ועד"ז יש לפרש ג"כ מ"ש ושמתיך בנקרת הצור כו' כי לפי שהיה צ"ל המשכת י"ג מדה"ר שהן בחי' לפני הוי' ע"כ הוא ע"י בחי' צור שהוא מחיצה ומסך כו' מבחינת ישת חשך סתרו. וע' בזהר)

(And in this way one can also explain what is written, "And I will place you in the cleft of the rock," etc.: since there was to be a drawing-down of the Thirteen Attributes of Mercy, which are the level of "before Havayah," it is therefore through the level of "rock," which is a partition and screen, etc., from the level of "He made darkness His hiding place." And see the Zohar

(בשלח דנ"ז ע"א) גבי כי תבאו לראות פני כו'. מאי לראות. אלא כל אינון אנפין דמלכא טמירין בעמקא באתר

(Beshalach, p. 57a) on "When you come to see My face," etc.: "What is 'to see'? Rather, all those faces of the King are hidden in the depth, in a place

חשוכא דכתיב ישת חשך סתרו אך המק"מ שם פי' בענין אחר ועמ"ש עוד מענין ושמתיך בנקרת הצור סד"ה כי ביום הזה יכפר בפ' אחרי ע"ש.

of darkness, as it is written, 'He made darkness His hiding place.'" But the Mikdash Melech there explains it in another way. And see what is written further on "And I will place you in the cleft of the rock" at the end of the discourse beginning "Ki vayom hazeh yechaper," in Parshas Acharei; see there.

ועמ"ש מענין תשובה קדמה לעולם בד"ה האזינו השמים שזהו ענין עד יעבור עמך הוי' ושע"ז נאמר והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה ע"ש באריכות והיינו כמ"ש כאן בפי' וחלקי אלקים לעולם.

And see what is written on "teshuvah preceded the world" in the discourse beginning "Haazinu hashamayim": that this is the meaning of "until Your people pass over, Havayah," and that about this it is said, "and the spirit shall return to Elokim who gave it"; see there at length. And this is as is written here in explaining "and my portion is Elokim forever."

וע' בפי' הרמ"ז בזהר (בראשית דף ד' סע"ב) בענין עין לא ראתה אלקי' זולתך. ועמ"ש עוד מענין תשובה קדמה לעולם בד"ה

And see the commentary of the Ramaz on the Zohar (Bereshis, p. 4b, at the bottom) on the matter of "No eye has seen, Elokim, except You." And see what is written further on "teshuvah preceded the world" in the discourse beginning

להבין פי' הפסוק מי אל כמוך וכללות ישראל זוכים לבחי' תשובה זו ביום הכפורים שאז בנעילה אומרים הויה הוא האלקים ע"י

"To understand the meaning of the verse 'Who is a G-d like You.'" And the community of Israel as a whole merits this level of teshuvah on Yom Kippur, when at Ne'ilah we say, "Havayah, He is the Elokim," through

כי לפני הוי' תטהרו למעלה מבחי' הוי' כו' וע"י זה זוכים להיות אז תתענג על הוי' על דוקא:

"before Havayah you shall be purified": above the level of Havayah, etc. And through this they merit that there be "Then you shall delight upon Havayah": "upon" specifically.

9 ג והנה בכח תשובה זו נמשך בשמיני עצרת להיות שמחת תורה. והענין כי הנה תורה היא בכללותה ב' תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

3. Now, by the power of this teshuvah, there is drawn down on Shemini Atzeres [the ability] to have Simchas Torah. The explanation is this: the Torah as a whole is two Torahs, the Written Torah and the Oral Torah.

והנה כתיב שמע בני מוסר אביך זו תורה שבכתב ואל תטוש תורת אמך זו תורה שבעל פה.

Now it is written, "Hear, my son, the instruction of your father": this is the Written Torah; "and do not forsake the teaching of your mother": this is the Oral Torah.

תורה שבכתב היא בחי' אב שהיא על דרך משל כמו האב אל הבן שהגם שמוח הבן נמשך ממוח האב עצמו על כל זה הרי עיקר גידולו ע"י שהייתו תשעה חדשים בעיבור בבטן אם ויניקתו מחלב האם

The Written Torah is the level of a father. By way of analogy, it is like a father to a son: although the son's brain is drawn from the brain of the father himself, nevertheless the main part of his growth is through his remaining nine months in gestation in the mother's womb and his nursing from the mother's milk.

והרי גידול הבן הוא בהתכללות והתאחדות האם עמו ממש והאב אינו אלא שרש ומקור להתהוותו וכל גדילתו הוא בריחוק מקום מן האב.

Thus the son's growth is with the mother actually included and united with him, while the father is only the root and source of his coming into being, and all his growth is at a distance from the father.

10 וכך התורה שבכתב היא שרש ומקור לכל ההלכות שבתורה שבעל פה. ומ"מ כל עיקר ההלכות מבוארות יפה בתורה שבעל פה דייקא ובה הן כלולות

So too, the Written Torah is the root and source of all the laws that are in the Oral Torah. Nevertheless, all the main points of the laws are well explained in the Oral Torah specifically, and in it they are included

ונגדלות ממש משא"כ בתורה שבכתב הן נרמזות ברמז בעלמא ביתור אות או תיבה ומזה נעשה מסכת שלימה בתורה שבעל פה בביאור כל פרטי ההלכות ודקדוקיהן

and actually grow; whereas in the Written Torah they are only hinted at in a mere allusion, by an extra letter or word, and from this a whole tractate is made in the Oral Torah, explaining all the details of the laws and their fine points.

והרי התורה שבעל פה היא בחי' אם שבה הן כלולות כל ההלכות ויונקים ממנה בקירוב מקום ממש משא"כ התורה שבכתב היא בחי' אב שממשיך בבחי' ריחוק ברמז כו' לפי שהיא בחי' חכמה דאורייתא מחכמה נפקת.

Thus the Oral Torah is the level of a mother, in which all the laws are included, and they nurse from it at an actually close distance; whereas the Written Torah is the level of a father, which draws [them] forth in the mode of distance, by allusion, etc., because it is the level of Chochmah (wisdom): "The Torah comes forth from Chochmah."

וכתיב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שמאירה בבחי' ריחוק [וכמ"ש בזהר פ' שמות (דף"ב סע"א)

And it is written, "I said, 'I will become wise,' but it is far from me": for it shines in the mode of distance. (As is written in the Zohar, Parshas Shemos (p. 12a, at the bottom),

ע"פ ותתצב אחותו מרחוק וע"פ מרחוק ה' נראה לי ובפ' בראשית (תחלת דף ו') ובמק"מ (שם ושם) ובפ' וירא (דק"כ ע"א) וס"פ תרומה (דקכ"ה סע"ב) ובפ' ויקרא (ד"כ סע"ב).

on "And his sister stationed herself from afar," and on "From afar G-d appeared to me"; and in Parshas Bereshis (beginning of p. 6), and in the Mikdash Melech (there and there); and in Parshas Vayeira (p. 120a), and the end of Parshas Terumah (p. 125b, at the bottom), and in Parshas Vayikra (p. 20b, at the bottom).

ועוד נרשם מזה לעיל בד"ה היום הזה בפ' תבא. ועי' בר"מ פ' פנחס (דרכ"ג ע"א) ע"פ זה דאמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

And it is further noted above, in the discourse beginning "Hayom hazeh" in Parshas Tavo. And see the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas (p. 223a), on this [verse], "I said, 'I will become wise,' but it is far from me."

ובפ' תולדות (דקל"ה ע"א) ובפ' ויחי דרכ"ה סע"ב] מה שאין כן תורה שבעל פה היא בחינת בינה רחובות הנהר כו'.

And in Parshas Toldos (p. 135a), and in Parshas Vayechi, p. 225b, at the bottom.) The Oral Torah, however, is the level of Binah (understanding), "the broad spaces of the river," etc.

וביאור ענין זה בעבודת ה' שכמו שיש ב' בחינות אלו בתורה כך הם בעבודה. הנה בינה ליבא

And the explanation of this matter in the service of G-d: just as there are these two levels in the Torah, so are they in [divine] service. Now, "Binah is the heart,"

דהיינו להלהיב ולהלהיט את הלב ע"י התרחבות הדעת וההתבוננות בשם הוי' צמצום והתפשטות והמשכה כו'.

that is, to set the heart aflame and ablaze through the broadening of the mind and contemplation of the Name Havayah: tzimtzum, expansion and drawing-down, etc.,

ואיך הוא משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול וישתבח שמך לעד מלכנו כו' שעי"ז אם הבנים

and how praised and glorified is His great Name forever and ever, "and may Your Name be praised forever, our King," etc.; so that through this "the mother of the children

שמחה להיות בבחי׳ אם היולדת את הבנים הם אהבה ויראה והשמחה היא הגדלתן בתוספת וריבוי שתהיינה בשמחה ובטוב לבב כו׳ כמ״ש בד״ה וארא אל אברהם.

is joyful": to be in the level of a mother who gives birth to the children, which are love and awe; and the joy is their growth, with increase and abundance, so that they be with joy and gladness of heart, etc., as is written in the discourse beginning "Va'eira el Avraham."

11 והנה הגדלת התלהבות והתלהטות הלב הוא ע״י התפלה בהתרחבות הדעת וההתבוננות כפי אשר תוכל הנפש שאת בהשגתה שהיא כלולה ומתאחדת ממש בהשגה זו שהיא נתפסת ממש תוך לבו להוליד ממנה אהבה ויראה כו׳.

Now, the growth of the flaming and blazing of the heart is through prayer, with the broadening of the mind and contemplation, as far as the soul is able to bear in its comprehension, for it is actually included and united with this comprehension, which is actually grasped within his heart, so as to give birth from it to love and awe, etc.

אבל בחינת חכמה היא בחינת כח מ״ה דהיינו להיות ונחנו מ״ה שהוא ביטול ההשגה הנה על זה נאמר והחכמה מאין תמצא מבח ינת עין

But the level of Chochmah is the level of koach mah ("the power of 'what'"), that is, to be [in the mode of] "and what are we," which is the nullification of comprehension. About this it is said, "And Chochmah is found from ayin (nothing)": from the level of ayin,

דהיינו מבחי׳ גילוי אור א״ס ב״ה ממש דלית מחשבה תפיסא ביה כי מחמת שהוא אינו מושג והוא קדוש ומובדל כו׳

that is, from the level of the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself, "no thought can grasp Him"; for since He is not grasped, and He is holy and set apart, etc.,

והוא מקור החיים ומקור התענוגים לכך אליו תכסוף ותכלה אליו הנפש לבטל במציאות ממש (ועמ״ש מזה בד״ה ראה אנכי נותן שבי׳ בחי׳ אלו דחו״ב נק׳ תרין רעין ונק׳ נקודה בהיכליה וע״ש)

and He is the Source of life and the Source of delights, therefore the soul yearns for Him and expires for Him, to be nullified in actual existence. (And see what is written about this in the discourse beginning "Re'eh anochi nosen," that these two levels of Chochmah and Binah are called "two companions" and are called "the point in its palace"; and see there.)

והנה על ידי התשובה שביום הכפורים שהוא בחינת לפני הוי' כו' הרי עולות ומקתשרות נשמות ישראל במקורן ושרשן למעלה ומתאחדות במאצילן ב"ה בבחי' עיבור כעובר בבטן האם אוכל ממה שאמו אוכלת כו'

Now, through the teshuvah (return) of Yom Kippur, which is the level of "before Havayah," etc., the souls of Israel rise and are bound to their source and root above, and become united with their Emanator, blessed be He, in the mode of gestation, like a fetus in its mother's womb, which eats of what its mother eats, etc.

(ע' בפע"ח שער יוהכ"פ רפ"ג ממקום שהבינה עצמה כו' ועמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י בענין הקדוש הראשון ובביאור ע"פ שימני כחותם מענין בחינת עיבור שהוא בחינת ביטול בתכלית ועי"ז נמשך אח"כ המשכה עליונה מאד כו' ע"ש)

(See Pri Etz Chaim, Shaar Yom HaKippurim, beginning of chapter 3: "from the place where Binah itself," etc. And see what is written in the explanation of "And I shall be sanctified among the children of Israel," on the matter of the first "Kadosh," and in the explanation of "Set me as a seal," on the matter of the level of gestation, which is the level of utter self-nullification (bittul), and through this there is afterward drawn a very lofty drawing-down, etc.; see there.)

וע"י זה יש להם כח זה להמשיך בחינת חכמה ובחינת אין בבחי' גילוי להיות בחי' אני שיהי' בחי' אב מאיר בקירוב מקום בבחי' גילוי כמו בחי' אם.

And through this they have this power to draw down the level of Chochmah and the level of ayin into revelation, so that there be the level of ani ("I"): that the level of a father shine at a close distance, in revelation, like the level of a mother.

ועמש"ל ע"פ בן חכם ישמח אב וזהו שכתוב אני היום ילדתיך ולא הולדתיך דהיינו להיות גילוי אני מבחינת אין בבחינת אם היולדת ולא בבחי' אב המוליד

And see what is written above on "A wise son makes a father rejoice." And this is what is written, "Today I have given birth to you," and not "I have begotten you": that is, that there be the revelation of ani from the level of ayin in the mode of a mother who gives birth, and not in the mode of a father who begets.

אלא שהלידה וההתגלות ממש הוא בז' של פסח דכתיב עצרת לי' אלקיך מלמעלה למטה (והוא בחי' קריעת ים סוף עיין לקמן) ובשמיני עצרת כתיב עצרת תהיה לכם ממטה למעלה

However, the birth and the actual revelation are on the seventh [day] of Pesach, of which it is written, "an Atzeres to Havayah your G-d," from above to below (and this is the level of the Splitting of the Sea; see below); while on Shemini Atzeres it is written, "an Atzeres shall there be for you," from below to above.

כי עצרת לשון קליטה דהיינו להיות נתפס ונקלט היטב בבחינה זו בבחינת עיבור כעובר בבטן האם אוכל ממה שאמו אוכלת וכו' ולא ממה שאמו אוכלת בלבד

For atzeres is a term for absorption: that is, to be grasped and well absorbed in this level, in the mode of gestation, like a fetus in its mother's womb, which eats of what its mother eats, etc.; and not only of what its mother eats,

אלא גם ממה שאביו אוכל שתהיה המשכת בחינת אין מושרשת ונקלטת בתוך כנסת ישראל להיותן דבוקות בא"ס ב"ה ממש וזהו ענין שמחת תורה.

but also of what its father eats: that the drawing-down of the level of ayin be rooted and absorbed within the Congregation of Israel, so that they cleave to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself. And this is the meaning of Simchas Torah.

דהיינו לשמח את התורה בהתחברות ב' הבחי' תורה שבכתב ותורה שבעל פה (עמ"ש לקמן בד"ה תורה צוה) והיינו ע"י התגלות בחינת אין.

That is, to gladden the Torah through the joining of the two levels, the Written Torah and the Oral Torah (see what is written below in the discourse beginning "Torah tzivah"); and this is through the revelation of the level of ayin.

וכמ"ש אני תורתך שעשעתי שעשעתי הוא פועל יוצא דהיינו שהוא עושה את התורה להיות שעשועים וכמ"ש ואהיה שעשועים וגו'

As it is written, "I have made Your Torah [my] delight" (sha'asha'ti): sha'asha'ti is a transitive verb, that is, that he makes the Torah into delights, as it is written, "And I was delights," etc.

(ועמ"ש מזה בד"ה ואהיה אצלו אמון גבי ואהיה שעשועים) והיינו ע"י גילוי אני מאין הוא המשכת אור א"ס ב"ה להיות חכמה דאורייתא מחכמה נפקת.

(And see what is written about this in the discourse beginning "Va'ehyeh etzlo amon," on "And I was delights.") And this is through the revelation of ani from ayin, which is the drawing-down of the Infinite Light, blessed be He, so that there be the Chochmah [of which it is said], "The Torah comes forth from Chochmah."

וזהו מאת ה' היתה זאת שמבחינת הוי' היא בחינת חכמה כמ"ש הוי' בחכמה יסד וגו'.

And this is [the meaning of] "From Havayah was this": that from the level of Havayah it is the level of Chochmah, as it is written, "Havayah founded the earth with Chochmah," etc.,

שהוא בחי' אב היתה זאת היא בחינת נוק' בחי' אם היולדת ע"י כי נפלאת היא בעינינו נפלאת הוא בחי' פלא

which is the level of a father; "was this (zos)": this is the level of Nukva, the level of the mother who gives birth, through "it is wondrous in our eyes": "wondrous" (niflas) is the level of the Supernal Wonder,

עליון בחינת אין היא נעשה בעינינו בבחי' עין רואה וגילוי דהיינו גילוי אני מאין לכך נעשה בחי' חכמה בבחי' אם המאירה בקרירוב מקום:

the level of ayin; it becomes "in our eyes," in the mode of a seeing eye and revelation, that is, the revelation of ani from ayin. Therefore the level of Chochmah becomes the level of a mother who shines at a close distance.

12 ד וזהו שכתוב לע"ל כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם שבזמן הזה היא בחינת אם הבנים שמחה משא"כ לע"ל יהיה גילוי בחינת אנכי כו'.

4. And this is what is written of the Future to Come: "As a man whom his mother comforts, so will I (Anochi) comfort you." For at the present time it is the level of "the mother of the children is joyful," whereas in the Future to Come there will be the revelation of the level of Anochi, etc.

(ויש לפרש דאשר אמו תנחמנו היינו תושבע"פ שבה יש לנו השגה משא"כ תשב"כ היא רק רמיזות

(And one may explain that "whom his mother comforts" is the Oral Torah, in which we have comprehension, whereas the Written Torah is only allusions;

וגם שכל פנימית התורה אינו מושג כלל וכלל ולעתיד לבא יהיה כן אנכי אנחמכם שיתגלה פנימית התורה ועמ"ש מזה גבי קי"ס בד"ה לבאר ענין קי"ס שזהו ענין גילוי בחי' עדן שלמעלה מבחי' ונהר יוצא כו'

and also that the inner dimension (pnimiyus) of the Torah is not grasped at all; and in the Future to Come there will be "so will I comfort you": that the inner dimension of the Torah will be revealed. And see what is written about this regarding the Splitting of the Sea, in the discourse beginning "Levaer inyan krias Yam Suf," that this is the matter of the revelation of the level of Eden, which is above the level of "And a river goes out," etc.;

ע"ש והיינו שבחי' עדן עצמו שע"ז נאמר עין לא ראתה כו' יהיה מאיר בבחי' קירוב מקום כמו בחי' ונהר יוצא כו'. וזהו ענין ומעין מבית ה' יצא וכמ"ש בביאור ע"פ ששים המה מלכות.

see there. That is, that the level of Eden itself, of which it is said, "No eye has seen," etc., will shine in the mode of closeness of place, like the level of "And a river goes out," etc. And this is the meaning of "And a spring shall go out from the House of G-d," and as is written in the explanation of "There are sixty queens."

ועמ"ש עוד מענין גילוי בחי' עדן בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמה כו' ועמ"ש עוד בד"ה כי אברהם לא ידענו בשם הפע"ח כו' ובענין פורים ויוהכ"פ הוא בחד דרגא.

And see what is written further on the matter of the revelation of the level of Eden in the discourse beginning "Ka mipalgi bemesivta derekia: im baheres kodmah," etc. And see what is written further in the discourse beginning "Ki Avraham lo yeda'anu," in the name of Pri Etz Chaim, etc., and on the matter that Purim and Yom Kippur are on one level.

דמזה יובן קצת עוד ענין זה הנזכר כאן שבחי' חכמה נעשה בבחי' אם המאירה בקירוב מקום. ועמ"ש כה"ג גבי משה שהיה כבד פה לגבי אורייתא דבע"פ וכבד לשון לגבי תשב"כ לפי שהיה מבחי' ונחנו מה עצמיות ח"ע

From this one will understand somewhat more of this matter mentioned here, that the level of Chochmah (wisdom) becomes the level of a mother who shines at a close distance. And see what is written similarly regarding Moshe, who was "heavy of mouth" with respect to the Oral Torah and "heavy of tongue" with respect to the Written Torah, because he was from the level of "and what are we," the essence of supernal Chochmah;

אך הקב"ה אמר לו ואנכי אהיה עם פיך שע"י גילוי בחי' אנכי מי שאנכי ע"ז יומשך בחי' ח"ע להיות מאיר למטה ועמ"ש בד"ה ארוממך הוי'

but the Holy One, blessed be He, said to him, "And I (Anochi) will be with your mouth": that through the revelation of the level of Anochi, "who I am," through this the level of supernal Chochmah will be drawn to shine below. And see what is written in the discourse beginning "Aromimcha Havayah

כי דליתני כו' ועמ"ש בפ' בהעלותך בענין השליו גבי היד ה' תקצר כו' ועמ"ש בפ' וארא סד"ה וידבר אלקים אל משה.

ki dilisani," etc. And see what is written in Parshas Behaaloscha on the matter of the quail, on "Is the hand of G-d too short?" etc. And see what is written in Parshas Va'eira at the end of the discourse beginning "Vayedaber Elokim el Moshe,"

גבי והייתי לכם לאלקים פי' שבחינת הוי' לבדו הוא בעצמו יהיה לכם בבחי' אלקים השורה עליכם וכך היתה כונות יעקב בתפלתו והיה הוי' לי לאלקים פי' הוי' לבדו הוא בעצמו יהיה לי בבחינת אלקים.

on "And I will be to you for Elokim": the meaning is that the level of Havayah alone, He Himself, will be to you in the level of Elokim that rests upon you. And this was Yaakov's intention in his prayer, "and Havayah will be to me for Elokim": the meaning is that Havayah alone, He Himself, will be to me in the level of Elokim.

וזהו ממש כענין הנזכר כאן בפי' מאת הוי' היתה זאת. ועמ"ש בפ' יתרו סד"ה זכור את יום השבת לקדשו בענין זכור ושמור בד"א נאמרו ע"י גילוי בחי' אנכי הוא גילוי אור א"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות כו' ע"ש.

And this is exactly like the matter mentioned here in explaining "From Havayah was this." And see what is written in Parshas Yisro at the end of the discourse beginning "Zachor es yom haShabbos lekadsho," on the matter that "Remember" and "Keep" were said in one utterance through the revelation of the level of Anochi, which is the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, that is above the chain of descending worlds (hishtalshelus), etc.; see there.

והנה לקרב אל השכל ענין זה שבחי' חכמה יהי' מאיר בקירוב כו' היינו כי חכמה הוא מה שלמעלה מההשגה.

Now, to bring this matter closer to the intellect, that the level of Chochmah will shine at a close distance, etc.: it is because Chochmah is what is above comprehension.

ונקרא שכל הנעלם מכל רעיון ומה שנמשך מזה בבחי' הבנה והשגה זהו רק הארה בעלמא וכמו ברק המבריק מכח השכל לתוך ההשגה משא"כ עצמות מהות כח השכל אינו מושג כלל.

And it is called "the intellect that is hidden from all conception"; and what is drawn from it in the mode of understanding and comprehension is only a mere glimmer, like lightning flashing from the power of the intellect into comprehension; whereas the very essence of the power of the intellect is not grasped at all.

ועד"ז יובן ג"כ הנמשל למעלה בבחי' חו"ב דאצילות שבחי' חכמה הוא למעלה מכל בחינת השגה כו'. והנה מבואר בפע"ח)

And in this way the analogue above will also be understood, in the levels of Chochmah and Binah (understanding) of the World of Atzilus (Emanation): that the level of Chochmah is above every level of comprehension, etc. Now, it is explained in Pri Etz Chaim)

(שט"ז פ"א) שהשיג האריז"ל בשעה א' מה שאם היה יושב ודורש שמונים שנה רצופים לא יספיק לבאר זה.

(Shaar 16, chapter 1) that the Arizal grasped in one hour what, were he to sit and expound for eighty consecutive years, would not suffice to explain.

ואיך השיג זה בשעה אחת. אלא ענין הוא שהשגתו היה ע"ד בחי' ראייה במהות ועצמיות בחי' חכמה

And how did he grasp this in one hour? Rather, the matter is that his comprehension was in the manner of the level of sight, into the essence and being of the level of Chochmah;

אלא שהשגתו היה בהיכלות דיצי רה כידוע ומ"מ עד"ז יובן גם בבחי' חכמה דאצי' מה שהחכמה עצמה ממש מאירה בבחי' קירוב זהו הגילוי מלמעלה מסדר ההשתלשלות

except that his comprehension was in the Chambers of the World of Yetzirah (Formation), as is known. Nevertheless, in this way it will also be understood regarding the level of Chochmah of Atzilus: that Chochmah itself actually shines in the mode of closeness is the revelation from above the order of hishtalshelus;

דהיינו מה שלמעלה מגדר השגה יהיה ג"כ מאיר בבחי' קירוב כו' וע"ז נאמר לעתיד עין בעין יראו כו'.

that is, what is above the bounds of comprehension will also shine in the mode of closeness, etc. And about this it is said of the Future to Come, "Eye to eye they shall see," etc.

13 ועד״ז הוא ג״כ ענין קריעת ים סוף שהוא בחי׳ גילוי האצילות ממש בבריאה כמ״ש במ״א ואצילות הוא בחי׳ חכמה דרך כלל ובריאה הוא בחי׳ בינה אם כן קי״ס

And in this way is also the matter of the Splitting of the Sea of Reeds, which is the level of the revelation of the World of Atzilus (Emanation) itself in [the World of] Beriah (Creation), as is written elsewhere. And Atzilus is, in general, the level of Chochmah (wisdom), and Beriah is the level of Binah (understanding). If so, the Splitting of the Sea

היינו שיהיה ים החכמה מאיר בבחי׳ קירוב ממש כמו הבינה וזהו ענין כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים כו׳

means that the sea of Chochmah shines in the mode of actual closeness, like Binah. And this is the meaning of "For the earth shall be full of the knowledge of G-d, as the waters cover the sea," etc.

ולהיות גילוי זה זהו ע״י בחי׳ פלא עליון בחי׳ אין כמ״ש בזהר גבי קי״ס דבעתיקא תליא.

And for there to be this revelation, it is through the level of the Supernal Wonder, the level of ayin, as is written in the Zohar regarding the Splitting of the Sea, that "it depends on Atika."

וכנזכר לעיל בענין אני היום ילדתיך כו׳. ועמ״ש עוד במ״א ע״פ מאמר הזהר ר״פ ויצא (דקמ״ח ע״ב) ע״פ וחסידיך ירננו.

And as mentioned above on the matter of "Today I have given birth to you," etc. And see what is written further elsewhere on the saying of the Zohar at the beginning of Parshas Vayeitzei (p. 148b) on "And Your pious ones shall sing for joy":

ולויך ירננו מיבעי ליה כו׳ ונזכר מזה ג״כ בזהר פ׳ פנחס (דרמ״ב ע״א) והוא ג״כ שייך קצת לענין הנ״ל:

"It should have said, 'And Your Levites shall sing for joy,'" etc. And this is also mentioned in the Zohar, Parshas Pinchas (p. 242a), and it too is somewhat related to the matter above.

14 ה והנה כל זה הוא בכח התשובה שביוה״כ לפני הוי׳ תטהרו. וזהו זה היום עשה הוי׳

5. Now, all this is by the power of the teshuvah (return) of Yom Kippur, "before Havayah you shall be purified." And this is [the meaning of] "This is the day Havayah has made,"

כי היום הוא ענין התשובה כמו שאמר משיח לרי יהושע בן לוי כששאלו אימתי קאתי מר ואמר ליה היום דהיינו היום אם בקולו תשמעו.

for "the day" is the matter of teshuvah, as Mashiach said to Rabbi Yehoshua ben Levi when he asked him, "When will the master come?" and he said to him, "Today"; that is, "Today, if you will listen to His voice."

ופי' היום היינו זכרון ליום ראשון ראשון שלפני ההשתלשלות וכמ"ש במ"ע ביום הראשון גימטריא כתר שהוא נקרא היום שכולו יום כו'

And the meaning of "the day" is "a remembrance of the first day": the first, which precedes the chain of descending worlds (hishtalshelus); and as is written in M.A., "on the first day" (bayom harishon) is numerically equal to Keser (the Crown), which is called "the day," "[the day] that is entirely day," etc.

(עמ"ש בביאור ע"פ והיה מספר בנ"י גבי כי גדול יום יזרעאל וע' ברע"מ פ' תצא)

(See what is written in the explanation of "And the number of the children of Israel shall be," on "For great is the day of Yizre'el." And see the Raaya Mehemna, Parshas Teitzei)

ע"פ ביומו תתן כו' עד היום אם בקולו תשמעו ובפי' הרמ"ז שם ועמ"ש בד"ה (דרע"ח ע"א)

(p. 278a) on "On his day you shall give," etc., up to "Today, if you will listen to His voice," and the commentary of the Ramaz there. And see what is written in the discourse beginning

כי תשמע בקול בפ' ראה דפי' בקול היינו מה שמלובש בבחינת הקול כו' ע"ש וזהו שלהיות גילוי בחי' היום שכולו יום הוא ע"י בקולו תשמעו כו'

"Ki sishma bekol" in Parshas Re'eh, that the meaning of "bekol" ("to the voice") is what is enclothed in the level of the voice, etc.; see there. And this is [why] for there to be the revelation of the level of "the day that is entirely day," it is through "if you will listen to His voice," etc.,

ע"ד הנ"ל ועמ"ש סד"ה בעצם היום הזה נמול אברהם וזהו ג"כ פי' היום אם היינו ע"ד מ"ש בזהר פ' תרומה (דקס"ג ע"א)

in the manner stated above. And see what is written at the end of the discourse beginning "Be'etzem hayom hazeh nimol Avraham." And this is also the meaning of "today, im": that is, in the manner of what is written in the Zohar, Parshas Terumah (p. 163a),

בענין אם דהוא בחי' שמאלא אתכליל בימינא כדפי' במק"מ שם דהוא בחי' חו"ב והם המלבישים לבחי' היום וכ"ז נמשך ע"י בקולו תשמעו כו' וענין פי' הלבשה זו מבואר במ"א סד"ה

on the matter of im, that it is the level of the left included in the right, as the Mikdash Melech explains there, that it is the level of Chochmah (wisdom) and Binah (understanding); and they are what clothe the level of "the day." And all this is drawn through "if you will listen to His voice," etc. And the explanation of this enclothing is set out elsewhere, at the end of the discourse beginning

להבין מפני מה יו"ט דפסח. והיינו בחי' התשובה שהיא קדמה לעולם ובחי' היום זה עשה הוי'.

"Lehavin mipnei mah Yom Tov dePesach." And this is the level of teshuvah, which preceded the world, and the level of "the day": "This is the day Havayah has made."

(ועמ"ש בד"ה בפ' נסכים כתיב בענין היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים ע"ש) כי הנה כתיב כל אשר חפץ ה' עשה וגו'.

(And see what is written in the discourse beginning "BaParshas nesachim kesiv," on the matter of "the great hand that Havayah did in Egypt"; see there.) For it is written, "All that Havayah desired, He made," etc.:

שעשה והמשיך בחי' הוי' בכל ההשתלשלות מבחי' כל אשר חפץ וגו'. והיינו ע"י זה היום דהיינו יום ראשון שלפני ההשתלשלות שהוא ענין התשובה

that He made and drew down the level of Havayah into the whole hishtalshelus, from the level of "all that He desired," etc. And this is through "this day," that is, the first day, which precedes the hishtalshelus, which is the matter of teshuvah,

כי נעוץ תחלתן בסופן דייקא שבעוה"ז הגשמי דוקא מאיר אור א"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות לכן יוכל להיות בחי' תשובה להפך לבו מן ההפך אל ההפך.

for "their beginning is wedged in their end" specifically: in this physical world specifically, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is above the hishtalshelus, shines; therefore there can be the level of teshuvah, to turn one's heart from one extreme to the opposite extreme.

וכמו ר״א בן דרודיא שקנה עולמו בשעה אחת כו׳ משא״כ בעוה״ב שכבר נבדל איש על מקומו וכל צדיק יש לו מדור בפני עצמו (ועמ״ש מזה בד״ה צו את בנ״י כו׳ את קרבני לחמי)

Like Rabbi Elazar ben Durdaya, who acquired his world in one hour, etc.; whereas in the World to Come each one is already set apart in his place, and every righteous person has a dwelling of his own. (And see what is written about this in the discourse beginning "Tzav es Bnei Yisrael … es korbani lachmi.")

וזהו אני היום ילדתיך היום דוקא יכול להיות גילוי אני מאין ונפלאת היא בעינינו זה היום דייקא והוא הגורם להיות עשה הוי׳

And this is "Today I have given birth to you": "today" specifically can there be the revelation of ani from ayin, and "it is wondrous in our eyes": "this is the day" specifically; and it is what causes there to be "made Havayah."

ולכן נגילה ונשמחה בו (ובזהר נזכר ע״פ בני אתה אני היום ילדתיך בפ׳ בלק) (דקצ״א ע״ב ודף ר״ג ע״ב) וע״שד ועוד נזכר בפ׳ משפטים (דצ״ח א׳ ודק״א א׳) לענין אחר.

"And therefore let us rejoice and be glad in it." (And in the Zohar it is mentioned on "You are my son, today I have given birth to you," in Parshas Balak) (p. 191b and p. 203b); and see there. And it is further mentioned in Parshas Mishpatim (p. 98a and p. 101a) in another connection.

וע״פ זה היום עשה כו׳ בפ׳ אמור (תחלת דף ק״ה) וע״ש. ופ׳ בחקתי דף קי״ד ע״ב:

And on "This is the day [Havayah] has made," etc., in Parshas Emor (beginning of p. 105); and see there. And Parshas Bechukosai, p. 114b.

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 3

ולתוספת ביאור ענין שמחת תורה דהיינו שהתורה תהיה שמחה כו'

To further explain the matter of Simchas Torah

1 ולתוספת ביאור ענין שמחת תורה דהיינו שהתורה תהיה שמחה כו'. הנה כתיב עוטה אור כשלמה שאור התורה היא בחי' לבוש המחבר רוחניות עם גשמיות

To further explain the matter of Simchas Torah, namely, that the Torah should be joyful, etc.: It is written, "Wrapping [Himself in] light as a garment"; for the light of the Torah is the level of a garment that joins the spiritual with the physical.

(עמ"ש מזה ע"פ וראיתם אותו וזכרתם כו' ובאג"ה סי' י"ט וע' מענין עוטה אור ברבות ויקהל פ"נ זח"א ל"א סע"ב קמ"ב ב' ח"ב קס"ד ב')

(See what is explained about this on the verse "And you shall see it and remember," etc., and in Iggeres HaKodesh, section 19. And on the theme of "Wrapping [Himself in] light," see the Midrash Rabbah on Vayakhel, chapter 50; Zohar I, 31b at the end of the column, and 142b; Zohar II, 164b.)

שקיום כל הדברים השמיים והתהוותם מאין ליש הוא ע"י התורה דעשייה שכל הדברים הגשמיים הכתובים בתורה הם הם חיותם וקיומם ויש מהם שאינם כתובים בפירוש

For the existence of all physical things, and their coming into being from nothing to something, is through the Torah of the World of Asiyah (Action): all the physical things written in the Torah, those [words] themselves are their life-force and their existence. And there are some of them that are not written explicitly,

אלא נרמזים באיזה רמז או ע"י צירופי אותיות התורה וע"י אותו רמז או הצירוף מקבלים חיותם וקיומם

but are alluded to by some hint, or through combinations of the letters of the Torah; and through that hint or combination they receive their life-force and existence.

וזהו לשון רז"ל דברו חכמים בהווה דהיינו בהתהוות הדבר שהתהוות הדבר ההוא הוא ע"י שדברו בו חכמים בתורתנו כו'

And this is [the meaning of] the expression of our Sages, of blessed memory, "The Sages spoke ba-hoveh (of the usual case)," that is, of the hishtahvus (coming into being) of the thing: the coming into being of that thing is through the Sages' having spoken of it in our Torah, etc.

והנה כמו שיש תורה דעשיה להיות דברים גשמיים כך יש תורה רוחניות שלומדים בג"ע העליון כמ"ש רז"ל במעשה דרבה בר נחמני אם בהרת קדמה לשער לבן כו'

Now, just as there is a Torah of Asiyah, for the being of physical things, so there is a spiritual Torah, which is studied in the Higher Garden of Eden, as our Sages, of blessed memory, relate in the story of Rabbah bar Nachmani: "If the baheres (bright spot) preceded the white hair," etc.

דודאי אין זו בהרת גשמיות שהיא צרעת הגוף דא"כ למה צריכין ללימוד זה במתיבתא דרקיע

For this is certainly not a physical baheres, which is tzaraas of the body; for if so, why would they need to study this in the Heavenly Academy?

אלא הענין הוא שבהרת עזה כשלג שהוא מפני שאין במקום זה אדמומית מהדם שהוא הנפש ובהרת היא המעכבת סיבוב והילוך והתפשטות הנפש והחיות במקום הזה

Rather, the matter is this: a baheres is "intense as snow" because in that place there is no redness from the blood, which is the soul; and the baheres is what holds back the circulation, the flow and the spreading of the soul and the life-force in that place.

וכן ענין כל הד' מראות נגעים ותולדותיהם דיהא מכאן טהור בוהק הוא פרח בעור טהור הוא לפי שכבר יש שם איזו הילוך לדם הוא הנפש כו'.

And so, too, is the matter of all four appearances of nega'im (afflictions) and their derivatives. And that from this point it is pure, "It is a bohak (dull spot) that has broken out on the skin; it is pure," is because there is already some flow there of the blood, which is the soul, etc.

2 והנה ענין זה הוא ברוחניות סגירו דנהורא שמעכב ההשפעה והחיות מלמעלה ויש בזה לימוד איזה ענין מעכב ההשפעה עד שלא יוכל להנות מזיו כו'.

Now, spiritually, this matter is segiru dinehora (the shutting-off of light), which holds back the flow of influence and the life-force from above; and in this there is a study of what thing holds back the flow, to the point that one cannot enjoy the radiance, etc.

וכיוצא בזה בכל התורה כולה ברוחניות וכמ"ש כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים שנמשל דודי לתפוח מחמת הגוונין כו'. וכן בכל הענינים כולם. כלל העולה שהתורה היא לבוש המחבר מעולם ועד עולם.

And so, too, with the whole Torah, spiritually; as it is written, "As an apple tree among the trees of the forest, so is my beloved among the sons," where the beloved is likened to an apple because of its colors, etc. And so with all the matters. The upshot is that the Torah is the garment that joins from world to world.

3 והנה למשל לבוש האדם כשהוא לבוש בו הרי נעשה תפארת לו וגם יש יתרון ועילוי להלובשו וכשהוא מונח בקרן זויות ואין האדם משתמש בו שולט בו רקבון כך כביכול באדם העליון

Now, by way of analogy: a person's garment, when he is dressed in it, becomes an adornment for him, and there is also an advantage and elevation in his wearing it; but when it lies in a corner and the person does not use it, decay takes hold of it. So too, as it were, with the Supernal Man,

ועל הכסא דמות כמראה אדם וגו' שכשהוא לובש בתור' דהיינו שנמשך בה אור א"ס ב"ה אזי התורה היא בבחי' שמחה ותענוג ואהיה שעשועים ואהיה לשון עתיד כו'

[of whom it is said,] "And upon the throne, a likeness like the appearance of a man," etc.: when He clothes Himself in the Torah, that is, when the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is drawn into it, then the Torah is in a state of joy and delight: "And I was (va'ehyeh) delights"; and ehyeh is the language of the future, etc.

(וביאור הענין שהתורה הוא לבוש הוא כמ"ש בסש"ב (פנ"ב) שא"א לעולמות לסבול ולקבל אור שכינתא כו'

(The explanation of the matter that the Torah is a garment is as explained in Sefer Shel Beinonim, chapter 52): that it is impossible for the worlds to bear and receive the light of the Shechinah (Divine Presence), etc.,

בלא לבוש המעלים ומסתיר כו ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולא יתבטל במציאות באורה הוא רצונו וחכמתו יתׄ המלובשים בתורה ומצותיה כו׳ וזה היכל ק״ק שבכל עולׄ כו׳ ועמ״ש סד״ה את שבתותי תשמרו בענין ומקדשי תיראו׃

without a garment that conceals and hides, etc. And what is the garment that can hide it and yet not be nullified out of existence in its light? It is His will and His wisdom, may He be blessed, which are clothed in the Torah and its mitzvos, etc. And this is the chamber of the Holy of Holies in each world, etc. And see what is explained at the end of the discourse beginning "You shall keep My Shabbosos," on the theme of "and revere My Sanctuary."

4 קיצור ע״פ ביום השמע״צ

A summary [of the discourse] on the verse "On the eighth day, [there shall be] an assembly (atzeres)."

5 (א) בר״ה אומרים זה היום תחלת מעשיך. השתלשלות העולמות זה מזה הוא ע״י ריבוי ממוצעים.

(1) On Rosh HaShanah we say, "This day is the beginning of Your works." The chain of descending worlds (hishtalshelus), one from another, is through many intermediaries.

וג״ע התחתון הוא הממוצע בין עולמות הרוחניים ובין עוה״ז ולכן נקרא תחלת מעשיך היינו תחלת עולם העשייה.

The lower Garden of Eden is the intermediary between the spiritual worlds and this world; therefore it is called "the beginning of Your works," that is, the beginning of the World of Asiyah (Action).

זכרון ליום ראשון שלפני ההשתלשלות היינו בחינת הכתר שהוא הממוצע המחבר שפע המאציל א״ס ב״ה לנאצלים כמ״ש מזה בד״ה פתח אליהו בפׄ וירא ובסידור בביאור ע״פ אתה הצבת כל גבולות ארץ׃

"A remembrance of the first day": [the day] that is before the hishtalshelus, namely the level of Keser (the Crown), which is the intermediary that joins the flow of the Emanator, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, to the emanated [levels], as is explained about this in the discourse beginning "Elijah opened," in Parshas Vayeira, and in the Siddur, in the explanation of the verse "You have set all the borders of the earth."

6 (ב) והנה ירידת הנשמות בעוה"ז הוא צורך עלייה. והיינו כי אני הוי' הוא שמי בחי' שם בלבד כמ"ש בביאור ע"פ שובה ישראל.

(2) Now, the descent of the souls into this world is for the sake of an ascent. That is: for "I am Havayah, that is My Name": [Havayah is] the level of a name alone, as explained in the explanation of the verse "Return, O Israel."

וזהו אז תתענג על הוי' ועמ"ש בפ' ותתפלל חנה על הוי' בד"ה לא תהיה משכלה.

And this is [the meaning of] "Then you will delight upon Havayah"; and see what is explained on the verse "And Hannah prayed upon Havayah," in the discourse beginning "None shall miscarry."

והזוכים לגילוי עונג זה הוא ע"י תשובה כי תשובה קדמה לעולם הנמשך משם הוי"ה וזהו ענין יוהכ"פ לפני הוי"ה תטהרו:(ג) ובכח תשובה זו נמשך בשמע"צ להיות שמחת תורה

And those who merit the revelation of this delight do so through teshuvah (return), for teshuvah preceded the world, which is drawn forth from the Name Havayah; and this is the matter of Yom Kippur: "Before Havayah you shall be purified." (3) And by the power of this teshuvah, it is drawn down on Shemini Atzeres to become Simchas Torah,

דהיינו לשמח את התורה בהתחברות הבחינה תורה שבכתב ותורה שבעל פה דהיינו אשר תשב"כ שהיא מבחי' חכמה שע"ז נאמר אחכמה והיא רחוקה ממני.

that is, to gladden the Torah through the joining of the levels of the Written Torah and the Oral Torah; that is, that the Written Torah, which is from the level of Chochmah (wisdom), of which it is said, "I will become wise, but it is far from me,"

7 ונקרא מוסר אביך עיין בהרמ"ש ר"פ פנחס. והיא בחינת ונחנו מה בחינת והחכמה מאין תמצא תהיה מאיר בבחי' גילוי כמו בחי' תשבע"פ הנק' תורת אמך שמבחי' בינה

and which is called "the instruction of your father" (see the Ramash at the beginning of Parshas Pinchas), and which is the level of "and what are we," the level of "And wisdom, from where (me'ayin) shall it be found," should shine in a revealed way, like the level of the Oral Torah, which is called "the teaching of your mother," which is from the level of Binah (understanding).

וזהו ענין השמחה שהיא גילוי וזהו מאת הוי' שהוא חכמה היתה זאת בחי' תשבע"פ והיינו ע"י כח התשובה שהיא בחינת לפני הוי"ה תטהרו.

And this is the matter of joy, which is revelation. And this is [the meaning of] "From Havayah," which is Chochmah, "this (zos) came to be," [zos being] the level of the Oral Torah. And this is through the power of teshuvah, which is the level of "Before Havayah you shall be purified."

8 ועמ"ש מענין חכמה מוחין דאבא שהוא מעלת השבת הנק' קדש על יו"ט שנקרא מקרא קדש שהוא מוחין דאימא כי מועדים לשמחה מבחי' אם הבנים שמחה בד"ה מצה זו כו'

And see what is explained on the theme of Chochmah, the intellect (mochin) of Abba, which is the superiority of Shabbos, which is called "holy" (kodesh), over Yom Tov, which is called "a holy convocation" (mikra kodesh), which is the intellect of Imma; for the festivals are "for joy," from the level of "the mother of the children is joyful"; in the discourse beginning "This matzah," etc.

ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בענין יוהכ"פ יום התשובה שנקרא שבת שבתון וכמ"ש בד"ה שבת שבתון הוא לכם ע"ש שהוא בחינת קדש הקדשים שלמעלה מבחי' קדש ומוחין דאבא

And see what is explained in the discourse beginning "Listen, O heavens," on the theme of Yom Kippur, the day of teshuvah, which is called "a Shabbos of Shabbosos" (Shabbos Shabbason); and as explained in the discourse beginning "It is a Shabbos of Shabbosos for you" (see there), that it is the level of the Holy of Holies, which is above the level of "holy" and the intellect of Abba.

ומזה יובן איך ע"י כח זה נמשך להיות שמחת תורה לשמח את התורה ר"ל שגם בחי' חכמה ומוחין דאבא יהיה מאיר בגילוי שזהו ענין השמחה ע"ד שאם הבנים היא שמחה וכמש"ל סד"ה ושאבתם מים בששון:

From this it will be understood how, through this power, it is drawn down to become Simchas Torah, to gladden the Torah; that is to say, that the level of Chochmah and the intellect of Abba, too, should shine in a revealed way, which is the matter of joy, just as "the mother of the children" is joyful; and as explained above, at the end of the discourse beginning "You shall draw water with joy."

9 (ד) וזהו כאיש אשר אמו תנחמנו היינו תשבע"פ כן אנכי אנחמכם שלעתיד יהיה גילוי פנימית התורה בחי' עדן ומעין מבית ה' יצא ועמ"ש בד"ה ושאבתם מים בששון.

(4) And this is [the meaning of] "As a man whom his mother comforts," that is, the Oral Torah, "so will I comfort you": that in the time to come there will be a revelation of the inner dimension (pnimiyus) of the Torah, the level of Eden, and "a spring shall go forth from the House of G-d"; and see what is explained in the discourse beginning "You shall draw water with joy."

ועמ"ש ע"פ ואתחנן בענין אעברה נא ואראה כו'. וזהו ענין לרחוק שנעשה קרוב וכדפי' בזח"א (תולדות קמ"ב ב') מאתר רחיקא קריב ליה ע"ש במק"מ

And see what is explained on the verse "And I pleaded," on the theme of "Let me cross over, please, and see," etc. And this is the matter of "to the far one" who has become near, as explained in Zohar I (Toldos, 142b): "From a distant place He drew him near"; see there, in the Mikdash Melech.

ולכן נמשך זה בכח התשובה שהוא ג"כ בחינת לרחוק שנעשה קרוב:(ה) וזהו זה היום עשה הוי"ה.

Therefore this is drawn down by the power of teshuvah (return), which is also the level of "the far one" who has become near. (5) And this is [the meaning of] "This is the day Havayah has made."

בחי' היום אם בקולו תשמעו והוא בחי' יום ראשון זהו הנמשך בעוה"ז דוקא ע"י התשובה וכענין תחלת מעשיך הוא זכרון ליום ראשון כי נעוץ סופן דוקא בתחלתן.

The level of "today" ("Today, if you will listen to His voice"), which is the level of "the first day," is what is drawn down into this world specifically through teshuvah; like the matter of "the beginning of Your works," which is "a remembrance of the first day," for "their end is wedged" specifically "in their beginning."

וזהו אני היום דוקא ילדתיך. ומבחי' זה היום נמשך להיות עשה שם הויט' וע' באג"ה ע"פ ויעש דוד שם.

And this is [the meaning of] "I have this day begotten you": specifically "this day." And from the level of "this day" it is drawn down so as to be "made," [namely,] the Name Havayah; and see Iggeres HaKodesh on the verse "And David made a name."

10 והנה התורה נקרא עוטה אור כשלמה שאור התורה היא בחי' לבוש המחבר א"ס ב"ה אל העולמות

Now, the Torah is called "Wrapping [Himself in] light as a garment," for the light of the Torah is the level of a garment that joins the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, to the worlds;

כי חכמה עילאה היא ג"כ בחי' ממוצע המחבר אור א"ס עם העולמות כנזכר בד"ה כי אברהם לא ידענו.

for the Supernal Chochmah (wisdom) is also the level of an intermediary that joins the Infinite Light (Or Ein Sof) with the worlds, as mentioned in the discourse beginning "For Abraham has not known us."

11 וע"י התשובה ממשיכים שיהיה אור א"ס ב"ה נמשך ומתלבש בהתורה ע"ד דהע"ה היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה ועמ"ש בד"ה יונתי בחגוי לכן ע"י התורה היא שמחה ממה שמתלבש בה אור א"ס ב"ה וזהו שמחת תורה.

And through teshuvah (return), one brings it about that the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is drawn down and clothed in the Torah, in the way that King David, peace be upon him, would join the Torah above with the Holy One, blessed be He; and see what is explained in the discourse beginning "My dove, in the clefts [of the rock]." Therefore, through this, the Torah is joyful because the Infinite Light, blessed be He, is clothed in it; and this is Simchas Torah.

12 וע"י שמחה זו גורם ג"כ הגילוי של התורה בחי' לרחוק שנעשה קרוב. וזהו עצרת תהיה לכם התאספות והתקבצות יחד לשרשם שהיא חכמה עילאה ובינה הנקרא מוסר אביך כו' ותורת אמך כו'.

And through this joy one also brings about the revelation of the Torah, the level of "the far one" who has become near. And this is [the meaning of] "It shall be an assembly (atzeres) for you": a gathering and coming together to their root, which is the Supernal Chochmah (wisdom) and Binah (understanding), called "the instruction of your father," etc., and "the teaching of your mother," etc.

ולפ"ז זה היום תחלת מעשיך זהו הממוצע בין עולמות הרוחניים לעשייה הגשמיות ונמשך ג"כ ע"י זכרון ליום ראשון.

Accordingly, "This day is the beginning of Your works" is the intermediary between the spiritual worlds and physical Asiyah (Action), and it too is drawn down through "a remembrance of the first day."

ומזה מסתיים בשמע"צ בחינת המשכת עוטה אור כשלמה שהוא התורה ממוצע המחבר גילוי אור א"ס ב"ה בכל העולמות עליונים ותחתונים.

And from this, on Shemini Atzeres, the drawing down of "Wrapping [Himself in] light as a garment" is completed: this is the Torah, the intermediary that joins the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, into all the worlds, upper and lower.

ועיין מענין עוטה אור כשלמה ברבות בראשית (פרשה א' ר"פ ג' פ' בא פט"ו קל"א ד'. ר"פ י"ז)

And on the theme of "Wrapping [Himself in] light as a garment," see the Midrash Rabbah on Bereishis (chapter 1; the beginning of chapter 3), on Parshas Bo (chapter 15, [folio] 131d; the beginning of chapter 17),

ויקהל (ר"פ חמשים) זח"א בראשית (ל"א סע"ב) לך (צ' ע"א) ובסה"מ (סי' ק"ך וסי' קמ"ו) תולדות (קמ"ב ב') ובמק"מ שם.

on Vayakhel (the beginning of chapter 50); Zohar I, Bereishis (31b, at the end of the column), Lech [Lecha] (90a), and in S.H.M. (sections 120 and 146), Toldos (142b), and in the Mikdash Melech there;

ח"ב פ' בא (ל"ט ב') משפטים (צ"ח סע"א) תרומה (קס"ד ב'). פקודי (רמ"ה ע"ב) וע' מענין שלמה במא"א אות שין (סמ"ה):

Zohar II, Parshas Bo (39b), Mishpatim (98a, at the end of the column), Terumah (164b), Pekudei (245b). And on the theme of salmah (garment), see M.A.A., the letter Shin (section 65).

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 4

ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך...

"On the eighth day he sent the people away"

1 ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב וגו' (ועיין מזה בגמרא פ"ב דשבת ד"ל ע"א פ"ק דמ"ק ד"ט ע"א במדרש רבה פ' נח פל"ה במגלת אסתר בפסוק כטוב לב המלך)

"On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king and went to their tents joyful and glad of heart," etc. (See on this in the Gemara, chapter 2 of Shabbos, folio 30a; chapter 1 of Moed Katan, folio 9a; in Midrash Rabbah, Parshas Noach, chapter 35; and in Megillas Esther, on the verse "when the king's heart was merry.")

הנה בשמיני עצרת מקבלים כל ישראל שפע הנהגתם בתורתם ועבודתם על כל השנה והוא ענין מוריד הגשם שאומרים משמיני עצרת עד הפסח ומשם ואילך מוריד הטל.

Now, on Shemini Atzeres all Israel receive the flow [of influence] for their conduct in their Torah and their divine service for the whole year. This is the matter of "He causes the rain to fall," which is said from Shemini Atzeres until Pesach; and from then on, "He causes the dew to fall."

והנה בכל שנה ושנה צריך להיות תחלה ראש השנה ויום כפור וסוכות ואח"כ שמיני עצרת

Now, every single year there must first be Rosh HaShanah, Yom Kippur and Sukkos, and afterwards Shemini Atzeres.

והענין כי הנה כתיב אז תשמח בתולה במחול וגו'. בתולה היא בחי' כנסת ישראל מקור כל נשמות ישראל

The explanation is as follows. It is written, "Then the maiden shall rejoice in the dance," etc. "The maiden" is the level of Knesses Yisrael, the source of all the souls of Israel.

(וע' בתד"א ח"א פכ"ו ובזהר פ' אמור דפ"ט ע"א וסע"ב בלא פגימו כו' ועי' ס"פ פנחס דרנ"ח ריש ע"ב ע"פ והקרבתם עולה ועשיתם עולה ועיין במאורי אור אות ב' סי' מ"ד)

(See Tanna deVei Eliyahu, Part 1, chapter 26; the Zohar, Parshas Emor, folio 89a and the end of side b, on "without blemish," etc.; see the end of Parshas Pinchas, folio 258, the beginning of side b, on "You shall offer a burnt offering" and "You shall make a burnt offering"; and see Me'orei Or, letter Beis, section 44.)

ובמחול יש לו ב' פירושים הא' הוא לשון מחית עון. והב' הוא כפשוטו לשון ריקוד במחולות (ועיין ברבות בשה"ש ע"פ כמחולת המחנים) ורצה לומר ששמחת כנסת ישראל בה עושה הוא

"In the dance" (bamachol) has two meanings. The first is in the sense of forgiveness (mechilah) of sin. The second is its plain sense: dancing in circles (mecholos). (See Rabbah on Song of Songs, on the verse "like the dance of the two camps.") That is to say, the joy of Knesses Yisrael in her Maker is

כמו ע"ד משל שמרקדים במחול שמתרחק האחד מחבירו וחוזר ומתקרב והריחוק הוא סיבת הקירוב לפי שאינו ריחוק אמיתי שאין הריחוק פנימיות המכוון אלא שדרך ריקוד כך הוא

like, by way of analogy, those who dance in a circle: one moves away from the other and comes back and draws near, and the moving away is the cause of the drawing near, since it is not a true distance, for the distance is not the inner intent; rather, this is simply the way of dancing.

(ועמ"ש בד"ה ביום השמע"צ ע"פ בן חכם ישמח אב) וכך הוא ענין שמחת כנסת ישראל בבחינת ריחוק וקירוב ולא ריחוק ממש ח"ו אלא בבחי' רצוא ושוב לפי שא"א להיות תמיד בבחי' רצוא.

(See what is explained in the maamar beginning "On the day of Shemini Atzeres," on the verse "A wise son makes a father glad.") And so it is with the joy of Knesses Yisrael: it is in a mode of distance and nearness, yet not actual distance, G-d forbid, but in the mode of ratzo and shov (running and returning), since it is impossible to be always in the state of ratzo.

וכמאמר ואם רץ לבך שוב לאחד שגם בבחי' שוב היא דבוקה בה' אחד כו'. ויובן זה בהקדים מה שכתוב ואהבת את הוי' לאהיך בכל לבבך בשני יצריך.

As the saying goes, "If your heart runs, return to the One," for even in the state of shov she is bound to the One G-d, etc. This will be understood by first introducing what is written, "You shall love Havayah your G-d with all your heart (levavcha)" — with both your inclinations.

ולהבין איך תהיה אהבת ה' ביצר הרע שנקרא רע (ועמ"ש מז בד"ה המגביהי לשבת) אך הענין כי יש שני לבבות באדם דהיינו חלל הימני וחלל השמאלי.

Now, to understand how there can be love of G-d with the evil inclination, which is called "evil" (see what is explained on this in the maamar beginning "Who is enthroned on high"): the explanation is that there are two hearts in a person, namely the right chamber and the left chamber.

הימני פונה תמיד לאהבת ה' ולדבקה בו והשמאלי הוא להיפך לאהוב דברים זרים גשמיים והיינו לפי שהנפש במקור חוצבה יש לה ב' בחי'

The right one always turns to the love of G-d and to cleaving to Him, and the left is the opposite: to love foreign, physical things. This is because the soul, in the source from which it was hewn, has two aspects,

כדכתיב אחור וקדם צרתני (ועיין מזה במדרש רבה ר"פ תזריע אם זכה כו' זח"ב בשלח דנ"ה ע"א ובמק"מ שם)

as it is written, "Behind and before You have formed me." (See on this Midrash Rabbah at the beginning of Parshas Tazria, "If he is worthy," etc.; Zohar II, Beshalach, folio 55a; and the Mikdash Melech there.)

פי' אחור למעשה בראשית שהאדם נברא סוף כל הנבראים וקדם כי ישראל עלו במחשבה ובראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית כו'

This means: "behind" — with regard to the work of creation, for man was created last of all the creatures; and "before" — for Israel arose in [G-d's] thought, and "Bereishis" [means] for the sake of Israel, who are called "reishis" (first), etc.

וכמארז"ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים ולא צדיקים בלבד אלא כמ"ש ועמך כולם צדיקים כו'

As our Sages, of blessed memory, said: "With whom did He take counsel? With the souls of the righteous" — and not the righteous alone, but as it is written, "And your people are all righteous," etc.

ונשתלשל וירד להיות בבחי׳ סוף כל הברואים במעשה וגם הוא למטה במדרגה מכל הברואים עד שהאדם מקבל חיותו מדומם צומח חי וסוף מעשה במחשבה תחלה

And it descended step by step and came down to be at the level of the last of all created beings in [the order of] action. Moreover, [man] is lower in rank than all the creatures, to the point that man receives his life-force from the inanimate, the vegetative and the animal; and "last in deed, first in thought."

והיינו לפי שמקור חוצבה של הנפש הוא בבחינת נעוץ תחלתן בסופן שנמשך מבחי׳ סובב כל עלמין כו׳

This is because the source from which the soul was hewn is at the level of "their beginning is wedged in their end," which is drawn from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), etc.

(ועמ״ש מזה בד״ה כי תצא בענין מאן דקטיל לחויא יהבין ליה ברתא דמלכא ומ״ש בד״ה אלה מסעי בענין ואלה מסעיהם למוצאיהם

(See what is explained on this in the maamar beginning "When you go out," on the matter of "Whoever kills the snake is given the king's daughter," and what is explained in the maamar beginning "These are the journeys," on the matter of "And these are their journeys according to their goings forth."

והנה בחינה זו מתגלה בחלל הימני שבלב אשר הוא מלא רוח חיים משא״כ חלל השמאלי בו משכן הדם שהוא הנפש ורוח הוא למעלה מבחי׳ נפש וכתיב רוח האדם העולה היא למעלה והיינו מ״ש בד״ה האזינו גבי והרוח תשוב כו׳.

Now, this level is revealed in the right chamber of the heart, which is full of the spirit (ruach) of life, whereas the left chamber is the dwelling place of the blood, which is the nefesh; and ruach is higher than the level of nefesh. And it is written, "The spirit of man that ascends upward" — this is what is explained in the maamar beginning "Give ear," regarding "and the spirit returns," etc.

ופי׳ העולה זהו כענין מ״ש והקרבתם עולה ע׳ בפי׳ הר מ״ז בזהר ר״פ צו במ״ש ולדעתי ז״ס רוח האדם העולה למעלה ע׳ ברבות ר״פ תזריע שם בענין ורוח אלקים מרחפת כו׳)

And the meaning of "that ascends" (ha'olah) is like what is written, "You shall offer a burnt offering (olah)." See the commentary of the Ramaz on the Zohar at the beginning of Parshas Tzav, where he writes, "In my view, this is the mystery of 'the spirit of man that ascends upward'"; and see Rabbah at the beginning of Parshas Tazria, there, on the matter of "and the spirit of G-d hovered," etc.)

ומזה נמשך להיות בלב כל אדם בחי' רצוא ושוב בחינת רצוא הוא בבחי' פנימיות נקודת הלב שבחלל הימני להיות כלתה נפשו לה' ולהשתפך נפשו אל חיק אביה מעומקא דליבא

From this it follows that in the heart of every person there is ratzo and shov. The state of ratzo is at the level of the inner dimension of the point of the heart, in the right chamber: that his soul pines for G-d, and pours itself out into the bosom of its Father from the depths of the heart.

(וע' מענין והחיות רצוא ושוב באדר"ז) (דף רפ"ח תחלת ע"ב ודף רצ"ג ע"ב) ובספ"ד בזהר ס"פ תרומה (דקע"ו ע"ב ודף קע"ז סע"א)

(See on the matter of "And the chayos ran and returned" in the Idra Zuta (folio 288, the beginning of side b, and folio 293b), and in the Sifra deTzniusa in the Zohar, at the end of Parshas Terumah (folio 176b and folio 177, the end of side a),

ובפ' ויצא (דקע"ז ב') בס"ת וברע"מ פ' פנחס (דרנ"ה ע"ב) אשר מהמאמר שבאדר"ז מובן שבחי' רצוא ושוב נמשך ממקום גבוה מאד נעלה

and in Parshas Vayeitzei (folio 177b), in the Sisrei Torah, and in the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas (folio 255b). From the passage in the Idra Zuta it is understood that the level of ratzo and shov is drawn from a very high and exalted place.

ועמ"ש בזה במ"א בד"ה וקבל היהודים ועד"ז נתבאר כאן שמצד מקור חוצבה של הנפש מבחי' סוכ"ע מזה נמשך להיות בלב כל אדם בחינת רצוא כו'

See what is explained on this elsewhere, in the maamar beginning "And the Jews undertook." In the same way it is explained here that because of the source from which the soul was hewn, from the level of sovev kol almin, it follows from this that in the heart of every person there is the level of ratzo, etc.

בפנימית הלב וכנודע דפנימית הלב זהו נגד מזבח הפנימי שהוא מזבח הזהב אשר בחי' זהב הוא אהבה כרשפיאש שלהבת עזה העולה למעלה עד שבא לידי כלות הנפש

in the inner dimension of the heart. As is known, the inner dimension of the heart corresponds to the inner altar, which is the golden altar; and the quality of gold is love like "flashes of fire," a fierce flame that rises upward until it comes to the expiry of the soul.

וזהו כי בכה ארוץ גדוד ובאלקי אדלג שור כו' וכמש"ל בענין צור לבבי וחלקי אלקים לעולם ועמ"ש בד"ה שרביט הזהב ובד"ה שמאלו תחת לראשי

This is [the meaning of] "For with You I run upon a troop, and with my G-d I leap over a wall," etc.; and as explained above on the matter of "The rock of my heart and my portion is G-d forever." See what is explained in the maamar beginning "The golden scepter," and in the maamar beginning "His left hand is under my head,"

מענין כמעלת הזהב על הכסף ובד"ה נאוו לחייך בתורים ונקרא תעלומות לב לפי שהיא נעלמה ומסתתרת בתוך הלב שאינה באה לכלל גילוי השגת טעם ודעת

on the matter of "as the advantage of gold over silver," and in the maamar beginning "Your cheeks are comely with rows." It is called "the hidden things of the heart" because it is hidden and concealed within the heart and does not come to the point of revelation in comprehension through reason and knowledge (daas),

אלא למעלה מן הדעת מפני ששרשה מאד נעלה ממקום גבוה ונעלה למעלה מן הטעם ודעת והשגת הנבראים והוא בחי' קדם שנלקח מבחי'

but is above knowledge, because its root is very exalted, from a high and exalted place, above reason and knowledge and the comprehension of created beings. This is the level of "before" (kedem), which is taken from the level of

כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' ובחי' ישת חשך סתרו וע"ז נאמר יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן וכתיב ה' צלך שהוא בחי' צל ולא גילוי אור כו'

"For My thoughts are not your thoughts," etc., and the level of "He made darkness His hiding place." Of this it is said, "He who dwells in the hiding place of the Most High abides in the shadow of the Almighty," and it is written, "G-d is your shade" — which is the level of shade and not a revelation of light, etc.,

כמ"ש במ"א [וע' מ"ש בד"ה שחורה אני ונאוה אש שחורה וע' ברע"מ פ' פנחס דרנ"ה ע"ב הנ"ל] ובחינה זו קיימת לעד שישנה ודאי מסותרת בלב כל אחד מישראל שיכול לעורר את האהבה בשעת התפלה וכיוצא בה.

as is explained elsewhere. [See what is explained in the maamar beginning "I am black but comely," on "black fire"; and see the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas, folio 255b, mentioned above.] This level endures forever: it is certainly present, hidden, in the heart of every single Jew, so that he can arouse the love at the time of prayer and the like.

אך אח"כ יכולה להיות חולפת ועוברת כו' מפני שמלובשת ומסותרת בבחינת חיצונית הלב בבחי' אחור.

But afterwards it can pass away and vanish, etc., because it is clothed and hidden in the outer dimension of the heart, the level of "behind."

2 ומ"מ רשימו ניכר ונשאר קיים בהעלם בבחינת מקיף לבד להיות מחסה ומסתיר כדי שיוכל להיות סור מרע ועשה טוב כל היום אף אם פנימיות נקודת לבבו בל עמו בהתגלות רשפי אש כמו בשעת התפלה

Nevertheless, an impression (reshimu) of it is discernible and remains present in concealment, as an encompassing [light] (makif) alone, to be a shelter and a cover, so that one can "turn from evil and do good" all day long, even when the inner point of his heart is not with him in revelation, [as] flashes of fire, as at the time of prayer.

ולכן נקרא בחי' צל כמו שה צל הוא מגין להיות מחסה ומסתיר מחום השמש ומזרם וממטר.

Therefore it is called the level of "shade": just as shade protects, to be a shelter and a cover from the heat of the sun and from storm and rain,

כך הנה אהבה זו שמבחי' פנימיות נקודת הבל אף שהיא מסותרת ומתעלמת ואינה באה לכלל

so too this love, which comes from the inner point of the heart, although it is hidden and concealed and does not come to the point of

גילוי בכל היום אחר התפלה וכיוצא בה מ"מ הוא בבחינת מקיף על בחינת חיצוניות הלב בחינת אחור שלא יפול אחור לגמרי באהבה רעה ח"ו

revelation all day long, after prayer and the like, nevertheless it is as an encompassing [light] over the outer dimension of the heart, the level of "behind," so that one should not fall behind altogether into an evil love, G-d forbid.

והיינו מפני שבחי' אהבה זו היא ודאי מסותרת בבחינת פנימית נקודת הלב וקיימת לעד בל תמוט לעולם ועד לפי שהוא בטבע הבריאה מששת ימי בראשית כנ"ל.

This is because this love is certainly hidden in the inner point of the heart and endures forever, never to be moved, forever and ever, since it is in the very nature of creation from the six days of creation, as said above.

אך הנה עיקר עבודת האדם להיות נקרא בשם עבודת עבד ועיקר העבודה בלב כדכתיב ולעבדו בכל לבבכם והיינו האהבה להוציא מבחי' ההעלם אל בחי' הגילוי בלב ולהמשיך בחינת חשך.

However, the essence of a person's service, for it to be called by the name "the service of a servant" — and the essence of service is in the heart, as it is written, "and to serve Him with all your heart" — is this: to bring the love out of the state of concealment into the state of revelation in the heart, and to draw the level of darkness,

דהיינו בחי' ישת חשך סתרו הנ"ל להיות בבחי' אור וגילוי כדכתיב כי אשב בחשך הוי' אור לי.

that is, the level of "He made darkness His hiding place" mentioned above, so that it be in a state of light and revelation, as it is written, "Though I sit in darkness, Havayah is a light to me."

3 והנה ענין מאמר ויאמר אלהים יהי אור שהארץ היתה חשך כו'. ולזה צריך להיות עבודה תמה ואין כל חדש תחת השמש

This is the matter of the utterance "And G-d said, 'Let there be light,'" for "the earth was darkness," etc. For this there must be wholehearted service; and "there is nothing new under the sun"

רק להוציא מההעלם אל הגלוי ולזה נתנה קצבה לימי האדם ימי שנותיו בהם שבעים שנה כדי לעמול בעבודה זו וענין שבעים שנה ביאר הכתוב ימי שנותינו בהם בהם דייקא

except to bring out from concealment into revelation. For this a set measure was given to the days of man — "the days of his years, in them, are seventy years" — in order to toil in this service. And the verse explained the matter of the seventy years: "the days of our years, in them" — "in them" specifically,

שהם בחי' רשות הרבים וכדי שיוכל להיות בחינת רשות היחיד ליחודו ית' צריך עבודה ויגיעה רבה כמה בחינות ומדריגות עד מלאת בחינת שבעים שנה כו'

for they are the level of the public domain; and in order that there be the level of the private domain for His unity, may He be blessed, much service and toil are needed, [through] many levels and stages, until the level of seventy years is completed, etc.,

וכמ"ש במ"א (וע' מ"ש מזה בד"ה אם בחקתי תלכו והנה כדי להמשיך גילוי מבחי' ישת חשך סתרו לבא בבחי' אור וגילוי זהו ע"י אתעדל"ת ממה שמהפך חשוכא לנהורא וכמ"ש סד"ה וידעת היום והיינו מ"ש בזח"ב בשלח)

as is explained elsewhere. (See what is explained on this in the maamar beginning "If you walk in My statutes." Now, in order to draw down a revelation from the level of "He made darkness His hiding place" to come into a state of light and revelation, this is through an arousal from below, by turning darkness into light, as is explained at the end of the maamar beginning "Know this day." And this is what is said in Zohar II, Beshalach)

(דנ"ז ע"א) שע"י שמבקעין כל אינון כותלי חשוכא דהיינו החשך דנה"ב והגוף ע"י"ז ממשיכים הגילוי מבחינת ישת חשך סתרו וזהו ענין לראות פני.

(folio 57a): that by breaking through all those walls of darkness — that is, the darkness of the animal soul and the body — one thereby draws down the revelation from the level of "He made darkness His hiding place." And this is the meaning of "to see My face."

ועד"ז נתבאר במ"א ע"פ מאמר הזח"ג בפ' פנחס (דרמ"ט תחלת ע"ב) בענין ועאלת לגו טורא דחשוכא כו'

In the same way it is explained elsewhere, on the statement of Zohar III, Parshas Pinchas (folio 249, the beginning of side b), regarding "and she entered into the mountain of darkness," etc.:

שעל ידי העלאת מ"ן מבירור ק"נ שנקרא טורא דחשוכא ממשיכים מבחי' ישת חשך סתרו שנקרא ג"כ טורא דחשוכא מה שלמעלה מעלה מטורי דנהורא כמ"ש מזה בביאור ע"פ מנורת זהב כולה.

that through the raising of mayin nukvin (feminine waters) from the refinement of kelipas nogah, which is called "the mountain of darkness," one draws down from the level of "He made darkness His hiding place," which is also called "the mountain of darkness" — that which is far, far higher than the mountains of light; as is explained on this in the explanation of "A candelabrum all of gold."

ומכ"ז יובן מ"ש בספ"ד (דקע"ו סע"ב) והחיות רצוא ושוב דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב פי' כי על ידי הרצוא ממשיכים מבחי' ישת חשך סתרו להיות בבחי' אור וגילוי כנ"ל

From all this will be understood what is said in the Sifra deTzniusa (folio 176, the end of side b): "And the chayos ran and returned," as it is written, "And G-d saw the light, that it was good." This means: through the ratzo one draws down from the level of "He made darkness His hiding place" so that it be in a state of light and revelation, as said above.

אך כי טוב היינו כי טוב לגנוז וזהו בחי' השוב שהוא לגנוז האור בכלים מכלים שונים דתומ"צ שעי"ז דייקא מתקיים האור משא"כ אור בלי כלי

But "that it was good" means "that it is good to hide it away"; and this is the level of shov, which is to hide away the light in vessels, from the various vessels of Torah and mitzvos, for specifically through this the light endures, whereas light without a vessel [does not].

וזהו שאמרו רז"ל שמור זו משנה וע' בזהר ח"ג פ' בלק (דף ר"ד ע"ס) ע"פ בקר אערך לך ואצפה כד"א ויצפהו כו' ע"ש והיינו בחינת האור כי טוב לגנוז:

This is what our Sages, of blessed memory, said: "'Keep' — this is Mishnah." And see Zohar III, Parshas Balak (folio 204), on "In the morning I will set [my prayer] before You and will watch," as it says, "and he overlaid it," etc.; see there. And this is the level of the light, "that it is good to hide it away."

4 ב והנה סדר העבודה צ"ל תחלה ראש השנה שזה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון.

2. Now, the order of service must be, first, Rosh HaShanah, of which [it is said], "This day is the beginning of Your works, a remembrance of the first day."

ובחי' ר"ה הוא בחי' שמאלו תחת לראשי בחי' שמאל דוחה כו' [כמש"ל בד"ה ושאבתם מים בששון ובד"ה האזינו השמים]

The level of Rosh HaShanah is the level of "His left hand is under my head," the level of "the left hand pushes away," etc. [As explained above in the maamar beginning "You shall draw water with joy," and in the maamar beginning "Give ear, O heavens."]

וכן סדר עבודת האדם תחלה היא בבחי' שמאל דוחה כו' בבחינת ריחוק דהיינו שידמה בנפשו כאלו הוא רחוק מה'.

So too, the order of a person's service is at first in the mode of "the left hand pushes away," etc., in the mode of distance: that is, he should picture himself as though he were far from G-d.

5 וכמאמר רז"ל היה בעיניך כרשע [וע' בסש"ב פי"ג] ועל דרך זה נתקנו כל הוידוים והסליחות קודם ר"ה

As our Sages, of blessed memory, said, "Be in your own eyes like a wicked person" [see Sefer Shel Beinonim, chapter 13]; and in this way all the confessions and selichos were instituted before Rosh HaShanah

ובעשי"ת לרואת בעצמו כל הפחיתות שבו להיות שפל בעיניו ולב נשבר ונדכה על עוצם ריחוקו מה' ובפרט בהיות ממארי דחושבנא לחשוב כל הדבורים והמחשבות כו'

and in the Ten Days of Teshuvah: to see in himself all his shortcomings, so as to be lowly in his own eyes, with a heart broken and crushed over how very far he is from G-d. And especially when one is among "the masters of accounting," who reckon all the words and thoughts, etc.,

אזי יהי' לבו נשבר בקרבו ויהי' נכנע לפני המקום ובחי' שמאל דוחה זו להיות תחת לראשי בחינת ראש כמ"ש במ"א בד"ה שמאלו תחת לראשי בפ' כי תשא.

then his heart will be broken within him and he will be humbled before the Omnipresent. And this level of "the left hand pushes away" is to be "under my head," the level of the head, as explained elsewhere in the maamar beginning "His left hand is under my head," in Parshas Ki Sisa.

עד שביום כפור לפני הוי' תטהרו לפני הוי' בחי' פנים בפנים בכח התשובה מעומקא דליבא וכדכתיב ממעמקים קראתיך הוי'.

Until on Yom Kippur, "before Havayah you shall be purified": "before Havayah" is the level of "face to face," through the power of teshuvah from the depths of the heart, as it is written, "Out of the depths I have called You, Havayah."

6 וכתיב בקשו פני את פניך הוי' אבקש בחי' פנימית הלב דהיינו שיהיה מגמתו לה' ותורתו בכל לב ונפש ולהיות עסקיו בעוה"ז דרך קרירות כו'.

And it is written, "Seek My face; Your face, Havayah, I will seek": the level of the inner dimension of the heart, that is, that his aim be toward G-d and His Torah with all his heart and soul, and that his involvement in the affairs of this world be in a manner of coolness, etc.

כי במקום שלבו של אדם תקועה בכל לב ונפש נקרא בחי' פנים וזהו ענין פנים בפנים שיהיה כל פנימיות לבו ונפשו רק לפנימית רצונו ית'.

For the place in which a person's heart is fixed with all his heart and soul is called the level of "face." And this is the meaning of "face to face": that the whole inner dimension of his heart and soul be directed only to the inner dimension of His will, may He be blessed.

מה שאין כן על ההיפ וך נאמר כי פנו אלי עורף שפונים להי' ולמצותיו בבחי' קרירות והפנימיות שלהם בלב ונפש היא לבחי' אחוריים

Of the opposite, however, it is said, "For they have turned the back of the neck to Me": they turn to G-d and to His mitzvos with coolness, while their inwardness, in heart and soul, is directed to the level of "the back,"

שהם ענינים גשמיים וכו' שהם רחוקים מאור פניו ילי' ולפי שלא שייך לומר נגד השי"ת לשון ריחוק מקום

which are physical matters, etc., that are far from the light of His face, may He be blessed. And since, with regard to G-d, may He be blessed, it is not applicable to speak in terms of distance in space —

כי הלא מלא כל הארץ כבודו נאמר בלשון עורף שהוא עד"מ כאדם העומד אצל חבירו אלא שנהפך ערפו אליו

for is it not [written], "The whole earth is full of His glory"? — it is said in terms of "the back of the neck," which is, by way of analogy, like a person standing right next to his fellow, but with the back of his neck turned toward him;

שהרי זה הוא בתכלית הריחוק [וכמ"ש מזה לעיל בד"ה שובה ישראל] וביום כפור מכל חטאתיכם לפני הוי' תטהרו לפי שאז מתגלה בחינות י"ג מדה"ר.

for this is the utmost distance. [As explained on this above in the maamar beginning "Return, O Israel."] And on Yom Kippur, "from all your sins, before Havayah you shall be purified," because then the levels of the Thirteen Attributes of Mercy are revealed.

7 ולכן כתיב אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ואם יאדימו כתולע כצמר יהיו [ועמ"ש מזה בד"ה האזינו השמים]

Therefore it is written, "If your sins be like scarlet, they shall be white as snow; if they be red like crimson, they shall be as wool." [See what is explained on this in the maamar beginning "Give ear, O heavens."]

כי שלג וצמר הם י"ג מדה"ר על שם הפסוק לבושי' כתלג חיור ושער רישי' כמער נקא ולפיכך מתעלי' כל ישראל להיות פנים בפנים בבחי' פנימיות נקודת הלב.

For snow and wool are the Thirteen Attributes of Mercy, after the verse, "His garment was white as snow, and the hair of His head like clean wool." Therefore all Israel are raised up to be face to face, at the level of the inner dimension of the point of the heart.

ולכן יום כפור אין בו לא אכילה ולא שתיה שבכל השנה אדם ניזון מאכילה ושתיה גשמי' שנעשה מהם דם שהוא הנפש חיצוניות הלב.

Therefore Yom Kippur has neither eating nor drinking. For throughout the year a person is nourished by physical eating and drinking, from which blood is made, which is the nefesh — the outer dimension of the heart.

משא"כ ביוכ"פ מתגלה בחי' פנימיות הלב שאין ניזון מאכילה ושתיה גשמיות [וע' בפע"ח שער יוהכ"פ (פ"א ורפ"ג)

On Yom Kippur, however, the level of the inner dimension of the heart is revealed, which is not nourished by physical eating and drinking. [See Pri Etz Chaim, Shaar Yom HaKippurim (chapter 1 and the beginning of chapter 3);

וע' בפי' הרמ"ז בזהר פ' פנחס (דרמ"א ע"ב) גבי עלמא דאתי לית ביה אכילה ושתיה והא כתיב אכלתי יערי כו' ע"ש והיינו

and see the commentary of the Ramaz on the Zohar, Parshas Pinchas (folio 241b), regarding "In the World to Come there is no eating and drinking" — yet it is written, "I have eaten my honeycomb," etc.; see there. And this is

כי פנימית הלב נלקח מבחי' קדם צרתני קדם למע"ב שבחי' זו אינה מקבל מדצ"ח כמו בחינת אחור למע"ב שמקבל מהבירורים כו' אלא כי על כל מוצא כו']:

because the inner dimension of the heart is taken from the level of "before You formed me," before the work of creation; this level does not receive from the inanimate, vegetative, animal and speaking, as does the level of "behind" in the work of creation, which receives from the refinements, etc.; rather, "by everything that comes forth," etc.]

8 ג ועי״י בחינת תשובה עילאה זו שמעומקא דליבא מתגלה בסוכות בחינת וימינו תחבקני שימין עליון הוא בחינת אהבה רבה שלמעלה מן הטעם ודעת מתגלה למטה בגילוי הלב שלא יהיה בבחי׳ נפרד ח״ו ממנו יתי׳

3. Through this level of higher teshuvah, which is from the depths of the heart, there is revealed on Sukkos the level of "and His right hand embraces me": the supernal right, which is the level of "great love" that is above reason and knowledge, is revealed below in the revelation of the heart, so that one should not be in a state of separateness, G-d forbid, from Him, may He be blessed.

וזהו תחבקני כמשל המחבק את חבירו שלא ילך ממנו והיינו ע״י הסוכה בחינת צל שהוא בחינת ה׳ צלך וגו׳ (ועמ״ש בד״ה האזינו השמים בפי׳ וסוכה תהיה לצל יומם כו׳)

This is "embraces me," like the analogy of one who embraces his fellow so that he will not go away from him. This comes through the sukkah, the level of "shade," which is the level of "G-d is your shade," etc. (See what is explained in the maamar beginning "Give ear, O heavens," on the meaning of "And there shall be a sukkah for shade by day," etc.)

וע״י נענועי הלולב כי ד׳ מינים שבלולב הם רומזים בשם הוי״ה ומנענעים ומביאים ללב שכל הבאה הוא ללב כדי להיות מאיר ומתגלה בלבו של אדם.

And through the waving of the lulav: for the four kinds in the lulav allude to the Name Havayah, and one waves them and brings them to the heart, for every bringing-in is to the heart, so that [the Name] may shine and be revealed in a person's heart.

וזהו שמנענעין לשית סטרין מעלה ומטה ולארבע רוחות כי הוא יתי׳ אחד בשמים ובארץ ודי׳ רוחות ולפי שהוא מקומו של עולם כמ״ש הנה מקום אתי וגו׳ כמ״ש במ״א.

This is why one waves in six directions, up and down and to the four directions, for He, may He be blessed, is One in the heavens and on earth and in the four directions; and because He is the place of the world, as it is written, "Behold, there is a place with Me," etc., as explained elsewhere.

וצריך להמשיך ולהכניס בחינת אחד בלב שיהיה ה׳ אחד שורה ומתגלה בו ולמהוי אחד באחד כו׳

And one must draw down and bring the level of "One" into the heart, so that the One G-d rests and is revealed in it, and "to be one with the One," etc.

(ועמ״ש מזה בד״ה ביום השמיני עצרת בדרוש הראשון) והנה על זה נאמר משליך קרחו כפיתים כי

(See what is explained on this in the maamar beginning "On the eighth day, an assembly," in the first discourse.) Now, of this it is said, "He casts forth His ice like morsels." For

הנה תחלה נאמר הנותן שלג כצמר כו' שהוא בחי' התגלות י"ג מדות הרחמים לבושיה כתלג חיור כו המתגלים ביוהכ"פ.

first it is said, "He gives snow like wool," etc., which is the level of the revelation of the Thirteen Attributes of Mercy, "His garment white as snow," etc., which are revealed on Yom Kippur.

שע"ז נמשך ומתגלה בסוכות בחינת וימינו תחבקני ומזה נמשך בחי' משליך קרחו כפתים כי הנה בחינת אהבה רבה זו וחסד עליון זה הנמשל למים נגלד ונעשה קרח.

Through this there is drawn and revealed on Sukkos the level of "and His right hand embraces me," and from this is drawn the level of "He casts forth His ice like morsels." For this level of great love and supernal Chesed, which is likened to water, congeals and becomes ice.

כלומר שנתגשם וירד בסתר המדרגות מריש כל דרגין אחר דלית מחשבה תפיסא ביה להתלבש להיות נתפס בהשגת בני אדם לכל חד לפום שיעורי' דילי'.

That is to say, it became corporealized and descended through the concealment of the levels, from "the head of all levels," a place that "no thought can grasp," to clothe itself so as to be grasped in the comprehension of human beings, "each one according to his own measure."

וזהו משליך בבחי' השלכה מדרגא לדרגא כפתים בחי' פירוד והתחלקות לרבבות מדרגות להיות נמשך גם למטה בחי' אחד למען דעת כל עמי הארץ כו'

This is "He casts forth": in the manner of being cast from level to level; "like morsels": the level of separation and division into myriads of levels, so that the level of "One" may be drawn down below as well, "that all the peoples of the earth may know," etc.

(וזהו כענין מ"ש ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא. ומבואר במ"א בשם הרב הקדוש רבי אברהם בן הרב המגיד נ"ע כי קרח אותיות חרק וחרק הוא בחי' נצח ענף החכמה.

(This is like what is written, "And over the heads of the chayah there was the likeness of a firmament, like the color of the awesome ice." And it is explained elsewhere in the name of the holy Rav, Rabbi Avraham, son of the Rav the Maggid, of blessed memory, that kerach (ice) has the letters of chirik, and chirik is the level of Netzach, the branch of Chochmah.

ומזה נמשך הפרסא המפסקת בין אצילות לבריאה שהיא בחי' רקיע שעל ראשי החיות כעין הקרח כו'.

From this is drawn the parsa (partition) that divides between Atzilus and Beriah, which is the level of the firmament over the heads of the chayos, "like the color of the ice," etc.

והטעם שנק' בשם קרח הוא כי ענין הפרסא הוא עד"מ כמו הרב שרוצה להסביר שכל גדול לתלמידו שאין התלמיד יכול לקבלו וצריך להמשילו בדרך משל וחידה וכמו משלי שלמה כו'.

The reason it is called by the name "ice" is that the matter of the parsa is, by way of analogy, like a teacher who wants to explain a great concept to his student, which the student cannot receive, so he must convey it by way of parable and riddle, like the Proverbs of Solomon, etc.

ועד"ז כדי שיומשך מבחי' חכמה עילאה חכים ולא בחכמה ידיעא בבחי' חב"ד שבעולם הבריאה ואין בנבראים יכולת לקבל הארת החכמה כמו שהיא באצילות

In the same way, in order that there be drawn from the level of supernal Chochmah — "He is wise, but not with a known wisdom" — to the level of Chochmah, Binah and Daas of the World of Beriah, since created beings have no capacity to receive the radiance of Chochmah as it is in Atzilus,

לכן נעשה בחי' פרסא שעל ידה נמשך החכמה בנבראים כמו עד"מ השכל שמשיג התלמיד דרך לבוש המשל וכענין וידבר שלשת אלפים משל כו' וכמ"ש מזה בד"ה פתח אליהו בפ' וירא ובד"ה והבדילה הפרוכת

therefore the level of a parsa is made, through which Chochmah is drawn into created beings, as, by way of analogy, the concept that the student grasps through the garment of the parable; and like the matter of "And he spoke three thousand parables," etc. And as explained on this in the maamar beginning "Eliyahu opened," in Parshas Vayeira, and in the maamar beginning "And the curtain shall divide."

וזהו שנקראת רקיע כעין הקרח כמו עד"מ הקרח שהוא עצמו מים אלא שנגלדו ונעשו קרח כך הוא ענין התלבשות השכל במשל שבו מלובש השכל עצמו ממש אלא שמלובש במשל גשמי והוא

This is why it is called "a firmament like the color of ice." Just as, by way of analogy, ice is itself water, only it has congealed and become ice, so it is with the clothing of a concept in a parable: the very concept itself is clothed in it, only it is clothed in a physical parable, and this is

כמו גשמיות הקרח לגבי המים וזהו ענין רקיע כעין הקרח שעל ראשי החיות שבמרכבה שעי"ז נמשך להם השגה מלמעלה והיינו על ידי שנמשך מתחלה להיות בבחינת קרח דוקא.

like the physicality of ice relative to water. This is the matter of "a firmament like the color of ice" over the heads of the chayos of the Chariot: through it comprehension is drawn to them from above, that is, through its first being drawn specifically in the form of ice.

ועי"ז נמשך בהם ג"כ בחי' הביטול וזהו ענין קרח אותיות חרק שהוא בחינת ביטול ועמ"ש מזה סד"ה וכל העם רואים את הקולות.

Through this the level of self-nullification (bittul) is also drawn into them. This is the matter of kerach having the letters of chirik, which is the level of bittul. See what is explained on this at the end of the maamar beginning "And all the people saw the sounds."

והנה מבואר לקמן בסמוך דבחי' קרח זהו בחי' שוב שאחר הרצוא וענין דמיון בחי' זו לבחי' קרח היינו

Now, it is explained shortly below that the level of ice is the level of shov that follows the ratzo. And the matter of this level's resemblance to ice is

כי בחי' שוב הוא לעשות לו יתי' דירה בתחתונים על ידי מעשה המצות ותלמוד תורה כנגד כולם אשר המצות נקראים רמ"ח אברים דמלכא דכמו שמלובש חיות הנפש באברין עד"מ כך מלובש אור א"ס ב"ה במעשה המצות

that the level of shov is to make for Him, may He be blessed, a dwelling place among the lower realms through the performance of the mitzvos and the study of Torah, which is equal to them all. For the mitzvos are called "the 248 limbs of the King": just as, by way of analogy, the life-force of the soul is clothed in the limbs, so the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is clothed in the performance of the mitzvos.

היינו בתפילין נמשך ומלובש בחי' ד' מוחין שהם בחי' חכמה ובינה וחסד וגבורה של הקב"ה כו' ובצדקה וגמ"ח נמשך ומלובש בחי' חסד דרועא ימינא כו' וכמ"ש מזה בד"ה משה ידבר.

That is: in tefillin there is drawn and clothed the level of the four mochin, which are the levels of Chochmah and Binah, Chesed and Gevurah of the Holy One, blessed be He, etc.; and in tzedakah and acts of kindness there is drawn and clothed the level of Chesed, "the right arm," etc. And as explained on this in the maamar beginning "Moshe would speak."

והנה התלבשות זו דמוחין עליונים במעשה המצות גשמיים נמשל לבחי' קרח שהוא עד"מ התלבשות השכל במשל גשמי כנ"ל וכך הוא ענין התלבשות אורות העליונים במעשה המצות בגשמיות

Now, this clothing of the supernal mochin in the physical performance of the mitzvos is likened to the level of ice, which is, by way of analogy, the clothing of a concept in a physical parable, as said above; and so it is with the clothing of the supernal lights in the performance of the mitzvos in physicality.

וכן בעבודת ה' מתלבשים הדחילו ורחימו שבתפלה במעשה המצות ודרך כלל האהבה היא שרש לרמ"ח מ"ע והיראה היא שרש שס"ה ל"ת וזהו ג"כ בחי' משליך קרחו כו'

Likewise, in the service of G-d, the awe and love of prayer clothe themselves in the performance of the mitzvos; and in general, love is the root of the 248 positive commandments and awe is the root of the 365 prohibitions. This too is the level of "He casts forth His ice," etc.

ועמ"ש ע"פ ואברהם זקן בא בימים בפרשה חיי שרה בענין ויבא משה בתוך הענן כו' כמ"כ תורה ומצות כו' ע"ש. וענין כפתים י"ל שפירור והתחלקות זו נמשך ע"י ה"ג וזהו ענין החותם ועמ"ש בפ' ראה בד"ה וברכך כו' ע"ש).

See what is explained on the verse "And Avraham was old, advanced in days," in Parshas Chayei Sarah, on the matter of "And Moshe came into the midst of the cloud," etc.: so too Torah and mitzvos, etc.; see there. And the matter of "like morsels" may be explained: this crumbling and division is drawn through the five Gevuros, and this is the matter of the seal. See what is explained in Parshas Re'eh, in the maamar beginning "And He will bless you," etc.; see there.)

אך הנה כתיב לפני קרתו מי יעמוד כי המשכת גילוי זה למטה בבחי' קרתו הוא בחי' קרירות להיות נמשך ממנה בחי' שוב היפך בחי' רצוא

However, it is written, "Before His cold, who can stand?" For the drawing down of this revelation below, in the level of "His cold," is a level of coolness, so that from it is drawn the level of shov, the opposite of the level of ratzo,

שהוא בחינת רשפי אש שלהבת העולה מאליה ולא כל אדם זוכה לעמוד בבחי' שוב לאחד שגם בבחי' שוב יהיה דבוק בה' כו'

which is the level of flashes of fire, a flame that rises of itself. And not every person merits to stand in the level of "return to the One," so that even in the state of shov he remains cleaving to G-d, etc.

הגם שנמשך מלמעלה בחי' חיבוק וימינו תחבקני הרי הוא כמשל המחבק חבירו מאחוריו דהיינו שאהבה נמשך ג"כ לבחי' אחוריים ע"ד לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'

Although the level of embrace, "and His right hand embraces me," is drawn from above, it is like the analogy of one who embraces his fellow from behind: that is, the love is drawn also to the level of the "back parts," in the manner of "not like Avraham, from whom Yishmael came forth," etc.

וגם בסוכות היו מקריבין שבעים פרים על שבעים אומות להמשיך להם השפעה כמו שכתוב במדרש שה"ש בפסוק הנך יפה רעיתי.

And also, on Sukkos they would offer seventy bulls for the seventy nations, to draw down influence to them, as is written in the Midrash on Song of Songs on the verse "Behold, you are fair, my beloved."

והנה בבחי' שוב כשמתרחק מן הרצוא יכול להיות בחי' נפילה לגמרי לבחי' אחוריים (ולזה נאמר וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו דהיינו שבכל בקר מתעורר חסד עליון להתגבר על בחי' חמור כו'

Now, in the state of shov, when one moves away from the ratzo, there can be a complete falling into the level of the "back parts." (Of this it is said, "And Avraham rose early in the morning and saddled his donkey": that is, every morning supernal Chesed is aroused to overcome the level of the "donkey," etc.,

הוא ענין חמרא אפי' בתקופת תמוז קרירא ליה דהיינו מה שאין האדם מתפעל מגדולת ה' ועד"ז נאמר אשר קרך בדרך כו' ובחי' אור האהבה דאברהם הוא ויחבוש את חמורו כו' וע' בזח"א וישלח)

which is the matter of "the donkey — even in the season of Tammuz it feels cold": that is, when a person is not stirred by the greatness of G-d. In the same vein it is said, "who chilled you on the way," etc. And the level of the light of Avraham's love is "and he saddled his donkey," etc. And see Zohar I, Vayishlach)

(דקס"ו ב') וע' בזח"ב תרומה (קס"ו ב') איך מבחי' קרח נתברר הפסולת והם בחי' מים הרעים

(folio 166b); and see Zohar II, Terumah (folio 166b), how the waste is sifted out from the level of ice, and these are the level of "bad waters,"

וזהו ענין תענוגים גשמיים ולזאת צריך לחזור ולעורר את האהבה כרשפי אש בחי' רצוא להגדיל מדורת אש האהבה

which is the matter of physical pleasures. Therefore one must again arouse the love like flashes of fire, the level of ratzo, to enlarge the blaze of the fire of love.

וזהו ישלח דברו וימסם ע"ד מ"ש בזח"א בראשית (כ"ט ב') תוקפא דצפון אגליד מיא ותוקפא דדרום שרא מיא

This is "He sends forth His word and melts them," in the manner of what is said in Zohar I, Bereishis (folio 29b): "The strength of the north congeals the waters, and the strength of the south releases the waters";

דהיינו ע"י תגבורת חום השמש נמס הקרח ונעשה מים וכך על ידי תגבורת רשפי אש האהבה בחי' רצוא נעשה המשכת חסד עליון ונתהפך מבחי' קרח לבחי' מים.

that is, through the intensified heat of the sun the ice melts and becomes water; and so, through the intensified flashes of the fire of love, the level of ratzo, supernal Chesed is drawn down, and it is transformed from the level of ice to the level of water.

וזהו ענין גבורות גשמים שיורדים בגבורה ע"י בחינת גבורה בחינת רשפי אש (ולפמ"ש לעיל דבחינת קרח זהו בחי' הפרסא המפסקת א"כ מה שנתהפך מבחי' קרח לבחי' מים היינו להיות הגילוי למטה בבי"ע

This is the matter of "the might of the rains," which descend with might, through the level of Gevurah, the level of flashes of fire. (And according to what was explained above, that the level of ice is the level of the parsa that divides, the transformation from the level of ice to the level of water means that the revelation below, in Beriah, Yetzirah and Asiyah, be

כמו למעלה וענין בחינה זו בשמע"צ הוא כמ"ש לעיל בפי' מאת הוי' היתה זאת שבחינת ח"ע שמאירה בבחי' ריחוק נעשה עתה בבחי' קירוב כו' ע"ש)

as it is above. And the matter of this level on Shemini Atzeres is as explained above on the meaning of "This was from Havayah": that the level of supernal Chochmah, which shines in a mode of distance, now comes to be in a mode of nearness, etc.; see there.)

ובחי' מים הללו נמשכים ונוזלים למטה ע"י כי ישב רוחו הוא בחי' רוח הקדש רוח הנמשך מקדש העליון הוא בחי' חכמה עילאה (ע' זהר חקת קפ"ג ע"ב)

And these waters are drawn and flow down through "He causes His wind to blow": this is the level of the holy spirit, a spirit drawn from the supernal "holy," which is the level of supernal Chochmah (see Zohar, Chukas, folio 183b).

ואזי יזלו מים שהיא בחי' תורה להיות מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל שהם הם כל המשניות והלכות שבתורה שבעל פה שנמשכו מבחי' ח"ע בחינת תורה שבכתב דאורייתא מחכמה נפקת כו'

And then "the waters flow," which is the level of Torah, so that there be "He tells His words to Yaakov, His statutes and His ordinances to Israel," which are all the Mishnayos and halachos in the Oral Torah that were drawn from the level of supernal Chochmah, the level of the Written Torah; [for] "the Torah comes forth from Chochmah," etc.

וזהו ענין שמיני עצרת (והיינו כי ביום הכפורים הוא בחינת הנותן שלג כצמר להיות אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כו'

And this is the matter of Shemini Atzeres. (That is: on Yom Kippur it is the level of "He gives snow like wool," so that "if your sins be like scarlet, they shall be white as snow," etc.

ואח"כ כפור כאפר יפזר משליך קרחו זהו המשכת חסד עליון שבסוכות שנגלד ונעשה כפור וקרח וכמ"ש במן דק ככפור והמן הוא מבחי' טלא דבדולחא אשר זהו ג"כ שרש בחי' סוכות כמש"ל סד"ה האזינו השמים.

And afterwards, "He scatters frost like ashes; He casts forth His ice": this is the drawing down of supernal Chesed on Sukkos, which congeals and becomes frost and ice, as it is written of the manna, "fine as frost"; and the manna is from the level of "the crystal dew," which is also the root of the level of Sukkos, as explained above at the end of the maamar beginning "Give ear, O heavens."

ואח"כ ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מיים זהו בחי' שמע"צ שזהו ענין משיב הרוח ומוריד הגשם כנ"ל):

And afterwards, "He sends forth His word and melts them; He causes His wind to blow, the waters flow": this is the level of Shemini Atzeres, which is the matter of "He causes the wind to blow and the rain to fall," as said above.)

9 ד וזהו ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כי אין מלך בלא עם ולא שייך לפניו יתי להיות נקרא שמו מלך

4. And this is [the meaning of] "On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king." For there is no king without a people, and it does not apply before Him, may He be blessed, that His Name be called "King,"

כי על מי הוא מלך שהרי הוא מהווה את הכל והיה הוה ויהיה בשוה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אלא ע"י עבודתנו אנו ממשיכים מלכותו עלינו

for over whom is He king? After all, He brings everything into being, and "He was, He is and He will be" equally, "in the heavens above and on the earth below — there is none else." Rather, through our service we draw His kingship upon ourselves,

וכמאמר אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם כמ"ש במ"א ועמ"ש מזה בד"ה אתם נצבים גבי למען הקים אותך היום לו לעם כו' ע"ש

as in the saying, "Recite before Me [verses of] Kingship, so that you make Me King over you," as explained elsewhere. And see what is explained on this in the maamar beginning "You are standing," regarding "in order to establish you today as a people to Him," etc.; see there.

והנה המשכת בחי' מלכותו אינו בבחי' רצוא שהוא להשתפך נפשו כו' אלא הוא בחי' שוב וכמ"ש שום תשים עליך מלך כו' וכמ"ש במ"א

Now, the drawing down of the level of His kingship is not in the mode of ratzo, which is for one's soul to pour itself out, etc.; rather, it is the level of shov, as it is written, "You shall surely set a king over you," etc., and as explained elsewhere.

וזהו שלח את העם להיות בבחי' שוב כדי להיות בחי' עם:(ולתוספת ביאור ענין שלח זהו כמ"ש המשלח מעינים בנחלים כו' ישקו כל חיתו שדי שזהו בחי' ההמשכה מבחי' ח"ע

This is "he sent the people away": to be in the state of shov, so as to be the level of "a people." (For further explanation of the matter of "sent": it is as it is written, "He sends forth springs into the streams," etc., "they give drink to every beast of the field" — which is the level of the drawing down from the level of supernal Chochmah,

שהיא בחי' מעיין הנובע ממקור מים חיים הוא בחי' סתימא דכל סתימין שמזה נמשך להיות ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם שהוא בחי' ומדרגי' השוב שאחר הצמאון והרצוא וע' מ"ש על פסוק זה בזהר פ' חקת)

which is the level of a spring flowing from the source of living waters; it is the level of "the most hidden of all hidden," from which is drawn "they give drink to every beast of the field, the wild asses quench their thirst" — which is the level and rank of shov that follows the thirst and the ratzo. And see what is said on this verse in the Zohar, Parshas Chukas)

ועמש"ל ע"פ ושאבתם מים כו' ממעיני הישועה. ופי' בנחלים י"ל עוד ג"כ ע"ד מ"ש סד"ה (דקפ"א ע"א)

(folio 181a). And see what is explained above on the verse "You shall draw water," etc., "from the wellsprings of salvation." And the meaning of "into the streams" may also be explained along the lines of what is explained at the end of the maamar beginning

להבין פי' הפסוק מי אל כמוך גבי לשארית נחלתו נחלה עבר על נפשנו שהוא בחינת ההמשכה לנש"י כו' ע"ש וכמ"ש מה טובו אוהליך יעקב כו'

"To understand the meaning of the verse 'Who is a G-d like You,'" regarding "for the remnant of His inheritance" — "a stream has passed over our soul" — which is the level of the drawing down to the souls of Israel, etc.; see there. And as it is written, "How goodly are your tents, O Yaakov," etc.,

כנחלים נטיו כו' ועיין בזהר ויקרא גבי כארזים עלי מים. וזהו ג"כ מ"ש ושולח מים ע"פ חוצות. (דף י"ו סע"א)

"like streams stretched out," etc. And see the Zohar, Vayikra (folio 16, the end of side a), regarding "like cedars beside the waters." And this too is what is said, "and sends waters upon the open places."

עוד יובן ענין שלח ע"ד מ"ש במ"א בד"ה ויהי בשלח פרעה את העם שע"י גלותם במצרים גרמו שנתעלו בחי' ניצוצי אלקות שנפלו שמה בשבירת הכלים

Further, the matter of "sent" will be understood along the lines of what is explained elsewhere, in the maamar beginning "And it was when Pharaoh sent the people": that through their exile in Egypt they brought about the elevation of the sparks of G-dliness that had fallen there in the shattering of the vessels;

והוא הוא בחי' כח הצומח להצמיח ישועות ישראל כמ"ש ופרעה הקריב וארז"ל שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים וע"ז נאמר בשלח פרעה את העם שהיה משלח פארות וענפים ועושה פרי למעלה את העם כו' ע"ש באריכות.

and this is the very level of the power of growth, to make the salvations of Israel sprout, as it is written, "And Pharaoh drew near," and our Sages said that he drew Israel near to their Father in heaven. Of this it is said, "when Pharaoh sent the people": that he was sending forth boughs and branches and making fruit above — "the people," etc. See there at length.

10 ומבואר במ"א שבצמיחה זו שהוא מעשה המצות שהוא בחי' מצמיח ישועות יש ב' בחי' העלאה והמשכה

And it is explained elsewhere that in this growth, which is the performance of the mitzvos, the level of "He makes salvations sprout," there are two aspects: elevation and drawing down.

דהיינו מה שנתעלו ניצוצי אלקות משבירת הכלים ע"י בירור ק"נ דהיינו צמר דציצית וקלף דתפילין ונקרא העלאת מ"נ.

That is: the elevation of the sparks of G-dliness from the shattering of the vessels through the refinement of kelipas nogah — namely, the wool of tzitzis and the parchment of tefillin — and this is called the raising of mayin nukvin (feminine waters).

הב' מה שע"י נמשך גילוי אור א"ס מלמעלה למטה מבחי' תר"ך עמודי אור וזהו ענין לבוש מלכות וכתר מלכות שבפסוק יביאו לבוש מלכות כמ"ש במ"א.

The second is that through this a revelation of the Infinite Light is drawn from above to below, from the level of the 620 pillars of light; and this is the matter of "the royal garment" and "the royal crown" in the verse "Let them bring the royal garment," as explained elsewhere.

11 והנה על בחי' בירור הניצוצים משבה"כ נאמר בשלח פרעה את העם כנ"ל. אך על ההמשכה מלמעלה למטה מבחי' כתר מלכות נאמר ביום השמיני שלח את העם כו'.

Now, of the level of the refinement of the sparks from the shattering of the vessels it is said, "when Pharaoh sent the people," as said above. But of the drawing down from above to below, from the level of "the royal crown," it is said, "On the eighth day he sent the people away," etc.

וזהו ביום השמיני דייקא שלח את העם. שהכח להיות המשכה זו מלמעלה מעלה גם למטה מטה נמשך ממקום עליון כנודע מענין המגביהי לשבת המשפילי לראות כו'.

This is why it is specifically "on the eighth day" that "he sent the people away": for the power for this drawing down, from the highest heights also to the lowest depths, is drawn from a supernal place, as is known from the matter of "Who is enthroned on high, who looks down low," etc.

והיינו מבחי' ביום השמיני שהוא בחי' שלמעלה משבע מדות עליונות וע"ד מ"ש בזהר פ' ויחי (דרמ"ו ע"ב) ע"פ נפתלי אילה שלוחה כו'

That is, from the level of "on the eighth day," which is the level that is above the seven supernal attributes; and along the lines of what is said in the Zohar, Parshas Vayechi (folio 246b), on the verse "Naftali is a hind let loose," etc.:

וההוא קול אשתלח מאתר עמיקא דלעילא כו' שהוא בחינת בינה אשר בבינה הוא התגלות עתיק וזהו ג"כ ענין ביום השמיני שלח כו'.

"And that voice is sent forth from the deep place above," etc., which is the level of Binah, for in Binah there is the revelation of Atik; and this too is the matter of "On the eighth day he sent," etc.

ובמ"א נתבאר דבחי' ביום השמיני זהו בחי' מלך השמיני הדר שהוא המתקן מבחי' תהו להיות בחי' תיקון כו'

Elsewhere it is explained that the level of "on the eighth day" is the level of the eighth king, Hadar, who is the one who rectifies, [bringing] from the level of Tohu to become the level of Tikkun, etc.

ועמ"ש על פ' למנצח על השמינית גבי מילה שניתנה בשמיני דייקא אשר כ"ז הוא מקום עליון מאד שמשם נמשך בחי' שילוח זה דשלח את העם

And see what is explained on the verse "For the conductor, on the Sheminis," regarding circumcision, which was given specifically on the eighth [day]. All this is a very high place, from which this level of sending, "he sent the people away," is drawn;

דהיינו אחר בחי' למען הקים אותך היום לו לעם שבר"ה ויוהכ"פ בבחי' רצוא יהי' נ משך בח י' זו ג"כ בבחי' שוב לאחד והיינו ביום השמיני דוקא.

that is, after the level of "in order to establish you today as a people to Him," which on Rosh HaShanah and Yom Kippur was in the mode of ratzo, this level will be drawn down also in the mode of "return to the One"; and this is specifically "on the eighth day."

12 והנה עם היות שרצוא הוא בחי' גבוה מאד עכ"ז תכלית הבריאה להיות לו ידרה בתחתונים שיהיה הגילוי למטה וזהו בחי' שוב.

Now, although ratzo is a very high level, nevertheless the purpose of creation is that He have a dwelling place among the lower realms, that the revelation be below; and this is the level of shov.

ועמ"ש בד"ה שובה ישראל עד בפי' הפסוק כי עמך הסליחה למען תורא ומ"ש במ"א ע"פ מאמר הזח"ג אמור (ד"ק ע"ב) בענין בת אבי היא

See what is explained in the maamar beginning "Return, O Israel, unto," on the meaning of the verse "For with You is forgiveness, that You may be feared"; and what is explained elsewhere on the statement of Zohar III, Emor (folio 100b), on the matter of "she is the daughter of my father,"

אך לא בת אמי כי יוהכ"פ זהו מבחי' תבא אם ותקנח כו' ובשמע"צ נקרא כנס"י בת אבי כו'

"but not the daughter of my mother." For Yom Kippur is from the level of "Let the mother come and wipe away," etc., while on Shemini Atzeres Knesses Yisrael is called "the daughter of my father," etc.

ועמש"ל מענין ביום השמיני גבי מאת הוי' היתה זאת היא נפלאת בעינינו ועמ"ש במ"א בענין שמיני למילואים

And see what is explained above on the matter of "on the eighth day," regarding "This was from Havayah; it is wondrous in our eyes"; and see what is explained elsewhere on the matter of "the eighth [day] of the inauguration."

והנה (בד"ה ב' סי' ז) כתיב וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם י"ל רמז ליו"ט ב' של גליות ועמ"ש לקמן מענין יו"ט ב' של גליות ואזי ויברכו את המלך להמשיך בחי' מלכותו יתי'.

Now, (in Divrei HaYamim II, chapter 7) it is written, "And on the twenty-third day of the seventh month he sent the people away." This may be explained as an allusion to the second festival day of the Diaspora; and see what is explained below on the matter of the second festival day of the Diaspora. And then, "they blessed the king": to draw down the level of His kingship, may He be blessed.

והיינו ע"י עסק התורה באתדבקות רוחא ברוחא בחי' ישקני מנשיקות פיהו וגו' ואזי ואשים דברי בפיך כו' מתניתא מלכתא כו' כמ"ש במ"א.

That is, through the study of Torah, with the cleaving of spirit to spirit, the level of "Let him kiss me with the kisses of his mouth," etc.; and then, "I have put My words in your mouth," etc.; "the Mishnah is the queen," etc., as explained elsewhere.

וארז"ל אל תקרא בניך אלא בוניך שעוסקים בבנינו של עולם (עמ"ש מזה בד"ה וכל בניך למודי) פירוש בנינו של עולם הוא בחי' מלכותו יתי'

And our Sages, of blessed memory, said: "Do not read 'your children' but 'your builders,'" for they are occupied with the building of the world (see what is explained on this in the maamar beginning "And all your children shall be taught"). The meaning of "the building of the world" is the level of His kingship, may He be blessed,

כי מלכותך מלכות כל עולמים כתיב ותורה שבעל פה קרינן לה שנבנית מתורה שבכתב שמאות אחת מתורה שבכתב נמשך פרק אחד בתורה שבעל פה

for it is written, "Your kingship is the kingship of all worlds," and "we call it the Oral Torah," for it is built from the Written Torah: from a single letter of the Written Torah an entire chapter of the Oral Torah is drawn;

וכמו למשל מאות ו' וכי ישאל וי"ו מוסיף על ענין ראשון נעשה פרק השואל שע"י תורה שבעל פה הוא התגלות מלכותו ית' בבחי' גילוי.

as, for example, from the letter vav of "And if [a person] borrows" — [since] a vav adds to the preceding subject — the chapter HaSho'el was made. For through the Oral Torah there is the revelation of His kingship, may He be blessed, in a state of revelation.

וזהו ויברכו את המלך בחינת ברכה והמשכה בגילוי רב ואותה אנו מבקשים גלה כבוד מלכותך

And this is "and they blessed the king": the level of blessing and drawing down in great revelation. And this is what we request: "Reveal the glory of Your kingship"

(ועמ"ש במ"א בענין חיי שרה מאה שנה שהם מאה ברכות כו' ומ"ש בד"ה האזינו השמים בענין והאופנים כו' ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו.

(see what is explained elsewhere on the matter of "The life of Sarah was a hundred years," which are the hundred blessings, etc.; and what is explained in the maamar beginning "Give ear, O heavens," on the matter of "And the ofanim," etc., who say, "Blessed be the glory of G-d from its place";

וסד"ה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה ובד"ה אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים בענין יהא שמיה רבא מברך ובד"ה ועתה יגדל נא כח אד')

and at the end of the maamar beginning "See, I set before you this day a blessing"; and in the maamar beginning "I am Havayah your G-d who brought you out of the land of Egypt," on the matter of "May His great Name be blessed"; and in the maamar beginning "And now, let the power of Adonai be great")

והופע בהדר גאון עוזך. והופע לשון זריחה והארה בהתגלות כמ"ש הופיע מהר פארן וזרח משעיר וגו'.

"and appear in the splendor of the majesty of Your might." "Appear" is an expression of shining forth and radiance in revelation, as it is written, "He appeared from Mount Paran, and shone forth from Seir," etc.

וזהו וילכו לאהליהם שהמשיכו בחי' מלכותו יתי' לעשות לו אהל ומשכן ודירה בתחתונים בחי' כלים וכו'

And this is "and they went to their tents": they drew down the level of His kingship, may He be blessed, to make for Him a tent and a tabernacle and a dwelling place among the lower realms, the level of vessels, etc.

(ועמ"ש מענין אהל בד"ה במדבר סיני באהל מועד וע"פ מה טובו אוהליך יעקב כו') וע"י זה נעשים שמחים וטובי לב.

(See what is explained on the matter of "tent" in the maamar beginning "In the wilderness of Sinai, in the Tent of Meeting," and on the verse "How goodly are your tents, O Yaakov," etc.) And through this they become "joyful and glad of heart."

פי' שמחים בבחי' אהבה שלמעלה מן הטעם ודעת וכמ"ש אז תשמח בבחי' אז שהוא בבחי' קדם

This means: "joyful" in the level of love that is above reason and knowledge, as it is written, "Then (az) shall [the maiden] rejoice" — in the level of az, which is the level of "before" (kedem).

(עמ"ש בד"ה ראה אנכי הנ"ל גבי פי' לאיתן האזרחי וע' במדרש רבה בשלח) (ר"פ כ"ג) ע"פ נכון כסאך מאז ובזח"ב (בשלח נ"ד ב')

(See what is explained in the maamar beginning "See, I [set]," mentioned above, regarding the meaning of "of Eisan the Ezrachite"; and see Midrash Rabbah, Beshalach) (the beginning of chapter 23), on the verse "Your throne is established from then"; and Zohar II (Beshalach, folio 54b),

ע"פ אז ישיר וטובי לב שתהיה בגילוי אהבה זו שמבחי' פנימיות נקודת הלב בבחי' אור ולא בבחינת חשך וכמ"ש וירא אלה ים את האור

on the verse "Then (az) [Moshe] sang." And "glad of heart": that this love, which is from the level of the inner point of the heart, be in revelation, in the level of light and not in the level of darkness, as it is written, "And G-d saw the light,

כי טוב (ועיין במדרש רות רבה ע"פ וייטב לבו ועמ"ש בד"ה ענין חנוכה בענין בהיטיבו את הנרות).

that it was good." (And see the Midrash Ruth Rabbah on the verse "and his heart was merry"; and see what is explained in the maamar beginning "The matter of Chanukah," on the matter of "when he trims the lamps.")

על כל הטובה אשר עשה ה׳ לדוד עבדו היינו בחי׳ מלכותו ית׳ ולישראל עמו שהם בניך בוניך כו׳

"For all the goodness that G-d had done for David His servant" — that is, the level of His kingship, may He be blessed — "and for Israel His people," who are "your children," "your builders," etc.,

כנ״ל והמשכיל על סדר עבודה זו יראה שיש בה ריחוק וקירוב וריחוק שצריך לעורר תמיד בחי׳ רצוא ולא די להיות בבחי׳ שוב לבד וגם בבחי׳ רצוא אי אפשר להתקיים כנ״ל.

as said above. And one who reflects on this order of service will see that there is in it distance and nearness, and distance: for one must always arouse the level of ratzo, and it is not enough to be in the level of shov alone; and yet in the level of ratzo, too, it is impossible to remain, as said above.

13 וענין זה נמצא בסדר התפלה בכל הברכות ברוך הוא לשון נסתר כאלו מדבר עם מי שאינו לפניו

This matter is found in the order of prayer, in all the blessings: "Blessed" is in the third person, as though one were speaking with someone who is not before him

אלא רחוק ואתה הוא בחינת גילוי לנוכח. הוי׳ אלהינו הוא ג״כ לשון נסתר מלך העולם הוא גילוי מלכותו ית׳.

but far away; and "are You" is the level of revelation, in the second person. "Havayah our G-d" is also in the third person; "King of the world" is the revelation of His kingship, may He be blessed.

וכן על דרך זה בכל סדר התפלה יש במקרא אחד נסתר ונכח שהוא בחינות ריחוק וקירוב

Likewise, in this manner, throughout the order of prayer there is, within a single verse, both third person and second person, which are the levels of distance and nearness.

(ועיין במדרש שמות רבה פרשה א׳ ע״פ ותתצב אחותו מרחוק ע״ש מרחוק ה׳ נראה לי. ועמ״ש סד״ה אתם נצבים בענין ושקל בפלס שהוא ג״כ בחי׳ ריחוק כו׳ ומ״ש סד״ה וידעת היום בענין שלום שלום לרחוק ולקרוב)

(See Midrash Shemos Rabbah, section 1, on the verse "And his sister stood from afar"; see there: "From afar G-d appeared to me." And see what is explained at the end of the maamar beginning "You are standing," on the matter of "and weighed with a balance," which is also the level of distance, etc.; and what is explained at the end of the maamar beginning "Know this day," on the matter of "Peace, peace, to the far and to the near.")

וזהו שכתוב בזוה"ק וכהאריז"ל ששכנס"י עם הקב"ה הם בבחי' פנים בפנים לעתים ולעתים בבחי' אחור באחור ולעתים יורדת כנסת ישראל לבריאה יצירה עשיה כו':

And this is what is written in the holy Zohar and [in the teachings of] the Arizal, of blessed memory: that Knesses Yisrael and the Holy One, blessed be He, are at times in a state of face to face, at times in a state of back to back, and at times Knesses Yisrael descends to Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.

14 קיצור ע"פ ביום השמיני שלח

Summary of [the maamar on] "On the eighth day he sent"

15 (א) במחול לשון מחילת עון ולי ריקוד. בהריקוד יש ריחוק וקירוב והיינו בחי' רצוא ושוב.

(1) "In the dance": an expression of forgiveness of sin, and an expression of dancing. In dancing there is distance and nearness, and this is the level of ratzo and shov.

אחור וקדם צרתני. קדם בחינת במי נמלך. סוכ"ע. ומזה נמשך הרצוא בחלל הימיני תעלומת לב שנמשכה מבחינת ישת חשך סתרו.

"Behind and before You have formed me." "Before": the level of "With whom did He take counsel"; sovev kol almin. From this the ratzo in the right chamber is drawn, "the hidden thing of the heart," which is drawn from the level of "He made darkness His hiding place."

(שחורה אני אש שחורה). בצל שדי יתלונן בחינת מקיף. והעבודה להיות יהי אור (והיינו ע"י התהפכות חשך דנה"ב).

("I am black": black fire.) "In the shadow of the Almighty he abides": the level of makif. And the service is to be "Let there be light" (that is, through the transformation of the darkness of the animal soul).

ובמ"א מבואר הרצוא מ"ה והשוב ב"ן ומ"ש ששרשו מבחי' קדם היינו א"ק אדם מ"ה דאיהו אורח אצילות:

Elsewhere it is explained that the ratzo is [the Name] Mah and the shov is [the Name] Ban; and what is said, that its root is from the level of "before," means Adam Kadmon, Adam of Mah, "which is the path of Atzilus."

16 (ב) והנה סדר העבודה צ"ל תחלה ר"ה שמאל דוחה בבחינת ריחוק ועי"ז שמאלו תחת לראשי עד שביוהכ"פ לפני הוי' תטהרו בחינת פנים בפנים (וזהו הריחוק והקירוב שבמחול ואז הוא ג"כ מחול לשון מחילת עון).

(2) Now, the order of service must be, first, Rosh HaShanah, "the left hand pushes away," in the mode of distance; and through this, "His left hand is under my head," until on Yom Kippur, "before Havayah you shall be purified," the level of face to face. (And this is the distance and nearness in the dance; and then it is also machol in the sense of forgiveness of sin.)

ועי"ז אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כו'. לבושיה כתלג חיור. ואין בו אכילה ושתיה:

And through this, "If your sins be like scarlet, they shall be white as snow," etc. "His garment white as snow." And it has no eating or drinking.

17 (ג) ומזה נמשך בסוכות וימניו תחבקני. אהבה רבה. ה' צלך ודי מינים שבלולב להמשיך שם הוי' בהלב.

(3) From this there is drawn on Sukkos "and His right hand embraces me": great love. "G-d is your shade"; and the four kinds in the lulav, to draw the Name Havayah into the heart.

וזהו הנותן שלג כצמר בחי' יוהכ"פ ואח"כ משליך קרחו היינו בחי' אה"ר הנ"ל שנגלד ונעשה קרח.

And this is "He gives snow like wool," the level of Yom Kippur; and afterwards "He casts forth His ice," that is, the level of great love mentioned above, which congealed and became ice.

(והוא כענין רקיע כעין הקרח). פרסא פרוכת שלשת אלפים משל. וכן בחי' שוב ההתלבשות במעשה המצות וזהו כי חסד חפצתי ולא זבח.

(And it is like the matter of "a firmament like the color of ice.") Parsa; curtain; three thousand parables. And likewise the level of shov, the clothing in the performance of the mitzvos; and this is "For I desire kindness, and not sacrifice."

(ועמ"ש סד"ה כי תשמע בענין כי באלה חפצתי ומ"ש בד"ה בפ' נסכים). אך לפני קרתו מי יעמוד.

(And see what is explained at the end of the maamar beginning "For you shall hearken," on the matter of "for in these I delight"; and what is explained in the maamar in the section on libations.) But "before His cold, who can stand?"

ולכן צ"ל ישלח דברו וימסם וזהו ענין שמע"צ (ובי' בחי' אלו דקרח ויזלו מים זהו ג"כ ריחוק וקירוב):(ד) ובבחי' זו שלח את העם.

Therefore there must be "He sends forth His word and melts them"; and this is the matter of Shemini Atzeres. (And these two levels, of ice and of "the waters flow," are also distance and nearness.) (4) And in this level, "he sent the people away,"

כי אין מלך בלא עם. (המשלח מעיינים. ועמ"ש ע"פ בשלח פרעה והיינו שזה שגם בהשוב יהיה כלול רצוא נמשך מבים השמיני. והשוב ב"ן מתברר ועולה בס"ג שלמעלה ממ"ה)

for there is no king without a people. ("He sends forth springs." And see what is explained on "when Pharaoh sent." That is: that even in the shov there be ratzo included is drawn from "on the eighth day." And the shov, [the Name] Ban, is refined and ascends into [the Name] Sag, which is higher than Mah.)

ויברכו (ע"ד בכה"מ גם ע"ד ברוב עם הדרת מלך בחי' הדר מלכותו נמשך מבחי' ברוב עם וזהו שלח את העם ויברכו כו' ועמ"ש בד"ה אלה מסעי בענין אל תהי ברכת הדיוט).

"And they blessed" (in the manner of "Blessed be the glory of G-d from its place"; also in the manner of "In the multitude of people is the King's splendor": the level of the splendor of His kingship is drawn from the level of "the multitude of people," and this is "he sent the people away and they blessed," etc. And see what is explained in the maamar beginning "These are the journeys," on the matter of "Let not the blessing of a commoner [be light in your eyes]").

בוניך שמחים ע"ד אז תשמח בחי' קדם (ע' זח"ב בשלח נ"ד א' ע"פ אז ישיר) והוא ז' ימי הסוכות ז' דאז והאלף שמע"צ עתיק שמתגלה בבינה

"Your builders." "Joyful," in the manner of "Then (az) shall she rejoice," the level of "before" (see Zohar II, Beshalach, folio 54a, on "Then [Moshe] sang"). And this is: the seven days of Sukkos are the zayin (seven) of az, and the alef (one) is Shemini Atzeres, Atik, which is revealed in Binah.

וזהו אז תשמח וזהו ויצא יעקב מבאר שבע שהיא בינה משם שלח חרנה להיות רנה וזהו חי' ימי חנוכה אז ז' נמשך בהם אלף

And this is "Then (az) shall she rejoice." And this is "And Yaakov went out from Be'er Sheva," which is Binah; from there he sent [himself] toward Charan, to become song (rinah). And this is the eight days of Chanukah: az — into the seven the alef is drawn.

וזהו ויצא יעקב מבאר שבע בינה שהיא באר ומקור לשבע המדות ע"ד אז משם נמשך וילך חרנה לברר בירורים בחי' שלח את העם ועד"ז יובן ענין ח' ימי חנוכה א"ז שהנס היה שהדליקו שמונה ימים:

And this is "And Yaakov went out from Be'er Sheva": Binah, which is the well (be'er) and source for the seven (sheva) attributes, in the manner of az; from there is drawn "and he went toward Charan," to refine the refinements, the level of "he sent the people away." In the same way the matter of the eight days of Chanukah, az, will be understood: that the miracle was that they lit for eight days.

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 5

ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי

"Havayah is for me among my helpers, and I shall look upon my enemies"

1 ה' לי בעוזרי ואני אראה בשנאי. הנה לשון הפסוק אין לו הבנה לכאורה דמשמע שיש עוזרים אחרים והקב"ה הוא ג"כ עמהם ובאמת הוא הוא העוזר ב"ה.

"Havayah is for me among my helpers, and I shall look upon my enemies." Now, the wording of the verse seemingly makes no sense, for it implies that there are other helpers and the Holy One, blessed be He, is also among them; but in truth He, blessed be He, is Himself the Helper.

ולהבין זה וגם להבין מארז"ל הבא לטהר מסייעין לו. מהו מסייעין לו לשון רבים והלא אין עוזר ומסייע רק הקב"ה לבדו

To understand this, and also to understand the saying of our Sages, of blessed memory, "One who comes to purify, they assist him": what is [meant by] "they assist him," in the plural? Is it not so that there is no helper and assister other than the Holy One, blessed be He, alone?

וגם י"ל לשון לטהר שהוא פועל יוצא דמשמע לטהר את אחרים והל"ל ליטהר. אך הנה נודע כי הקב"ה ממכ"ע וסוכ"ע.

One may also ask about the word "to purify" (letaher), which is a transitive verb and implies purifying others; it should have said "to become pure" (litaher). But, as is known, the Holy One, blessed be He, fills all worlds (memalei kol almin) and encompasses all worlds (sovev kol almin).

פי' ממכ"ע שמתלבש בתוך עלמין להחיותם ולקיימם ולהוות אותם מאין ליש ואעפ"כ אינו נתפס ומתלבש ממש בתוכם כדמיון הנשמה שמתלבשת בתוך הגוף להחיותו

The meaning of "fills all worlds" is that He is enclothed within the worlds to give them life and sustain them and to bring them into being from nothing to something; nevertheless He is not actually grasped and enclothed within them, as in the analogy of the soul, which is enclothed within the body to give it life,

שהרי הנשמה מתפעלת ממקרי הגוף משא"כ אצלו יתּ' כתיב אם צדקת מה תתן לו כו'

for the soul is affected by what happens to the body, whereas concerning Him, may He be blessed, it is written, "If you are righteous, what do you give Him?" etc.

ואני הויי' לא שניתי כתיב כי אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר כו'.

[And] "I, Havayah, have not changed." It is written, "For You are He before the world was created, and You are He after," etc.

אלא שהוא בחי' סוכ"ע דהיינו שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין כו' והחיות המתפשט בתוך העולמות הוא מבחי' מלכותו יתּ' לבד שבשביל שמלך שמו נקרא עליהם

Rather, He is the level of "encompassing all worlds," that is, He is holy and set apart from the category of worlds, etc.; and the life-force that spreads within the worlds comes from the level of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, alone: because "King," His Name, is called upon them,

הם חיים וקיימים ולפיכך אין העולמות תופסים מקום אצלו יתּ' וזו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד פי' שמע לשון השמעה בלב שישים אל לבו איך שהשם אחד א' בח' ודּ'

they live and exist. Therefore the worlds occupy no place with Him, may He be blessed. And this is [the meaning of] "Hear, O Israel, Havayah is our G-d, Havayah is One." "Hear" means making [something] heard in the heart: that one should take to heart how the Name is One (echad), the alef within the ches and the dalet,

דהיינו שהז' רקיעים וארץ ודּ' רוחות העולם בטלים הם להאלף הוא יחידו של עולם ואינם תופסים מקום כלל לפי שברוך שם כבוד מל כותו לעולם ועד.

that is, that the seven heavens and the earth [numbering eight, the ches] and the four directions of the world [the dalet] are nullified to the alef, the One Unique Being of the world, and occupy no place at all, because "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever."

פי' שכל העולמות מעולם ועד עולם בטלים הם לבחי' מלכותו יתּ' שאינו אלא בחי' שם בלבד כמשל השם שבאדם שאינו

This means that all the worlds, from world to world, are nullified to the level of His Malchus, may He be blessed, which is only the level of a name, like the analogy of a person's name, which is

אלא לזולתו שצריך לקרותו בשמו משא"כ כשהאו לבדו בפ"ע הרי השם בטל וטפל אליו ואין לו מהות בפ"ע.

only for others, who need to call him by his name; whereas when he is by himself, on his own, the name is nullified and subordinate to him and has no being of its own.

כך החיות המתפשט בעולמות אינה אלא ממדת מלכותו יתי שהוא בחי' שם להיות התפשטות מדת מלכותו על העולמות שיהא מלך שמו נקרא עליהם

So too, the life-force that spreads in the worlds is only from His attribute of Malchus, may He be blessed, which is the level of a name: that His attribute of Malchus spread over the worlds, so that "King," His Name, be called upon them.

אבל לגבי אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו אינו תופס מקום כלל וכמו קודם שנברא העולם שהיה הוא ושמו בלבד ולפיכך ואהבת את הוי' שיהיה בבחי'

But in relation to the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, Himself, in His own glory, it occupies no place at all, just as before the world was created, when there was He and His Name alone. Therefore "And you shall love Havayah" should be at the level of

אלקיך שיהא אלוה שלך שתהא בטל אלין יתי בכל לבבך פי' שיהא המשכת גילוי אלקותו יתי בתוך לבבך כי בי' השמוש של בכל לבבך פי' בתוך

"your G-d": that He be your G-d, that you be nullified to Him, may He be blessed, "with all your heart (bechol levavecha)"; that is, that the revelation of His G-dliness, may He be blessed, be drawn within your heart, for the prefixed letter beis of "bechol levavecha" means "within,"

דהיינו להיות בטל רצונך מפני וכו' ביצ"ט וביצה"ר לאתכפייא סט"א ולהיות בבחי' את הטפל להוי' כו' (ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום בפי' ואתחנן)

that is, that your will be nullified before, etc., with the good inclination and with the evil inclination, so that the sitra achra (the other side) be subdued, and to be at the level of "es," that which is subordinate, "to Havayah," etc. (And see what is written about this in the discourse beginning "Know this day," in Parshas Vaeschanan.)

וזה כל האדם שלא נברא אלא בשביל זה וכל ימי שנותינו בהם שבעים שנה הוא כדי להמשיך גילוי אלקותו ית' למטה בתוך לבבינו בכל יום

And this is "the whole of man," who was created only for this; and all "the days of our years, in them seventy years," are in order to draw the revelation of His G-dliness, may He be blessed, down below, into our hearts, each day

מעט מעט עד שיתהפך מן הקצה אל הקצה להטות לבבינו אליו ית' שיהא לב הגשמי מתפעל ונמשך לדבקה בו ית' כי הנשמה א"צ תיקון לעצמה כו'.

little by little, until it is transformed from one extreme to the other, to incline our hearts to Him, may He be blessed, so that the physical heart be moved and drawn to cleave to Him, may He be blessed. For the soul needs no rectification for itself, etc.

2 וזהו ענין יחוד קוב"ה ושכינתיה קוב"ה הוא קדוש ומובדל כו' ושכינתיה בחי' ששוכן ומתלבש בעולמות כו'.

And this is the meaning of the union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah. "The Holy One, blessed be He" is holy and set apart, etc., and "His Shechinah" is the level that dwells and is enclothed in the worlds, etc.

דהיינו שיהא השראת קדושתו שהוא קדוש ומובדל כו' ואני הוי' לא שניתי בגילוי תוך עלמין בנקודת הלב הגשמי וז"ש ברבות נשא פי"ב ע"פ תוכו רצוף אהבה זו השכינה כמ"ד ואהבת את הוי' אלקיך

That is, that the indwelling of His holiness, He who is holy and set apart, etc., [and of whom it is said,] "I, Havayah, have not changed," be revealed within the worlds, in the point of the physical heart. And this is what is said in Rabbah, Naso, chapter 12, on "its inside inlaid with love": this is the Shechinah, as it is said, "And you shall love Havayah your G-d."

ועיין בגמרא (ע"ש דרמ"ז ב') ועמ"ש בד"ה ועשית בגדי קדש בפירוש שיהא שם שמים מתאהב על ידך ועיין בזח"ג ואתחנן (רס"ז ב') בענין אהבה:

(See there, 247b.) And see the Gemara (chapter 5 of Yoma, 54a). And see what is written in the discourse beginning "And you shall make holy garments," on the explanation of "that the Name of Heaven become beloved through you." And see Zohar III, Vaeschanan (267b), on the subject of love.

3 ב והנה בזמן שאין בהמ"ק קיים נקרא כנס"י בשם עקרה כמ"ש שרני עקרה לא ילדה [וע' בזהר משפטים דף ק"ג סע"ב ובמק"מ שם] ולע"ל כתיב כי חלה גם ילדה ציון את בניה.

2. Now, at a time when the Holy Temple is not standing, the Congregation of Israel is called by the name "barren," as it is written, "Sing, O barren one, who did not bear" [and see the Zohar, Mishpatim, page 103b at the end, and Mikdash Melech there]; but of the Future to Come it is written, "As soon as Zion travailed, she also bore her children."

4 והענין כי הנה בכל יום אנו מברכים ברוך אתה הוי' שברוך ונמשך בחי' הוי' בגילוי בבחי' אתה כאלו הוא לנוכח ואעפ"כ אין הלב מתפעל כ"כ בכל אדם ולא בשביל זה נאמר

The explanation is this. Every day we bless, "Blessed are You, Havayah": that the level of Havayah is "blessed," that is, drawn down in revelation, in the aspect of "You," as though He were present before us. Nevertheless, the heart is not so greatly moved in every person; yet one should not say because of this

כי הברכה היא לבטלה ח"ו שאינו נמשך כלל גילוי אלקות כי באמת בכל יום ויום נמשך גילוי אלקות למטה וברוך ה' מעולם ועד עולם בכל יום ויום

that the blessing is in vain, G-d forbid, [meaning] that no revelation of G-dliness at all is drawn down. For in truth, each and every day a revelation of G-dliness is drawn down below, and "Havayah is blessed from world to world" each and every day.

אך אינו נמשך למטה להיות כ"כ בקרב איש ולב עמוק ואינו נקלט ונתפס אל תוך תוכו ופנימיותו ממש

But it is not drawn down below so far as to be so much "within man and a deep heart," and it is not absorbed and grasped into his very innermost core and inwardness

(עמ"ש בד"ה עיני כל בפ' מטות) אלא הוא בבחי' עקרה שפולטת הטפה שהיא השפעת גילוי אלקותו שנמשך מעולם ועד עולם.

(see what is written in the discourse beginning "The eyes of all," in Parshas Matos); rather, it is in the state of a barren woman, who expels the seed, which is the flow of the revelation of His G-dliness that is drawn down from world to world.

וזהו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות פי' האזרח לשון עתיד כלומר מה שאני עתיד להזריח בתוך ישראל ובפנימיותם לעתיד לבוא עכשיו ישבו בסוכות שמתגלה עליהם בבחי' סוכות ומקיף מלמעלה.

And this is [the meaning of] "Every citizen (ha'ezrach) in Israel shall dwell in sukkos." Ha'ezrach denotes the future, as if to say: what I will cause to shine (lehazriach) within Israel and in their inwardness in the Time to Come, now "they shall dwell in sukkos," [meaning] that it is revealed upon them in the manner of sukkos and an encompassing light (makif) from above.

אך שאינו נזרח בתוכם ובפנימיותם גילוי אלקות מחמת שהיא בחי' עקרה שפולטת כו' (וע' בזהר פ' אמור דק"ג ע"א גבי ועל דא כתיב כל האזרח כו' ובפי' הרמ"ז שם וע' מ"ש בפי' אזרח בד"ה ראה אנכי נותן בענין איתן האזרחי).

But the revelation of G-dliness does not shine within them and in their inwardness, because she is in the state of a barren woman who expels, etc. (And see the Zohar, Parshas Emor, 103a, on "And about this it is written, 'Every citizen,'" etc., and the commentary of the Ramaz there; and see what is written on the meaning of ezrach in the discourse beginning "See, I set before you," on the subject of "Eisan the Ezrachite.")

אך הגורם זה להיות פולטת ואינה קולטת אל תוך הלב להיות מתפעל כו' הוא הגוף ונפש הבהמית הסובבים את נפש אלקית ומלבישים אותה והם המונעים ומעכבים

But what causes this, that she expels and does not absorb [it] into the heart so that it be moved, etc., is the body and the animal soul, which surround the G-dly soul and clothe it; they are what hold back and obstruct

מבחוץ שאין ההארה והמשכה זו מתגלה בנפש והם הטורדים ומפילים אותה בעסקי עוה"ז ותענוגי בני אדם כל חד לפום מה דידע בנפשי' והאהבה היא מסותרת ומכוסה בלבוש שק וכ"ז עכשיו בזה"ג.

from outside, so that this illumination and drawing-down is not revealed in the soul. And they are what distract it and cast it down into the affairs of this world and the pleasures of men, "each according to what he knows in his soul"; and the love is hidden and covered in a garment of sackcloth. And all this is now, in the time of exile.

משא"כ לע"ל כתיב כי חלה גם ילדה ציון את בניה שיהיה בבחי' לידה והתגלות האהבה.

Whereas of the Time to Come it is written, "As soon as Zion travailed, she also bore her children": that it will be in the state of birth and the revelation of the love.

אבל עכשיו בגלות היא בבחי' עיבור והעלם כעובר הנתון בבטן אמו שהוא בהעלם (ועמ"ש בד"ה וארא אל אברהם כו' ג"כ מענין עיבור ולידה וע' בזח"ב ס"פ ויקהל דר"כ ע"א ובפ' פנחס דרמ"ט ע"ב)

But now, in exile, it is in the state of pregnancy and concealment, like a fetus lying in its mother's womb, which is hidden. (And see what is written in the discourse beginning "And I appeared to Avraham," etc., also on the subject of pregnancy and birth; and see Zohar II, end of Parshas Vayakhel, 220a, and Parshas Pinchas, 249b.)

ועל זה נאמר למען דעת כל עמי הארץ כי עמי הארץ הם הגוף ונפש הבהמית ודעת הוא מלשון וידע בהם את אנשי סוכות (בשופטים סי' ח')

And about this it is said, "So that all the peoples of the earth may know": for "the peoples of the earth" are the body and the animal soul, and "know" (da'as) is related to "and with them he made the men of Sukkos know (vayoda)" (in Judges, chapter 8),

ותרגומו ותבר בהון כו' פי' שיהיו עמי הארץ נשברים ובטלים והיינו ע"י המשכת הדעת ממש

which the Targum renders "and he broke them," etc. That is, that "the peoples of the earth" should be broken and nullified; and this is through the drawing down of actual da'as,

כי כהמס דונג מפני אש יאבדו כו' (ועמ"ש בפ' בחקתי בד"ה ביאור אם בחקתי בענין החקיקה להעביר מסך נה"ב כו' ע"ש)

for "as wax melts before fire, they shall perish," etc. (And see what is written in Parshas Bechukosai, in the discourse beginning "An explanation of 'If in My statutes,'" on the subject of engraving, to remove the screen of the animal soul, etc.; see there.)

וזהו ג"כ הודו לאלקי האלקים כי אלקים הוא בחי' צמצום והעלם המעלים ומסתיר והיינו בהיותו מלובש בתוכם.

And this is also "Give thanks to the G-d of gods (Elokei ha'elokim)": for Elokim is the level of tz-imtzum and concealment, which hides and conceals; that is, when He is enclothed within them.

אבל כשיתגלה בבחי' אלקי האלקים דהיינו בבחי' מושל עליהם אזי הוא משבר ומקרע כל המסכים המבד ילים ואזי נמשך לעולם חסדו שהוא בחי' גילוי אלקות בלי מונע.

But when He is revealed as "the G-d of gods," that is, as ruling over them, then He breaks and tears apart all the separating screens, and then "for His kindness endures forever" is drawn down, which is the revelation of G-dliness without hindrance.

וזהו כי הוי' הוא האלקים אין עוד שלא יהיה בבחי' הסתר והעלם ולא יהי' עוד מלבדו (וע' בזהר פ' קרח דקע"ח ע"ב):

And this is "that Havayah is the G-d (ha'Elokim), there is none else": that there will no longer be a state of hiding and concealment, and there will no longer be anything besides Him. (And see the Zohar, Parshas Korach, 178b.)

5 ג והנה כלל גילוי זה לכל השנה הוא בשמיני עצרת. וזהו ביום השמיני עצרת תהיה לכם

3. Now, the general [source of] this revelation for the whole year is on Shemini Atzeres. And this is [the meaning of] "On the eighth day, there shall be an atzeres for you":

עצרת לשון קליטה שנקלטה הטפה השופעת גילוי אלקות להיות כח לבחי' לידה והתגלות האהבה ועמ"ש במ"א ע"פ והקשורים ליעקב בד"ה ואשה כי תדור נדר והיינו

atzeres denotes absorption (kelitah): that the seed which pours forth the revelation of G-dliness is absorbed, so that there be the power for the state of birth and the revelation of the love. (And see what is written elsewhere on "and the stronger ones for Yaakov," in the discourse beginning "And if a woman vows a vow.") That is,

כי ביום השמיני הוא בחי' אם הבנים שמחה והוא זמן שמחתנו לשון רבים שמתחברים ב' השמחות יחד השמחה שמלמעלה למטה ישמח ה' במעשיו עם השמחה שממטה למעלה ישמח ישראל בעושיו.

because the eighth day is the level of "the mother of the children [is] joyful," and it is "the time of our rejoicing," in the plural, for the two joys are joined together: the joy from above downward, "Havayah shall rejoice in His works," with the joy from below upward, "Israel shall rejoice in its Maker."

6 וביאור הדבר להבין ענין השמחה שמלמעלה למטה כי ענין השמחה הוא גילוי ההעלם וכמשל המלך שדרכו לישב בחדרי חדרים בהיכלו כולו אומר כבוד וכל כבודו פנימה.

The explanation of the matter, to understand the joy from above downward: joy is the revelation of what was hidden. As in the analogy of a king whose way is to sit in the innermost chambers of his palace ("and in His palace all say, 'Glory'"; and "all his glory is within"),

אך בזמן שמחתו מתראה ומתגלה לעין כל. ועד"ז תקנו בתפלת יו"ט אתה בחרתנו כו' כי מועדים לשמחה שהוא בחי' גילוי

but at the time of his rejoicing he shows himself and is revealed to every eye. In this manner [the Sages] instituted in the festival prayer, "You have chosen us," etc., for [the festivals are] "seasons for rejoicing," which is the level of revelation.

(וע' בפע"ח שער מקראי קדש ספ"א. אמנם כו' יותר מגולים כו' ובבחינה זו יתירה שמחת יו"ט מבשבת ע"ש)

(And see Pri Etz Chaim, Sha'ar Mikra'ei Kodesh, end of chapter 1: "However, etc., more revealed, etc., and in this respect the joy of a festival exceeds [that of] Shabbos"; see there.)

ועושין מזה הגילוי עיקר והרחבת הבאור בהגלות נגלות עוז אהבתו שאתה בחרתנו כו' ותתן לנו ה' אלקינו כו'. והנה אח"כ אנו אומרים וישמחו בך ישראל כו'.

And [the prayer] makes this revelation the main thing, and expands on it, as the strength of His love is openly revealed: "You have chosen us," etc., "and You, Havayah our G-d, have given us," etc. And afterward we say, "And Israel shall rejoice in You," etc.

וכענין והאופנים ברעש גדול כו' שהרעש הוא מפני חידוש הגילוי שמשיגים החיות הנמשך להם מקדושתו יתי' ולכן מרעימים ומרעישים בקול רעש גדול אדיר וחזק כו'.

And it is like "and the ofanim, with a great noise," etc.: the noise is because of the novelty of the revelation, as they grasp the life-force drawn to them from His holiness, may He be blessed; therefore they thunder and resound with a great, mighty and powerful sound of noise, etc.

7 וכן הוא לענין השמחה שהיא מהרחבת הדעת וההתבוננות שכאשר יעמיק וירחיב בשכלו גודל עוצם הגילוי אשר הפליא חסדו ככה יוסיף אומץ השמחה בלבו וישמח לבו ויגל אף גילת ורנן כו'

So it is also regarding joy, which comes from breadth of mind and contemplation: as one considers deeply and broadly in his mind the great magnitude of the revelation, how He has made His kindness wondrous, so will he increase the strength of joy in his heart, and his heart will rejoice and exult, "yes, with exultation and song," etc.

משא"כ כל השנה אף שברור ונמשך להיות בחי' הוי' בבחי' אתה כאלו הוא לנוכח אינו בבחי' גילוי השמחה רק השמחה גנוזה בעבודה.

Whereas throughout the year, although [He] is blessed and drawn down so that the level of Havayah be in the aspect of "You," as though He were present before us, it is not in a state of revealed joy; rather, the joy is hidden within the service.

וכמ"ש תחת אשר לא עבדת בשמחה כו' ועושין מהעבודה עיקר (ועמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא) והשמחה היא שמחה של מצוה (ועמ"ש בד"ה אוסרי לגפן)

As it is written, "Because you did not serve... with joy," etc.: one makes the service the main thing (and see what is written in the discourse beginning "And now, let the strength be great"), and the joy is the joy of a mitzvah (and see what is written in the discourse beginning "Binding to the vine").

אבל ביו"ט השמחה היא בהתגלות (וע' בזח"ג פ' קרח) (דקע"ו ע"ב) גבי ואימתי בשעתא דמועד זמין בעלמא כו' ובפי' הרמ"ז שם ומבואר במ"א.

But on a festival the joy is revealed. (And see Zohar III, Parshas Korach, 176b, on "And when? At the time that a festival is at hand in the world," etc., and the commentary of the Ramaz there; and it is explained elsewhere.)

וזהו מ"ש בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו. פי' נהר היינו בחי' ונהר יוצא מעדן. וארז"ל יובל שמו והיינו בחי' בינה.

And this is what is written, "They passed through the river on foot (baregel); there we rejoiced in Him." "River" means the level of "And a river goes forth from Eden"; and our Sages, of blessed memory, said, "Yuval is its name"; and this is the level of Binah.

והיא בחי' אם הבנים שמחה וכמ"ש בזח"ב פ' יתרו (דפ"ד ע"א ודפ"ה ע"ב) ובפ' ויחי (דר"ט ע"א) ובשאר דוכתי. ובנים היינו תורה ומצות.

And it is the level of "the mother of the children [is] joyful," as written in Zohar II, Parshas Yisro (84a and 85b), and in Parshas Vayechi (219a), and in other places. And "children" means Torah and mitzvos.

ואם הבנים היא בחי' בינה כמבואר בזהר ח"ג פ' שמיני (ד"מ סע"ב) והיא הנמשך ע"י שמחה של מצוה.

And "the mother of the children" is the level of Binah, as explained in Zohar III, Parshas Shemini (40b, at the end), and it is what is drawn down through the joy of a mitzvah.

ונודע שהבינה נקרא עלמא דאתכסייא כמ"ש בזח"א (ויצא דקנ"ח ע"ב) ושאר דוכתי ע"כ בכל השנה צ"ל השמחה גנוזה בעבודה. שעלמא דאתכסייא מתלבשת בעלמא דאתגליא.

And it is known that Binah is called "the hidden world" (alma d'iskasya), as written in Zohar I (Vayetzei, 158b) and in other places. Therefore throughout the year the joy must be hidden within the service, for the hidden world is enclothed in the revealed world (alma d'isgalya).

וזהו והנגלות לנו ולבנינו. ו"ה הם נגלות שהם תורה ומצות הנק' בנים. וזהו לנו ולבנינו.

And this is "and the revealed things are for us and for our children": the vav and the hei are the "revealed things," which are Torah and mitzvos, which are called "children." And this is "for us and for our children."

וזהו שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. וכדפי' הטעם בזהר (ויצא דקנ"ח ע"א) בגין דאיהי עלמא דאתכסיא ולא אתגליא כלל.

And this is "You shall surely send away the mother, and the children you may take for yourself," as the reason is explained in the Zohar (Vayetzei, 158a): "because she is the hidden world and is not revealed at all."

והיינו שאין לעשות עיקר מהשמחה לבדה. שהיא בחי' גבוה מאד ולא יוכלו להגיע אליה לבדה.

That is, one should not make joy alone the main thing, for it is a very high level, and they could not reach it alone,

כי אם ואת הבנים תקח לך שהוא בחי' העבודה בתורה ומצות. ואז השמחה היא נק' שמחה של מצוה דייקא שהתגלותה הוא ע"י המצוה שהם הבנים.

but rather "and the children you may take for yourself," which is the level of service in Torah and mitzvos. And then the joy is called specifically "the joy of a mitzvah," for its revelation is through the mitzvah, which are the "children."

והיינו בחי' הבינה כמו שמלובשת בזו"נ. והגם דעיקר פי' שלח תשלח את האם היינו לענין בחינת ההשגה שהיא בחי' שלמעלה מההשגה וכמ"ש בזח"ב פ' יתרו (דצ"ג ע"ב) ובפרשה פנחס (דרנ"ד ע"ב).

And this is the level of Binah as it is enclothed in Z'eir Anpin and Nukva. And although the main meaning of "You shall surely send away the mother" concerns the level of comprehension, that it is a level above comprehension, as written in Zohar II, Parshas Yisro (93b), and in Parshas Pinchas (254b),

אך עכ"ז גם הפי' הנ"ל אמת. והוא ע"ד משנ"ת באגה"ק ע"פ מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים.

nevertheless the above explanation is also true. And it is in the manner of what is explained in Iggeres HaKodesh on "How beautiful and how pleasant are you, love, in delights."

אכן בג' רגלים שהם מועדים לשמחה היינו שאז הוא גילוי בחי' עלמא דאתכסייא בבחי' והאם רובצת על כו'

However, on the three pilgrim festivals, which are "seasons for rejoicing," there is then a revelation of the level of the hidden world, in the manner of "and the mother is sitting upon," etc.

וע"ז נאמר בנהר יעברו ברגל שבכל רגל ורגל מג' רגלים נש"י הם עוברים בחי' הנהר היוצא מעדן שהוא בחי' אם הבנים כנ"ל

And about this it is said, "They passed through the river on foot (baregel)": on each and every one of the three pilgrim festivals (regalim), the souls of Israel pass through the level of the river that goes forth from Eden, which is the level of "the mother of the children," as above.

ולכן שם נשמחה בו ממש דהיינו בעצמות אור א"ס ממש אשר הוא נמשך ומאיר בעלמא דאתכסיא וכנודע דהתגלות עתיק הוא בבינה.

Therefore "there we rejoiced in Him," actually in Him, that is, in the very essence of the Infinite Light itself, which is drawn down and shines in the hidden world; as is known, the revelation of Atik is in Binah.

8 ולכן הם מועדים לשמחה. ודרך פרט נק' חג הסוכות זמן שמחתנו שהיתה בו שמחה יתירה מבשאר יו"ט

Therefore they are "seasons for rejoicing." And in particular, the festival of Sukkos is called "the time of our rejoicing," for there was in it a joy greater than on the other festivals.

והיינו ע"י התשובה בעשי"ת ובפרט ביוהכ"פ שע"ז הוא התגלות אימא עילאה על בנין וזהו עיקר ענין התשובה כמ"ש בזח"ג ויקרא (דט"ו סע"ב ודף י"ו ריש ע"א).

And this is through the teshuvah of the Ten Days of Teshuvah, and especially on Yom Kippur, through which there is the revelation of Imma Ila'ah (the supernal Mother) over the children; and this is the essence of teshuvah, as written in Zohar III, Vayikra (15b at the end, and 16a at the beginning).

אשר ע"י נמשך אח"כ בסוכות בחי' זמן שמחתנו. והנה בחג הסוכות נמשך בחינת השמחה מלמעלה למטה בגילוי אלקות בבחי' סוכה ומקיף כו'.

Through this, afterward, on Sukkos, the level of "the time of our rejoicing" is drawn down. Now, on the festival of Sukkos the level of joy is drawn down from above downward, in a revelation of G-dliness in the manner of a sukkah and an encompassing light (makif), etc.

אך בשע"צ נמשך בחינת גילוי פנימית בחינת והוא כחתן יוצא מחופתו חתן לשון חות דרגא (ועמ"ש בזה בשה"ש בד"ה לסוסתי)

But on Shemini Atzeres the level of inner revelation is drawn down, the level of "and he is like a bridegroom (chasan) coming forth from his canopy"; chasan is related to "descending a level" (nachis darga) (and see what is written about this in Shir HaShirim, in the discourse beginning "To my mare"),

כי כל גילוי אור א"ס ב"ה הבא מלמעלה למטה הוא ע"י ירידות והשתלשלות המדרגות מעילה לעלול כו'

for every revelation of the Infinite Light, blessed be He, that comes from above downward is through the descents and the chain-like progression of the levels (hishtalshelus), from cause to effect, etc.,

והוא יוצא מבחי' חופה וסוכה מבחי' מקיף להיות נקלט ונתפס לתוך מקור נש"י בפנימיותם ע"י השמחה ממטה למעלה שעל ידי אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא

and it comes forth from the level of a canopy and a sukkah, from the level of an encompassing light, to be absorbed and grasped into the source of the souls of Israel, in their inwardness, through the joy from below upward; for through an arousal from below [comes] an arousal from above.

(עיין בפרדס בערכי הכינויים ערך שמחה דפי' שמחה היא הבינה וזהו ע"ד שנת' למעלה בפי' אם הבנים שמחה. ואמנם עוד כתב שם בשם הזהר ויקרא)

(See Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry "Joy," that "joy" means Binah; and this is in the manner of what was explained above on "the mother of the children [is] joyful." However, he also wrote there in the name of the Zohar, Vayikra

(דף ח' ע"ב) ואית דמתני הי שמחה דא כנסת ישראל כו' וע"ז נאמר כי בשמחה תצאו כו'.

(page 8b): "And some teach: which is 'joy'? This is the Congregation of Israel," etc.; and about this it is said, "For with joy you shall go out," etc.

ולפמש"כ זהו ענין שמחה שמלמעלה למטה היא בחי' בינה ושמחה שמלמטה למעלה היא בחי' מל' כנס"י

And according to what is written, this is the matter: the joy from above downward is the level of Binah, and the joy from below upward is the level of Malchus, the Congregation of Israel,

והיא בחי' שמחת כלה ועמ"ש בד"ה והיה כמשוש חתן כו' בענין שמחת כלה ואזי מתחברים ב' השמחות יחד ישמח ישראל וישמח ה' במעשיו:

and it is the level of "the joy of a bride" (and see what is written in the discourse beginning "And it shall be like the rejoicing of a bridegroom," etc., on the subject of the joy of a bride); and then the two joys are joined together: "Israel shall rejoice" and "Havayah shall rejoice in His works."

9 ד (והנה בפי' ישמח ה' במעשיו פי' במדרש ויקרא רבה פ' אחרי פ"כ דקאי אלעתיד לבוא וכ"ה בזח"א במ"ה פ' תולדות)

4. (Now, on the meaning of "Havayah shall rejoice in His works," it is explained in the Midrash, Vayikra Rabbah, Parshas Acharei, chapter 20, that it refers to the Time to Come; and so it is also in Zohar I, in the Midrash HaNe'elam, Parshas Toldos

(דקל"ה ע"א) שהוא בזמן תח"ה וע"ז נאמר אלה תולדות יצחק לשון צחוק ושמחה ותענוג שיהי' אז לנשמות.

(135a), that it is at the time of the Resurrection of the Dead; and about this it is said, "These are the generations of Yitzchak," [Yitzchak] denoting laughter, joy and delight that the souls will have then.

והרמ"ז שם האריך והרחיב בביאור ענין זה ותוכן הענין כי השמחה היא בבינה והיא מגבורות הנמתקות והיא בחי' גבורה דעתיק

And the Ramaz there expanded at length in explaining this matter, and the gist of the matter is that joy is in Binah and comes from the sweetened Gevuros, and it is the level of the Gevurah of Atik.

אמנם אז יבוא השפע מפנימית עתיק וזהו ענין ישמח ה' שהוא גילוי בחי' פנימית עתיק.

However, then the flow will come from the inner dimension of Atik; and this is the meaning of "Havayah shall rejoice": that it is the revelation of the level of the inner dimension of Atik.

10 ופי' במעשיו היינו בירו שם ב"ן שהוא בחי' עשייה ויתעלה בבחי' ס"ג כו' ועיין מ"ש בביאור ע"פ מי מנה בענין אף עשיתיו אף מרבה בחי' רביעית

And the meaning of "in His works" is the refinement (birur) of the Name Ban, which is the level of Asiyah (action), so that it be elevated into the level of [the Name] Sag, etc. And see what is written in the explanation on "Who has counted," on the subject of "I have also (af) made it," [that] af includes a fourth level,

שהוא כתר עליון המתגלה בבחי' עשייה דייקא בירור שם ב"ן כו' ע"ש באריכות וזהו ענין ישמח ה' במעשיו דייקא.

which is the Supreme Keser, which is revealed specifically in the level of Asiyah, the refinement of the Name Ban, etc.; see there at length. And this is the meaning of "Havayah shall rejoice in His works" specifically.

ועמ"ש בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה בענין גילוי פנימית עתיק שהוא דוקא אחר בירור שם ב"ן כו' ע"ש.

And see what is written in the explanation on "For over all the glory, a canopy," on the subject of the revelation of the inner dimension of Atik, which is specifically after the refinement of the Name Ban, etc.; see there.

וע' מזה עוד בזחי"א במ"ה פ' וירא (דקי"ב ע"ב ודף קי"ד ע"א) ועמ"ש בד"ה ושבתי בשלום אל בית אבי בענין שלעתיד יאמרו ליצחק כי אתה אבינו

And see more on this in Zohar I, Midrash HaNe'elam, Parshas Vayera (102b and 114a); and see what is written in the discourse beginning "And I will return in peace to my father's house," on the subject that in the future they will say to Yitzchak, "For you are our father."

והנה מבואר שם בהרמ"ז דמגילוי זה יומשכו נשמות חדשות להיות עטרה לנשמות הצדיקים וע"ז נאמר ועטרותיהן בראשיהן כו'

Now, it is explained there in the Ramaz that from this revelation new souls will be drawn down, to be a crown for the souls of the righteous; and about this it is said, "with their crowns on their heads," etc.,

וכמ"מ בזח"א ס"פ וירא (דקי"ט סע"א) ועי' בפ' וישלח (דקפ"ב ע"א) ועמ"ש מענין גילוי נשמות אלו שהם מבחי' אור א"ס הסכ"ע שלמעלה מהקו כו' והוא בד"ה ואכלתם אכול.

as is found in Zohar I, end of Parshas Vayera (119a, at the end); and see Parshas Vayishlach (182a). And see what is written on the subject of the revelation of these souls, that they are from the level of the Infinite Light that encompasses all worlds (sovev kol almin), which is above the kav, etc.; it is in the discourse beginning "And you shall eat, eating."

ובזח"ג ויקרא (דף י"ו סע"א) משמע דפי' ישמח ה' במעשיו קאי לאחר אלף הז' שהוא בחי' חד חרוב כשיחדש עולמו כמ"ש השמים החדשים והארץ החדשה.

And in Zohar III, Vayikra (16a, at the end), it is implied that "Havayah shall rejoice in His works" refers to after the seventh millennium, which is the level of "one [millennium] desolate," when He will renew His world, as it is written, "the new heavens and the new earth."

ועיין ג"כ בזח"ב בשלח (דנ"ז ע"ב) ובפ' פקודי (דף רנ"ט ע"א) ועמ"ש מענין זה בפ' ויצא גבי וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך.

And see also Zohar II, Beshalach (57b), and Parshas Pekudei (259a); and see what is written on this subject in Parshas Vayetzei, concerning "and all that You give me, I will surely tithe to You."

והנה פי' הפשוט דישמח ה' במעשיו היינו כביכול שנמשך לו ית' השמחה ממעשיו שהן הברואים כדפרש"י בחולין פא"ט (ד' ס' סע"א) וע"פ דרך הנ"ל היינו כדפי' הרמ"ז דמעשיו

Now, the simple meaning of "Havayah shall rejoice in His works" is that joy is drawn to Him, as it were, may He be blessed, from His works, which are the creatures, as Rashi explains in Chullin, chapter Eilu Tereifos (60a, at the end). And according to the approach above, it is as the Ramaz explained, that "His works"

היינו בירור שם ב"ן שבירור זה זהו כללות ענין היום לעשות וע"ז נאמר אשר ברא אלקים לעשות דפי' לעשות לתקן והיינו בירור שם ב"ן ורפ"ח כו' שהוא בחי' עשייה דכללות כנ"ל.

means the refinement of the Name Ban; and this refinement is the whole of [the meaning of] "today, to do them." And about this it is said, "which G-d created to do," for "to do" means to rectify; that is, the refinement of the Name Ban and the 288 [sparks], etc., which is the level of Asiyah in the general sense, as above.

11 וכשיושלם בחינת היום לעשותם יומשך מזה שישמח ה' במעשיו אשר אמר ונעשה רצונו. והשמחה זהו גילוי פנימית

And when the level of "today, to do them" is completed, from this will be drawn that "Havayah shall rejoice in His works," that He spoke and His will was done. And the joy is the revelation of the inner dimension,

והיינו פנימית עתיק שהוא פנימית תענוג העליון והיינו ע"ד מארז"ל נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני.

that is, the inner dimension of Atik, which is the inner dimension of the supernal delight; and this is in the manner of the saying of our Sages, of blessed memory, "It is a gratification before Me that I spoke and My will was done."

12 והיא השמחה שמלמעלה למטה היינו שהגילוי הפנימית נמשך מלמעלה למטה. אמנם סיבת גילוי זה נמשך אדרבה ממעשיו כביכול שהוא בחי' היום לעשותם.

And this is the joy from above downward, that is, the inner revelation is drawn from above downward. However, the cause of this revelation comes, on the contrary, from His works, as it were, which is the level of "today, to do them."

וגם יובן ענין זה מההפך. דהיינו ממ"ש גבי דור המבול ויתעצב אל לבו כו' והיינו מחמת

This can also be understood from the opposite, that is, from what is written concerning the generation of the Flood, "And He was grieved to His heart," etc.; and that was because

כי רבה רעת האדם בארץ כו' ולזאת יובן ההפך דהיינו מה שישמח ה' במעשיו הנה שמחה זו נמשך ע"י קיום היום לעשותם.

"the evil of man was great on the earth," etc. From this the opposite can be understood: that "Havayah shall rejoice in His works"—this joy is drawn through the fulfillment of "today, to do them."

ובענין ישמח ישראל בעושיו בזח"ג ויקרא (דכ"ג ע"ב) פי' שזהו ענין מ"שש איה אלוה עושי וא"כ י"ל שזהו מ"ש בסבא דמשפטים (דצ"ו ע"ב)

And concerning "Israel shall rejoice in its Maker," in Zohar III, Vayikra (23b), it is explained that this is the meaning of what is written, "Where is Elo'ah my Maker?" If so, one may say that this is what is said in the Sava of Mishpatim (96b)

ע"פ בבגדו בה ופריש עלה לבוש יקר דיליה ומאן איהו שמא קדישא דאקרי אלו"ה. ודא הוא בבגדו בה כו'.

on "bevigdo vah" (in his betraying her): "And He spreads over her His precious garment. And what is it? The holy Name that is called Elo'ah. And this is 'bevigdo vah,'" etc.

וכ"כ עוד שם (דף צ"ז ע"ב) בפי' כסותה. פרישן דלבושא דמלכא דפריש עלה אלוה ועיין בפי' הרמ"ז שפ ובע"ח שער מ"ן ומ"ד דרוש ח'.

And so it also wrote there (97b) on the meaning of "her covering" (kesusah): "the spreading of the King's garment which He spread over her: Elo'ah." And see the commentary of the Ramaz there, and Etz Chaim, Sha'ar Mayin Nukvin and Mayin Duchrin, discourse 8.

ועיין מ"ש בענין פי' כסותה בד"ה המגיד מראשית אחרית. ובזח"ג פ' פנחס (דרי"ט ע"ב) פי' בעושיו לשון רבים היינו תלת שותפין דבאדם אב ואם והקב"ה.

And see what is written on the meaning of "her covering" in the discourse beginning "Declaring the end from the beginning." And in Zohar III, Parshas Pinchas (219b), be'osav ("its Makers"), in the plural, is explained as the three partners in a person: father, mother and the Holy One, blessed be He.

ונתבאר במ"א דכמ"כ בהנשמה ממש יש ג' בחינות אלו. וע"ד שנתבאר לעיל בד"ה ביום השמיני עצרת בענין כי אבי ואמי עזבוני והי' יאספני.

And it was explained elsewhere that likewise in the soul itself there are these three levels. And [this is] in the manner of what was explained above, in the discourse beginning "On the eighth day, an atzeres," on the subject of "For my father and my mother have forsaken me, and Havayah will gather me in":

שאהבה הטבעית שבנפש האלקית נק' אב שממנה התולדה לעשות מצות ומע"ט כו' ע"ש והיינו כי שרשה מבחי' חסד לאברהם שהוא ז"א דאצילות.

that the natural love in the G-dly soul is called "father," from which is born the doing of mitzvos and good deeds, etc.; see there. And that is because its root is from the level of "kindness to Avraham," which is Z'eir Anpin of Atzilus.

13 ונמצא זו"נ דאצי' נק' אב ואם דנשמה שמהם שרש האהבה והיראה שבנשמה. ומה שהקב"ה נותן נשמה.

It follows that Z'eir Anpin and Nukva of Atzilus are called the father and mother of the soul, for from them is the root of the love and awe in the soul. And that the Holy One, blessed be He, gives the soul

היינו בחי' נשמה לנשמה שהיא בחי' יחידה שרש הנשמה דהיינו בחי' מזליה וע"ז נאמר וה' יאספני

means the level of a soul to the soul, which is the level of yechidah, the root of the soul, that is, the level of its mazal. And about this it is said, "and Havayah will gather me in."

וזהו ענין בעושיו לשון רבים ומזה יובן ענין ישמח ישראל בעושיו שזהו בסוכות זמן שמחתנו

And this is the meaning of be'osav ("its Makers") in the plural. And from this one can understand "Israel shall rejoice in its Maker," which is on Sukkos, "the time of our rejoicing."

כי הנה ע"י העוונות נאמר כי אבי ואבי עזבוני כו' שאין האהבה הטבעית מתגלה בנפש.

For through sins it is said, "For my father and my mother have forsaken me," etc.: that the natural love is not revealed in the soul.

אך ע"י התשובה בעשי"ת שע"ז נאמר וה' יאספני וכתיב אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם שהם י"ג מדה"ר שלפני האצילות אזי נמשך מזה בחינת ישמח ישראל בעושיו.

But through the teshuvah of the Ten Days of Teshuvah, about which it is said, "and Havayah will gather me in," and it is written, "which You swore to our fathers from days of old," which are the Thirteen Attributes of Mercy that precede Atzilus, then from this is drawn the level of "Israel shall rejoice in its Maker":

מה שהי' מרוחק מהם עד הנה כמשל בן המלך שהיה בשביה כשחוזר ובא אצל אביו כו'.

[in] what had been distant from them until now, like the analogy of a king's son who was in captivity, when he returns and comes to his father, etc.

14 ועיין בד"ה שובה ישראל עד נתבאר ענין אבי ואמי בענין אחר קצת דהיינו בחי' חו"ב שבנפש האלקית שנק' אב

And see the discourse beginning "Return, O Israel, to [Havayah]," where the subject of "my father and my mother" is explained in a somewhat different way: that is, the levels of Chochmah and Binah in the G-dly soul, which are called "father

ואם לפי שמולידים המדות אהוי"ר הנק' בן ובת ושרש חו"ב שבנפש נמשכים מחו"ב שלמעלה שהם תושב"כ ותשבע"פ ומי שפגם בתורה שהיא חכמתו ובינתו ית' נקרא אבי ואמי עזבוני

and mother" because they give birth to the emotive attributes (middos), love and awe, which are called "son and daughter." And the root of Chochmah and Binah in the soul is drawn from Chochmah and Binah above, which are the Written Torah and the Oral Torah. And one who has blemished the Torah, which is His wisdom and understanding, may He be blessed, is called "my father and my mother have forsaken me."

אבל מ"מ והי' הוא גילוי אור א"ס ב"ה ממש יאספני והיינו ע"י התשובה במס"נ שלמעלה מהטעם ודעת.

But nevertheless "and Havayah," which is the revelation of the very Infinite Light, blessed be He, "will gather me in"; and this is through teshuvah with self-sacrifice (mesirus nefesh), which is above reason and understanding.

15 וזהו שובה ישראל עד הוי' אלקיך. ולכן ע"י התשובה בעי"ת וביוהכ"פ אשר הוא בחי' והי' יאספני שיאסוף ויקבץ כל חלקי הנפש כו'

And this is "Return, O Israel, to Havayah your G-d." Therefore, through the teshuvah of the Ten Days of Teshuvah and Yom Kippur, which is the level of "and Havayah will gather me in," that He gathers and collects all the parts of the soul, etc.,

ע"י ישמח ישראל בעושיו היינו ג' שותפין הנ"ל שבנשמה אב ואם תושב"כ ותשבע"פ והקב"ה הוא אור א"ס ב"ה ממש וזהו ענין השמחה בחג הסוכות דבחי' ישמח ישראל בעושיו.

through this [comes] "Israel shall rejoice in its Makers": that is, the three partners mentioned above that are in the soul: father and mother, the Written Torah and the Oral Torah; and the Holy One, blessed be He, who is the very Infinite Light, blessed be He. And this is the joy on the festival of Sukkos, of the level of "Israel shall rejoice in its Makers."

וברע"מ פ' פנחס (דרל"ח ע"ב) פי' ג"כ ענין בעושיו לשון רבים שהוא ע"ד מ"ש נעשה אדם כו' ומבואר ענין זה במ"א בביאור ע"פ

And in the Raya Mehemna, Parshas Pinchas (238b), be'osav in the plural is also explained: that it is in the manner of what is written, "Let us make man," etc. And this matter is explained elsewhere, in the explanation on

כי המצוה הזאת כו' דנעשה לשון רבים שהוא כלול מכל ההשתלשלות ע"ס ואינו בחינה פרטיות לבד דהיינו ששרשו מבחי' א"ק שהוא אור כללי.

"For this commandment," etc.: that "let us make" is in the plural because he comprises the entire chain of descent (hishtalshelus), the ten Sefiros, and is not one particular level alone; that is, his root is from the level of Adam Kadmon, which is a general light.

ובמק"מ פ' בשלח (דנ"ה ע"א) כתב בשם הרח"ו שהאד' אינו רומז אל בחינה פרטית כמו אל ז"א לבדו או אל מלכות לבדה

And in Mikdash Melech, Parshas Beshalach (55a), he wrote in the name of Rabbi Chaim Vital that Adam does not allude to a particular level, such as to Z'eir Anpin alone or to Malchus alone,

אלא הוא רומז אל ה' פרצופים דוגמת אריך כו' וקרוב זה למ"ש כי בכללות העולמות א"ק הוא בחי' אריך כו'.

but rather it alludes to the five partzufim, like Arich, etc. And this is close to what is written, that in the general scheme of the worlds Adam Kadmon is the level of Arich, etc.

16 וע"י התשובה שהוא בחי' והי' יאספני נמשך להיות ישמח ישראל בעושיו בבחי' אור כללי הנ"ל.

And through teshuvah, which is the level of "and Havayah will gather me in," it is drawn down that there be "Israel shall rejoice in its Makers" at the level of the general light mentioned above.

אמנם הנה בחי' ישמח ישראל בעושיו הו מגיע עד שרש ומקור הנשמות שמבחינת א"ק כתר דכללות

However, the level of "Israel shall rejoice in its Makers" reaches up to the root and source of the souls, which is from the level of Adam Kadmon, the general Keser;

אבל בחי' ישמח הב במעשיו זהו בחי' גילוי פנימית אור א"ס ב"ה שלמעלה מבחי' א"ק

but the level of "Havayah shall rejoice in His works" is the level of the revelation of the inner dimension of the Infinite Light, blessed be He, which is above the level of Adam Kadmon.

שהרי א"ק נק' אדם דבריאה לגבי אור א"ס ומבחי' שמחה וגילוי זה נמשכו הנשמות החדשות שיתגלו לעתיד שהם למעלה משרש נשמת אדה"ר וכמ"ש בביאור ע"פ ואכלתם אכול.

For Adam Kadmon is called "the Adam of Beriah" in relation to the Infinite Light. And from the level of this joy and revelation are drawn the new souls that will be revealed in the future, which are above the root of the soul of Adam, the first man, as written in the explanation on "And you shall eat, eating."

17 והנה ע"י ישמח ישראל בעושיו שיהיה לעתיד יומשך שיהיה גילוי בחי' ישמח ה' במעשיו שהיא השמחה שמלמעלה למטה.

Now, through the "Israel shall rejoice in its Makers" that will be in the future, there will be drawn the revelation of the level of "Havayah shall rejoice in His works," which is the joy from above downward.

ומעין זה יובן ג"כ בענין זמן שמחתנו דסוכות שע"י ישמח ישראל בעושיו שהוא עד שרש ומקור הנשמות שמבחי' מזליה.

And something similar can also be understood regarding "the time of our rejoicing" of Sukkos: that through "Israel shall rejoice in its Makers," which reaches the root and source of the souls, which is from the level of their mazal,

נמשך בחי' ישמח ה' במעשיו שהוא גילוי מבחי' שלמעלה משרש נש"י ומזליהם וכמ"ש סד"ה האזינו השמים גבי והקב"ה השיבם אהיה כטל כו' ע"ש.

the level of "Havayah shall rejoice in His works" is drawn down, which is a revelation from a level above the root of the souls of Israel and their mazal; as written at the end of the discourse beginning "Listen, O heavens," concerning "and the Holy One, blessed be He, answered them, 'I will be like dew,'" etc.; see there.

18 ועפ"ז א"ש הפסוק כל האזרח בישראל ישבו בסוכות דהיינו מה שאני עתיד להזריח בתוך ישראל ובפנימיותם לעתיד לבא עכשיו ישבו בסוכות שמתגלה עליהם בבחינת סוכה ומקיף כו' וכמבואר למעלה.

According to this, the verse "Every citizen in Israel shall dwell in sukkos" is well understood: that is, what I will cause to shine within Israel and in their inwardness in the Time to Come, now "they shall dwell in sukkos," [meaning] that it is revealed upon them in the manner of a sukkah and an encompassing light, etc., as explained above.

והנה מבואר לעיל דבפי' ישמח ה' במעשיו יש ב' בחינות דלפי' הזח"א (דקל"ה ודקי"ט ודקפ"ב) משמע דקאי בתח"ה ובאלף השביעי.

Now, it was explained above that in the meaning of "Havayah shall rejoice in His works" there are two aspects. According to the explanation of Zohar I (135, 119 and 182), it implies that it refers to the Resurrection of the Dead and the seventh millennium,

שאז יתגלו הנשמות החדשות כמ"ש הרמ"ז שם. ולפי' הזח"ג ויקרא (די"ו סע"א) משמע שזהו לאחר אלף השביעי שהוא בחי' חד חרוב ואח"כ יחדש הקב"ה עולמו

when the new souls will be revealed, as the Ramaz wrote there. And according to the explanation of Zohar III, Vayikra (16a, at the end), it implies that this is after the seventh millennium, which is the level of "one [thousand] desolate," and afterward the Holy One, blessed be He, will renew His world;

והוא בחי' השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה וכדמשמע ג"כ בגמרא פי"א דסנהדרין (דצ"ב ע"ב) בענין בהמיר ארץ כו'

and this is the level of "the new heavens and the new earth that I make," as is also implied in the Gemara, chapter 11 of Sanhedrin (92b), on the subject of "when He changes the earth," etc.;

ע"ז נאמר ישמח ה' במעשיו ואפשר לפ"ז פי' במעשיו היינו בחי' השמים החדשים והארץ החדשה שהם בחי' אשר אני עושה דייקא כמ"ש מזה בפ' בראשית וזהו ענין במעשיו כו'.

about this it is said, "Havayah shall rejoice in His works." And perhaps, according to this, "in His works" means the level of the new heavens and the new earth, which are the level of "that I make" specifically, as written about this in Parshas Bereshis; and this is the meaning of "in His works," etc.

והגם דלעיל נת' דבמעשיו היינו בירור שם ב"ן י"ל דב' הפירושים אמת שאחר בירור שם ב"ן שהוא בחי' היום לעשותם נמשך גילוי בחינת אשר אני עושה.

And although it was explained above that "in His works" means the refinement of the Name Ban, one may say that both explanations are true: for after the refinement of the Name Ban, which is the level of "today, to do them," the revelation of the level of "that I make" is drawn down.

דהא בהא תליא. ועיין בזח"א וירא (דקט"ו ע"א) ע"פ ויעש ה' לשרה עשייה איהי לעילא.

For the one depends on the other. And see Zohar I, Vayera (115a), on "And Havayah did for Sarah": "doing is above."

ובחי' אשר אני עושה הוא עוד בחי' גבוה יו תר כנודע מענין אני הוי' דאני

And the level of "that I make" is a still higher level, as is known from the matter of "I am Havayah," for "I" (Ani)

היינו עצמות אור א"ס מקור ושרש שם הוי' כו'. וההפרש בין הגילוי שבזמן התחיה ואלף הז' למה שיהיה אח"כ. כשיחדש הקב"ה עולמו.

is the essence of the Infinite Light, the source and root of the Name Havayah, etc. And the difference between the revelation at the time of the Resurrection and the seventh millennium and what will be afterward, when the Holy One, blessed be He, renews His world,

היינו דמה שמאיר אז באלף הז' רק בבחינת מקיף יומשך אח"כ להיות גילוי בחי' זו בבחי' פנימית ממש ויומשכו מקיפים עליונים יותר. כי כך הוא ענין העליות.

is that what shines then, in the seventh millennium, only as an encompassing light will afterward be drawn down, so that this level is revealed as truly internal, and still higher encompassing lights will be drawn down; for such is the nature of ascents.

והנה הרמ"ז פי' בפ' וירא (דקל"ה) שהנשמות החדשות שיתגלו בעת תח"ה עליהם נאמר ועטרותיהם בראשיהם שהם יהיו בחי' עטרה על נשמות הצדיקים שבאו לעולם.

Now, the Ramaz explained in Parshas Vayera (135) that about the new souls that will be revealed at the time of the Resurrection of the Dead it is said, "with their crowns on their heads": that they will be the level of a crown upon the souls of the righteous who came into the world.

וכ"כ שם בשם הרח"ו. ונודע דעטרה היינו בחי' מקיף. אמנם כשיחדש הקב"ה עולמו אזי מקיפים אלו יומשכו בבחי' פנימית ממש.

And so he wrote there in the name of Rabbi Chaim Vital. And it is known that a crown is the level of an encompassing light. However, when the Holy One, blessed be He, renews His world, then these encompassing lights will be drawn down into the level of the truly internal.

19 והנה עד"ז יובן ג"כ בענין סוכות ושמיני עצרת. דבסוכות השמחה המתגלה מלמעלה למטה בחינת ישמח ה' במעשיו היא בבחינת סוכה ומקיף. ובשמיני עצרת הוא יוצא מבחי' מקיף להיות נקלט ונתפס בבחי' פנימיות נש"י.

Now, in this manner one can also understand the matter of Sukkos and Shemini Atzeres. On Sukkos the joy that is revealed from above downward, the level of "Havayah shall rejoice in His works," is in the manner of a sukkah and an encompassing light; and on Shemini Atzeres it comes forth from the level of an encompassing light to be absorbed and grasped in the inwardness of the souls of Israel.

20 ולכן בחי' זו הוא ביום השמיני עצרת שזהו בחינה שלמעלה משבעה ימי ההקף דהיינו שרומז לבחי' שלמעלה משית אלפי שני דהוי עלמא וחד חרוב שהם כנגד ששת ימי המעשה ויום השבת.

Therefore this level is on "the eighth day, atzeres," which is a level above the seven days of the cycle; that is, it alludes to the level above the "six thousand years that the world exists, and one [thousand] desolate," which correspond to the six days of Creation and the Shabbos day.

אבל בחי' ביום השמיני. רומז לבחי' השמים החדשים והארץ החדשה שיתגלה אחר בחי' וחד חרוב. וכמ"ש בתשו' הרשב"א ח"א סס"י ט'.

But the level of "on the eighth day" alludes to the level of the new heavens and the new earth, which will be revealed after the level of "and one desolate," as written in the Responsa of the Rashba, part 1, end of section 9.

וכעין זה נתבאר ג"כ בד"ה למנצח על השמינית בענין מילה שניתנה בשמיני. שלכן היא למעלה מבחי' שבת כו' ע"ש. עכ"ה:

And something like this was also explained in the discourse beginning "For the conductor, on the sheminis," on the subject of circumcision, which was given on the eighth [day], that therefore it is above the level of Shabbos, etc.; see there. Thus far the gloss.

21 ה והנה כשמתחברים שני השמחות יחד בסוכות ושמיני עצרת אזי לא יהיה מונע ומעכב מגוף ונפש הבהמית המעלימים ומסתירים כו'.

5. Now, when the two joys are joined together on Sukkos and Shemini Atzeres, then there will be no hindrance or obstruction from the body and the animal soul, which hide and conceal, etc.

כי השמחה היא גילוי אלקות המשברת כל עמי הארץ וכך אנו רואים בחוש בגשמיות שכשהאדם שרוי בשמחה בחדות ה' היא מעוזו הוא מרוחק מתאוות גשמיות כו'.

For joy is a revelation of G-dliness, which breaks all "the peoples of the earth." And so we see tangibly, in physical terms, that when a person is steeped in joy, in "the joy of Havayah, which is your strength," he is far from physical desires, etc.

והנה כל השנה נאמר וירא אלקים את האור כי טוב טוב לגנוז (עיין ברבות ס"פ שלח לך ע"פ אור זרוע לצדיק ובפ' תרומה ר"פ ל"ה

Now, throughout the year it is said, "And G-d saw the light, that it was good": good to be hidden away (see Rabbah, end of Parshas Shelach Lecha, on "Light is sown for the righteous," and Parshas Terumah, beginning of chapter 35,

על פסוק זה ועיין בזח"ב ר"פ פקודי דר"ך ע"ב ובפי' הרמ"ז שם ובפ' בלק ד' ר"ד ע"ב ועיין מ"ש בביאור ע"פ וקבל היהודים גבי נעשה ונשמע)

on this verse; and see Zohar II, beginning of Parshas Pekudei, 220b, and the commentary of the Ramaz there, and Parshas Balak, 204b; and see what is written in the explanation on "And the Jews accepted," concerning "We will do and we will hear"),

דהיינו בתורה ומצות שבהם ועל ידם נמשך גילוי אלקות למטה בנפש האדם שרמ"ח מ"ע הם רמ"ח כלים ונק' אברים דמלכא

that is, in Torah and mitzvos, in which and through which a revelation of G-dliness is drawn down below into the soul of man; for the 248 positive commandments are 248 vessels and are called "the limbs of the King,"

שהוא עד"מ כאדם האוחז באחד מאבריו של אדם שעי"ז יכול להמשיך אותו ולהנהיגו ללכ מקום שירצה כך ע"י התורה והמצות ממשיך אור א"ס ב"ה המלובש בתוכם להיות שורה על נפשו.

which is, by way of analogy, like a person who grasps one of the limbs of another person, through which he can draw him and lead him to go wherever he wishes. So too, through Torah and mitzvos one draws the Infinite Light, blessed be He, which is enclothed within them, to rest upon one's soul.

ולכן נק' קורא בתורה שקורא וממשיך כו' כמ"ש במ"א (ועיין בפ' בשלח בד"ה לסוסתי) ותלמוד תורה כנגד כולם כי המצות הם בחינת אברים החיצונים ותורה הוא בחינת אברים הפנימים כו' כמ"ש במ"א.

Therefore one is called "one who reads (korei) in the Torah," for he calls and draws down, etc., as written elsewhere (and see Parshas Beshalach, in the discourse beginning "To my mare"). And "the study of Torah is equal to them all," for the mitzvos are the level of the outer limbs, and Torah is the level of the inner organs, etc., as written elsewhere.

וזהו וישמחו בך ישראל מקדשי שמך כי שמך הוא בחי' מלכותו ית' שהוא בחי' שם לבד שהוא המשכות חיות העולמות

And this is "And Israel, who sanctify Your Name, shall rejoice in You": for "Your Name" is the level of His Malchus, may He be blessed, which is only the level of a name, which is the drawing down of the life-force of the worlds;

אך ישראל הם ממשיכים בחי' קדש העליון ע"י אק"ב להיות השראת אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו המלובש במצותיו שורה ומתגלה למטה (ועמ"ש מענין מקדשי שמך בשה"ש בביאור ע"פ צאינה וראינה ובפ' ויחי בד"ה אוסרי לגפן)

but Israel draw down the level of the supernal holiness through "Who has sanctified us with His commandments," so that the indwelling of the Infinite Light, blessed be He, Himself, in His own glory, which is enclothed in His commandments, rests and is revealed below. (And see what is written on "who sanctify Your Name" in Shir HaShirim, in the explanation on "Go out and see," and in Parshas Vayechi, in the discourse beginning "Binding to the vine.")

וזהו לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה שיהא הקב"ה שהוא קדוש ומובדל כו' בבחי' שכינתיה זו מדת מלכותו ית' ביחוד גמור להיות נעוץ תחלתן בסופן כו'.

And this is "for the sake of the union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah": that the Holy One, blessed be He, who is holy and set apart, etc., be in the level of His Shechinah, which is His attribute of Malchus, may He be blessed, in complete union, so that "their beginning is wedged in their end," etc.

ולכן הם ראוים לכך להיות וישמחו בך שיהיה גילוי השמחה בך בעצמותך למעלה מבחי' שם

Therefore they are worthy of this, to be [in the state of] "and they shall rejoice in You": that there be a revelation of the joy in You, in Your essence, above the level of a name.

כי מאחר שהם הממשיכים אור א"ס למטה לכן להם יאתה להיות שמחים בהגלות נגלות אור א"ס ב"ה.

For since it is they who draw the Infinite Light down below, therefore it befits them to rejoice as the Infinite Light, blessed be He, is openly revealed.

22 וזהו מעלת ישראל דוקא כי וירם קרן לעמו משא"כ המלאכים שואלים איה מקום כבודו כו'.

And this is the distinction of Israel specifically, for "He has raised up the horn of His people," whereas the angels ask, "Where is the place of His glory?" etc.

וזהו הבא לטהר כלומר לטהר ולזכך מדת מלכותו יתי ולהאיר לה בתוספת אורה מאור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו מבחי' קדש העליון ועמ"ש

And this is "One who comes to purify (letaher)": that is, to purify and refine His attribute of Malchus, may He be blessed, and to illuminate it with additional light from the Infinite Light, blessed be He, Himself, in His own glory, from the level of the supernal holiness. And see what is written

סד"ה נאוו לחייך בתורים ע"פ כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות אני ראשון ואני אחרון ומ"ש בד"ה

at the end of the discourse beginning "Your cheeks are lovely with rows [of ornaments]," on "Thus says Havayah, the King of Israel and his Redeemer, Havayah of Hosts: I am the first and I am the last"; and what is written in the discourse beginning

כי אתה נרי בפי' הפסוק ארוממך אלקי המלך והיינו ע"י מצותיו יתי מסייעין לו ר"ל המצות בעצמן מסייעין לו שהם הם הכלים שבהם

"For You are my lamp," on the explanation of the verse "I will exalt You, my G-d the King." And this is through His commandments, may He be blessed: "they assist him" means that the mitzvos themselves assist him, for they are the vessels in which

ועל ידם נמשך אור א"ס ב"ה למטה רק שהמצות צריכות כונה מהאדם העושה אותן שיהיה כוונתו לדבקה בו יתי ברעותא דליבא ורוח

and through which the Infinite Light, blessed be He, is drawn down below; only that the mitzvos require intention from the person who does them, that his intention be to cleave to Him, may He be blessed, with the desire of the heart; and "a spirit

אייתי רוח ואמשיך רוח להיות המשכות אור א"ס ב"ה המלובש במצותיו בגילוי למטה (ונקרא בחי' זו לטהר עם היות שהוא המשכת בחי' קדש העליון כנ"ל.

brings a spirit and draws down a spirit," so that the drawing down of the Infinite Light, blessed be He, which is enclothed in His commandments, be in revelation below. (And this level is called "to purify," even though it is the drawing down of the level of the supernal holiness, as above.

אך כי לפי שבחי' מל' היא מקור דבי"ע אשר שם הוא בחי' עה"ד טו"ר טהור וטמא בחינת כרחל לפני גוזזיה נאלמה וע"י המשכה זו מבחי' קדש העליון נעשה ג"כ טהרה מסטרא דמסאבו שלא יהיה יניקת החיצונים כו' ע"כ נק' לטהר)

But since the level of Malchus is the source of [the worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah, where there is the level of the Tree of Knowledge of good and evil, pure and impure, the level of "like a ewe (rachel) that is mute before her shearers," and through this drawing down from the level of the supernal holiness there also comes about purification from the side of impurity, so that there be no nurture for the external forces, etc., therefore it is called "to purify.")

(ועמ"ש בביאור המאמר פ' תזריע זח"ג ע"פ ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא ע"ש בפי' מענין טהור ועמ"ש ע"פ זאת חקת התורה בענין מי יתן טהור מטמא)

(And see what is written in the explanation of the maamar of the Zohar III, Parshas Tazria, on "And if a man's hair falls out, he is bald; he is pure"; see there, in the explanation of the matter of "pure"; and see what is written on "This is the statute of the Torah," on the subject of "Who can bring a pure thing out of an impure one?")

ועד"ז ג"כ המשכת יג"מ הרחמים נק' וזרקתי עליכם מים טהורים ועיין בזהר ח"ג (מ"ט א')

And in this manner too, the drawing down of the Thirteen Attributes of Mercy is called "And I will sprinkle pure water upon you." And see Zohar III (49a),

שהם מבחי' טלא דבדולחא שהוא גבורה דע"י המלובשת במו"ס וע"ש במק"מ בשם נ"ב מהרח"ו פי' המשכה מיסוד דא"א כו'

that they are from the level of "the crystalline dew" (tala di'vedolcha), which is the Gevurah of Atik Yomin that is enclothed in the Mocha Stima'ah (the hidden brain); and see there in Mikdash Melech, in the name of a gloss of Rabbi Chaim Vital, that it means a drawing down from the Yesod of Arich Anpin, etc.

ונק' מים טהורים לפי שבהם ועל ידם נמשך הטהרה כדכתיב מי יתן טהור מטמא כו'

And they are called "pure water" because in them and through them purity is drawn down, as it is written, "Who can bring a pure thing out of an impure one?" etc.

וגם תטהרו דגבי יום הכפורים פי' הרמ"ז ס"פ אחרי שהוא גימטריא כת"ר. הרי שהמשכה עליונה זו נק' ג"כ לשון טהרה.

And also "you shall be purified (titharu)," which is said concerning Yom Kippur, the Ramaz explained at the end of Parshas Acharei, is numerically equal to Keser. Thus this supernal drawing down is also termed "purity."

והיינו מטעם הנ"ל. ועי' בזח" (דק"ב א' ח"ב דס"ט ב' ח"ג מ"ח ב') ועוי"ל ע"ד מ"ש הרמ"ז בפ' קדושים (בדף פ' סע"ב)

And that is for the reason stated above. And see the Zohar (102a; Part II, 69b; Part III, 48b). And one may further say [this] in the manner of what the Ramaz wrote in Parshas Kedoshim (page 80b, at the end),

בפי' יראת ה' טהורה שהיא בחי' גבורה דעתיק המלובשת במו"ס וע"ש בזהר קדושה אתקרי כו' ועד"ז

on the meaning of "The fear of Havayah is pure," that it is the level of the Gevurah of Atik, enclothed in the Mocha Stima'ah; and see there in the Zohar, "it is called holiness," etc. And in this manner

נמצא עוד בזח"א (קפ"ד ב') גבי נט"י כיון דאתקדש אקרי טהור כו' ובח"ג (דמ"ב א')

it is found further in Zohar I (184b), concerning the washing of the hands: "once it has been sanctified, it is called pure," etc.; and in Part III (42a):

כיון דאתדכאן מתקדשן כו' ע"ש. ולפמ"ש בפרדס בעה"כ ערך טהרה כי הטהרה היא העיקר בסוד הגבורה.

"once they are purified, they are sanctified," etc.; see there. And according to what is written in Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry "Purity," purity is principally in the mystery of Gevurah.

אך אין זה בגבורה סתם דאצי' כ"א המשכת גבורה דעתיק כנ"ל מקור הטהרה והקדש עליון וזהו ג"כ ענין תטהרו כו'

But this is not in the ordinary Gevurah of Atzilus, but rather the drawing down of the Gevurah of Atik, as above, the source of purity and of the supernal holiness; and this is also the meaning of "you shall be purified," etc.

ולפי שהמל' שרשה מבחי' גבורה ותכלית עלייתה לקבל מבחי' גבורה דעתיק שהם גבורות הממותקות בתכלית וזהו ג"כ ענין כמעלת הזהב על הכסף

And since Malchus is rooted in the level of Gevurah, and the ultimate goal of its ascent is to receive from the level of the Gevurah of Atik, which are the Gevuros that are utterly sweetened; and this is also the matter of "like the superiority of gold over silver";

וגם גבי זהב נאמר בתורה בכ"מ זהב טהור כמ"ש מנרת זהב טהור ובציץ כתיב ועשית ציץ זהב טהור כו' קדש להוי'.

and also concerning gold, the Torah says in many places "pure gold," as it is written, "a menorah of pure gold," and concerning the tzitz it is written, "And you shall make a tzitz of pure gold," etc., "Holy to Havayah."

23 ועוי"ל בענין הבא לטהר דהיינו ע"ד מ"ש וכעצם השמים לטהר ועמ"ש בזה בפ' משפטים שהוא בירור שם ב"ן עד שיוכלל ויתעלה בטהירו עילאה.

And one may further say, regarding "One who comes to purify (letaher)," that it is in the manner of what is written, "and like the essence of the heavens for purity (latohar)"; and see what is written on this in Parshas Mishpatim, that it is the refinement of the Name Ban until it is included and elevated into the supernal purity (tehiru ila'ah).

ועד"ז יובן פי' הבא לטהר ולזכך מדת מלכותו ית' שיהיה בבחי' נעוץ סופן בתחלתן דהיינו בבחי' טהירו עילאה שממל' דא"ס והיינו להיות אני ראשון ואני אחרון בשוה כמ"ש במ"א.

And in this manner one can understand the meaning of "One who comes to purify" and to refine His attribute of Malchus, may He be blessed: that it be in the state of "their end is wedged in their beginning," that is, in the level of the supernal purity, which is from the Malchus of the Infinite One (Ein Sof); and that is, that "I am the first and I am the last" be equal, as written elsewhere.

24 וגם כי בהנשמה שייך ג"כ בחי' זו כי הנה ידוע מאמר נשמה שנתת בי טהורה היא ששרש נש"י מבחי' טהירו עילאה ועמ"ש מזה בביאור ע"פ אם בחקתי תלכו.

And moreover, this level applies to the soul as well. For the saying is known, "The soul that You have placed within me, it is pure": that the root of the souls of Israel is from the level of the supernal purity. And see what is written on this in the explanation on "If you walk in My statutes."

אלא שמשם ירדה פלאים על ידי בראתה יצרתה כו' ועבודת האדם להיות בבחי' תשובה והרוח תשוב כו'

But from there it descended wondrously, through "You created it, You formed it," etc. And the service of man is to be in a state of teshuvah (return), [as in] "and the spirit shall return," etc.,

כמו שהיתה הנשמה בשרשה בב חינת טהירו עילאה וזהו פי' הבא לטהר ועי"ז ממשיך כמ"כ במקור נש"י שהיא מדת מלכותו ית'.

as the soul was in its root, in the level of the supernal purity. And this is the meaning of "One who comes to purify"; and through this one likewise draws [this] into the source of the souls of Israel, which is His attribute of Malchus, may He be blessed.

וגם י"ל בפי' לטהר ע"ד מ"ש (באיוב סי' ל"ז כ"א) ורוח עברה ותטהרם דהיינו העננים המחשיכים ומסתירים על גילוי אלקותו ית' שהוא בחי' שמש הוי' כו'

One may also say, on the meaning of "to purify," [that it is] in the manner of what is written (in Job, chapter 37, [verse] 21), "and a wind passes and clears them (vatetaharem)": that is, the clouds that darken and hide the revelation of His G-dliness, may He be blessed, which is the level of "a sun is Havayah," etc.;

ולטהר אותם הוא על ידי המשכה מבחי' עליונה כענין ועובר על פשע ועד"ז הוא ענין ורוח עברה ותטהרם כמ"ש באד"ר (דקל"ג ע"א)

and to clear them away is through a drawing down from a higher level, like the matter of "and passes over transgression"; and in this manner is the matter of "and a wind passes and clears them," as written in the Idra Rabba (133a);

והוא המשכה מא"א ועוי"ל בפי' הבא לטהר דהנה טיהרא הוא תרגום של צהרים שענינו הוא עת אור היום חזק ובזח"ג (דקכ"ט א') בפלגותא דשערי אזיל חד ארחא כו'

and it is a drawing down from Arich Anpin. And one may further say, on the meaning of "One who comes to purify": tihara is the Aramaic translation of tzohorayim (noon), which means the time when the daylight is strong. And in Zohar III (129a): "In the parting of the hair goes one path," etc.;

ה"ד ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום ובביאור האדרא שם שבחי' אורח הנ"ל דא"א שבפלגותא דשערי נמשל לחצי היום שאז אור היום בתוקפו. ואד"ז הוא ענין צהרים שהוא ג"כ כשאור היום חזק.

as it is written, "But the path of the righteous is like the gleaming light, shining ever brighter until the day is established." And in the explanation of the Idra there, [it is explained] that the level of the path mentioned above, of Arich Anpin, in the parting of the hair, is likened to midday, when the daylight is at its full strength. And in this manner is the matter of noon, which is also when the daylight is strong.

והנה המל' נקרא נר כנודע ולכן אור הנר יפה בלילה דוקא משא"כ ביום שרגא בטיהרא מאי אהני וכמ"ש בזח"א ויחי (דרל"ב סע"א)

Now, Malchus is called a lamp, as is known; therefore the light of a lamp is beautiful specifically at night, whereas by day, "a lamp at noon (tihara), what use is it?" And as written in Zohar I, Vayechi (232a, at the end):

שרגא דדליק אתחזי בליליא ביממא אסתתרת ופי' הבא לטהר היינו לזכך ולהאיר מדת מלכותו ית' שתהיה במדרגת טהירו עילאה שהוא בחי' נכון היום

"A lamp that is lit is seen at night; by day it is hidden." And the meaning of "One who comes to purify (letaher)" is to refine and illuminate His attribute of Malchus, may He be blessed, so that it be at the degree of the supernal purity, which is the level of "the day established,"

והיינו ע"י שממשיך יחוד קוב"ה ושכינתיה ועד"ז נאמר לעתיד והיה אור הלבנה כאור החמה כו'

and that is by drawing down the union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah. And in this manner it is said of the Time to Come, "And the light of the moon shall be like the light of the sun," etc.

וז"ש (בישעיה סי' נ"ח) וזרח בחשך אורך ואפלתך כצהרים והיינו על ידי קיום הצדקה כמש"ש:

And this is what is said (in Isaiah, chapter 58), "Then your light shall shine in the darkness, and your gloom shall be like noon"; and that is through the fulfillment of [the mitzvah of] charity, as it is written there.

25 ו וזהו הויי לי כו' פי' ה' לי שנמשך אור א"ס ב"ה על נפשו והיינו ע"י עוזרי שהם הם המצות.

6. And this is "Havayah is for me," etc. The meaning of "Havayah is for me" is that the Infinite Light, blessed be He, is drawn down upon one's soul; and that is through "my helpers," which are the mitzvos.

(ועמ"ש על פסוק זה בזהר ח"ג דקל"ט ע"ב. ח"ב דצ"ה ע"א) [ולבאר הענין איך המצות הם עוזרי

(And see what is written on this verse in the Zohar, Part III, 139b; Part II, 95a.) [And to explain the matter, how the mitzvos are "my helpers":

הנה פי' וענין עזר מבואר בזהר ע"פ אעשה לו עזר שהוא להיות זו"נ פב"פ כמ"ש בזהר בראשית (דל"ה ע"א) אבל סמך דא עזר.

the meaning and matter of "help" (ezer) is explained in the Zohar on "I will make him a helper": that it is so that Z'eir Anpin and Nukva be face to face, as written in the Zohar, Bereshis (35a): "But support: this is help.

ודא עזר דלעילא דאתהדר לעילא אנפין באנפין כו' סמוכים לעד לעולם כו' ע"ש ובזח"ג (דף מ"ד ע"ב ודפ"ג ע"ב ודי"ה סע"א).

And this is help from above, that turns above, face to face," etc., "supported forever and ever," etc.; see there. And [see] Zohar III (44b, 83b, and 5a at the end).

והנה ע"י יחוד עליון זה נעשה בחי' עזר גם למעלה ביחודא עילאה והוא ע"י העלאת מ"ן מיחו"ת דבי"ע זע"ז דייקא נמשך גילוי אור א"ס בז"א ועיין בזהר ויקרא (ד' ז' ע"ב) ואימתי יתקרי אחד כו'.

Now, through this higher union there comes about the level of "help" above as well, in the higher unity (yichuda ila'ah); and this is through the raising of mayin nukvin (feminine waters) from the lower unity (yichuda tata'ah) of Beriah, Yetzirah and Asiyah; and through this specifically, the revelation of the Infinite Light is drawn into Z'eir Anpin. And see the Zohar, Vayikra (7b): "And when is He called One?" etc.

ובפרדס בשער כ"ז שער האותיות פרק י"ח באות סמ"ך פי' ענין סמוכים כי תפארת נסמך במלכות ומלכות נסמך בתפארת.

And in Pardes, in Sha'ar 27, Sha'ar HaOtiyos, chapter 18, on the letter samech, the matter of "supported" (semuchim) is explained: that Tiferes is supported by Malchus, and Malchus is supported by Tiferes.

והנה ביאור ענין זה דהחזרת פנים בפנים בנש"י למטה מבואר בד"ה כי ההרים ימושו.

Now, the explanation of this matter, the turning to face to face in the souls of Israel below, is given in the discourse beginning "For the mountains may depart."

דהיינו כאשר נפשות ישראל בטבעם נמשכים לעבודת ה' לאהבה אותו ולדבקה בו מרצונם וחפצם האמיתי שזה עיקר וחיות הנפש כו' משא"כ כשהם בבחינת פנו אלי עורף כו'.

That is, when the souls of Israel by their nature are drawn to the service of G-d, to love Him and to cleave to Him out of their true will and desire, which is the essence and life of the soul, etc.; which is not so when they are in the state of "they have turned their back to Me," etc.

26 והנה להיות החזרת פב"פ הוא ע"י קיום המצות שהם ממשיכים גילוי רצון העליון עוי"ז נמשך ג"כ הרצון בנפש לאהבה את ה' ברצון וחפץ אמיתיכו' וזהו ענין ומשביע לכל חי רצון כו' יעו"ש.

Now, since the turning to face to face is through the fulfillment of the mitzvos, which draw down the revelation of the supernal will, through this there is also drawn into the soul the will to love G-d with true will and desire, etc. And this is the matter of "and satisfies every living thing [with] will," etc.; see there.

27 וכמ"כ נתבאר ענין זה בד"ה והיה מספר בנ"י גבי פקדת הארץ ותשוקקיה ובד"ה וידבר משה אל ראשי המטות גבי פי' וענין קדושה כו'

And likewise this matter was explained in the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be," concerning "You have remembered the earth and made it long [for You]," and in the discourse beginning "And Moshe spoke to the heads of the tribes," concerning the meaning and matter of holiness, etc.,

שהיא בחי' אהבה רבה הנמשך ומתגלה בנפש ע"י אשר קדשנו במצותיו שהוא המשכת רצון העליון הסוכ"ע כו' ע"ש.

which is the level of great love (ahavah rabbah) that is drawn down and revealed in the soul through "Who has sanctified us with His commandments," which is the drawing down of the supernal will that encompasses all worlds (sovev kol almin), etc.; see there.

ובביאור ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו בסופו ולכן נק' המצות עוזרי שהם הגורמים העזר להיות סמוכים בבחי' פב"פ וזהו ישלח עזרך מקדש היינו ע"י אשר קדשנו במצותיו כו'

And [see] in the explanation on "After Havayah your G-d you shall walk," at its end. And therefore the mitzvos are called "my helpers," for they are what cause the help, so that [the union] be "supported" in the level of face to face. And this is "May He send your help from the Sanctuary (kodesh)": that is, through "Who has sanctified us with His commandments," etc.

וזהו ג"כ מ"ש מאין יבא עזרי ופי' בזהר פ' יתרו (דפ"ג ריש ע"א) דפי' מאין היינו מבחי' ע"י כו']:

And this is also what is written, "From where (me'ayin) will my help come?" And it is explained in the Zohar, Parshas Yisro (83a, at the beginning), that me'ayin means from the level of Atik Yomin, etc.]

28 ואני אראה בשונאי. פי' ואני אראה שיהיה בבחי' גילוי הוא ע"י שונאי דוקא דהיינו ע"י אתהפכא חשוכא לנהורא ולמען דעת כל עמי הארץ כו'

"And I shall look upon my enemies": the meaning of "and I shall see" is that it will be in a state of revelation, and this is through "my enemies" specifically, that is, through the transformation of darkness into light, and "so that all the peoples of the earth may know," etc.,

שאז נעשה בחי' ראי' [וכמ"ש במ"א ממשל כח הראיה שמלובש דוקא בשחור שבעין דהיינו ענין אתהפכא חשוכא לנהורא בירור שם ב"ן שם דוקא מתגלה בחי' הראיה ע' מזה בביאור ע"פ כנשר יעיר כו']

for then there comes about the level of sight. [As written elsewhere, from the analogy of the power of sight, which is enclothed specifically in the black of the eye: that is, the matter of the transformation of darkness into light, the refinement of the Name Ban; there specifically the level of sight is revealed. See on this in the explanation on "As an eagle rouses [its nest]," etc.]

וגילוי השמחה ע"י ביטול כל מונע ומעכב מקליפות וסט"א כמ"ש ובאבוד רשעים רנה (ועמ"ש מזה בפ' ויצא בד"ה ושבתי בשלום וע' בזח"א פ' נח דס"א ב' ובפי' הרמ"ז שם ובפ' חיי שרה דקכ"א ב')

And the revelation of joy is through the nullification of every hindrance and obstruction from the kelipos and the sitra achra, as it is written, "And when the wicked perish there is song." (And see what is written on this in Parshas Vayetzei, in the discourse beginning "And I will return in peace"; and see Zohar I, Parshas Noach, 61b, and the commentary of the Ramaz there, and Parshas Chayei Sarah, 121b.)

והשמחה שהיא מביטול הסט"א היא שמחה גדולה ביתר שאת משמחת נפש הצדיקים בה' כו' כמשל היוצא מן השביה כו'. וע"ז אמרו במקום שבע"ת כו' כי יתרון האור הוא הבא מן החושך כו'

And the joy that comes from the nullification of the sitra achra is a great joy, with "greater exaltation" than the joy of the soul of the righteous in G-d, etc., like the analogy of one who goes out of captivity, etc. And about this they said, "In the place where penitents (ba'alei teshuvah) stand," etc., for "the advantage of light is that which comes from darkness," etc.

(ואפשר לומר שזהו ע"ד מ"ש בפ' בראשית ע"פ אעשה לו עזר כנגדו שהעזר נמשך מבחי' כנגדו וזהו גדול יותר מבחי' בעוזרי דמעשה המצות כי בחי' תשובה גבוה יותר שהוא בחי' מאדך.

(And one may say that this is in the manner of what is written in Parshas Bereshis on "I will make him a helper against him (kenegdo)": that the help is drawn from the level of "against him," and this is greater than the level of "among my helpers," the performance of the mitzvos; for the level of teshuvah is higher, being the level of "with all your might (me'odecha)."

וכמ"ש במ"א בענין הראיני את מראיך כו' ועמ"ש בפ' מקץ בד"ה ת"ר נר חנוכה בענין אספה"מ שהיא בחינת מעשה המצות וענין אספשא"מ כו' והיא בחי' העזר הנמשך מבחי' כנגדו דייקא.

And as written elsewhere on "Show me your appearance," etc. And see what is written in Parshas Miketz, in the discourse beginning "Our Rabbis taught: the Chanukah lamp," on the matter of the luminous speculum (aspaklaria hame'irah), which is the level of the performance of the mitzvos, and the matter of the non-luminous speculum (aspaklaria she'einah me'irah), etc.; and this is the level of the help that is drawn from the level of "against him" specifically.

וזהו ואני אראה בשונאי דייקא וכמ"ש בד"ה אוסרי לגפן בענין סותה כו' וגם י"ל כי ישלח עזרך מקדש

And this is "And I shall look upon my enemies" specifically; and as written in the discourse beginning "Binding to the vine," on the matter of "his garment" (suso), etc. And one may also say that [in] "May He send your help from the Sanctuary (kodesh)":

הנה קדש הוא ח"ע דאורייתא מחכמה נפקת זהו העזר הנמשך על ידי מעשה המצות שהם בחינת רצון העליון המלובש בח"ע כו' אבל מאין יבא עזרי היינו מבחינת רצון העליון מה שלמעלה מהחכמה כמ"ש והחכמה מאין תמצא

kodesh is the supernal Chochmah, [for] "the Torah comes forth from Chochmah"; this is the help drawn through the performance of the mitzvos, which are the level of the supernal will enclothed in the supernal Chochmah, etc. But "From where (me'ayin) will my help come?" is from the level of the supernal will that is above Chochmah, as it is written, "And Chochmah, from where (me'ayin) is it found?"

וזהו הנמשך ע"י תשובה כו' ולכן נאמר ע"ז אשא עיני כו' בחי' ואני אראה כו' וז"ש ג"כ מעם ה' עושה שמים וארץ דאיתא בפרדס בעה"כ ערך סייעתא דשמיא

And this is what is drawn through teshuvah, etc. Therefore it is said about this, "I lift up my eyes," etc., the level of "And I shall see," etc. And this is also what is said, "from Havayah, Maker of heaven and earth": for it is found in Pardes, in Erchei HaKinuyim, the entry "Heavenly assistance" (siyata di'shemaya),

שהוא הסיוע ששרש המשכתו מהמדות עליונות והחכמה משא"כ בחי' מאין יבא עזרי זהו מבחינת שלמעלה מבחי' שמים וזהו עושה שמים וארץ כו' וע' מ"ש ע"פ כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי.

that it is the assistance whose drawing down is rooted in the supernal attributes and in Chochmah; whereas the level of "From where will my help come?" is from a level that is above the level of "heaven," and this is "Maker of heaven and earth," etc. And see what is written on "For You are my lamp, Havayah, and Havayah illuminates my darkness,"

דזהו כענין הנ"ל דכי אתה נרי הוי' זהו כענין הוי' לי בעוזרי ומ"ש והוי' יגיה חשכי זהו כענין מאין יבוא עזרי ועוי"ל בזה לפמש"ל דבחי' העזר הוא להיות כנס"י עם הקב"ה פנים בפנים ומבואר בזח"ג ס"פ אחרי)

that this is like the matter above: "For You are my lamp, Havayah" is like the matter of "Havayah is for me among my helpers," and what is said, "and Havayah illuminates my darkness," is like the matter of "From where will my help come?" And one may further say about this, according to what was written above, that the level of help is for the Congregation of Israel to be with the Holy One, blessed be He, face to face; and it is explained in Zohar III, end of Parshas Acharei

(ד' ע"ז ע"ב) דחיבור ויחוד בחי' ו"ה הוא ע"י בחי' חסד אבל חבור ויחוד י"ה לא תליא חיבורא דילהון בחסד

(77b), that the joining and union of the level of vav and hei is through the level of Chesed, but the joining and union of yud and hei: "their joining does not depend on Chesed,

אלא במזלא תליא כו' ועמ"ש בענין ב' יחודים אלו ע"פ אלה פקודי המשכן משכן העדות.

but it depends on the mazal," etc. And see what is written on the matter of these two unions on "These are the accounts of the Mishkan, the Mishkan of Testimony.")

29 וזהו עצמו ענין ב' בחי' עזר הנ"ל כי הוי' לי בעוזרי זהו ענין סייעתא דשמיא שההמשכה מבחי' חסד עליון להיות פב"פ ע"ד יחוד ו"ה אכן

And this itself is the matter of the two levels of help mentioned above: for "Havayah is for me among my helpers" is the matter of heavenly assistance, where the drawing down is from the level of supernal Chesed, so as to be face to face, in the manner of the union of vav and hei. However,

מאין יבא עזרי זהו בחי' מזלא מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות להיות נמשך משם ג"כ בבחי' ו"ה והיינו כמו בשבת שאז עולים זו"נ במקום או"א ממש.

"From where will my help come?" is the level of the mazal, which is above the order of the chain of descent (hishtalshelus), so that from there, too, it be drawn into the level of vav and hei; and this is as on Shabbos, when Z'eir Anpin and Nukva ascend to the actual place of Abba and Imma,

30 ומקבלים גם כן מבחי' מזלא כו' ועד"ז נאמר לעתיד ביום ההוא יהיה שגם ו"ה יהיו בבחי' ומדרגת י"ה.

and they also receive from the level of the mazal, etc. And in this manner it is said of the Future, "On that day it shall be," that vav and hei too will be at the level and degree of yud and hei.

ועיין בפע"ח שער הק"ש ס"פ כ"ז בכוונת עזרת אבותינו וז"ל עזרת הוא סוד הורדת היכל ק"ק למטה בהיכל הרצון

And see Pri Etz Chaim, Sha'ar Krias Shema, end of chapter 27, on the intention of "The help of our fathers"; and these are his words: "Ezras ('The help of') is the mystery of the lowering of the chamber of the Holy of Holies below, into the chamber of Will,

והוא נקרא עזרת אבותינו ושם אנו אומרים ג"כ ד' פעמים אמת כי שם גנוזים ד' ראשונות דז"א עכ"ל:

and it is called 'the help of our fathers'; and there we also say 'true' four times, for there the first four [Sefiros] of Z'eir Anpin are hidden." End of quote.

31 קיצור מהדרוש ע"פ הויי לי בעוזרי

A summary of the discourse on "Havayah is for me among my helpers"

32 נודע כי הקב"ה ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין. ממלא כל עלמין הוא מבחי' מלכותך מלכות כל עולמים בחי' שם ואור וא"ס ב"ה עצמו קדוש ומובדל וזהו בחי' סובב כל עלמין.

It is known that the Holy One, blessed be He, fills all worlds (memalei kol almin) and encompasses all worlds (sovev kol almin). "Filling all worlds" is from the level of "Your kingdom is a kingdom of all worlds," the level of a name and a light; and the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself is holy and set apart, and this is the level of "encompassing all worlds."

ולכן ואהבת את הוי' שיהיה גילוי סובב כל עלמין שיהיה נתפס בכל לבבך עמ"ש בד"ה ואתחנן. וזהו נקרא יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה:

Therefore "And you shall love Havayah": that there be a revelation of "encompassing all worlds," so that it be grasped "with all your heart"; see what is written in the discourse [in Parshas] Vaeschanan. And this is called the union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah.

33 (ב) ועכשיו נקרא כנסת ישראל עקרה שפולטת ההשפעה. והיינו מחמת הגוף ונפש הבהמית ולכן צ"ל למען דעת כל עמי הארץ:(ג) והיינו ביום השמיני עצרת לשון קליטה ע"י

(2) And now the Congregation of Israel is called barren, [a woman] who expels the flow. And that is because of the body and the animal soul; therefore there must be "so that all the peoples of the earth may know." (3) And that is [what happens] "on the eighth day, atzeres," which denotes absorption; through

כי ביום השמיני בחי' בינה אם הבנים שמחה שמתחבר הבחי' והמדרגה העליונה דלא זוד מחבבה עד שקראה אמי ומאיר בבחי' ומדרגת שקראה בתי

[the fact] that the eighth day is the level of Binah, "the mother of the children [is] joyful," in which the higher level and degree of "He did not cease cherishing her until He called her 'my mother'" is joined and shines in the level and degree of "He called her 'my daughter,'"

שהיא בחי' הנשמה המתלבשת בגוף עמ"ש בד"ה שיר השירים בענין ב' בחי' כלה ומשם נמשך הכח להיות קליטה.

which is the level of the soul enclothed in the body (see what is written in the discourse beginning "The Song of Songs," on the matter of the two levels of "bride"); and from there the power is drawn for there to be absorption.

34 והיינו כי ענין השמחה הוא גילוי ההעלם ולכן מועדים לשמחה והיינו ע"י כי בנהר היוצא מעדן יעברו בכל רגל מהשלשה רגלים

And that is because joy is the revelation of what is hidden; therefore [the festivals are] "seasons for rejoicing." And that is because "they pass through the river" that goes forth from Eden on each foot-festival of the three pilgrim festivals;

ולכן שם נשמחה בו משא"כ בכל השנה הוא שלח תשלח את האם לפי שהיא עלמא דאתכסיא ובסוכות זמן שמחתנו ב' שמחות ישמח ה' במעשיו וישמח ישראל בעושיו ובסוכות הוא בבחי' מקיף ובשמע"צ מאיר בבחי' פנימי:(ד)

therefore "there we rejoiced in Him." Whereas all the year it is "You shall surely send away the mother," because she is the hidden world. And on Sukkos, "the time of our rejoicing," [there are] two joys, "Havayah shall rejoice in His works" and "Israel shall rejoice in its Maker"; and on Sukkos it is in the manner of an encompassing light, and on Shemini Atzeres it shines in an internal manner. (4)

ועיקר פי' ישמח ה' במעשיו קאי על לעתיד לבא שלכן אז יאמרו ליצחק שהוא לשון צחוק

And the main meaning of "Havayah shall rejoice in His works" refers to the Time to Come; therefore they will then say to Yitzchak, which denotes laughter,

כי אתה אבינו התגלות פנימית אבא שהוא פנימית עתיק. ומגילוי זה יומשכו נשמות חדשות וכ"ז נמשך ע"י במעשיו בירור העשייה אף עשיתיו.

"For you are our father": the revelation of the inner dimension of Abba, which is the inner dimension of Atik. And from this revelation new souls will be drawn down. And all this is drawn down through "in His works," the refinement of Asiyah, "I have also made it."

35 וזהו השמחה המתגלה מלמעלה למטה בבחינת לא זו מחבבה עד שקראה אמי. והשמחה שמלמטה למעלה ישמח ישראל בעושיו פי' בעושיו היינו במקור ושורש הנשמות ששרשה מבחי' ומדרגות עליונות דבחי' כח"ב

And this is the joy that is revealed from above downward, in the manner of "He did not cease cherishing her until He called her 'my mother.'" And the joy from below upward is "Israel shall rejoice in its Makers": "its Makers" means the source and root of the souls, whose root is from the higher levels and degrees of the level of Keser, Chochmah and Binah,

וזהו נעשה אדם ועי"ז נמשך שישמח ה' במעשיו שהוא גילוי מלמעלה משורש ומקור הנשמות ומתחברין ב' השמחות

and this is "Let us make man." And through this it is drawn down that "Havayah shall rejoice in His works," which is a revelation from above the root and source of the souls; and the two joys are joined.

לכן אז ימלא שחוק פינו שחוק הוא בחשבון ב' פעמים אור ובחשבון מקור חיים ובחשבון אור אין סוף כמ"ש במ"א.

Therefore "then our mouth will be filled with laughter (s'chok)": s'chok is numerically [equal to] twice or (light), and numerically [equal to] mekor chaim (the source of life), and numerically [equal to] Or Ein Sof, as written elsewhere.

וכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות שבסוכות זמן שמחתנו מאיר הארה משני בחי' שמחה הנ"ל ובפרט בשמע"צ. ועי"ז נמשך הכח שלא יסתירו הגוף ונה"מ מהיו' בחי' קליטה:

And it is written, "Every citizen in Israel shall dwell in sukkos": for on Sukkos, "the time of our rejoicing," there shines an illumination from both levels of joy mentioned above, and especially on Shemini Atzeres. And through this the power is drawn that the body and the animal soul should not conceal, so that there be the level of absorption.

36 (ה) וכ"ז נמשך ומתגלה בסוכות ושמע"צ ע"י העבודה בכל השנה. האור כיכ טוב לגנוז בתורה ומצות רמ"ח פקודין דאינון רמ"ח אברים דמלכא

(5) And all this is drawn down and revealed on Sukkos and Shemini Atzeres through the service throughout the year: the light [of which it is said] "that it was good," [good] to be hidden away in Torah and mitzvos, the 248 commandments, which are the 248 limbs of the King.

ולכן ע"י וישמחו בך ישראל מקדשי שמך וזהו הבא לטהר לזכך מדת מלכות מסייעין לו המצות ופי' לטהר שלא יהיה יניקת החיצונים היכלות הקליפות שהן שרש היצה"ר

Therefore, through this, "And Israel, who sanctify Your Name, shall rejoice in You." And this is "One who comes to purify," to refine the attribute of Malchus: "they assist him"—the mitzvos. And the meaning of "to purify" is that there be no nurture for the external forces, the chambers of the kelipos, which are the root of the evil inclination.

וזהו מי יתן טהור מטמא לפני הוי' תטהרו יראת ה' טהורה. ועמ"ש ע"פ ועשית ציץ זהב טהור:

And this is "Who can bring a pure thing out of an impure one?", "Before Havayah you shall be purified," "The fear of Havayah is pure." And see what is written on "And you shall make a tzitz of pure gold."

37 (ו) וזהו הוי' לי להיות נקלט שם הוי' בתוכיות ופנימית הלב הוא בעוזרי שהם המצות.

(6) And this is "Havayah is for me": that the Name Havayah be absorbed in the inwardness and innermost core of the heart; this is through "my helpers," which are the mitzvos.

ועזר זהו ענין סמוכים לעד בחינת פב"פ בחי' לך אמר לבי בקשו פני הוא ע"י את פניך הוי' אבקש דהיינו ע"י המצות בד"ה כי תצא כו' ונתנו ה' אלקיך כו'.

And "help" is the matter of "supported forever," the level of face to face, the level of "To You my heart has said, 'Seek My face'"; it is through "Your face, Havayah, I will seek," that is, through the mitzvos (in the discourse beginning "When you go out," etc., "and Havayah your G-d will deliver him," etc.).

ואני אראה הוא ע"י בשונאי דהיינו היצה"ר כשנעשה בחי' אתהפכא מחשוכא לנהורא וזהו העזר הנמשך מבחינת כנגדו.

And "I shall see" is through "my enemies," that is, the evil inclination, when it becomes the level of the transformation from darkness to light; and this is the help that is drawn from the level of "against him."

וזהו ישלח עזרך מקדש דהיינו ע"י אשר קדשנו במצותיו. ובחי' מאין יבא עזרי והיינו ע"י התשובה עמ"ש בד"ה האזינו השמים:

And this is "May He send your help from the Sanctuary": that is, through "Who has sanctified us with His commandments." And the level of "From where will my help come?" is through teshuvah; see what is written in the discourse beginning "Listen, O heavens."

LIKKUTEI TORAH · SHEMINI ATZERES · MAAMAR 6

טוב לחסות בה' מבטוח באדם

It is better to take refuge in G-d than to trust in man

◇

1 טוב לחסות בה' מבטוח באדם. להבין מהו טוב דמשמע שגם באדם רשאי לבטוח אלא שיותר יטוב לבטוח בה' והלא כתיב אל תבטחו בנדיבים בבן אדם כו'.

"It is better to take refuge in G-d than to trust in man." We need to understand what "better" means, for it implies that one is also permitted to trust in man, only that it is better to trust in G-d. But is it not written, "Do not trust in nobles, in a son of man," etc.?

וגם להבין דגבי הקב"ה כתיב לחסות וגבי אדם מבטוח. אך הענין דבאדם כתיב בקמץ תחת הבית במקום ה"א הידוע כלומר באדם הידוע הוא בחי' אדם העליון כמ"ש

And [we] also [need] to understand why regarding the Holy One, blessed be He, it is written "to take refuge" (lachasos), while regarding man [it is written] "than to trust" (mibe'toach). But the matter is that ba'adam ("in man") is written with a kamatz under the beis, in place of the heh [that marks] the known, meaning "in the known man," which is the level of the Supernal Man, as it is written,

ועל דמות הכסא כו' ומבטוח הוא מלשון וטח את הבית שהוא לשון טיחה ודיבוק שדבקה בחינה זו בפנימיותו ותוך תוכו. ולחסות הוא שחוסה בצל ומקיף שמלמעלה.

"And upon the likeness of the throne," etc. And mibe'toach ("than to trust") is from the expression "and he shall plaster (ve'tach) the house," which denotes plastering and cleaving: that this level cleaves in his inner dimension (pnimiyus) and his innermost core. And lachasos ("to take refuge") is that one shelters in the shade and the encompassing [light] (makif) that is from above.

וזהו טוב לחסות בבחינת מקיף שמבחי' הויי יותר מבחי' השראת פנימיות של בחי' אדם העליון כו'

And this is [the meaning of] "It is better to take refuge": in the encompassing level that is from the level of Havayah, more than in the level of the indwelling of the inner dimension of the level of the Supernal Man, etc.

(א' באדרא דנשא) (דקל"ט ב') דבכל אתר דאדכר אדם הכא לא אדכר אלא בשמא קדישא כו'

(It is stated in the Idra of Nasso) (page 139b) that "wherever 'man' (adam) is mentioned here, it is mentioned only as the Holy Name," etc.

ואיתא שם בהפירושי' דטוב לחסות בהוי' היינו הארת א"א מבטוח באדם שהוא בחי' ז"א ע"ש בספר רוח דוד.

And it is stated there in the commentaries that "It is better to take refuge in Havayah" means the illumination of Arich Anpin, [while] "than to trust in man" is the level of Z'eir Anpin; see there, in the book Ruach David.

ולהבין ביאור זה בעבודת ה' מהו בחי' אדם העליון כו' הוא כי הנה יש כמה מיני התבוננות יש שתכנס בקרב איש ולב עמוק שיהא הלב מתפעל ומתלהט ואעפ"כ מפני זה לא נהפך ממהותו

And to understand the explanation of this in the service of G-d, what the level of the Supernal Man is, etc.: it is that there are several kinds of contemplation. There is [contemplation] that enters "into the inward part of a man and a deep heart," so that the heart is stirred and set aflame, and nevertheless it is not thereby transformed from its essential nature;

רק שנתקעה האהבה בלבו במקום אשר הוא שם כי הלב הוא כלי קיבול לאהבה זו כאשר יוכל שאת.

rather, the love is lodged in his heart in the place where he is, for the heart is a vessel that receives this love, as much as it can bear.

2 ויש התבוננות שהיא למעלה בהשגת מוחו ובינתו והלב קטן מהכיל התבוננות זו שאלו היה מגיע עד הלב היה כלה שארו ולבבו בכלות הנפש כו'.

And there is contemplation that is higher, in the grasp of his mind and his understanding, and the heart is too small to contain this contemplation, for were it to reach the heart, his flesh and his heart would be consumed in the expiry of the soul (kelos hanefesh), etc.

ויש אשר גם מוחו לא סביל כו' והוא ענין תפלה בלחש ובחשאי כו' שהוא ביטול

And there is [contemplation] that even his mind cannot bear, etc., and this is the matter of prayer in a whisper and in silence, etc., which is self-nullification (bittul) of

השגת הנפש למעלה מכאשר תוכל נפשו שאת כו' (עמ"ש סד"ה יהודה אתה וסד"ה השמים כסאי ועמ"ש בד"ה אלה פקודי ובד"ה שימני כחותם)

the soul's grasp, beyond what his soul can bear, etc. (See what is written at the end of the maamar beginning "Yehudah atah" and at the end of the maamar beginning "Hashamayim kis'i," and see what is written in the maamar beginning "Eileh pekudei" and in the maamar beginning "Simeni chachosam.")

והנה ההתבוננות שתכנס בלב איש להיות הלב כלי מכון לשבתה הוא נקרא בחי' אדם בעל שכל ומדות כו' משא"כ בחי' הוי' הוא מה שהוא למעלה מכאשר תכול הנפש שאת כו'

Now, the contemplation that enters a man's heart, so that the heart becomes a vessel prepared as a dwelling for it, is called the level of "man" (adam), possessor of intellect and emotive attributes, etc.; whereas the level of Havayah is that which is beyond what the soul can bear, etc.

(ואפשר דההתבוננות בבחי' ממכ"ע נקרא אדם משא"כ בחי' סוכ"ע הוא בחי' הוי'. ועמ"ש בד"ה וידעת היום בענין דעת ואמונה כו'. ואפשר לומר שזהו ענין מוחין דתש"י ומוחין דתש"ר)

(And it may be that contemplation on the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) is called "man," whereas the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) is the level of Havayah. And see what is written in the maamar beginning "Veyadata hayom" on the matter of Daas (knowledge) and faith, etc. And it is possible to say that this is the matter of the intellect (mochin) of the hand-tefillin and the intellect of the head-tefillin.)

וזהו טוב לחסות בהוי' הגם שיהיה בבחי' מקיף מבחי' הוי' ולא יוכל ליכנס בגילוי הלב אעפ"כ טוב יותר מלהיות בטוח בבחי' אדם לפי שכל גוים סבבוני כו'

And this is [the meaning of] "It is better to take refuge in Havayah": even though it will be in the manner of an encompassing [light] from the level of Havayah, and cannot enter into the heart in a revealed way, nevertheless it is better than to be trusting in the level of "man," because "All nations surround me," etc.

שיש בחי' גוים הם הגוף ונפש הבהמית שמקליפת נוגה והם הם הסובבים ומלבישים את הנפש והם הם הטורדים ומפילים מחשבות זרות אפילו באמצע התפלה

For there is the aspect of "nations": these are the body and the animal soul, which are from kelipas nogah, and it is they that surround and clothe the soul, and it is they that disturb [a person] and cast in alien thoughts even in the middle of prayer.

כי יניקתם מצירופי אותיות הדבור בין צירוף לצירוף שהוא בחי' מקום חלל כו' שם יוכלו לינק ולאחוז באדם להפיל בו מחשבות חוץ

For they draw their nurture from the combinations of the letters of speech: between one combination and the next, which is the aspect of an empty space, etc., there they are able to draw nurture and take hold of a person, to cast extraneous thoughts into him.

וכן המדות שבגוף ונפש הבהמית מלבישים מדות הנפש אלקות שהאהבה שבנפש אלקית היא מסותרת ומלובשת בגוף ונפש הבהמית.

And likewise the emotive attributes (middos) of the body and the animal soul clothe the emotive attributes of the G-dly soul, for the love that is in the G-dly soul is hidden and clothed in the body and the animal soul.

3 ולכן הגם שמעורר את האהבה לה' בתפלתו בקרב איש ולב עמוק כאשר תוכל נפשו שאת אעפ"כ אחר התפלה לא נשאר רק הרשימו וכו'.

Therefore, even though he arouses the love for G-d in his prayer "in the inward part of a man and a deep heart," as much as his soul can bear, nevertheless after the prayer there remains only the reshimu (impression), etc.

אבל ההתבוננות שלמעלה מעלה מכדי שתוכל הנפש שאת והוא ביטול השגת הנפש אע"פ שהוא בבחינת מקיף מלמעלה הנה על זה כתיב בשם הוי' כי אמילם.

But the contemplation that is higher and higher, above what the soul can bear, which is the self-nullification (bittul) of the soul's grasp, even though it is in the manner of an encompassing [light] from above, concerning this it is written, "In the Name of Havayah, I will surely cut them down (amilam)."

פי' אמילם יש בו ב' פירושים לשון כריתה והיינו בסור מרע ממש שמשלש קליפות הטמאות ולשון מילה

The explanation: amilam has two meanings. [One is] a term for cutting off, that is, "turning away from evil" in the literal sense, [evil] which is from the three wholly impure kelipos. And [the other is] a term for circumcision (milah),

דהיינו כריתת הערלה החופפת כו' דהיינו בחי' המותרות שמק"נ ולהיות קדש עצמך במותר לך והטעם

that is, the cutting away of the covering foreskin, etc., namely the level of superfluous things (mosaros), which are from kelipas nogah, and to "sanctify yourself in what is permitted to you." And the reason [is this]:

כי בחי' המקיף הוא שמקיף וסובב את הנפש מכל צד וכמשל מי שטרוד מאד במחשבה

for the encompassing level is such that it encompasses and surrounds the soul from every side, like the example of someone who is very preoccupied with a thought,

אחת שמקיפתו ומלבישתו במאד מאד עד שלא יסיח דעתו ממנה כלל אף בעשותו דברים אחרים והולך אנה ואנה אעפ"כ מחשבה זו לא תזוז ממנו.

a single one, that surrounds him and envelops him very, very greatly, so that he does not take his mind off it at all; even while he does other things and goes here and there, nevertheless this thought does not budge from him.

וכך הוא בחי' המקיף שמלמעלה הוא נצחי בל ימוט עולם ועד. ולכן הוא אף שכל גוים סבבוני כו' (ועמ"ש בפ' אמור בביאור ע"פ וספרתם לכם)

And so it is with the encompassing level from above: it is eternal, never to be moved, forever and ever. Therefore it [stands firm] even though "All nations surround me," etc. (And see what is written in Parshas Emor, in the explanation on the verse "And you shall count for yourselves.")

משא"כ בבחינת אדם כתיב עת אשר שלט האדם באדם שיש שליטה וממשלה ח"ו לאדם אחר שמקליפה הגם שהוא לרע לו לאחר זמן כו'.

Whereas regarding the level of "man" it is written, "A time when man rules over man," that there is dominion and rule, G-d forbid, to another "man" who is from kelipah, even though it is "to his own harm" after a time, etc.

אך מ"מ ת"ל בחי' אדם ג"כ כי העיקר שיהיה הוי' לי כו' והיינו בחי' קליטה כנ"ל שהוא בחינת אדם כי זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם.

But nevertheless, the level of "man" is also needed, for the main thing is that "Havayah be mine," etc., which is the level of absorption (kelitah) mentioned above, which is the level of "man," for "Male and female He created them, and He called their name Adam (man)."

4 וכל האזרח בישראל. פי' בתוך ישראל ובפנימיותם כו' כנ"ל. כי מי שהואבבחי' מקיף מלמעלה נקרא בחינת צל ולא אורה נגלית וכדכתיב ה' צלך על יד ימינך יומם השמש לא יככה כו'.

"And every native-born (ezrach) in Israel": the explanation is, within Israel and in their inner dimension, etc., as mentioned above. For that which is in the level of the encompassing [light] from above is called the level of "shade," and not revealed light, as it is written, "G-d is your shade at your right hand; by day the sun will not smite you," etc.

שהצל שהוא בחי' מקיף הוא שמירה מהחיצונים כו' אלא לפי שכל גוים סבבוני כו' לפיכך טוב יותר לחסות בה' כו' שבבחינה זו יותר טוב המקיף כו' ובבחינה אחרת יותר טוב בחינת אדם כנ"ל:

For the shade, which is the level of the encompassing [light], is a protection from the external forces, etc. Only, because "All nations surround me," etc., therefore "it is better to take refuge in G-d," etc.; for in this respect the encompassing [light] is better, etc., and in another respect the level of "man" is better, as mentioned above.

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 7

טוב לחסות בה' וגו'

It Is Better to Take Refuge in G-d

◇

1 טוב לחסות בה' וגו'. הנה אנו אומרים בתפלת שבת ויי"ט קדשנו במצותיך תחלה. ואח"כ ותן חלקנו בתורתך

"It is better to take refuge in G-d, etc." Now, in the prayer of Shabbos and Yom Tov we say "Sanctify us with Your mitzvos" first, and afterwards "and grant us our share in Your Torah."

כי אי אפשר להיות חלק בתורת ה' בלתי אם יקיים מצותיו קדשנו במצותיך תחלה וביאור הענין כי ענין ותן חלקנו בתורתך הוא כדכתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

For it is impossible to have a share in the Torah of G-d unless one fulfills His mitzvos; [hence] "Sanctify us with Your mitzvos" [comes] first. The explanation of the matter: the theme of "grant us our share in Your Torah" is as it is written, "On the eighth day there shall be an atzeres for you."

פי' עצרת קליטה שכנס"י קולטת טיפת החכמה דהיינו התורה שירדה מרצונו וחכמתו ית' אלא שנתגשמה כמ"ש מוריד הגשם ובהיות כל איש ישראל לומד התורה וחוזר על לימודו ותופס בזכרונו היטב נק' בחי' זו בחי' קולטת

The meaning of atzeres is retention: the Community of Israel (Knesses Yisrael) retains the drop of Chochmah, that is, the Torah, which descended from His will and His wisdom, may He be blessed, except that it became physical (nisgashmah), as it is written, "He causes the rain (geshem) to descend." And when every Jew studies the Torah, reviews his learning and holds it well in his memory, this level is called the level of "retaining."

וכן בענין התפלה שהיא ע"י הדעת והתקשרות במוחו ולבו שיתקע בחוזק במחשבתו בבחי' הרגשה וכענין שאמרז"ל הכר את בוראך שנתפס לתוך מוחו וגם לתוך לבו להיות לו רעותא דלבא מעומקא דלבא להי' לבדו

So too with prayer, which is through Daas and binding [oneself] in one's mind and heart, so that it be fixed firmly in his thought, in a felt way; as in what our Sages said, "Recognize your Creator": that it be grasped within his mind and also within his heart, so that he have "the desire of the heart," from the depth of the heart, for G-d alone.

והנה כמו למשל כי יקח איש אשה שצריך לקדשי מתחלה שנותן לה א' פרוטה או שוה פרוטה

Now, by way of analogy: when a man takes a wife, he must first betroth her, giving her one perutah or the value of a perutah,

רק שתהי' דבר שתוכל לקנות לה חיי נפשה כך א"א להיות כנ"י בבחי' קולטת כ"א כאשר ימשוך לה חיות אלקות מלמעלה.

only that it be something with which she can buy herself the sustenance of her life. So too, it is impossible for the Community of Israel to be in the state of "retaining" unless He draws down to her G-dly life-force from above.

(ועמ"ש סד"ה וארשתיך לי כו' וידעת) וענין הקדושין הוא כמ"ש והייתם קדושים כו' ואבדיל אתכם לי כו'

(See also what is written at the end of the section beginning "And I will betroth you to Me, etc.... and you shall know.") And the concept of kiddushin (betrothal) is as it is written, "And you shall be holy, etc.... and I have separated you to Me, etc.,

להיות לי כו'. וזהו פי' הרי את מקודשת לי. פי' שתהיה מובדל ומופרש לי לשמי.

to be Mine, etc." And this is the meaning of "Behold, you are betrothed (mekudeshes) to me": that you shall be set apart and separated for me, for my name.

וזהו ענין כוונת כל המצות כי מצות צריכות כוונה. פי' לדעת המכוון בהם והמכוון הוא להיות מובדל מן התאוות ומכל מדות הרעות.

And this is the intention of all the mitzvos, for "mitzvos require intention": that is, to know what is intended by them; and what is intended is to be separated from the cravings and from all bad traits.

2 ולכן תקנו חז"ל לומר אשר קדשנו במצותיו בברכות המצות ועי"ז יוכל להיות לו בחי' קליטה הנ"ל בתורה ותפלה משא"כ בלא בחי' קדושין הנ"ל א"א להיות לו בחי' קליטה הנ"ל ונק' פולטת ח"ו

Therefore our Sages instituted the saying of "Who has sanctified us with His mitzvos" in the blessings over the mitzvos; and through this one can have the above-mentioned "retention" in Torah and prayer. Without the above-mentioned level of kiddushin, however, it is impossible for him to have the above-mentioned "retention," and he is called "one who expels," G-d forbid.

והנה ענין המשכת בחי' קדושין הנ"ל הוא מלמעלה מבחינת סוכ"ע בחי' טבעת קדושין ששם שוה הכל אצלו היה

Now, the drawing down of the above-mentioned kiddushin is from above, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), the level of the ring of kiddushin, where everything is equal before Him: "was,"

הוה ויהיה ברגע אחד ואין בו שום שינוי ח"ו וכמ"ש גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר פי' שגדולת ה' היא מאד בלי שיעור והפסק

"is" and "will be" in one instant, and there is no change in Him whatsoever, G-d forbid. As it is written, "Great is G-d and exceedingly praised, and His greatness is unsearchable": that is, the greatness of G-d is "exceedingly" [great], without measure or interruption,

וכמו שאמרז"ל מן הארץ לרקיע כו' רגלי החיות כנגד כולם כו' אבל ולגדולתו אין חקר פי' ולגדולתו בעצמו אין שייך לשון גדולה

as our Sages said, "From the earth to the firmament, etc.... the feet of the Chayos are equal to all of them, etc." But "and His greatness is unsearchable" means: to His greatness itself, the term "greatness" does not apply.

וזהו שארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו שצלו יתי' גדולה לענוה יחשב

And this is what our Sages said, "Wherever you find the greatness of the Holy One, blessed be He, there you find His humility": for with Him, may He be blessed, greatness is reckoned as humility,

כי לשון גדולה נופל על התפשטות אורו בבחי' א"ס ואין קץ כו' ולא על מקור האור וחיי החיים שהוא מתגדל על דבר שהוא כאין ואפס ממש.

because the term "greatness" applies to the spreading forth of His light in the manner of the infinite and the endless, etc., and not to the Source of the light and the Life of all life, who [would thereby] be made great over something that is truly as nothing and naught.

3 וז"ש לך הוי' הגדולה. פי' כי מדת גדולה היא רק הוי' שנתהוה ממך והיינו ע"י צמצום והתפשטות והמשכה שע"ז מורים אותיות שם הוי' יו"ד צמצום כו'.

And this is what is written, "Yours, Havayah, is the greatness": that is, the attribute of greatness is only Havayah, which came into being from You, namely through contraction, spreading forth and drawing down, which the letters of the Name Havayah indicate: the yud, contraction, etc.

וע"י התבוננות זו נמשך לאדם ג"כ לב נשבר ונדכה שיהיה שוה בעיניו כל ענייני העולם שנופלים תחת הזמן עבר הוה ועתיד והוה ולא יתאוה להם ולא ישית לב אליהם כלל

And through this contemplation a person also comes to have a broken and crushed heart, so that all the matters of the world that fall under time, past, present and future, and are transient, will be equal in his eyes; he will not crave them and will not set his heart to them at all,

כי יאמר ללבו הרי קודם זה כמה שנים לא עלתה על לבי לכל לחשוב ולהרהר בענין זה ואחר כמה שנים לא יהיה הדבר ולא יבא כלל.

for he will say to his heart: "Behold, several years ago it did not occur to me at all to think and ponder about this matter, and after several years the thing will not exist and will not come [to mind] at all."

4 ולכן גם עתה יהיה דומה בעיניו כאלו הוא קודם הזמן הזה ואחריו. וזהו איזהו חכם הרואה את הנולד שרואה בבחי' ראיה

Therefore now too it will seem in his eyes as if it were before this time and after it. And this is [the meaning of] "Who is wise? One who sees what will be born": who sees, in a manner of

ממש מה שנולד אח"כ שלא יהיה הדבר הרע כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וגו' וגם אחרית כל דבר הוא רמה ותולעה והוה ונפסד.

actual seeing, what will be born afterwards: that the evil thing will not exist, as it is written, "And I will remove the spirit of impurity from the land, etc."; and also that the end of every thing is worms and maggots, transient and perishing.

5 וזהו אתה פוררת בעזך ים. פי' ים נק' כמה בחי' שהם מצולות ים כמ"ש ותשליך במצולות ים כל חטאתם ואתה מפרר ומפזר אותם בעזך

And this is [the meaning of] "You crumbled the sea with Your might." That is: several levels are called "sea," namely "the depths of the sea," as it is written, "And You will cast all their sins into the depths of the sea"; and You crumble and scatter them with Your might,

היינו ע"י בחי' התבוננות הנ"ל אין לו תפיסת מקום כלל להחשב בבחי' יש רק יפרר ע"י בחי' לב נשבר ונדכה וזהו סימן של שמיני עצרת פז"ר קש"ב.

that is, through the above-mentioned contemplation, [the thing] has no standing at all to be reckoned as a "something" (yesh), but he will crumble it through a broken and crushed heart. And this is the mnemonic of Shemini Atzeres: PaZeR KaSheV.

פי' מתחלה פזר בבחי' פירור הנ"ל ואח"כ קשב אמריה כי כשאין לו בחי' פיזור ופירור הנ"ל אמרז"ל אין אני והוא יכולין לדור בעולם אחד. פי' כשתופס מקום בעולם.

That is: first "scatter" (pazer), in the manner of the above-mentioned crumbling, and afterwards "hearken (kashev) to His words." For when one lacks the above-mentioned scattering and crumbling, our Sages said, "I and he cannot dwell in one world": that is, when he takes up place in the world.

6 והנה כתיב וכל הרשעה כולה בעשן תכלה שבקל יוכל לדחות כמו העשן שהרוח בא ועוקרו אפי' הוא נושב

Now it is written, "And all wickedness will be entirely consumed like smoke": that it can easily be driven away, like smoke, which the wind comes and uproots even when it blows

מעט כמ"ש מארבע הרוחות בואי ופחי בהרוגים האלה ויחיו מפני שבאמת אין בהם ממשות כלל רק אם ישים אליו לבו להתבוננות הנ"ל:

only a little, as it is written, "Come from the four winds, and breathe into these slain, that they may live"; because in truth they have no substance at all, provided only that he sets his heart to the above-mentioned contemplation.

7 וזהו טוב לחסות בה' מבטחח באדם טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים. ופי' בזהר שאין הכוונה על האדם הגשמי ונדיבים הגשמיים שא"כ לא היה אומר טוב לחסות בה' וגו'.

And this is [the meaning of] "It is better to take refuge in G-d than to trust in man; it is better to take refuge in G-d than to trust in nobles." The Zohar explains that the intent is not to the physical man and physical nobles, for if so, it would not say "It is better to take refuge in G-d, etc.,"

דמשמע שגם לבטוח באדם ובנדיבים טוב הוא אלא שיותר טוב לחסות בה' דהא כתיב ארור הגבר אשר יבטח באדם וכתיב אל תבטחו בנדיבים וגו'.

which implies that to trust in man and in nobles is also good, only that it is better to take refuge in G-d; yet it is written, "Cursed is the man who trusts in man," and it is written, "Do not trust in nobles, etc."

אך הכוונה הוא על אדם העליון והוא מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם והוא בחי' תורה שבכתב שיש בה רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת כמראה אדם שיש בו רמ"ח אברין ושס"ה גידין

Rather, the intent is to the Supernal Man. This is what is written, "And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man"; and this is the level of the Written Torah, which has 248 positive commandments and 365 prohibitions, "like the appearance of a man," who has 248 limbs and 365 sinews.

(וכמ"ש מזה בד"ה ויאכילך את המן בפ' עקב) ובודאי טוב ויפה לדבק בתורתו ית' אך יותר טוב מזה לחסות בה'.

(As is explained about this in the section beginning "And He fed you the manna," in Parshas Eikev.) And certainly it is good and fine to cleave to His Torah, may He be blessed; but better than this is to take refuge in G-d.

לחסות פי' מלשון מחסה ומסתור והוא כמו למשל ענין מכסה החופה שבמדינותינו מקדשין תחת יריעה ובכמה מקומות פורסין טלית על החתן וכלה.

"To take refuge" (lachasos) is from the term "shelter" (machseh) and "cover." It is like, by way of analogy, the covering of the chuppah: in our countries they betroth under a canopy, and in several places they spread a tallis over the groom and bride.

ואמרז"ת כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו יכול לבגוד בה כך הנה אצלו ית' כתיב עוטה אור כשלמה.

And our Sages said, "Once he has spread his tallis over her, he can no longer betray her." So too, of Him, may He be blessed, it is written, "He wraps Himself in light as in a garment."

ופורש טליתו מעטה לבושו מבחי' סוכ"ע להחיות לב נדכאים (ועמ"ש באגה"ק על פסוק זה דעוטה אור ועמ"ש בביאור ע"פ

And He spreads His tallis, the wrap of His garment, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), "to revive the heart of the crushed." (And see what is written in Iggeres HaKodesh on this verse, "He wraps Himself in light"; and see what is written in the explanation on the verse

כי ביום הזה יכפר בענין לבושיה כתלג חיור דקאי על התורה שהיא בחי' חשמל העליון מלמעלה מאצילות כו'. וע' עוד מענין עוטה אור בשמות רבה) (פט"ו ור"פ י"ז) תרומה (פל"ג).

"For on this day He shall atone," regarding "His garment is white as snow," which refers to the Torah, which is the level of the supernal Chashmal, above Atzilus, etc. And see further on the theme of "He wraps Himself in light" in Shemos Rabbah) (chapter 15 and the beginning of chapter 17), Terumah (chapter 33),

ויקהל (פי"נ) אמור (פל"א) ובזח"ג (דרמ"ה ב' נ"ט ב'. ח"א ל"א סע"ב. צ' ע"א. קמ"ב ב'. ח"ב ט"ל ב' צ"ח סע"א קס"ד ב' ר"ט א').

Vayakhel (chapter 50), Emor (chapter 31); and in Zohar, volume III (245b, 59b; volume I, 31b at the end, 90a, 142b; volume II, 39b, 98a at the end, 164b, 209a).

ובספר עמ"ה שער עולם הבריאה פ"ג פי' עוטה אור כשלמה עולם המלבוש כו' והיינו אותיות התורה שהם בחי' לבושו ית'.

And in the book Emek HaMelech, Gate of the World of Beriah, chapter 3, he explains "He wraps Himself in light as in a garment" as the World of the Garment, etc.; that is, the letters of the Torah, which are the level of His garment, may He be blessed.

ועמש"ל סד"ה ביום השמע"צ ובביאור ע"פ את שבתותי תשמרו וענין הנדיבים הוא מ"ש להושיבי עם נדיבים שכל ניצוצות נשמות ישראל מתעלים בי"ט.

And see what is written above, at the end of the section beginning "On the day of Shemini Atzeres," and in the explanation on the verse "You shall keep My Shabbosos." And the matter of "nobles" is what is written, "to seat me with nobles": for all the sparks of the souls of Israel are elevated on Yom Tov.

להושיבי עם נדיבים אלו האבות שהן הן המרכבה. כמ"ש נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם

"To seat me with nobles": these are the Patriarchs, who are themselves the Chariot, as it is written, "The nobles of the peoples are gathered, the people of the G-d of Abraham."

(ועמ"ש ע"פ כרוה נדיבי העם ובפ' ויקהל ע"פ כל נדיב לבו. ובד"ה מה יפו פעמיך בענין בת נדיב) ואעפ"כ טוב יותר לחסות בה' כי

(And see what is written on the verse "which the nobles of the people dug," and in Parshas Vayakhel on the verse "everyone whose heart is generous (nediv)," and in the section beginning "How beautiful are your steps," regarding "O daughter of the noble.") And nonetheless it is better to take refuge in G-d, for

הנה אמר דוד כל גוים סבבוני פי' שבבחי' אדם ונדיבים יוכל להיות בחי' נפילה להיות כל גוים סבבוני כו'

behold, David said, "All nations surrounded me": that is, in the level of "man" and "nobles" there can be a level of falling, so that "all nations surrounded me, etc."

אבל בשם ה' שהוא בחי' סוכ"ע כי אמילם אכרות ואמול ערת הלב כמ"ש ומלתם את ערלת לבבכם וכמ"ש מחיה מתים כו'

But "in the Name of G-d," which is the level of the light that encompasses all worlds, "I will cut them off" (amilam): I will cut off and circumcise the foreskin of the heart, as it is written, "And you shall circumcise the foreskin of your heart," and as it is written, "He revives the dead, etc.,"

כמ"ש ופחי בהרוגים ויחו והוא בחינת טל (ועיין בויקרא רבה אמור פ"ל ועמ"ש מזה בד"ה ויאכילך את המן שע"ז נאמר אשר לא ידעון אבותיך כו' והוא למעלה מבחינת אדם העליון.

as it is written, "and breathe into the slain, that they may live"; and this is the level of dew. (And see Vayikra Rabbah, Emor, chapter 30; and see what is written about this in the section beginning "And He fed you the manna": that of this it is said, "which your fathers did not know, etc.," and it is above the level of the Supernal Man.

וענין לחסות בהוי' יי"ל שזהו ענין פסוק ראשון דק"ש שמע ישראל הוי' אלקינו למסור נפשו באחד. שזהו למעלה מבחי' התורה. כמ"ש בד"ה מה יפו פעמירהנ"ל ו בביאור ע"פ אחת היא יונתי.

And the matter of taking refuge in Havayah, it may be said, is the theme of the first verse of the Shema, "Hear, O Israel, Havayah is our G-d…": to give over one's soul at [the word] "One," which is above the level of the Torah, as is explained in the section beginning "How beautiful are your steps," mentioned above, and in the explanation on the verse "My dove is but one,"

ובביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י וסד"ה כי קרוב אליך הדבר מאד ועי"ז נקראו נש"י ראשית תבואתה שהם הממשיכים גילוי אור א"ס בחכמה עילאה שהיא התורה שהיא בחי' לבושיה.

and in the explanation on the verse "And I shall be sanctified among the children of Israel," and at the end of the section beginning "For the matter is very near to you." And through this the souls of Israel are called "the first of His harvest," for they are the ones who draw down the revelation of the Infinite Light into the Supernal Chochmah, which is the Torah, which is the level of His garment.

וכמ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש. ולעיל סד"ה ביום השמיני עצרת. בפי' שמחת תורה שהתורה שהיא בחי' אור כשלמה היא בשמחה ע"י שאור א"ס ב"ה נמשך ומלובש בה ע"ש.

And as is explained at the end of the section beginning "And you shall make holy garments," and above, at the end of the section beginning "On the eighth day, an atzeres," on the meaning of Simchas Torah: that the Torah, which is the level of "light as a garment," is in joy because the Infinite Light, blessed be He, is drawn down and clothed in it; see there.

ועמ"ש בפ' יתרו בד"ה זכור ושמור בדבור אחד. שהענין שנש"י ממשיכים ע"י מס"נ בק"ש שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה שלמעלה מבחי' אדם שעז"נ

And see what is written in Parshas Yisro, in the section beginning "'Remember' and 'Keep' in a single utterance": the matter is that the souls of Israel, through self-sacrifice (mesirus nefesh) in the Shema, draw down a revelation of the Infinite Light, blessed be He, which is above the level of "man," of which it is said,

כי לא אדם הוא נמשך ומתלבש בעסק תורתם ועבודתם בקיום המצות שבבחינת אדם וזהו ענין על שלא ברכו בתורה כו' ועמ"ש בד"ה וכל בניך ובד"ה השמים כסאי בפי' לעשות ולקיים):

"for He is not a man"; it is drawn down and clothed in their occupation with Torah and in their service in fulfilling the mitzvos, which are in the level of "man." And this is the matter of "because they did not recite the blessing over the Torah, etc." And see what is written in the section beginning "And all your children," and in the section beginning "The heavens are My throne," on the meaning of "to do and to fulfill.")

8 להבין ענין יו"ט שני של גליות. כי הנה כל יו"ט הוא בחי' שמחה התגלות הפנימית כמשל המלך שדרכו לישב בחדרי חדרים ובזמן שמחתו הוא מתגלה ומתראה ורואיה זו היא גורמת האהבה וכמשל אהבת המלך

To understand the matter of the second day of Yom Tov of the Diaspora: every Yom Tov is a level of joy, a revelation of the inward. As in the analogy of a king whose way is to sit in innermost chambers, and at the time of his joy he reveals himself and is seen; and this seeing brings about love. As in the analogy of love for the king,

שהיא באה מחמת ראיית פניו שעי"ז תיקר אהבתם אליו משא"כ ע"י שמיעה מרחוק הנה לשמע המלך נופל בחי' יראה ולא אהבה

which comes from seeing his face, through which their love for him grows precious; whereas through hearing from afar, upon hearing of the king there falls [upon one] a level of awe, and not love.

וזהו פני אריה אל הימין אריה אותיות ראיה שמזה נמשך אל הימין שהוא בחינת אהבה (ועמ"ש בד"ה יהודה אתה גבי ראובן ושמעון)

And this is "the face of a lion to the right": aryeh (lion) has the letters of re'iyah (seeing), from which [something] is drawn "to the right," which is the level of love. (And see what is written in the section beginning "Yehudah, you," regarding Reuven and Shimon.)

והנה עיקר ענין גילוי זה שהמלך מתגלה ומתראה הי' בזמן בהמ"ק בעליית רגלים שאז היו מקבלים ישראל בחי' ראי' המלך

Now, the essence of this revelation, in which the King reveals Himself and is seen, was in the time of the Holy Temple, at the pilgrimages of the festivals, when Israel would receive the level of seeing the King,

כדכתיב יראה כל זכורך ויראה יראה כדרך שבא לראות כו' שהיה בחי' ראיה והתגלות מלמעלה ומזה נמשך כל זכורך מדת האהבה כדכתיב זכר חסדו כו'

as it is written, "All your males shall appear"; and "he shall see / he shall appear": in the way he comes to see, etc. There was a level of seeing and revelation from above, and from this the attribute of love was drawn to "all your males," as it is written, "He remembered His kindness, etc."

[ועמ"ש מענין שלש פעמים בשנה יראה בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה ובד"ה מה יפו פעמיך בנעלים ובד"ה מזמור שיר חנכת הבית גבי ואין אנו יכולים לעלות ולראות כו'.

(And see what is written on the theme of "Three times a year… shall appear" in the section beginning "When Israel put 'we will do' first," and in the section beginning "How beautiful are your steps in sandals," and in the section beginning "A psalm, a song for the dedication of the House," regarding "and we cannot go up and appear, etc."

9 ועמ"ש עוד מענין והי' עליהם יראה בד"ה שמאלו תחת לראשי בפ' כי תשא. ועמ"ש עוד בד"ה ואתחנן גבי אעברה נא ואראה כו'.

And see further what is written on the theme of "And G-d will appear over them" in the section beginning "His left hand is under my head," in Parshas Ki Sisa. And see further what is written in the section beginning "Va'eschanan," regarding "Let me cross over, please, and see, etc."

ועמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות ובד"ה ועשית בגדי קדש בענין אהרן אותיות נראה כו' שמזה נמשך בחי' אור האהבה רבה כו'.

And see what is written in the section beginning "When you kindle the lamps," and in the section beginning "And you shall make holy garments," regarding Aharon [having] the letters of nireh ("will be seen"), etc., from which the level of the light of great love is drawn, etc.

וזהו ענין יראה כל זכורך שהיא אה"ר שנק' דכר כמ"ש בד"ה שוש תשיש בפ' תזריע וע' בזהר (בתחלתו דף ב' ע"א).

And this is the theme of "all your males shall appear": it is great love, which is called "male," as is explained in the section beginning "I will greatly rejoice," in Parshas Tazria; and see the Zohar (at its beginning, page 2a).

ועמ"ש בד"ה והיה לכם לציצית גבי פי' למען תזכרו שתהיו בבחי' זכרים. והיינו ע"י וראיתם אותו

And see what is written in the section beginning "And it shall be for you as tzitzis," regarding the meaning of "so that you shall remember": that you shall be in the level of males. And this is through "and you shall see it,"

כי ציצית ג"כ מלשון מציץ מן החרכים (דלקמן) ועמ"ש בד"ה ועשית ציץ זהב טהור ועמ"ש בד"ה עיני כל אליך ישברו וע' בזהר פקודי (דרכ"ה ע"ב)

for tzitzis also comes from the term "peering (metzitz) through the lattices" (below). And see what is written in the section beginning "And you shall make a plate (tzitz) of pure gold," and see what is written in the section beginning "The eyes of all look hopefully to You," and see the Zohar, Pekudei (225b),

ע"פ עיני ה' אל צדיקים ועמ"ש מזה בד"ה כי תשמע בקול ור"פ בחקתי (דקי"ב סע"א) ואשגח עלן כו' ובפי' הרמ"ז שם ושם]

on the verse "The eyes of G-d are toward the righteous"; and see what is written about this in the section beginning "If you will listen to the voice," and at the beginning of Parshas Bechukosai (112a, at the end): "and watch over us, etc.," and in the commentary of the Ramaz there and there.)

(ועיין מענין יראה כל זכורך ברבות בשה"ש בפסוק יונתי בחגוי שזהו ענין הראיני את מראיך זח"ב בא ל"ח א' ס"פ משפטים קכ"ד א' תצוה קפ"ג א' פ' שלח קס"ה סע"ב קס"ח א').

(And see on the theme of "all your males shall appear" in the Midrash Rabbah on Song of Songs, on the verse "My dove, in the clefts of the rock," that this is the theme of "Show me your appearance"; Zohar volume II, Bo 38a; end of Mishpatim 124a; Tetzaveh 183a; Parshas Shelach 165b at the end, 168a.)

והנה כתיב קול דודי הנה זה בא כו' משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים.

Now it is written, "The voice of my Beloved! Behold, he comes, etc.... watching through the windows, peering through the lattices."

פי' קול דודי הוא המשכה ופי' משגיח היא המשכת הראיה שמלמעלה בא מן החלונות ע"י בחי' חלון שהוא פתוח והוא עד"מ בחי' השמחה פתיחת הלב כו'.

Meaning: "the voice of my Beloved" is a drawing down; and "watching" is the drawing down of sight, which comes from above "through the windows," through the level of a window that is open. And this is, by way of analogy, the level of joy, the opening of the heart, etc.

10 וזהו בזמן שהיה בהמ"ק קיים שהיתה השמחה על מכונה והיו מקבלים בחינת הראיה בגילוי הלב בבחינת חלון פתוח

And this is [what took place] in the time when the Holy Temple stood, when the joy was in its proper place and they received the level of seeing with a revealed heart, in the manner of an open window.

וזהו עיניך יונים כמשל היונים שמסתכלים זה בזה וזהו תענוגן ועמ"ש מזה בד"ה אני ישנה כו' גבי יונתי.

And this is "your eyes are doves": like doves, which gaze at one another, and this is their delight. And see what is written about this in the section beginning "I am asleep, etc.," regarding "my dove."

אך בזמן שאין בהמ"ק קיים הוא מציץ מן החרכים ע"י נקב וסדק קטן שבכותל (וע' בזהר פ' בחקתי) (דף קי"ד ע"ב) על פסוק זה.

But in the time when the Holy Temple does not stand, He "peers through the lattices," through a small hole and crack in the wall. (And see the Zohar, Parshas Bechukosai) (page 114b), on this verse.

ומענין חלון הנה בזהר (ח"א ק"מ ע"ב) ע"פ וישקף כו' בעד החלון פי' באצטגנינותא דיליה. ור"פ בלק (דקפ"ד ב') מאי בעד החלון דא חלון דחכמתא.

And on the theme of "window": in the Zohar (volume I, 140b), on the verse "And he looked out, etc., through the window," it explains: through his astrology. And at the beginning of Parshas Balak (184b): "What is 'through the window'? This is the window of wisdom."

וע"ש במק"מ ובפי' הרמ"ז שם בשם הרמ"ק ומהתם נלמוד ג"כ לסט' דקדושה. ועד"ז פי' במ"א דחלון הוא חסדים שביסוד וחרכים גבורות שביסוד.

And see there in the Mikdash Melech, and in the commentary of the Ramaz there in the name of the Ramak; and from there we will learn [it] also for the side of holiness. And along these lines it is explained elsewhere that the window is the chasadim that are in Yesod, and the lattices are the gevuros that are in Yesod.

ובפרדס בעה"כ בערך חלון ע"פ חלון התיבה פי' דחלון הוא הדעת שממשיך ומחבר חו"ב או שהוא בחי' תפארת כו'

And in the Pardes, in Erchei HaKinuyim, under the entry "Window," on the verse "the window of the ark," he explains that the window is Daas, which draws forth and joins Chochmah and Binah, or that it is the level of Tiferes, etc.

ועמ"ש ע"פ ושמתי כדכד שמשותיך. דפי' שמשותיך היינו חלונות והוא גילוי בחי' שמש הוי' כו'.

And see what is written on the verse "And I will make your windows (shimshosayich) of kadkod": the meaning of shimshosayich is windows, and it is the revelation of the level of "sun (shemesh)... Havayah," etc.

11 ובע"ח בתחלתו שער הכללים רפ"א כי וז"ל ודע כי שמש ומגן ה' צבאות וכמו שהשמש אור עליון גדול ואין יכולת להביט בו כ"א בהתמעטות דרך חלון או ע"י מסך כו' או ע"י נקב קטן כו'.

And in Etz Chaim, at its beginning, Shaar HaKelalim, at the beginning of chapter 1, he writes, and this is his wording: "Know that 'a sun and a shield is G-d of Hosts'; and just as the sun is a great supernal light, and one cannot gaze at it except when it is diminished, through a window, or through a screen, etc., or through a small hole, etc.

12 והנה בעולם הצילות האור בא שלא ע"י מסך כלל כו' אבל בא ע"י חלון פי' מיסוד דא"א הנק' חלון שנתמעט האור מכמות

"Now, in the World of Atzilus the light comes not through any screen at all, etc., but it comes through a window, that is, from the Yesod of Arich Anpin, which is called a window, so that the light is diminished from the measure

שהוא גם מחכמה לבינה בא ע"י חלון פי' מיסוד אבא שהוא חלון אחר קטן כו'

that it has. Also from Chochmah to Binah it comes through a window, that is, from the Yesod of Abba, which is another, smaller window, etc.

אח"כ מיסוד למלכות בא האור מחלון קטן וצר מאד פי' מיסוד דז"א הנקרא חלון ג"כ וצר מאד דוגמת נקב קטן כו' אך מבריאה ולמטה האור בא ע"י מסך גמור והאור עובר בתוכו ומאיר עכ"ל.

Afterwards, from Yesod to Malchus, the light comes from a window that is small and very narrow, that is, from the Yesod of Z'eir Anpin, which is also called a window and is very narrow, like a small hole, etc. But from Beriah downward the light comes through a complete screen, and the light passes through it and shines." End of quote.

וע' מזה ג"כ בע"ח היכל הזי (שער מ"א רפ"א וספ"ב. ובשער מ"ז פ"א) שהמל' דאצילות משברת ובוקעת את המסך שבין אצילות לבריאה ויורדת ומתלבשת בכתר דבריאה.

And see about this also in Etz Chaim, Heichal 7 (Shaar 41, beginning of chapter 1 and end of chapter 2; and Shaar 47, chapter 1): that the Malchus of Atzilus breaks and splits the screen between Atzilus and Beriah, and descends and is clothed in the Keser of Beriah.

ועפ"ז י"ל שזהו ענין מציץ מן החרכים שהוא מה שמשברים הכותל ונעשה חרך ונקב קטן וכך הוא שהמל' משברת המסך כו'

And according to this it may be said that this is the meaning of "peering through the lattices": it is when the wall is broken and a lattice-opening, a small hole, is made. And so it is that Malchus breaks the screen, etc.

ואין זה דומה לחלון שהוא גילוי האור ממש בלי מסך וכותל שיצטרכו לשוברו וכמש"ש ספ"א שכבר אין לה ערך עם אצילות כו' ע"ש באריכות.

And this is not like a window, which is an actual revelation of the light, without a screen and wall that would need to be broken; and as is written there at the end of chapter 1, that it no longer has any comparison with Atzilus, etc.; see there at length.

13 ואפשר להבין מעט ענין זה עפמ"ש בביאור ע"פ כי תשמע בקול בפי' ראה שיש ב' השגחות.

And one may understand this matter a little in light of what is explained in the explanation on the verse "If you will listen to the voice," in Parshas Re'eh: that there are two kinds of providence.

הא' באופן כמו שהוא מלמעלה למטה דכולא קמיה כלא חשיב יחו"ע ולפעמים משגיח כמו שהוא בבי"ע כו'

The first is in the manner as it is from above to below, where "all before Him is considered as nothing": the higher unity (yichuda ila'ah). And at times He watches as it is in [the worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah, etc.

וזהו ענין חלונות וחרכים שבבחי' חלונות היינו כמו שהוא באצילות שהאור בא שלא ע"י מסך כלל והיינו הגילוי כמו דכולא קמיה כלא כו'.

And this is the matter of windows and lattices. The level of windows is as it is in Atzilus, where the light comes without any screen at all; that is, the revelation as "all before Him is as nothing, etc."

משא"כ חרכים היינו נקב וסדק שבכותל שהכותל הוא ענין המסך המפסיק שהוא הגורם להיות בחי' יש ואע"פ שהמל' דאצי' בוקעת המסך ונעשה

Whereas lattices are a hole and crack in the wall, the wall being the separating screen, which is what causes there to be a level of "something" (yesh). And even though the Malchus of Atzilus splits the screen and there comes to be

כמו נקב וסדק ומזה נמשך ביטול היש מ"מ היינו יש ובטל יחו"ת וההשגחה שבבחינה ואופן זה נק' מציץ מן החרכים.

something like a hole and crack, from which the self-nullification of the "something" is drawn, nonetheless this is a "something" that is nullified: the lower unity (yichuda tata'ah). And the providence that is in this level and manner is called "peering through the lattices."

14 ועפ"ז יתבאר המדרש שה"ש עפ זה משגיח מן החלונות זו זכות אבות מציץ מן החרכים זו זכות אמהות.

And according to this the Midrash on Song of Songs on this verse will be explained: "'Watching through the windows': this is the merit of the Patriarchs; 'peering through the lattices': this is the merit of the Matriarchs."

כי הנה נתבאר בד"ה לבבתני כו' באחד מעיניך כתיב והקרי באחת. היינו כי בכנס"י שהחכ מים נק' עיני העדה שהם בבחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא יש

For it is explained in the section beginning "You have captured my heart, etc.," [that in] "with one of your eyes" it is written be'achad [masculine] and read be'achas [feminine]. That is: in the Community of Israel, whose sages are called "the eyes of the congregation," who are in the level of "gazing at the glory of the King," there are

שהם בבחי' באחד ל' דכר שהם מסתכלים בביטול דיחו"ע כמו דקמיה כולא כלא כו' ויש שהם בבחי' ביטול דיחו"ת כו'.

those who are in the level of be'achad, a masculine term, who gaze in the self-nullification of the higher unity, as "before Him all is as nothing, etc."; and there are those who are in the level of the self-nullification of the lower unity, etc.

15 וזהו ענין האבות והאמהות דכר ונוק' מלמעלה למטה ומלמטה למעלה ועד"ז נמשך ג"כ ההשגחה מלמעלה מן החלונות ע"י זכות אבות והם היסודות דאצילות כנ"ל ומן החרכים מה שהמל' שוברת המסך כו' ע"י זכות אמהות.

And this is the matter of the Patriarchs and the Matriarchs: male and female, from above to below and from below to above. And in this way the providence from above is also drawn: "through the windows," through the merit of the Patriarchs, and these are the Yesods of Atzilus, as above; and "through the lattices," which is Malchus breaking the screen, etc., through the merit of the Matriarchs.

וז"ש בזהר ויחי (דרמ"ז ע"א) ע"פ בנות צעדה עלי שור. ההוא עין דכתיב לעילא כו'

And this is what is said in the Zohar, Vayechi (247a), on the verse "Daughters stepped upon the wall (shur)": "That eye of which it is written above, etc."

כי שור הוא לשון הבטה והסתכלות והשגחה זו נמשך ע"י המלאכים דהיכלות דבריאה וזהו ענין החרכים כו'.

For shur is a term of looking, gazing and watching; and this watching is drawn through the angels of the chambers of Beriah, and this is the matter of the lattices, etc.

א"נ י"ל חלונות וחרכים יש ג"כ בהתלבשות בבי"ע ע"ד מ"ש בד"ה ארדה נא ואראה בענין ב' הבחינות דלפעמים כתיב עיני ה' המה משוטטים ולפעמים כתיב עיניו משוטטות לשון נוק'.

Alternatively, it may be said that there are windows and lattices also in the enclothement in Beriah, Yetzirah and Asiyah, along the lines of what is written in the section beginning "Let me go down, please, and see," regarding the two levels: at times it is written, "the eyes of G-d, they roam" [meshotetim], and at times it is written, "His eyes roam" [meshotetos], a feminine term.

וקרוב לזה איתא ברע"מ פ' משפטים (דקי"ז סע"א) עיניו על דרכי איש ובהון משגיח מן החלונות בז' נקבין דב"נ בתרין עיינין ותרין אודנין כו' ע"ש.

And close to this is found in the Ra'aya Mehemna, Parshas Mishpatim (117a, at the end): "His eyes are upon the ways of man," and through them "He watches through the windows," through the seven openings of a person: through the two eyes and two ears, etc.; see there.

ובזהר פקודי (דרי"נ ע"א) תריסר גלגלין כו' ואינון אקרון שרפים כו' אלין אינון קיימין לאשגחא תדיר כו' ואקרון חלונות והיינו דכתיב משגיח מן החלונות כו'.

And in the Zohar, Pekudei (250a): "Twelve wheels, etc., and they are called Seraphim, etc. These stand to watch constantly, etc., and they are called windows; and this is what is written, 'watching through the windows,' etc."

ושם ריש עמוד ב' מאלין נפקי ארבע סמכין לאינון תריסר דקאמרן כו' ואלין אקרון חרכים כד"א מציץ מן החרכים כו'

And there, at the beginning of side b: "From these go out four supports to those twelve we mentioned, etc., and these are called lattices, as it says, 'peering through the lattices,' etc.

מציץ כמאן דאשגח מאתר דקיק דחמי ולא חמי כל מה דאצטריך ולבתר משגיח מן החלונות אתר אשגחותא יתיר.

'Peering': like one who watches from a narrow place, who sees and does not see all that is needed; and afterwards, 'watching through the windows,' a place of greater watching."

(ודרנ"א ע"א) לעילא כנסת הגדולה אית בה תריסר חלונות עילאין כו' וע"ש במק"מ שהם י"ב אותיות של שם אד' מלא.

(And 251a): "Above, the Great Assembly has twelve supernal windows, etc." And see there in the Mikdash Melech, that they are the twelve letters of the Name Ado-nai spelled out in full.

וע' במק"מ ר"פ בראשית סוף המאמר כשושנה בין החוחים מצאתי בדברי האריז"ל שנקודת המ' היורדת לבריאה נק' בשם אד'.

And see in the Mikdash Melech at the beginning of Bereshis, at the end of the passage "Like a rose among the thorns": "I found in the words of the Arizal that the point of Malchus that descends to Beriah is called by the Name Ado-nai."

16 ומזה יובן שייכות ענין זה למש"כ אח"כ בסמוך בענין כשושנה בין החוחים. כי הנה בזהר הרקיע שם ר"פ בראשית ד"ה מה שושנה כו'

And from this will be understood the connection of this matter to what is written shortly afterwards regarding "like a rose among the thorns." For in the Zohar HaRakia there, at the beginning of Bereshis, on the passage "What is the rose, etc.,"

פי' שכינתא תתאה העומדת על י"ב בקר והים עומד עליהם מלמעלה הרי הם י"ג והם י"ג עלין דילה. אשר כעין זה ממש הוא ענין י"ב חלונות הנ"ל דכנסת הגדולה דלעילא כו' וד"ל.

he explains: the lower Shechinah, which stands upon the twelve oxen, with the sea standing upon them from above; thus they are thirteen, and they are its thirteen petals. And just like this, exactly, is the matter of the above-mentioned twelve windows of the Great Assembly above, etc.; and this suffices for the understanding.

17 והנה אפשר להבין ענין זה דחלונות וחרכים שבבי"ע עצמן איך ידמה ענין זה לדרך שנת' לעיל דחלונות היינו באצילות שהאור נמשך שלא ע"י מסך וחרכים היינו שבירת המסך.

Now, one may understand this matter of windows and lattices within Beriah, Yetzirah and Asiyah themselves: how it resembles the manner explained above, that windows are in Atzilus, where the light is drawn without a screen, and lattices are the breaking of the screen.

והענין דכמו שיש מסך בין אצי' לבי"ע שבאצילות הוא ביטול אמיתי ובבי"ע מחמת המסך נעשה בחי' יש אלא שאעפ"כ הוא ביטול היש.

The matter is that just as there is a screen between Atzilus and Beriah, Yetzirah and Asiyah, so that in Atzilus there is true self-nullification, while in Beriah, Yetzirah and Asiyah, because of the screen, a level of "something" (yesh) comes into being, except that nonetheless it is a nullification of the "something,"

כך עד"ז יש מסך המפסיק בין קדושה לסט"א. שהוא מסך מבדיל גמור שמעלים ומסתיר האור עד שנעשה נפרד ממש

so too, in the same way, there is a screen that separates between holiness and the sitra achra: a completely dividing screen, which hides and conceals the light until it becomes actually separate,

כמו היכלות החיצונים. וכמ"ש כ"ז בפ' לך לך בד"ה ולא יקרא עוד את שמך אברם.

like the outer chambers. And all this is explained in Parshas Lech Lecha, in the section beginning "And your name shall no longer be called Avram."

18 והנה ע"י התשובה ולב נשבר ורוח נשברה משברים מסך הנ"ל שיהיו בחי' החולין ג"כ נעשים על טהרת הקדש כו'

Now, through teshuvah, a broken heart and a broken spirit, one breaks the above-mentioned screen, so that the level of the mundane too comes to be done in the purity of holiness, etc.

וזהו ענין החרכים דהיינו שבירת מסך הנ"ל אמנם החלונות זהו הגילוי כמו שהוא בבריאה למעלה מבחי' מסך המפסיק בין קדושה כו'.

And this is the matter of the lattices, that is, the breaking of the above-mentioned screen. The windows, however, are the revelation as it is in Beriah, above the level of the screen that separates between holiness, etc.

וזהו ע"י פתיחת הלב דהיינו שמחה וטוב לב מרוב כל שלאחר בחי' לב נשבר כו' ועד"ז יתבאר מאמר הזהר דפ' בחקתי (דקי"ד ע"ב)

And this is through the opening of the heart, that is, "joy and gladness of heart from the abundance of everything," which comes after the level of the broken heart, etc. And in this way the saying of the Zohar in Parshas Bechukosai (114b) will be explained:

וסליק כותלין לאסתכלא ולאשגחא בין נקבי כותלא עלייהו ופי' סליק היינו שביו"ט ההמשכה נמשך ע"י עולם הבריאה ויצי' ועשייה עולות לשם כו'.

"And He goes up the walls to look and to watch over them between the holes of the wall." And the meaning of "goes up" is that on Yom Tov the drawing down is drawn through the World of Beriah, [for] Yetzirah and Asiyah rise there, etc.

וענין חלונות לשון רבים י"ל ע"ד מ"ש בזהר (ח"ב דל"ז ע"א) בפי' המשפילי לראות מכתרא לכתרא כו' מנהירו לנהירו כו' והיינו כנ"ל מיסוד דא"א לח"ע ומיסוד אבא כו' וכנ"ל. וע"ש במק"מ.

And the matter of "windows" in the plural may be understood along the lines of what is written in the Zohar (volume II, 37a), explaining "who lowers [Himself] to see": "from crown to crown, etc., from light to light, etc."; that is, as above, from the Yesod of Arich Anpin to Supernal Chochmah, and from the Yesod of Abba, etc., as above. And see there in the Mikdash Melech.

ובספר עמה"מ שער השני פ"א פי' החלונות ה' חלונות דהיינו ה' בחינות ההוי"ה ה' פרצופים עם הקוץ העליון של היו"ד והם ארובות השמי' הנוזלי' חכמה כו' ועד"ז החרכים ה' חרכים ה"ג וע"ש דהיינו גם למעלה מהאצילות.

And in the book Emek HaMelech, Second Gate, chapter 1, he explains the windows as five windows, that is, the five levels of Havayah, the five partzufim, with the upper tip of the yud; and they are "the windows of heaven," which flow with wisdom, etc. And in the same way the lattices are five lattices, the five gevuros; and see there, that this is also above Atzilus.

19 והנה בהתגלות המלך יש מדרגות רבות חלוקות כמ"ש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה כו' עשה משתה לכל שריו ועבדיו כו'.

Now, in the revelation of the King there are many distinct levels, as it is written, "on his royal throne, which is in Shushan the capital, etc., he made a feast for all his princes and his servants, etc.

ושרי המדינות לפניו כו'. ואח"כ לכל העם הנמצאים בשושן למגדול ועד קטן כו' בחצר גינת ביתן המלך כו'.

and the princes of the provinces before him, etc." And afterwards, "for all the people who were present in Shushan, from great to small, etc., in the court of the garden of the king's palace, etc."

כך הוא בבחינת הראי' שמלמעלה שבחי' שריו ועבדיו [כמ"ש במ"א בענין מאמר רבי יוחנן בן זכאי על ר' חנינא בן דוסא שאני כשר לפני המלך והוא כעבד לפני המלך (בגמ' ספ"ה דברכות)

So it is with the level of seeing from above: the level of "his princes and his servants" (as is explained elsewhere regarding the saying of Rabbi Yochanan ben Zakkai about Rabbi Chanina ben Dosa, "I am like a minister before the King, and he is like a servant before the King" (in the Gemara, end of chapter 5 of Berachos);

ועמ"ש ע"פ באר חפרוה שרים כו' ובענין עבד בד"ה ועתה יגדל נא] הם בחינת נשמות הגבוהות שבזמן בית המקדש היו מקבלים בחי' ראייה מכסא מלכותו כו'.

and see what is written on the verse "A well that princes dug, etc.," and, on the matter of "servant," in the section beginning "And now, please, let the strength be great") is the level of the lofty souls, who in the time of the Holy Temple would receive the level of seeing from "his royal throne," etc.

פי' בהגלות נגלות בבחי' כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית כו' שהוא בחי' גבוה ומדרגה גבוה מאד נעלה (ע' בע"ח שער כסא הכבוד שהוא היכל קה"ק דבריאה וע' בסש"ב) (ח"א פנ"ג).

That is: in the revelation, he was revealed in the level of "his royal throne," "in the royal house, opposite the entrance of the house," etc., which is a lofty level, a very high and exalted rank. (See Etz Chaim, the Gate of the Throne of Glory, that it is the Chamber of the Holy of Holies of Beriah; and see Sefer shel Beinonim) (Part I, chapter 53).

א"נ שהמלכות דאצילות עצמה נק' כסא כמ"ש בביאור דפ' זכור וזהו אשר בשושן בחי' שושנת העמקים שושן עמק איומה כו'

Alternatively, the Malchus of Atzilus itself is called a "throne," as is explained in the explanation on Parshas Zachor. And this is "which is in Shushan": the level of "the rose (shoshanas) of the valleys," "Shushan, the valley of the awesome one," etc.

משא"כ בזמן שאין בהמ"ק קיים צריך גילוי בחינה ומדרגה השנית שהיא בחצר גינת ביתן המלך שהוא לכל העם הנמצאים בשושן

Whereas in the time when the Holy Temple does not stand, there is need for the revelation of the second level and rank, which is "in the court of the garden of the king's palace," which is "for all the people who were present in Shushan,"

דהיינו כל מי שיש לו ניצוץ אלקות ממקור כנס"י שהיא בבחי' כשושנה בין החוחים בגלות כו'.

that is, everyone who has a spark of G-dliness from the source of the Community of Israel, which is in the level of "like a rose among the thorns," in exile, etc.

שהוא גילוי אחר גילוי במדרג' אחר מדרגה [עיין בזהר בתחלתו בגין דאית שושנה ואית שושנה כו' ובזהר הרקיע שם.

It is a revelation after a revelation, a rank after a rank. (See the Zohar at its beginning, "because there is a rose and there is a rose, etc.," and the Zohar HaRakia there;

ובזהר ויחי (דרכ"א ע"א) ובמק"מ שם דשושנת העמקים זהו שושנה עילאה ובפ' כי תשא (דקפ"ט ריש ע"ב)

and the Zohar, Vayechi (221a), and the Mikdash Melech there, that "the rose of the valleys" is the supernal rose; and Parshas Ki Sisa (189b, at the beginning of side b),

ובפי' הרמ"ז שם ודע כי שושנה העליו נה כו' וע' בסה"מ (סי' קנ"ו) ובזהר פ' פנחס דרל"ג ע"ב].

and in the commentary of the Ramaz there: "And know that the supernal rose, etc."; and see the work abbreviated סה"מ (section 156), and the Zohar, Parshas Pinchas, 233b.)

וצריך לעשות י"ט שני לקבלת בחי' הראי' גם בבחי' זו שאין בהמ"ק קיים שאין אנו יכולים לעלות ולראות כו'. וכמ"ש מי יעלה בהר ה' כו'.

And one must make a second day of Yom Tov to receive the level of seeing also in this level, when the Holy Temple does not stand and "we cannot go up and appear, etc.," and as it is written, "Who shall ascend the mountain of G-d, etc."

והנה המשכיל יבין כמה תגדל השמחה ביתר שאת בגילוי המלך בגילוי אחר גילוי גם לכל העם כו'

Now, the discerning will understand how much greater, with added eminence, the joy becomes at the revelation of the King in a revelation after a revelation, also to "all the people, etc.,"

יותר מגילוי הראשון שהוא לכל שריו כו' דוקא וכמשל בן כפר שראה את המלך כו'

more than at the first revelation, which is to "all his princes, etc." alone; as in the parable of a villager who saw the king, etc.

(והוא כענין והאופנים ברעש גדול לגבי השרפים שלפי שהאופנים וחיות הם בעשיי' ויצירה תגדל הרעש שלהם יותר מהשרפים שבבריאה וכמ"ש במ"א בכמה דוכתי וע' מזה לעיל בד"ה האזינו השמים)

(And this is like the matter of "And the Ofanim, with a great noise," compared with the Seraphim: because the Ofanim and the Chayos are in Asiyah and Yetzirah, their noise is greater than that of the Seraphim, who are in Beriah, as is explained elsewhere in several places; and see about this above, in the section beginning "Give ear, O heavens.")

וכמו דאיתא בתיקונים מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה בגלותא כו' בוז יבוזו לו

And as is found in the Tikkunim: "Many waters cannot extinguish the love": in exile, etc.; "they would utterly scorn him."

והיינו מפני שאז האהבה היא בצמאון וחולת אהבה וכמ"ש (תלים סג) צמאה לך נפשי כו'

And this is because then the love is in thirst and lovesickness, as it is written (Psalms 63), "My soul thirsts for You, etc.,

בארץ ציה ועיף בלי מים דייקא שמחמת שאין מים גדלה בחינת הצמאון כו'

in a parched and weary land without water." "Without water," precisely: because there is no water, the level of thirst grows, etc.

(וע' על פסוק זה בזהר פ' ויקרא דכ"א ע"ב ובפ' תרומה דק"מ סע"א ועמ"ש לעיל בפ' נח בד"ה מים רבים) וזהו ואני אראה בשונאי דוקא היינו היצה"ר כד אתכפיא כו'.

(And see on this verse the Zohar, Parshas Vayikra, 21b, and Parshas Terumah, 140a at the end; and see what is written above, in Parshas Noach, in the section beginning "Many waters.") And this is "And I shall see my foes," precisely: that is, the evil inclination, when it is subdued, etc.

אך ע"ז התפלל דוד המע"ה כן בקדש חזיתיך (עיין בזהר תרומה דק"מ תחלת ע"ב) שיהיה אהבה כזו גם בקדש

But for this David, the king, peace be upon him, prayed, "So in holiness have I beheld You" (see the Zohar, Terumah, 140, the beginning of side b): that there be such a love also in holiness,

דהיינו במעלת ומדרגת הצדיקים כי הנה אהבה זו היא מבחי' בע"ת ובמקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים כו'.

that is, in the virtue and rank of the righteous; for this love is from the level of penitents, and "in the place where penitents stand, the perfectly righteous do not [stand], etc."

אלא שמשה רבינו ע"ה קודם מותו זכה לבחי' תשובה ומעלת המשיח הוא לאתבא צדיקייא בתיובתא

Except that Moshe our teacher, peace be upon him, attained the level of teshuvah before his passing. And the virtue of Mashiach is "to bring the righteous to return in teshuvah,"

דהיינו שתהי' מעלת ומדריגת התשובה מתגלה בצדיקים גמורים שזה תלוי בביאת משיח דוקא. וזהו כן בקדש חזיתיך שיהי' בחי' לאתבא צדיקייא כו'.

that is, that the virtue and rank of teshuvah be revealed in the perfectly righteous, and this depends on the coming of Mashiach specifically. And this is "So in holiness have I beheld You": that there be the level of "bringing the righteous to return, etc."

כי כללות ישראל צריכים לחזור בתשובה קודם ביאת המשיח וביאת המשיח תלוי בזה כמארז"ל אם ישראל עושים תשובה נגאלין כו'. אבל צדיקים שיזכו למעלת התשובה יהי' אחר ביאת המשיח דוקא:

For the Jewish people as a whole must return in teshuvah before the coming of Mashiach, and the coming of Mashiach depends on this, as our Sages said, "If Israel do teshuvah, they are redeemed, etc." But that the righteous attain the virtue of teshuvah will be only after the coming of Mashiach.

20 עו"ל בענין יו"ט שני. דהנה ענין יראה כל זכורך כו' שיהיה בחי' ראיה והתגלות מלמעלה.

It may further be said regarding the second day of Yom Tov: the matter of "all your males shall appear, etc." is that there be a level of seeing and revelation from above.

והיינו ע"י שהאדם בא לראות המקום בשתי עיניו של אדם כו' (רפ"ק דחגיגה ע"ש) והנה כל הנביאים ראו ע"י אספקלריא

And this is through a person coming to see the place with his two eyes, etc. (beginning of the first chapter of Chagigah; see there). Now, all the prophets saw through an aspaklaria (a lens),

אלא שמשה רבינו נתנבא באספקלריא המאירה ושאר הנביאים נתנבאו באספקלריא שאינה מאירה ועיין בשמונה פרקים להרמב"ם פ"ז מה שכתב בזה ע"פ דרך המחקר.

except that Moshe our teacher prophesied through a luminous aspaklaria, and the other prophets prophesied through an aspaklaria that does not shine. And see in the Eight Chapters of the Rambam, chapter 7, what he wrote on this according to the way of philosophical inquiry.

אך ע"פ הקבלה יש ממש ב' בחי' ראייה הנ"ל וכמ"ש מזה בד"ה ת"ר מצות נר חנוכה ב"ש אומרים כו'

But according to the Kabbalah there are, in actual fact, two levels of the above-mentioned seeing, as is explained about this in the section beginning "Our Rabbis taught: The mitzvah of the Chanukah light… Beis Shammai say, etc.,"

מענין ב' בחי' אספקלריא הנ"ל וזהו ענין שכל הנביאים נתנבאו בכה ומשה נתנבא בזה כמ"ש מזה סד"ה ראשי המטות ושאר דוכתי

regarding the two levels of aspaklaria mentioned above. And this is the matter that all the prophets prophesied with "thus" (koh), and Moshe prophesied with "this" (zeh), as is explained about this at the end of the section beginning "The heads of the tribes," and in other places.

והנה מבואר שם בד"ה ת"ר הנ"ל איך בכל אדם בעבודת ה' יש ג"כ ב' בחינות אספקלריא הנ"ל והיינו כי עסק התורה ומצות זהו כענין בחי' אספקלריא דנהרא

And it is explained there, in the above-mentioned section beginning "Our Rabbis taught," how in every person, in the service of G-d, there are also the two levels of aspaklaria mentioned above. That is: occupation with Torah and mitzvos is like the level of the aspaklaria that shines,

שהרי בעסק התורה נאמר ודברי אשר שמתי בפיך. שזהו ע"ד משה נתנבא בזה וכמ"ש בד"ה ראשי המטות בפי' לאמר זה הדבר.

for regarding occupation with Torah it is said, "and My words which I have placed in your mouth." This is like "Moshe prophesied with 'this,'" and as is explained in the section beginning "The heads of the tribes," on the meaning of "saying: This is the thing."

21 ובחי' ק"ש ותפלה בכל לבבך בשני יצריך זהו ענין אספקלריא שאינה מאירה שהוא ע"י כיסוי וצפוי מכסף דק שע"י נעשה אור חוזר כו' להיות בכל מאדך.

And the level of the Shema and prayer, "with all your heart," with both your inclinations, is the matter of the aspaklaria that does not shine, which is through a covering and coating of thin silver, through which reflected light comes about, etc., so as to be "with all your might."

ועמ"ש מזה בביאור ע"פ צאינה וראינה בענין ממושבותיכם תביאו כו' והנה עיקר בחי' זו דאספקלריא שאינה מאירה הוא עכשיו שאין בהמ"ק קיים

And see what is written about this in the explanation on the verse "Go out and see," regarding "From your dwellings you shall bring, etc." Now, the essence of this level of the aspaklaria that does not shine is now, when the Holy Temple does not stand,

וכמ"ש מזה סד"ה יונתי בחגוי בפי' וענין הראיני את מראיך כו' ע"ש באריכות וכמ"ש סד"ה לא טוב היות האדם לבדו בפי' אעשה לו עזר כנגדו.

and as is explained about this at the end of the section beginning "My dove, in the clefts of the rock," on the meaning and matter of "Show me your appearance, etc." (see there at length), and as is explained at the end of the section beginning "It is not good for the man to be alone," on the meaning of "I will make him a helper opposite him."

22 ועפ"ז י"ל שזהו ענין יו"ט שני כי יו"ט ראשון שהוא מדאורייתא נמשך בחי' יראה את פני מבחי' ומדרגת אספקלריא דנהרא

And according to this it may be said that this is the matter of the second day of Yom Tov: for on the first day of Yom Tov, which is from the Torah, the level of "shall appear before My face" is drawn down from the level and rank of the aspaklaria that shines;

אבל י"ט שני עושים לקבלת בחי' ראיה מבחי' אספקלריא דלא נהרא כו' וכמ"ש ברבות דבחי' יראה כל זכורך זהו ענין הראיני את מראיך

but the second day of Yom Tov is made to receive the level of seeing from the level of the aspaklaria that does not shine, etc. And as is written in the Midrash Rabbah, the level of "all your males shall appear" is the matter of "Show me your appearance."

והרי מבואר סד"ה יונתי בחגוי הנ"ל דבחי' הראיני את מראיך זהו ע"ד תשובה שהיא בחי' מראה

And it is explained at the end of the above-mentioned section beginning "My dove, in the clefts of the rock," that the level of "Show me your appearance" is in the manner of teshuvah, which is the level of a mirror (mar'eh),

כמו (שפיגי"על) הנק' אספקלריא דלא נהרא ויש בזה מעלה יתירה בבחי' אחת כו' וכמו והאופנים ברעש כו':

like (a "shpigel"), which is called the aspaklaria that does not shine. And in this there is a surpassing virtue in one respect, etc., like "And the Ofanim, with noise, etc."

23 גם יש להעיר לענין יו"ט ראשון ויו"ט שני ממ"ש חכמי האמת בפי' בית ראשון ובית שני שהם ה' עילאה וה' תתאה וכמ"ש מזה בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת ע"ש אות ה'.

It may also be noted, regarding the first day of Yom Tov and the second day of Yom Tov, what the sages of truth wrote explaining the First Temple and the Second Temple: that they are the upper hei and the lower hei. And as is explained about this in the section beginning "The Yom Tov of Rosh Hashanah that fell on Shabbos"; see there, letter hei.

24 ולכן נק' בחי' זו שני כי אות ה' נכפלה ב' פעמים בשם הוי'. ועד"ז יש לפרש בענין יו"ט שביו"ט ראשון מקבלים כנס"י מבחי' ה' עילאה וביו"ט שני מבחי' ה' תתאה.

And therefore this level is called "second," because the letter hei is doubled, [appearing] twice in the Name Havayah. And in the same way one may explain regarding Yom Tov: that on the first day of Yom Tov the Community of Israel receives from the level of the upper hei, and on the second day of Yom Tov from the level of the lower hei.

או י"ל כי גם בבחי' ה' אחרונה יש מילוי ה' והיא בחי' ההכפלה כמ"ש בענין שדה המכפלה בד"ה יגלה לן טעמיה כו' ואפ"ל שזהו ענין יו"ט שני כו' ואפשר שהן הן ג"כ ב' בחי' אספקלריא הנ"ל.

Or it may be said that in the level of the last hei too there is the filling of the hei, and this is the level of the doubling, as is explained regarding "the field of Machpelah" in the section beginning "Let its reason be revealed to us, etc." And it may be said that this is the matter of the second day of Yom Tov, etc.; and it may be that these are also the two levels of aspaklaria mentioned above.

25 ועפ"ז י"ל שזהו מ"ש הרמ"ק בספר אור נערב שבח"ל אינם יכולים לקבל ההארה ביום אחד כמו שמקבלים באי"י

And according to this it may be said that this is what the Ramak wrote in the book Or Ne'erav: that in the Diaspora they cannot receive the illumination in one day as they receive it in the Land of Israel,

אלא צ"ל יום שני כו' כי כל יו"ט הוא המשכה והתגלות קדושה עליונה מלמעלה מהזמן בבחי' הזמן

but there must be a second day, etc. For every Yom Tov is a drawing down and revelation of supernal holiness from above time into the level of time,

כמאמר מקדש ישראל והזמנים ולכן עושים אותו יו"ט ע"ד את האור כי טוב וע"ד שער החצר הפנימית כו' וביום השבת יפתח

as in the blessing, "Who sanctifies Israel and the times." Therefore it is made a "good day" (yom tov), in the manner of "the light, that it was good," and in the manner of "the gate of the inner court, etc., on the day of Shabbos it shall be opened."

ולכן נאמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות ועמ"ש מענין פי' טוב בקיצור ע"פ ואתחנן

And therefore it is said, "A psalm, a song for the day of Shabbos: It is good to give thanks." And see what is written on the meaning of "good," briefly, on the verse "Va'eschanan."

והנה באי"י שנאמר בה ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה יכולים לקבל ביום אחד אותו האור כי טוב ובחי"ל צי"ל שני ימים ויש לפרש

Now, in the Land of Israel, of which it is said, "a land which the L-rd your G-d seeks out," they can receive that light, "that it was good," in one day; and in the Diaspora there must be two days. And it may be explained

כי כל המשכת האור למטה הוא ע"י ה' אחרונה דשם הוי' ויש בה מילוי ה' כנ"ל

that every drawing down of the light below is through the last hei of the Name Havayah, and in it there is the filling of the hei, as above.

והנה כמו המילוי של הה"א שכשכותבים האות בכתב א"צ כלל להמילוי כי משיגים בטוב את האות ע"י עצם האות לבד.

Now, as with the filling of the hei: when one writes the letter in writing, there is no need at all for the filling, for one grasps the letter well through the essence of the letter alone;

רק כשצריך לומר האות בדבור הוא ע"י המילוי של האות כו' דלא סגי בלאו הכי.

only when one needs to say the letter in speech is it through the filling of the letter, etc., for it is not possible without it.

26 וידוע מענין קרי וכתיב שהכתיב הוא בעולם העליון יותר וכמשארז"ל ספ"ג דפסחים בענין זה שמי לעולם לא כמו שאני נכתב אני נקרא כו'. וכך בא"י יכולים לקבל השפע מעצם אות ה' דשם הוי'.

And it is known, regarding the matter of the read and the written, that the written is in a higher world; and as our Sages said at the end of chapter 3 of Pesachim on this matter: "'My Name forever': not as I am written am I read, etc." And so in the Land of Israel they can receive the flow from the essence of the letter hei of the Name Havayah.

27 וכמו שבמקדש היו אומרים את השם ככתבו אבל בחו"ל א"א לקבל מבחי' זו לבד כ"א ע"י התלבשות בהמילוי ה'

And just as in the Temple they would say the Name as it is written, but in the Diaspora it is impossible to receive from this level alone, only through its enclothement in the filling of the hei.

וכמו עד"מ אור וזיו השמש שכל שהאור והזיו קרוב להמאור יותר אזי נראה מעט הכמות יותר ואחר שנמשך בריחוק מקום מהמקור אזי נראה רב יותר.

And as, by way of analogy, with the light and radiance of the sun: the nearer the light and radiance are to the luminary, the smaller its quantity appears; and once it has been drawn to a distance from the source, it appears greater.

28 וכמו מעין ונהר שהמעיין לקרבתו אל מקורו הוא קטן יותר כו'. ובאמת זה המועט של המעין הוא כמו כל הנהר ע"ד רגלי החיות כנגד כולן ולכן המעיין מטהר בכל שהוא כו'.

And as with a spring and a river: the spring, because of its nearness to its source, is smaller, etc. And in truth this small amount of the spring is like the whole river, in the manner of "the feet of the Chayos are equal to all of them"; and therefore a spring purifies in any amount, etc.

29 ועמ"ש סד"ה מים רבים בפ' נח ומ"ש בשה"ש סד"ה ששים המה מלכות בענין מעיין ונהר.

And see what is written at the end of the section beginning "Many waters," in Parshas Noach, and what is written in Song of Songs at the end of the section beginning "There are sixty queens," on the matter of spring and river.

וז"ש ברבות בשה"ש ע"פ שמוני נוטרה את הכרמים אמרה כנ"י באי"י הייתי שומר יום אחד עכשיו שני ימים סבורה הייתי לקבל שכר על שניהן ואיני מקבלת

And this is what is said in the Midrash Rabbah on Song of Songs, on the verse "They made me keeper of the vineyards": the Community of Israel said, "In the Land of Israel I kept one day; now, two days. I thought I would receive reward for both, but I receive [reward]

אלא על יום אחד שהרי באמת אותה ההארה המאיר בחו"ל בשני ימים מאיר באי"י ביום אחד לקורבתו אל מקורו וע' זח"א ס"פ נח (ע"ו ב') גם

only for one day." For in truth that same illumination which shines in the Diaspora in two days shines in the Land of Israel in one day, because of its nearness to its source. And see Zohar volume I, end of Noach (76b). Also,

כמו בעצם האות ה' כלול ג"כ המילוי שלו שהיא ה' השנייה היא כלולה בהעלם ג"כ בעצם האות כו'

just as in the essence of the letter hei its filling is also included, the second hei too is included, in concealment, in the essence of the letter, etc.

ומ"מ מ"ש לעיל שיש מעלה יתירה בגילוי זה די"ט שני ג"כ נכון ע"פ מ"ש במ"א כה"ג בענין המלוי שזהו עיקר הכוונה להיות

And nonetheless, what was said above, that there is a surpassing virtue in this revelation of the second day of Yom Tov, is also correct, according to what is explained elsewhere in a similar way regarding the filling: that this is the main intent, that there be

הגילוי למטה וכמ"ש האריז"ל בפי' העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו ופי' כח אד' היינו כח אותיות מלוי המלוי של השם כו':

the revelation below; and as the Arizal wrote explaining "One who answers 'Amen, may His great Name be blessed' with all his strength (koach)": and the meaning of "koach" of Ado-nai is the strength of the letters of the filling of the filling of the Name, etc.

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 8

להבין ההפרש דבפסח כתיב והקרבתם אשה עולה ריח...

To understand the difference: on Pesach it is written, "You shall offer a fire-offering, a burnt-offering"

1 להבין ההפרש דבפסח כתיב והקרבתם אשה עולה ריח ניחוח להי' ובסוכות כתיב עולה אשה. כי

To understand the difference: regarding Pesach it is written, "And you shall offer a fire-offering (isheh), a burnt-offering (olah), a pleasing fragrance (rei'ach nichoach) to Havayah," while regarding Sukkos it is written, "a burnt-offering, a fire-offering." For

הנה הוי' הוא בחי' צמצום והתפשטות כו' כי י' הוא בחי' צמצום נקודה לבד כי י' הוא בחי' ח"ע

behold, [the Name] Havayah is the level of contraction and expansion, etc. For the yud is the level of tzimtzum (contraction), a mere point, since the yud is the level of supernal Chochmah (wisdom).

ואף שנקרא ים החכמה עכ"ז אינו אלא הארה בעלמא לגבי למעלה מן החכמה עד שנחשבת לבחי' עשייה גשמיות כו'

And although it is called "the sea of wisdom," nevertheless it is no more than a mere glimmer relative to what is above wisdom, to the point that it is reckoned as the level of Asiyah (action), physicality, etc.

ולכן הוא בחי' י' שאינו אלא נקודה קטנה כו' לגבי מהותו ועצמותו שממלא כל עלמין וסוכ"ע אינו

Therefore it is the level of the yud, which is only a small point, etc., relative to His very being and essence, for whom [the light that] fills all worlds and [the light that] encompasses all worlds is

אלא בחינת מחשבה אחת לפניו וכדי שיצמצם א"ע כביכול כ"כ צריך לעורר מלמטה באתעדלי"ת ע"י בחינת ביטול רצון של נש"י כמ"ש ועמך לא חפצתי כו'

no more than the level of a single thought before Him. And in order that He contract Himself, as it were, to such an extent, one must arouse [Him] from below through an arousal from below (isarusa dilesata), by way of the self-nullification (bittul) of the will of the souls of Israel, as it is written, "And besides You I desire nothing [on earth]," etc.:

להיות ביטול עצמותם לגמרי שלא להיות רצון אחר כלל רק רצון ה' ע"י מעוררים למעלה ג"כ שיצמצם עצמו כביכול רק להאיר בבחי' הארה מועטת מאד

that there be a complete nullification of their very selves, so that there is no other will at all but the will of G-d. Through this they arouse [a response] above as well, that He contract Himself, as it were, to shine only as a very slight glimmer.

כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו' להיות צמצום והתפשטות כו' שנקרא הוי' ונעשה ע"י אתעדל"ת הנ"ל (ועמ"ש מזה בד"ה ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם)

For "spirit brings spirit and draws down spirit," etc., so that there be contraction and expansion, etc., which is called Havayah; and this comes about through the arousal from below mentioned above. (See also what is explained on this in the maamar beginning "But Havayah your G-d would not listen to Bilam.")

וזהו אשה ריח כו' שהוא בחי' ההעלאה ממטה למעלה באתעדל"ת הנ"ל ועי"ז נעשה אתעדל"ע להיות ניחוח שהוא לשון נחות דרגא להיות ירידת עצמותו כו'

This is [the meaning of] "a fire-offering, a fragrance," etc.: it is the level of the ascent from below to above, through the arousal from below mentioned above. Through this there comes about an arousal from above (isarusa dile'eila), so that there be nichoach, which is a term related to nachis darga (descending a level): that there be a descent of His essence, etc.,

לצמצם עצמו בבחי' שם הוי' וזהו ניחוח להוי' כו' והוא כמשל הריח שמשיב את הנפש הנה הריח הוא שמריח מלמטה ועולה למוחו

to contract Himself into the level of the Name Havayah. This is "nichoach to Havayah," etc. It is like the analogy of fragrance, which restores the soul: the fragrance is smelled from below and rises to one's brain,

אך על ידי זה נעשה השבת הנפש להתפשט בגוף כמ"כ ע"י בחינת אתעדל"ת מלמטה למעלה שנקרא אשה ריח נעשה המשכה מלמעלה למטה להיות ניחוח להוי' כו' (ועמ"ש מזה בד"ה לבבתני אחותי כלה)

yet through this the soul is restored, spreading through the body. So too, through the arousal from below, from below to above, which is called "a fire-offering, a fragrance," there comes about a drawing down from above to below, so that there be "nichoach to Havayah," etc. (See also what is explained on this in the maamar beginning "You have captured my heart, my sister, [my] bride.")

אך כ"ז אינו אלא אתעדל"ת בבחי' אהבה ורשפי אש כו' ונודע שאהבה הוא מרחוק דוקא (ע' מזה בד"ה וידעת היום)

But all this is only an arousal from below in the mode of love and "flashes of fire," etc. And it is known that love is specifically from a distance (see on this the maamar beginning "And you shall know this day"),

שלעצמו אינו מרגיש שום אהבה שהוא בבחי' יחוד בתכלית וכמ"כ אהבה מסותרת בכל נפש מישראל להיות מיוחד בתכלית היחוד ברוך הוא ולא בבחינת אהבה ותשוקה רק בבחי'

for toward oneself a person feels no love at all, since he is in a state of complete unity [with himself]. So too, the hidden love in every Jewish soul is to be united with Him, blessed be He, in utter unity, not in the mode of love and longing, but in the mode of

כמו האדם עם חיות עצמו ממש (וכמ"ש בד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה שזהו פי' ומל הוי' אלקיך כו' לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך כלומר למען

a person with his own very life-force. (As is explained in the maamar beginning "Israel will be redeemed only through tzedakah," that this is the meaning of "And Havayah your G-d will circumcise [your heart]," etc., "to love Havayah your G-d with all your heart and with all your soul, for the sake of your life"; that is to say, for the sake

כי ה' לבדו הוא כל חייך שלכן אהבה זו הוא מעומקא דלבא מנקודת פנימית ממש ועמ"ש מענין ומל ה' אלקיך את לבבך בד"ה ראה אנכי נותן ע"ש במש"ש ולא יהיה הרגש האהבה מפני שהיא נקודת עצמיות כו')

that G-d alone is all your life; therefore this love is from the depth of the heart, from the very innermost point. See also what is explained on the subject of "And Havayah your G-d will circumcise your heart" in the maamar beginning "See, I set [before you]," see there, in what is said there: "and there will be no feeling of love, because it is the point of the very self," etc.)

להיות כי עלה במחשבה כו' ומ"ש אחת היא כו' שהיא מיוחדת בתכלית וזהו תמתי רבי ינאי אמר תאומתי בשה"ש רבה

This is because [Israel] "arose in [G-d's] thought," etc., and as it is written, "She is one," etc., for she is united in utter unity. And this is [the meaning of] "my perfect one" (tamasi): Rabbi Yannai said, "my twin" (te'omasi), in Shir HaShirim Rabbah.

והנה גילוי האהבה אינו אלא בשמע"צ שהוא בחי' יחוד חתן וכלה כמ"ש בד"ה תורה צוה.

Now, the revelation of the love is only on Shemini Atzeres, which is the level of the union of groom and bride, as is explained in the maamar beginning "The Torah that [Moshe] commanded."

2 ופי' יחוד זה היינו להיות מיוחד בתכלית היחוד בה' בבחי' לאהבה כו' למען חייך כנ"ל.

The meaning of this union is to be united with G-d in utter unity, in the mode of "to love," etc., "for the sake of your life," as explained above.

והיינו כי יציאת האהבה מסותרת הנ"ל מהעלם לגילוי אינו אלא ע"י גילוי והמשכה מלמעלה למטה מקודם לכל נפש ועי"ז בכחו להוציא האהבה מהעלם לגילוי וההמשכה הוא ע"י בחינת וימינו תחבקני שבכל ימי הסוכות

That is: bringing the hidden love mentioned above out of concealment into revelation comes about only through a revelation and drawing down from above to below, beforehand, to every soul; and through this one has the power to bring the love out of concealment into revelation. The drawing down is through the level of "and His right hand embraces me," which is during all the days of Sukkos.

אך בכל ימי הסוכות הוא בבחי' מקיף והגילוי בפנימית הוא בשמע"צ וגילוי זה של ההמשכה נק' מוריד הגשם

But during all the days of Sukkos it is in the mode of a makif (an encompassing light), while the revelation within is on Shemini Atzeres. And this revelation of the drawing down is called "He causes the rain to fall."

כי כמו הגשם שבא מלמעלה ללחלח את הארץ ועי"ז יוצא כח הצומח שיש בארץ מהעלם לגילוי להיות והולידה והצמיחה ונתן זרע כו'

For just like the rain, which comes from above to moisten the earth, and through it the power of growth that is in the earth emerges from concealment into revelation, so that "it makes it bring forth and sprout, and gives seed," etc.,

כמ"כ גילוי והמשכה שבא מלמעלה לכל אחד הוא בכדי להוציא האהבה המסותרת בכל נפש מהעלם לגילוי להיות בחי' יחוד בה' בתכלית. ולכן מזכירין גבורות גשמים בשמ"ע.

so too the revelation and drawing down that comes from above to each person is in order to bring the love hidden in every soul out of concealment into revelation, so that there be the level of utter union with G-d. And therefore we mention the "might of the rains" on Shemini Atzeres.

3 והנה כמו שירידת הגשמים מלמעלה א"א לבא לארץ כ"א ע"י שמתעכבים ומתכסים הגשמים תחלה בעבים

Now, just as the descent of the rains from above cannot reach the earth except by the rains first being held back and covered in clouds,

וגם שיתחלקו אח"כ טיפין טיפין שלזאת נקרא גבורות גשמים לפי שיורדין בגבורה כי מים הוא התפשטות ומה שנעצרים בעבים ומתחלק אח"כ לטיפין כו'

and also by their dividing afterward into drop after drop—which is why it is called "the might [gevuros] of the rains," because they descend with might [gevurah]; for water is expansion, and the fact that they are held back in clouds and afterward divided into drops, etc.,

הוא מבחי' גבורות והוא בחי' התכללות גבורות בחסדים (ועמ"ש בביאור ע"פ קול דודי וע"פ ויתן עוז למלכו)

is from the level of gevuros (restraints), and it is the level of the inclusion of gevuros within chasadim (kindnesses) (see also what is explained in the discourse on "The voice of my beloved" and on "And He will give strength to His king")—

ובלא ז אי אפשר לבא למטה לארץ ללחלחה ולהוציא ממנה את כח הצומח שמוסתר בה כמ"כ גילוי והמשכת אלקות שבא מלמעלה בחג הסוכות שהוא מבחי' חסד והתפשטות כו'

and without this they could not come down to the earth to moisten it and bring out of it the power of growth that is hidden within it; so too the revelation and drawing down of G-dliness that comes from above on the festival of Sukkos, which is from the level of Chesed (kindness) and expansion, etc.,

בכדי להוציא האהבה המסותרת הנ"ל א"א להיות כ"א ע"י התכללות ג"כ בגבורה שיתעכב ויעצר ההשפעה תחלה.

in order to bring out the hidden love mentioned above, cannot be except through being included also with Gevurah (restraint), so that the flow first be held back and restrained.

ולזאת נק' עצרת כו' שהיה בחי' עיכוב ההשפעה (וכמ"ש ברבות נשא פ"י שהוא מלשון נעצרה נא אותך) כדוגמת הגשם שמתכסה בעבים תחלה ומתחלק אח"כ לטיפין כו'

That is why it is called Atzeres, etc., for it was the level of holding back the flow (as is written in Rabbah, Nasso, chapter 10, that it is from the language of "Please, let us detain you"), like the rain, which is first covered in clouds and afterward divided into drops, etc.

ואז נעשה היחוד שהוא בחי' גילוי האהבה המסותרת הנ"ל ובחינת אהבה זו נקרא בשם עולה

And then the union takes place, which is the level of the revelation of the hidden love mentioned above; and this level of love is called by the name olah (burnt-offering, [literally, "ascending"]),

לפי שעולה מאליה למעלה בבחי' יחוד בתכלית לפי שחלק הוי' כו' אחת היא כו' ואינה בבחי' אהבה ורשפי אש כמו בכל הרגלים.

because it ascends upward of its own accord, in the mode of utter union, since "Havayah's portion," etc., "She is one," etc.; and it is not in the mode of love and "flashes of fire," as on all the [other] festivals.

4 ולכן אומרים עולה אשה כו' ואח"כ חוזרים וממשיכים שם הוי' חדש עד חג הפסח שבכל ו' חדשים דחורף אין בהם רגל כלל שכל הג' רגלים הן בקי"ץ כו'.

Therefore we say "a burnt-offering, a fire-offering," etc. Afterward we once again draw down the Name Havayah anew, until the festival of Pesach; for in all the six months of winter there is no festival at all, since all three festivals are in the summer, etc.

ועיין מענין עולה בזח"ג ר"פ צו והרמ"ז שם העיר מענין רוח האדם העולה למעלה ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בענין והרוח תשוב אל

See on the subject of olah in Zohar III, at the beginning of Parshas Tzav, where the Ramaz remarks on the subject of the spirit of man that ascends upward. See also what is explained in the maamar beginning "Listen, O heavens," on "and the spirit returns to

האלהים אשר נתנה ומשם יובן שעלייה זו היא למעלה מעלה בחינת עד יעבור עמך הוי' ועמ"ש ע"פ בהעלותך את הנרות

G-d who gave it"; from there it will be understood that this ascent is to the very highest, the level of "until Your people pass over, Havayah." See also what is explained on "When you raise up the lamps."

והנה אשה הוא ג"כ אש ה' וע' זח"ג פנחס (דרנ"ב סע"ב) וכמ"ש בד"ה את קרבני לחמי ובד"ה והיה לכם לציצית בענין לזאת יקרא אשה כו' אך עכ"ז בחי' עולה גבוה יותר כנ"ל.

Now, isheh (fire-offering) is also esh H' ("fire of H'"). See Zohar III, Pinchas (252b, end of the column), and as is explained in the maamar beginning "My offering, My bread" and in the maamar beginning "And it shall be to you as tzitzis," on "this one shall be called woman (ishah)," etc. Nevertheless, the level of olah is higher, as explained above.

ואפשר ע"ד שארז"ל גבי בהעלותך חייך שלך גדול משלהם שבחי' העלאת הנרות בחי' שלהבת העולה מאליה גדול מהקרבנות הנק' אשה ריח כו'.

And perhaps it is in the manner of what our Sages said regarding "When you raise up": "By your life, yours is greater than theirs"; that is, the raising of the lamps, the level of a flame that rises of its own accord, is greater than the offerings, which are called "a fire-offering, a fragrance," etc.

5 ועמ"ש בד"ה תחת אשר לא עבדת. גם י"ל בחי' אשה אש ה' עיקרו בירור יסוד האש שבנפש הבהמית

See also what is explained in the maamar beginning "Because you did not serve." It may also be said that the level of isheh, esh H', is chiefly the refinement of the element of fire in the animal soul,

אבל עולה הוא מצד האהבה המסותרת שבנפש האלקית עצמה בחי' בעטרה שעטרה לו אמו שאין בלעומת זה בחינה זו כלל אפילו לאחר הבירור כמ"ש סד"ה יביאו לבוש מלכות.

whereas olah comes from the hidden love in the G-dly soul itself, the level of "the crown with which his mother crowned him," a level that does not exist at all on the opposing side, even after the refinement, as is explained at the end of the maamar beginning "Let them bring royal apparel."

גם יש להעיר לענין אשה עולה מענין ב' בחינות חיצוני' הלב ופנימיות הלב הנזכר בד"ה ושאבתם מים שהן ב' בחי' כלה הנזכר בד"ה שה"ש.

One should also note, regarding isheh and olah, the subject of the two levels, the outer dimension (chitzoniyus) of the heart and the inner dimension (pnimiyus) of the heart, mentioned in the maamar beginning "And you shall draw water," which are the two levels of "bride" mentioned in the maamar beginning "Shir HaShirim."

גם איתא ברע"מ פ' פנחס שם דעצי העולה אינון עץ החיים ועה"ד וא"כ בחינת עולה עצמה היא ממעל לעצים היינו למעלה ג"כ מבחי' עץ החיים ועמ"ש בפי' ממעל לעצים בד"ה וידעת היום.

It is also stated in the Raaya Mehemna, Parshas Pinchas, there, that the wood of the olah is the Tree of Life and the Tree of Knowledge. If so, the level of olah itself is "above the wood," that is, above even the level of the Tree of Life. See also what is explained on the meaning of "above the wood" in the maamar beginning "And you shall know this day."

ועיין עוד מענין עולה בזחי"ג (דרנ"ח ב'). ועמ"ש בד"ה ביום השמיני שלח בענין אז תשמח בתולה במחול בחינת אז שהוא בחי' קדם כו'

See further on the subject of olah in Zohar III (258b). See also what is explained in the maamar beginning "On the eighth day he sent," on "Then the maiden shall rejoice in the dance": the level of az ("then"), which is the level of kedem ("before"), etc.

וזהו ענין גן נעול כו' גל נעול מעין חתום (בשה"ש סי' ד' י"ג) היינו בחינת ולא תתורו אחרי לבבכם כו'

And this is the meaning of "A locked garden," etc., "a locked spring, a sealed fountain" (in Shir HaShirim, chapter 4, 13): that is, the level of "and you shall not stray after your heart," etc.,

שלא להיות בחינת זונה ח"ו וע' זח"ג אמור (פ"ט א') ע"פ ולאחותו הבתולה כו' והוא ענין מ"ם סתומה כמש"ש בפ' אחרי (דס"ב ע"ב) מ"ם סתומה כו'

so as not to be in the state of a harlot, G-d forbid. See Zohar III, Emor (89a), on "and for his sister, the maiden," etc. And this is the concept of the closed mem, as is explained there in Parshas Acharei (62b): "the closed mem," etc.,

מעין חתום. כי מ"ם פתוחה היינו שיש פתח ומבוא ליניקת החיצונים מצד התלבשות בנפש הבהמית.

"a sealed fountain." For the open mem means that there is an opening and entrance for the external forces to draw nourishment, by way of being enclothed in the animal soul.

מה שאין כן מ"ם סתומה היינו כד אתכפיא חשוכא לנהורא ועמ"ש בד"ה כי תצא בפי' על אויביך שאין לאויב שליטה ואחיזה שם

Not so the closed mem: it means "when darkness is subdued before light." See also what is explained in the maamar beginning "When you go out," on the meaning of "against your enemies": that the enemy has no dominion or hold there.

והנה ע"י שיהיה בבחי' ולא תתורו כו' יבוא לבחי' למען תזכרו שתהיו בבחינת זכרים כמ"ש במ"א

Now, through being in the state of "and you shall not stray," etc., one will come to the level of "so that you remember" (tizkeru), that you be in the state of males (zecharim), as is explained elsewhere.

וזהו ג"כ ענין עולה דכתיב זכר תמים יקריבנו ועיין מזה זח"א (ויחי דרמ"ו סע"א) והיינו כמ"ש במ"א בד"ה שוש אשיש שכשהאבה הוא ע"מ לקבל פרס בחי' לגרמיה נק' נקבה נשים דעתן קלות

And this is also the meaning of olah, of which it is written, "he shall offer a male without blemish." See on this Zohar I (Vayechi, 246a, end of the column). That is, as is explained elsewhere, in the maamar beginning "I will greatly rejoice," that when love is for the sake of receiving a reward, the level of [love] for oneself, it is called female, [as in] "women are of light mind";

אבל בחינת דכר הוא האהבה רבה למהותו ועצמותו ית' כמ"ש ועמך לא חפצתי ע"ש. וזהו ענין העולה שעולה למעלה מעלה כנ"ל.

whereas the level of the male is the great love for His very being and essence, blessed be He, as it is written, "Besides You I desire nothing"; see there. And this is the meaning of the olah, which ascends to the very highest, as explained above.

6 והנה מ"ש ב' הבחינוך היינו אשה עולה או עולה אשה היינו התחברות שני הבחינות יחד כמ"ש במ"א בפי' ויחד לבבינו לאהבה.

Now, what is said of the two levels, namely isheh olah or olah isheh, means the joining of the two levels together, as is explained elsewhere on the meaning of "and unite our hearts to love."

דהענין יחוד ב' הבחינות דחיצוניות הלב ופנימיות הלב שיהיה נכלל בחי' החיצוניות בבחי' פנימיות. בד"ה מי מנה עפר יעקב.

The matter is the union of the two levels, the outer dimension of the heart and the inner dimension of the heart, so that the level of the outer dimension be included in the level of the inner dimension. [See] the maamar beginning "Who can count the dust of Yaakov."

ועד"ז הוא ענין והקרבתם אשה עולה או והקרבתם עולה אשה לייחד ב' הלבבות יחד ועיין בזח"א וישב (דקפ"ג סע"ב) בפי' שחברה לה יחדיו והוא ענין ויחד לבבינו

In the same way is the matter of "you shall offer a fire-offering, a burnt-offering" or "you shall offer a burnt-offering, a fire-offering": to unite the two hearts together. See Zohar I, Vayeshev (183b, end of the column), on the meaning of "that is joined together to it"; and this is the matter of "and unite our hearts."

אך עכ"ז בחי' והקרבתם עולה אשה הוא בחי' גבוה יותר כי כיון שבחי' עולה קודמת א"כ בחינה זו היא העיקרית ובחי' אשה נכלל ובטל לה משא"כ בבחי' אשה עולה.

Nevertheless, the level of "you shall offer a burnt-offering, a fire-offering" is a higher level. For since the level of olah comes first, this level is the principal one, and the level of isheh is included in it and nullified to it; which is not so with the level of isheh olah.

7 וכמ"ש כה"ג במ"א בענין ההפרש בין שילוב אד' בהוי' ושילוב הוי' באד' שאות הראשונה היא הגוברת כו' ועמ"ש מזה בד"ה שובה ישראל.

As is explained, in a similar vein, elsewhere, on the difference between the intertwining of Ado-nai within Havayah and the intertwining of Havayah within Ado-nai: that the first letter is the dominant one, etc. See also what is explained on this in the maamar beginning "Return, O Israel."

ועמ"ש כה"ג דבחי' ויחד לב בינו בענין מזמור שיר שהם ג"כ ב' בחינות חיצוניות ופנימיות ולפעמים נאמר כל אחד בפני עצמו ולפעמים מתחברים שניהם יחד

See also what is explained in a similar vein about the level of "and unite our heart" (lev beinu), in the matter of mizmor (psalm) and shir (song), which are also two levels, outer and inner; sometimes each is said by itself, and sometimes both are joined together.

וגם בענין החיבור פעמים נאמר מזמור שיר ופעמים שיר מזמור. עיין מזה בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית.

And also regarding their joining, sometimes it says "mizmor shir" and sometimes "shir mizmor." See on this the maamar beginning "A psalm, a song for the dedication of the House."

(ועיין זח"ג ר"פ ויקרא דף ה' ע"א מענין שיר מזמור לבני קרח כו' ודף נ"ו ע"ב).

(See Zohar III, beginning of Parshas Vayikra, page 5a, on "A song, a psalm of the sons of Korach," etc., and page 56b.)

ועד"ז יובן כמ"כ בענין הנ"ל והנה כאשר ההעלאה הוא בחי' עליונה מאד כמ"כ ההמשכה שנמשך ע"י ריח ניחוח להוי' הוא ג"כ בחי'

In the same way it will likewise be understood in the matter discussed above. Now, when the ascent is of a very lofty level, so too the drawing down that is drawn down through it, "a pleasing fragrance to Havayah," is likewise of a

גבוה ביותר וכענין מ״ש במ״א בפירוש ממעמקים קראתיך הוי׳ שבחי׳ ממעמקים הוא בחי׳ ישת חשך סתרו סתימא דכל סתימין ומשם קראתיך להיות גילוי בחינת הוי׳:

most lofty level. This is like what is explained elsewhere on the meaning of "From the depths I call You, Havayah": that the level of "from the depths" is the level of "He made darkness His hiding place," "the most hidden of all hidden," and from there "I call You," so that there be a revelation of the level of Havayah.

LIKKUTEI TORAH • V'ZOS HABERACHAH • MAAMAR 1

ואתה מרכבות קדש

And He Came from the Holy Myriads

◇

1 ואתה מרכבות קדש. כי הנה יש יחידות עשירות מאות כו'. אי"ק בכ"ר כמ"ש בספר שערי אורה להרי"ג שער א' בענין מעשר ומעשר מן המעשר כו'.

"And He came from the holy myriads." For there are units, tens, hundreds, etc. [This is the pattern] Ayak Bechar (אי"ק בכ"ר), as is written in the book Sha'arei Orah by Rabbi Yosef Gikatilla, Gate 1, on the subject of the tithe and the tithe from the tithe, etc.,

ובענין מאה אדני כסף כו' ע"ש. והמספר הגדול הוא רבה כמ"ש היי לאלפי רבבה וכתיב ומאה מכם רבבה ירדפו שאין מספר למעלה הימנו בלה"ק כי מה שהוא יותר מרבבה אין לו שם בפ"ע בתורה כ"א

and on the subject of the hundred silver sockets, etc.; see there. And the great number is a myriad, as it is written, "Become thousands of myriads," and it is written, "And a hundred of you shall pursue a myriad." For there is no number above it in the Holy Tongue, since whatever is more than a myriad has no name of its own in the Torah, but only

שנק' כך וכך אלפים או כך וכך רבוא וכמ"ש רבבות אלפי ישראל וכתיב הרבה משתים עשרה רבו אדם (ביונה סס"י ד') ולכן מצינו במשנה רפ"ז דברכות בשלשה מהו אומר וכו' עד ברבוא מהו אומר כו'.

that it is called so-and-so many thousands or so-and-so many ten-thousands, as it is written, "the myriads of the thousands of Israel," and it is written, "more than twelve ten-thousands of people" (in Jonah, end of chapter 4). And therefore we find in the Mishnah, at the beginning of chapter 7 of Berachos: "With three, what does one say?" etc., up to "With ten thousand, what does one say?" etc.

והנה כתיב ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שבע הוא בחינת שבע מדות העליונות שבפסוק לך ה' הגדולה כו'

Now it is written, "And the life of Sarah was a hundred years and twenty years and seven years." Seven is the level of the seven supernal emotive attributes (middos) in the verse, "Yours, G-d, is the greatness," etc.,

עד הממלכה כו' שהמדות הם בבחי' התחלקות המדרגות זו מזו שהרי החסד והגבורה הם מדות נגדיים

up to "the kingdom," etc. For the attributes are in the mode of the division of the levels from one another, since Chesed (kindness) and Gevurah (restraint) are opposing attributes.

ולכן נאמר בהם שנים לשון רבים משא"כ חו"ב נאמר עליהם עשרים שנה לשון יחיד כי הם תרין ריעין דלא מתפרשין כמו עד"מ באדם כשמבין ההלכה ע"י כח השכל שבו ממילא נכלל בזה חכמה ובינה.

And therefore of them it says shanim ("years"), in the plural, whereas of Chochmah (wisdom) and Binah (understanding) it says esrim shanah ("twenty year"), in the singular, for they are "two companions that never part." As, by way of analogy, in a person: when he understands a halachah by means of the power of intellect within him, Chochmah and Binah are automatically included in this.

ועיין בזהר פ' חיי שרה (דקכ"ג ע"א). והנה עכ"פ מובן מזה שהמדות כל מדה היא רק בחי' יחידית.

And see the Zohar, Parshas Chayei Sarah (123a). Now, in any case it is understood from this that of the attributes, each attribute is only the level of a unit.

שהרי שבע מדות שבפסוק נק' שבע שנים א"כ כל מדה היא נמנית רק לבחי' א'.

For the seven attributes in the verse are called "seven years"; if so, each attribute is counted as only one level.

משא"כ השכל הוא בחי' עשירית שהרי חו"ב נק' עשרים שנה והטעם הוא כי כדי שיהיה גילוי המדות מהשכל א"א שיומשך האור מכל השכל בהמדה כי אם רק מבחי' עשירית שבשכל.

The intellect, however, is the level of tens, for Chochmah and Binah are called "twenty years." And the reason is that, in order for the attributes to be revealed from the intellect, it is impossible for the light of the whole intellect to be drawn into the attribute, but only from the level of the tenth within the intellect.

2 וכנודע שאין ערוך השכל המתלבש בהמדות להיות טעם ומוחין למדה לגבי עצמיות השכל מה שאינו שייך למדות.

As is known, the intellect that is enclothed in the attributes, to be the reason and the intellect (mochin) of the attribute, bears no comparison to the essence of the intellect, which has no relation to the attributes.

ועמ"ש מזה בד"ה באתי לגני ובפסוק את קרבני לחמי שזהו ענין גידים המחברים העצמות עם הבשר כו' ע"ש לכן כל מדה היא בחי' עשירית שבשכל.

And see what is written about this in the discourse beginning "I have come into My garden," and on the verse "My offering, My bread," that this is the matter of the sinews that join the bones with the flesh, etc.; see there. Therefore each attribute is the level of the tenth within the intellect.

ועד"ז איתא בענין שם אל שהעוא נהירו דחכמתא היינו מה שחו"ב מאירים במדות כמ"ש חסד אל

And similarly it is stated concerning the Name Kel, that it is "the radiance of Chochmah," meaning that Chochmah and Binah shine in the attributes, as it is written, "the kindness of Kel."

והוא מעשר מאותיות יש קנה חכמה קנה בינה גימ' יש והוא בחי' מל' שבחכמה וכמ"ש במ"א ע"פ לפני לא נוצר אל עיין בזהר קדושים (דפ"ו סע"א).

And it is the tithe of the letters yesh: [the words] "Acquire wisdom, acquire understanding," "acquire" [twice] equals yesh in numerical value; and it is the level of Malchus (sovereignty) within Chochmah, as is written elsewhere on [the verse] "Before Me no Kel was formed." See the Zohar, Kedoshim (end of 86a).

והנה השכל שהוא חו"ב הוא גם כן עשירית מלמעלה מן השכל הנק' בחינת מאה. וזהו ענין שארז"ל קומתו של אדה"ר הי' מאה אמה.

Now the intellect, which is Chochmah and Binah, is likewise a tenth of what is above the intellect, which is called the level of a hundred. And this is the meaning of what our Sages said, that the stature of Adam, the first man, was a hundred cubits.

והנה למעלה מהשכל יש גם כן בחי' הרבה. נר"נ כו' וחיה יחידה הם למעלה מהשכל.

And above the intellect, too, there are many levels. Nefesh, Ruach, Neshamah, etc., and Chayah [and] Yechidah are above the intellect.

3 ונגד ה' בחי' נרנח"י הם ה' בחי' הנ"ל יחידות עשירות מאות אלפים רבבות כי בחי' נפש מקבל רק מבחי' העשירית שברוח ועד"ז הרוח מבחי' הנשמה כו' ועמ"ש מזה בד"ה מה טובו אוהליך

And corresponding to the five levels of Nefesh, Ruach, Neshamah, Chayah and Yechidah are the five levels mentioned above: units, tens, hundreds, thousands, myriads. For the level of Nefesh receives only from the level of the tenth within Ruach, and likewise Ruach from the level of Neshamah, etc. And see what is written about this in the discourse beginning "How goodly are your tents."

והנה בחי' רצון העליון הוא למעלה מהשכל והחכמה ויש בזה גם כן ב' בחי' רצון וחפץ.

Now the level of the supernal will is above the intellect and Chochmah, and in it, too, there are two levels: will (ratzon) and desire (chefetz).

רצון הוא בלי טעם ותענוג. ש תוק כך עלה במחשבה כו' וחפץ הוא בבחי' טעם ותענוג.

Will is without reason and delight: "Be silent; thus it arose in thought," etc. And desire is in the mode of reason and delight.

4 ועמ"ש מזה בביאור ע"פ ואהיה אצלו אמון גבי דוד זמירות קרית להו כו'. וזהו ענין ונוצר חסד לאלפים שמבחי' נוצר אותיות רצון נמשך ומתפשט בחנית אלפים אאלפך חכמה אאלפך בינה.

And see what is written about this in the explanation on [the verse] "And I was beside Him as a nursling," regarding "David, you called them songs," etc. And this is the meaning of "preserving kindness for thousands": from the level of notzer ("preserving"), [whose] letters [are] ratzon ("will"), it is drawn down and spreads into the level of alafim ("thousands"): "I shall teach you (a'alefcha) wisdom, I shall teach you understanding."

ועד"ז ארז"ל התורה קדמה אלפים שנה לעולם. ועמ"ש מענין לאלפים בד"ה מראיהם ומעשיהם וע' בפע"ח שער השבת פ"ח בענין ישמח משה כו' אלף חלקים של אור כו' ע"ש.

And similarly our Sages said: the Torah preceded the world by two thousand years. And see what is written on the subject of "for thousands" in the discourse beginning "Their appearance and their work," and see Pri Etz Chaim, Sha'ar HaShabbos, chapter 8, on the subject of "Moshe rejoices," etc., a thousand parts of light, etc.; see there.

5 והנה מבואר במ"א שאנו רואים עד"מ באדם שהתענוג הוא הנמשך ומתפשט באריכות והתרחבות ובריבוי יותר מכל כחות הנפש

Now it is explained elsewhere that we see, by way of analogy, in a person, that delight is what is drawn down and spreads out in length and breadth and in multiplicity more than all the powers of the soul.

כי התענוג ישנו בראי' ובשמיעה ובכל החושים ובשכל ובמדות כו' ומהות התענוג שבראי' הוא בסגנון אחר ממהות התענוג שבשמיעה

For delight is present in sight and in hearing and in all the senses, and in the intellect and in the emotive attributes, etc. And the essence of the delight in sight is of a different style from the essence of the delight in hearing,

כמו מנגון וכלכי זמר וכן בשכל מהות תענוג בפ"ע כו' ועד"ז כמה מיני רבוי תענוגים.

such as a melody and musical instruments; and likewise in the intellect [there is] an essence of delight of its own, etc. And similarly, many kinds of multiplicity of delights.

ונודע שכל בחי' התענוג שלמטה הוא רק ממה שנפל משבה"כ ולכן ג"ע הוא תענוג אין קץ ומוטב דלידייניה כו' ונודע דג"ע הוא רק הארה בעלמא

And it is known that all delight below is only from what fell in the breaking of the vessels. And therefore the Garden of Eden is delight without end, and "it is better that he be judged," etc. And it is known that the Garden of Eden is only a mere glimmer.

(לכן עד"ז יובן שבחי' הארת והתפשטות תענוג העליון נק' רבבה לגבי בחי' הארת הרצון שהוא בחי' לאלפים. כי הוא רב ונעלה יותר עד שמבחי' עשירית שתבענוג כו' וזהו מ"ש ועתיק יומין יתיב כו'

(Therefore, in the same way it will be understood that the radiance and spreading of the supernal delight is called "a myriad" relative to the radiance of the will, which is the level of "for thousands." For it is greater and more exalted, to the point that from the level of the tenth within the delight, etc. And this is what is written, "And the Ancient of Days sat," etc.,

אלף אלפים ישמשוניה ורבו רבוון קדמוהי יקומון כי מבחי' ע"י שהוא מקור חיים מקור התענוג אזי גם מה שנמשך ומתפשט ממנו הארה בעלמא בבחי' ישמשוניה וקדמוהי יקומון הוא בבחי' אלף אלפים ורבו רבוון כו'.

"a thousand thousands served Him, and myriads of myriads stood before Him." For from the level of the Ancient of Days, which is the source of life, the source of delight, even what is drawn down and spreads from it as a mere glimmer, at the level of "served Him" and "stood before Him," is at the level of a thousand thousands and myriads of myriads, etc.

וכמ"ש באד"ר ענין רבוי העלמין בגלגלתא יתבין תליסר אלפי רבוא עלמין כו'. וזהו ג"כ ענין הללוהו כרוב גודלו).

And as is written in the Idra Rabba on the subject of the multitude of worlds: in the skull (gulgalta) there dwell thirteen thousand myriads of worlds, etc. And this is also the meaning of "Praise Him according to the abundance of His greatness.")

והנה שרה הוא בחי' מטרוניתא בחי' מל' ומקודם נק' שרי לשון אדון שלי בלי התפשטות ואח"כ נעשית שרה לכל העולם מלכותך מלכות כל עולמים וכדי להיות ההתפשטות למטה יותר צ"ל ההמשכה הכח לזה מלמעלה יותר

Now Sarah is the level of the Matronita, the level of Malchus. At first she was called Sarai, meaning "my master," without spreading out; and afterward she became Sarah, [mistress] to the whole world: "Your kingdom is a kingdom of all worlds." And in order for the spreading below to be greater, the drawing down of the power for this must be from higher above.

ולכן ניתן לה אות ה' שהוא כח התפשטות לאורך ורוחב ועמ"ש בענין ה' דאברהם בד"ה הנה אברם כו'.

Therefore she was given the letter heh, which is the power of spreading out in length and breadth. And see what is written on the subject of the heh of Avraham in the discourse beginning "Behold, Avram," etc.

ועיין בזהר פרשת בלק (דקצ"א א') אזעירת גרמה כו' ומאי איהי י כו' עד אתבניאת ואתעבידת כו'

And see the Zohar, Parshas Balak (191a): "she made herself small," etc., "and what is she? A yud," etc., until "she was built and made," etc.,

ה' כמלקדמין וכו' ע"ש ונת' במ"א ומזה יובן ענין שרי ביו"ד ושרה בה"א והנה חיי שרה הוא מבחי' מאה.

"a heh as before," etc.; see there, and it is explained elsewhere. And from this the matter of Sarai with a yud and Sarah with a heh will be understood. Now "the life of Sarah" is from the level of a hundred.

6 וזהו ענין חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום ולכן ארז"ל אל תקרי מה אלא מאה

And this is the meaning of "A person is obligated to recite a hundred blessings every day," and therefore our Sages said, "Do not read mah ('what') but me'ah ('a hundred')."

דהיינו שהמל' נק' מה וממשיכים בה מבחי' מאה שהוא בחי' כתר שכדי להיות ההתפשטות למטה צ"ל ההמשכה מלמעלה כנ"ל אכן עכ"ז ההמשכה הוא

That is, Malchus is called mah, and into it is drawn from the level of a hundred, which is the level of Keser (the Crown); for in order for there to be spreading below, there must be drawing down from above, as mentioned above. Yet even so, the drawing down is

רק מבחי' מאה. אבל בחי' התורה שרשה הוא מבחי' רבבות שלמעלה מעלה מבחי' ומדריגת מאה.

only from the level of a hundred. But the level of the Torah has its root in the level of myriads, which is far, far above the level and rank of a hundred.

7 וזהו ענין מרכבות קדש. ומשם דוקא יוכל להמשיך ולירד גם למטה בדברים גשמיים סוכה ותפילין כו' ועמ"ש סד"ה

And this is the meaning of "from the holy myriads." And specifically from there it can be drawn down and descend even below, into physical things: sukkah and tefillin, etc. And see what is written at the end of the discourse beginning

הנה אברם וסד"ה ראה ריח בני כריח שדה. ועמ"ש בד"ה האזינו השמים בענין תזל כטל כו' וכרביבים עלי עשב.

"Behold, Avram," and at the end of the discourse beginning "See, the fragrance of my son is like the fragrance of a field." And see what is written in the discourse beginning "Give ear, O heavens," on the subject of "[My speech] shall flow as the dew," etc., "and as showers upon the grass."

אשר רביבים זהו ענין ההמשכה מבחי' רבבות קדש (והיינו כי חיי שרה שהוא ענין התפשטות חיות העולמות ואתה מחיה את כולם מלכותך מכ"ע הנה שרש המשכה זו נקרא יחוד חיצוניות דחו"ב אין ויש

For revivim ("showers") is the matter of the drawing down from the level of the holy myriads (revavos). (That is: "the life of Sarah," which is the spreading of the life-force (chayus) of the worlds, "And You give life to them all," "Your kingdom is a kingdom of all worlds": the root of this drawing down is called the union of the outer dimension (chitzoniyus) of Chochmah and Binah, Ayin and Yesh.

אבל ע"י תומ"צ נמשך מבחי' יחוד פנימי' דחו"ב ששרש המשכה זו מבחי' עתיק וא"ס ממש ועד"ז י"ל ענין מה רב טובך אשר צפנת. כי רב ורבבה ענין א'.

But through Torah and mitzvos there is drawn down from the level of the union of the inner dimension (pnimiyus) of Chochmah and Binah, the root of which drawing down is from the level of Atik and the Infinite One (Ein Sof) itself. And in the same way one can explain "How abundant is Your goodness, which You have hidden away," for rav ("abundant") and revavah ("myriad") are one concept.

וז"ש רב פעלים כו' ועמ"ש ע"פ זכר רב טובך יביעו שיסוד דא"א דהיינו בחי' ההשפעה נק' רב טובך ולכן דורות הראשונים מאדה"ר עד נח האריכו ימים ביותר והיינו לפי שנמשך אז מבחי' א"א)

And this is what is written, "abundant in deeds," etc. And see what is written on [the verse] "They shall utter the remembrance of Your abundant goodness," that the Yesod of Arich Anpin, meaning the level of bestowal, is called "Your abundant goodness." And therefore the first generations, from Adam the first man until Noach, lived exceedingly long lives; that is, because at that time it was drawn down from the level of Arich Anpin.)

(כמ"ש בזהר ח"א דל"ז ע"ב) ואח"כ כתיב והיו ימיו מאה ועשרים שנה והיינו ע"ד מ"ש ויהיו חיי שרה מאה שנה כו'.

(As is written in the Zohar, Part I, 37b.) And afterward it is written, "And his days shall be a hundred and twenty years"; and this is along the lines of what is written, "And the life of Sarah was a hundred years," etc.

ומכ"ז יובן ג"כ ענין ורב שלום בניך השלום ברבוי כו' בד"ה וכל בניך אך עכ"ז הגילוי וההמשכה עתה ע"י התורה מבחי' רבבות הנ"ל הוא

And from all this one will also understand the meaning of "And great shall be the peace of your children": the peace in abundance, etc., in the discourse beginning "And all your children." Nevertheless, even so, the revelation and drawing down now, through the Torah, from the level of the myriads mentioned above, is

רק ואתה לשון תרגום שהוא בחינת אחוריים כי טעמי תורה שהוא פנימיות התורה לא נתגלה עדיין וזה יהיה לעתיד.

only ve'asa ("and He came"), a term of the Aramaic translation (Targum), which is the level of the back (achorayim); for the reasons of the Torah, which are the inner dimension of the Torah, have not yet been revealed, and this will be in the Time to Come.

8 וזהו ענין שנאמר ישקני מנשיקות פיהו בחינת נשיקין התדבקות רוחא ברוחא בחינת הבל שהוא התגלות פנימיות טעמי תורה אבל עתה הוא רק בבחי' אחוריים ואתה כו' וכמו שמבואר באריכות ע"פ תורה צוה.

And this is the meaning of what is said, "Let Him kiss me with the kisses of His mouth": the level of kisses, the cleaving of spirit with spirit, the level of breath, which is the revelation of the inner dimension (pnimiyus) of the reasons of the Torah. But now it is only in the level of the back, "ve'asa," etc., as is explained at length on [the verse] "Torah [Moshe] commanded [us]."

וזהו וזרח משעיר למו שהוא רק בחי' שערות מותרי מוחין כנודע בגשמיות שהשערות אינם ממהות המוח שחותכין אותן ואינו מרגיש כלל.

And this is [the meaning of] "And He shone forth from Se'ir to them": that it is only the level of hairs (se'aros), the surplus of the brain, as is known in the physical, that the hairs are not of the essence of the brain, for they are cut and one feels nothing at all.

וכמ"כ למעלה נובלות חכמה שלמעלה תורה (ואפשר לומר ג"כ שזהו ענין ג' מדרגות ברכה קדוש' יחוד והיינו כי ברכ' זהו ענין מאה ברכות והוא בחינת ויהיו חיי שרה מאה שנה כנ"ל

And similarly above: the Torah is the fallen fruit of the supernal wisdom. (And one could also say that this is the matter of the three levels: blessing, holiness, union. That is: blessing is the matter of the hundred blessings, and it is the level of "And the life of Sarah was a hundred years," as mentioned above,

והוא ענין הברכה בבחי' ואתה מחיה את כולם אבל קדוש' הוא ההמשכה מבחי' רבבות קדש ע"י אשר קדשנו במצותיו שהוא המשכת סוכ"ע אלא שמ"מ קדושין הוא עדיין רק בחי' אירוסין והוא בחי' ואתא כו'.

and it is the matter of the blessing at the level of "And You give life to them all." But holiness is the drawing down from the level of the holy myriads through "Who has sanctified us with His commandments," which is the drawing down of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin). Yet even so, kiddushin is still only the level of betrothal (erusin), and it is the level of "ve'asa," etc.

אבל היחוד הוא ההמשכה בבחי' פנימיות. גם י"ל כי הנה יש רבבות קדש אבל עכ"ז למעלה מזה הוא בחי' אנת הוא חד ולא בחושבן

But union is the drawing down in the mode of the inner dimension. It can also be said that there are indeed the holy myriads, yet nevertheless, far, far above this is the level of "You are One, but not in number."

וזהו ענין יחוד דהיינו להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה יחיד ומיוחד חד ולא בחושבן להיות ונגלה כבוד ה' כו' עין בעין יראו כו' ועיין בפרדס בעה"כ ערך יבק ובמאורי אור)

And this is the matter of union: to draw down the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, singular and unique, "One but not in number," so that "the glory of G-d shall be revealed," etc., "eye to eye they shall see," etc. And see Pardes, in the Erchei HaKinuyim, the entry "Yabok," and in Me'orei Or)

(אות ג' סעיף ס"ו ובאות יוד סעיף כ"ג) וברי"מ פ' משפטים (דקי"ו סע"א קי"ט א') ובפ' פקודי (דרס"ב א') ובהרמ"ז פ' תצא (דרע"ז א')

(letter gimmel, section 66, and letter yud, section 23), and in the Ra'aya Mehemna, Parshas Mishpatim (end of 116a, 119a), and in Parshas Pekudei (262a), and in the Ramaz, Parshas Teitzei (277a),

בד"ה ומברך בה ועמ"ש מזה סד"ה ענין הנסכים ועמ"ש עוד מענין ברכה וקדושה ע"פ מ"ש בזח "ג פ' בלק (דקי"צ ע"ב) בפסוק ברכו ה' מלאכיו כו'

in the passage beginning "and blesses with it." And see what is written about this at the end of the discourse beginning "The matter of the libations." And see further what is written on the subject of blessing and holiness, on what is stated in the Zohar, Part III, Parshas Balak (190b), on the verse "Bless G-d, His angels," etc.:

אבל קדוש לא אתמסר לון בלחודייהו אלא בהדי ישראל דלא מקדשי קדושה אלא בהדי ישראל ע"ש ובגמרא נזכר מענין ואתה מרכבות (בחגיגה דט"ז א').

"but 'holy' was not handed over to them on their own, but only together with Israel, for they do not sanctify with holiness except together with Israel"; see there. And in the Gemara the subject of "ve'asa from the myriads" is mentioned (in Chagigah 16a):

אות הוא ברבבה שלו וכ"ה ברבות בשה"ש ס"פ מה דודך י"ל הפי' כענין מארז"ל ברבות סדר מקץ פ' צ' קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני כו' קדושתי למעלה מקדושתכם ונתבאר מזה במ"א.

"He is a sign (os) among His myriad." And so it is in the Midrash Rabbah on Song of Songs, end of [the section] "What is your beloved." One can say the explanation is along the lines of what our Sages said in the Midrash Rabbah, Seder Mikeitz, section 90: "'You shall be holy': could it be like Me? The verse says, 'for I am holy,' etc.: My holiness is above your holiness." And this has been explained elsewhere.

9 ועד"ז י"ל כי מרכבות קדש זהו בחי' קדושים תהיו שהרי זה ממשיכים ע"י התורה אמנם בחי' אות

And along these lines it can be said that "from the holy myriads" is the level of "You shall be holy," for this is drawn down through the Torah. However, the level of "A sign

הוא ברבבה שלו זהו בחי' קדושתי למעלה מקדושתכם ולמעלה מעלה גם מבחי' רבבות קדש כי אנת הוא חד ולא בחושבן ועד"ז נאמר ולתבונתו אין מספר.

is He among His myriad" is the level of "My holiness is above your holiness," and far, far above even the level of the holy myriads, for "You are One, but not in number." And similarly it is said, "His understanding is beyond number."

והרי לגבי דבר שאינו בגדר מספר שוין הרבבות עם האחרים וזהו ועתיק יומין יתיב כו'

For relative to something that is not within the bounds of number, the myriads are equal with the others. And this is [the meaning of] "And the Ancient of Days sat," etc.,

אלף אלפי' ישמשוניה ורבו רבוון קדמוהי יקומון כו' וזהו ענין אות הוא בתוך רבבות קדש.

"a thousand thousands served Him, and myriads of myriads stood before Him," etc. And this is the meaning of "A sign is He within the holy myriads."

ברבות בשה"ש שם. ועיין עוד מענין ואתה מרכבות בזח"ב שמות ג' א' תרומה קל"א א':

[So it is] in the Midrash Rabbah on Song of Songs, there. And see further on the subject of "And He came from the myriads" in the Zohar, Part II, Shemos 3a, Terumah 131a.

LIKKUTEI TORAH • V'ZOS HABERACHAH • MAAMAR 2

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב

The Torah that Moshe commanded us is the inheritance of the congregation of Yaakov

1 תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. (פסוק זה הובא בגמרא ברכות פ"ט ע"ז א' פסחים פ"ג מ"ט ב'. סוטה פ"ג מ"ב.

"The Torah that Moshe commanded us is the inheritance (morashah) of the congregation of Yaakov." (This verse is cited in the Gemara: Berachos, chapter 9, 57a; Pesachim, chapter 3, 49b; Sotah, chapter 3, 42;

סנהדרין פי"א צ"א סע"ב מכות פ"ג כ"ג סע"ב. רבות תרומה ס"פ ל"ג תשא פ"מ צו פ"ט. בשה"ש בפסוק ישקני מנשיקות פיהו. זח"ב יתרו פ"ג ב')

Sanhedrin, chapter 11, at the end of 91b; Makkos, chapter 3, at the end of 23b; [in Midrash] Rabbah: Terumah, at the end of chapter 33; Tisa, chapter 40; Tzav, chapter 9; in Shir HaShirim [Rabbah] on the verse "Let him kiss me with the kisses of his mouth"; Zohar II, Yisro, 83b.)

והנה ארז"ל בפסחים שם אל תקרי מורשה אלא מאורסה שהתורה נק' כלה וכ"ה ברבות תרומה שם וצ"ל

Now, our Sages, of blessed memory, said in Pesachim there: "Do not read morashah (inheritance) but me'orasah (betrothed)," for the Torah is called a bride; and so it is in Rabbah, Terumah, there. And this needs to be understood,

דהא ארז"ל במשנה ספ"ד דתענית ביום חתונתו זו מתן תורה. ופי' ביום חתונתו משמע שכנס"י נק' כלה. וא"כ התורה נקרא חתן.

for our Sages, of blessed memory, said in the Mishnah at the end of chapter 4 of Taanis: "'On the day of his wedding' — this is the Giving of the Torah." And the meaning of "on the day of his wedding" implies that the Community of Israel is called the bride; and if so, the Torah is called the groom.

(הן אמת כי ברבות סדר אחרי ספ"כ מבואר משל למלך שהיה משיא בתו כו' בתו זו התורה ההי"ד ביום חתונתו וכ"ה בסדר במדבר ספ"ב.

(It is true that in Rabbah, on the portion of Acharei, at the end of chapter 20, a parable is set out of a king who was marrying off his daughter, etc.: "His daughter — this is the Torah," as it is written, "on the day of his wedding"; and so it is in the portion of Bamidbar, at the end of chapter 2.

א"כ לפ"ז י"ל דגם בפי' ביום חתונתו היינו שישראל הם החתן והתורה שהיא בתו היא הכלה.

If so, according to this one may say that in the meaning of "on the day of his wedding" as well, Israel is the groom, and the Torah, which is His daughter, is the bride.

אך באמת בכמה דוכתי משמע ג"כ דפי' ביום חתונתו היינו שישראל הם הכלה וכדפירש"י ע"פ ה' מסיני בא יצא לקראתם כו' כחתן היוצא להקביל פני כלה והוא מהמכילתא פ' יתרו.

But in truth, in several places it is also implied that the meaning of "on the day of his wedding" is that Israel is the bride, as Rashi explains on the verse "G-d came from Sinai": "He went out toward them, etc., like a groom who goes out to greet the bride"; and this is from the Mechilta on the portion of Yisro.

וכ"מ ג"כ ברבות נשא פי"ב ביום חתונתו זה סיני חיתונין היו שנאמר וקדשתם היום כו' משמע שישראל הם מקבלים הקדושין. וע' זח"ב) (נ"ח א' פ"ד א' כ"ב א') ח"ג (ס"א ב') בענין בעטרה שעטרה כו'.

And so it is also implied in Rabbah, Naso, chapter 12: "'On the day of his wedding' — this is Sinai; it was a wedding, as it is said, 'And sanctify them today, etc.'" — which implies that Israel are the ones who receive the kiddushin. And see Zohar II) (58a, 84a, 22a), [and Zohar] III (61b), on the subject of "with the crown with which [she] crowned [him]," etc.

גם ברבות ס"פ ואתחנן איתא א"ר ברכיה בעשר מקומות קרא הקב"ה לישראל כלה כו'. ויש מתרצים דלגבי הקב"ה נקי' ישראל כלה.

Also in Rabbah, at the end of Va'eschanan, it says: "Rabbi Berechyah said: In ten places the Holy One, blessed be He, called Israel 'bride,' etc." And some resolve [this by saying] that in relation to the Holy One, blessed be He, Israel is called the bride,

ולגבי התורה נק' ישראל חתן ועד"ז יש לפרש הפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' אשר אתם זונים אחריהם למען תזכרו כו'

and in relation to the Torah, Israel is called the groom. And in this way one can interpret the verse, "And you shall not wander after your heart, etc., after which you go astray, so that you will remember, etc."

פי' ע"י ולא תתורו ולא תהיו בבחי' זונה ח"ו כי אם ואל אישך תשוקתך ביום ההוא תקראי אישי.

Meaning: through "you shall not wander," you will not be in the state of a zonah [a faithless woman], G-d forbid, but rather [in the state of] "and your desire shall be to your husband," [and] "on that day you shall call [Me] 'my Husband.'"

2 והיינו שיהיו בבחי' כלה לגבי הקב"ה להיות כלתה נפשי כלה שארי ולבבי אזי למען תזכרו שתהיו בחי' הזכרים ומשפיעים לגבי התורה וזהו ועשיתם את כל מצותי.

That is, that they be in the state of a bride (kallah) in relation to the Holy One, blessed be He, to be [in the state of] "my soul longs, even pines (kalsah)" [and] "my flesh and my heart pine away (kalah)"; then, "so that you will remember (tizkeru)" — that you will be in the state of males (zecharim) and givers in relation to the Torah. And this is "and you shall do all My commandments."

אך עכ"ז אינו מיושב עם המאמר תלת קשרין מתקשרין דא בדא קודשא ב"ה אורייתא וישראל בזח"ג פ' אחרי (דע"ג א') משמע דישראל הם מקבלים מהתורה וא"כ התורה היא החתן המשפיע כו'.

Yet even so, this does not sit well with the saying "Three bonds are bound one to the other: the Holy One, blessed be He, the Torah, and Israel," in Zohar III, the portion of Acharei (73a), which implies that Israel receive from the Torah; and if so, the Torah is the groom, the one who gives, etc.

וכן משמע ממארז"ל פ"ק דברכות (דף ו' ע"ב) לענין המשמח את החתן שעי"ז זוכה לתורה שניתנה

And so, too, it is implied by the saying of our Sages, of blessed memory, in the first chapter of Berachos (folio 6b), concerning one who gladdens the groom, that through this he merits the Torah, which was given

בחמשה קולות משמע דהוא מדה כנגד מדה לפי שהתורה נק' חתן וכתיב ביה ג"כ ה' קולות והגם שיש לדחות. עכ"ז כאן יתבאר בתירוץ מרווח יותר.

with five voices — which implies that it is measure for measure, because the Torah is called a groom, and of it too "five voices" is written. And although one could deflect [this proof], nevertheless, here it will be explained with a more ample resolution.

3 ויובן זאת בהקדים ענין אירוסין ונשואין ומה שייכות זאת להתורה. אך הנה אירוסין הוא מה שהחתן נותן להכלה הטבעת קדושין

This will be understood by first introducing the matter of erusin (betrothal) and nisuin (marriage), and what connection this has to the Torah. Now, erusin is when the groom gives the bride the ring of kiddushin,

ובזה הוא ממשיך לה חיות מועט להיות מקודשת לשון הפרשה לו כמ"ש הרי את מקודשת לי.

and through this he draws to her a small measure of life-force, so that she becomes mekudeshes, a term meaning "set apart" for him, as it is said: "Behold, you are consecrated to me."

4 וכמ"כ למעלה הנה יש תורה שבכתב ותורה שבע"פ ונק' שמים וארץ כמש"ת. כי הנה תושבע "פ הוא הפירוש על תורה שבכתב

And similarly Above: there is the Written Torah and the Oral Torah, and they are called heaven and earth, as will be explained. For the Oral Torah is the explanation of the Written Torah,

כי בתשב"כ אינו מפורש היטב פרטי המצות רק התשבע"פ מבאר ומפרש כל פרטי תשב"כ כידוע שעל כל דבר ודבר שבתורה יש ששים רבוא פירושים בפשט

since in the Written Torah the details of the mitzvos are not clearly spelled out; only the Oral Torah clarifies and explains all the details of the Written Torah. As is known, on each and every matter in the Torah there are six hundred thousand interpretations in pshat (the plain meaning),

וכן ברמז ובדרוש וכן בסוד והם ד' פעמים ששים רבוא (ע' מענין פשט רמז דרוש סוד בהרמ"ז בפ' בראשית)

and likewise in remez (allusion) and in drush (homiletic interpretation), and likewise in sod (the esoteric meaning); and these are four times six hundred thousand. (See on the subject of pshat, remez, drush and sod in the Ramaz on the portion of Bereishis

(בדף ד' ע"ב ודף ה' ע"א) ור"פ שמיני ולזאת נקרא תשבע"פ בחי' מלכות כמאמר מלכות פה תשבע"פ כו'

(folio 4b and folio 5a), and at the beginning of the portion of Shemini.) Therefore the Oral Torah is called the level of Malchus, as in the saying, "Malchus is the mouth, the Oral Torah," etc.

והיינו בחי' דבור שבא בהתגלות לבחי' דבור כמארז"ל דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח ב')

That is, the level of speech, which comes out into revelation at the level of speech, as our Sages, of blessed memory, said: "'The word of G-d' — this is halachah" (Shabbos 138b),

ודבר מלך שלטון וישראל הם הממשיכים בחי' מלוכה עליהם ע"י שהם מקבלים עליהם עול מלכות שמים כמ"ש שום תשים עליך מלך כו'.

and "the word of the king is sovereign." And Israel are the ones who draw the level of kingship down upon themselves, by accepting upon themselves the yoke of the kingdom of Heaven, as it is written, "You shall surely set a king over yourself, etc."

אך כ"ז הוא במצות התורה שבתורה שבכתב אינו מפורש היטב ובתורה שבע"פ באה לידי גילוי על כל דבר ודבר ד"פ ס"ר.

But all this concerns the mitzvos of the Torah, which in the Written Torah are not clearly spelled out, and in the Oral Torah come into revelation, four times six hundred thousand [interpretations] on each and every matter.

אך יש עוד טנת"א שבתושב"כ דהיינו תמונת האותיות שהם הלמ"מ (כ"ה בפסקי מהרא"י סי' מ"ה) שנפסלו בשנוי התמונה ע"ד שארז"ל ואפילו כתב אחד מעכבן לא נצרכה

But there are, besides, the cantillation marks, vowels, crowns and letters (ta'amim, nekudos, tagin, osiyos) of the Written Torah, that is, the form of the letters, which is a law given to Moshe at Sinai (so it is in the Rulings of the Maharai, section 45), for [the letters] are invalidated by a change in their form, in the manner of what our Sages, of blessed memory, said: "'And even one letter holds them back' — this was needed only

אלא לקוצו של יו"ד כו' וכל תמונה ותמונה מרמז לרבוא רבבות עולמות כידוע וגם הטעמים והנקודות והתגין כו'

for the thorn of the yud, etc." And each and every form alludes to myriads upon myriads of worlds, as is known; and also the cantillation marks, the vowels, the crowns, etc.,

שכולם אינם באים כלל לידי גילוי בתורה שבעל פה והם הנק' עלמין סתימין דלא אתגליין (ועמ"ש מזה בפ' אמור בד"ה והניף הכהן אותם כו')

none of which come into revelation at all in the Oral Torah; and they are what are called "hidden worlds that are not revealed." (And see what is explained on this in the portion of Emor, in the maamar beginning "And the kohen shall wave them, etc.")

והנה תורה שבכתב שרשה מבחי' ח"ע כי אורייתא מחכמה נפקת שנקרא ים עילאה כי חכים ולא בחכמה ידיעא שהוא בבחי' א"ס כו'

Now, the Written Torah is rooted in the level of Supernal Chochmah, for "the Torah comes forth from Chochmah," which is called the Supernal Sea, for "He is wise, but not with a knowable wisdom," which is at the level of the Infinite One (Ein Sof), etc.

ומשם נמשכה התושב"כ ולזאת נקרא תושב"כ שמים פי' שם מים שנמשכה מבחי' ח"ע (וע' מ"ש בפ' יתרו בד"ה וכל העם רואים)

And from there the Written Torah was drawn down; and therefore the Written Torah is called shamayim, "heaven," meaning sham mayim, "there is water," for it was drawn down from the level of Supernal Chochmah. (And see what is explained in the portion of Yisro, in the maamar beginning "And all the people saw.")

אך אינו אלא הארה בעלמא ולזאת הם כ"ד ספרים דאורייתא שנקרא כ"ד שהוא כמו למשל שלוקחין כד מים מים הגדול שאינו אלא מעט מזעיר נגד הים הגדול.

But it is only a mere glimmer; and therefore there are the twenty-four books of the Torah, called kad (twenty-four), which is, by way of analogy, like drawing a kad, a pitcher, of water from the great sea, which is only a tiny bit compared to the great sea.

כמ"כ כל כ"ד ספרים דאורייתא אינן אלא הארה בעלמא מבחי' ח"ע (ועמ"ש ע"פ ושמתי כדכד כ"ד כ"ד כו')

So too, all twenty-four books of the Torah are only a mere glimmer from the level of Supernal Chochmah. (And see what is explained on the verse "And I will make your windows of kadkod," kad kad, twenty-four twenty-four, etc.)

וגם זאת אינו אלא מבחי' אחוריים כמ"ש וכד"ה על שכמה שכמה הוא בחי' אחוריים וזהו וזרח משעיר למו.

And even this is only from the level of the back (achorayim), as it is written, "with her pitcher (kadah) on her shoulder": the shoulder is the level of the back. And this is "and He shone forth from Seir to them."

שעיר הוא לשון שערות שהוא כמשל שערות שנמשכין מהראש שאין נמשך בהם רק הארה מועטת מאד עד שאינו מרגיש שום כאב בחתיכת השערכ כידוע מפני

Seir is related to se'aros, hairs: that is, by way of analogy, the hairs that grow out from the head, into which only a very small glimmer [of life] is drawn, so much so that one feels no pain at all when a hair is cut, as is known, because

שהם חיצוניות מאד כמ"כ כל בחי' תשב"כ מה שנתלבש בתורה גשמיות שלנו אינו אלא בחי' אחוריים וחיצוניות דח"ע ונקרא בחי' שערות אך בתוך השערות מאיר הארה מבחי' ח"ע.

they are very external. So too, the whole level of the Written Torah, as it is clothed in our physical Torah, is only the level of the back and the outer dimension of Supernal Chochmah, and is called the level of hairs; yet within the hairs there shines a glimmer from the level of Supernal Chochmah.

וזהו היו"ד שבתוך שעיר. וזהו וזרח משעיר. שער י' כו' (ע' בלק"ת ר"פ תולדות) ואתה מרבבות קדש ואתא הוא לשון בא רק שהוא בלשון תרגום שהוא בחי' אחוריים כו'.

And this is the yud inside שעיר (Seir). And this is "and He shone forth from Seir": se'ar (hair) [and] yud, etc. (See Likkutei Torah, beginning of Toldos.) "And He came (ve'asa) from the myriads of holiness": asa means "came," only it is in the language of the Targum, which is the level of the back, etc.

והיינו כשבא לידי גילוי בתשבע"פ שנמשכה מתשב"כ שהם רבבות הנמשכים מבחי' קדש שהוא בחי' ח"ע הנקרא קדש [וע' מענין מסיני בא וזרח משעיר בגמרא פ"ה דברכות (ל"ג א')].

That is, when it comes into revelation in the Oral Torah, which is drawn from the Written Torah: these are the myriads drawn from the level of kodesh, which is the level of Supernal Chochmah, called kodesh (holiness). [And see on the subject of "from Sinai He came, and He shone forth from Seir" in the Gemara, chapter 5 of Berachos (33a),

ור"פ לפני אידיהן (בי ב') רבות נשא ר"פ י"א (רמ"ג א') פי"ד בקרבן עשתי עשר

and the beginning of [the chapter] Lifnei Eideihen (2b); Rabbah, Naso, beginning of chapter 11 (243a), [and] chapter 14, on the offering of the eleventh [day]

(ר"ס ד'). שה"ש בפסוק אפריון עשה. באיכה בפסוק אני הגבר. זח"ב קל"א א' ח"ג קצ"ב]:

(beginning of column 4); Shir HaShirim [Rabbah], on the verse "He made a palanquin"; in Eichah [Rabbah], on the verse "I am the man"; Zohar II, 131a; III, 192.]

5 ב והנה ההמשכה מתשב"כ שהוא בחי' חכמה לבחי' תשבע"פ שהוא בחי' מלכות שאין ערוך כו'

2. Now, the drawing down from the Written Torah, which is the level of Chochmah, to the level of the Oral Torah, which is the level of Malchus — there being no comparison [between them], etc. —

א"א כ"א ע"י גבורות וצמצומים לצמצם אור הנמשך מבחינת חכמה כו' וזהו מימינו אש דת כו'

is impossible except through gevuros and tzimtzumim (restraints and contractions), to contract the light drawn from the level of Chochmah, etc. And this is "from His right hand, a fiery law (esh das), etc."

ד"ת שהוא בחי' תשבע"פ שנמשכה מתשב"כ ע"י אש שהוא בחי' צמצום כווץ בהמים שהוא בחי' ים החכמה כמו שטבע האש לכווץ המים שטבע המים להתפשט והאש מכווץ כו'

Das (law), which is the level of the Oral Torah, is drawn from the Written Torah through fire, which is the level of tzimtzum: a contracting of the water, which is the level of the sea of Chochmah; just as it is the nature of fire to contract water, for the nature of water is to spread out, and fire contracts [it], etc.,

כמאמר גליד ברוחא וכביש באשא [וע' בגמרא ביצה (כ"ה ב') וע' עוד מענין מימינו אש דת בגמרא ברכות (ס"ב א') יומא (נ"ג ב').

as in the saying, "It congeals by wind and is pressed by fire." [And see in the Gemara, Beitzah (25b); and see further on the subject of "from His right hand, a fiery law" in the Gemara, Berachos (62a), Yoma (53b),

סוטה (ד' סע"ב) רבות כי תשא פמ"א (קנ"ה ד') ויקרא רפ"ד (קס"ט א') נשא רפי"ב (רמ"ו ד') שופטים (רצ"ה ג'). ס"פ מטות.

Sotah (end of 4b); Rabbah, Ki Sisa, chapter 41 (155d); Vayikra, beginning of chapter 4 (169a); Naso, beginning of chapter 12 (246d); Shoftim (295c); end of Matos;

שה"ש בפסוק לסוסתי. ס"פ ראשו כתם פז. קהלת ס"פ מה שהיה זח"א רמ"ג א' ח"ב פ"א א' פ"ד א'.

Shir HaShirim [Rabbah], on the verse "To my mare"; end of "His head is finest gold"; Koheles [Rabbah], end of "What has been"; Zohar I, 243a; II, 81a, 84a;

צ"ב קל"ה א' קס"ו ב' ח"ג קע"ו א' קפ"ב א'] אך מי הם המעוררים האש שלמעלה

[II,] 135a, 166b; III, 176a, 182a.] But who are the ones who arouse the fire Above,

להיות כווץ וצמצום בבחי' ח"ע הם נשמות ישראל ע"י בחי' רשפי אש מלמטה בביטול הרצון ועי"ז מעוררים למעלה ג"כ בחי' אש שהוא בחי' גבורות וצמצומים

so that there be contraction and tzimtzum in the level of Supernal Chochmah? It is the souls of Israel, through the level of "flashes of fire" from below, in self-nullification (bittul) of the will; and through this they arouse Above as well the level of fire, which is the level of gevuros and tzimtzumim.

שהוא כדוגמת אש שעל המזבח שאף שאש בא מלמעלה מצוה להביא מן ההדיוט כמ"ש ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח מזבח נקרא כללות נשמות ישראל כל אחד זובח את יטצרו להיות אתכפייא ואתהפכא כו'

This is like the fire on the altar: although fire came down from Above, it is a mitzvah to bring [fire] from an ordinary source, as it is written, "And the sons of Aharon the kohanim shall put fire on the altar." The altar is the collective of the souls of Israel, each of whom slaughters his [evil] inclination, so that there be subjugation and transformation (iskafya and is'hapcha), etc.

והוא כמו שהיו מקריבין ע"ג המזבח פרים שהוא בהמה לעלות למעלה כמ"כ בכל נפש מישראל להיות ביטול ואתכפייא של הנפש הבהמית ע"י רשפי אש ועי"ז מעוררים האש למעלה כו'

It is like the bulls they used to offer upon the altar, a beast, to go up on high; so too in every soul of Israel, that there be self-nullification and subjugation of the animal soul through "flashes of fire," and through this they arouse the fire Above, etc.

אך התעוררות בחי' רשפי אש בכל נפש מישראל הי' ע"י אהרן כמ"ש ונתנו בני אהרן הכהן אש כו'

But the arousal of the level of "flashes of fire" in every soul of Israel was through Aharon, as it is written, "And the sons of Aharon the kohen shall put fire, etc."

(ויקרא א' ז') (ועמ"ש בד"ה והיה לכם לציצית גבי לזאת יקרא אשה אש ה' כי מאיש אש יו"ד לוקחה) כמ"כ כתיב וימינו תחבקני שהוא בחי' המשכת מקיפים שנמשכו בסוכות להיות תחבקני.

(Vayikra 1:7). (And see what is explained in the maamar beginning "And it shall be for you as tzitzis," regarding "This one shall be called ishah (woman), for from ish (man) she was taken": [ishah is] esh (fire) [and] hei; for from ish, esh [and] yud, she was taken.) So too it is written, "And His right hand embraces me," which is the level of the drawing down of the encompassing lights (makifim), drawn down on Sukkos, so that there be "embraces me."

כמו שחובקין את האדם ואין מניחין אותו להפוך לאחוריו כמ"כ ההמשכת המקיפים מלמעלה נעשה כח לכל נפש מישראל לאכפיטיא לסט"א כו'.

Just as one embraces a person and does not let him turn backward, so too the drawing down of the encompassing lights from Above becomes a power for every soul of Israel to subdue the sitra achra, etc.

6 וזהו אל תקרי בניך אלא בוניך כו' בניך הם ישרל כמ"ש בנים אתם להי' אלקיכם כו'

And this is "Do not read banayich (your children) but bonayich (your builders), etc." "Your children" are Israel, as it is written, "You are children to G-d your G-d, etc."

כי ברא כרעא דאבוהי שהוא כמשל הרגל שבטלה בתכלית להראש ואין לה רצון אחר כלל. כמ"כ הבן אין לו רצון אחר כלל רק עושה רצון אביו.

For "a son is his father's leg": that is, like the leg, which is utterly nullified to the head and has no other will at all. So too, the son has no other will at all; he only does his father's will.

משא"כ העבד יש לו רצון אחר ג"כ רק שמבטל רצונו ולזאת נקרא הבן כרעא דאבוהי כו'

Not so the servant: he has another will as well, only he sets his will aside. Therefore the son is called "his father's leg," etc.

(ועמ"ש מזה בד"ה שיר המעלות ממעמקים) כמ"כ למעלה כללות נשמות ישראל כשהם בבחי' ביטול רצון לגמרי כמ"ש ועמך לא חפצתי כו'

(And see what is explained on this in the maamar beginning "A song of ascents: From the depths.") So too Above: the collective of the souls of Israel, when they are in the state of complete nullification of the will, as it is written, "And besides You I desire nothing, etc.,"

שאין להם רצון אחר כלל נקראו בנים כו' ואזי על ידי זה נעשים בונים כמשל הרגל אף שבטלים בתכלית להראש עכ"ז הם מוליכים את הראש מלמטה למעלה ומלמעלה למטה.

so that they have no other will at all, are called children, etc.; and then, through this, they become builders. As in the analogy of the leg: although [the legs] are utterly nullified to the head, nevertheless they carry the head from below to above and from above to below.

כמ"כ כללות נש"י ע"י ביטול הרצון שנק' בנים נעשים בונים שהם מוליכים וממשיכים את הראש שהוא בחי' ח"ע שנק' ראש מלמעלה למטה ומלמטה למעלה

So too the collective of the souls of Israel, called children through the nullification of the will, become builders: they carry and draw the head, which is the level of Supernal Chochmah, called the head, from above to below and from below to above;

והיינו לעלות בחי' תורה שבעל פה שהוא בחי' מלכות שנקרא כלה לבחי' תורה שבכתב שהוא ח"ע שנק' חתן.

that is, to raise the level of the Oral Torah, which is the level of Malchus, called the bride, to the level of the Written Torah, which is Supernal Chochmah, called the groom.

7 וכן להמשיך מלמעלה למטה מבחי' תוררה שבכתב לבחי' תורה שבעל פה כו'. וזהו שנק' תורה שבעל פה מאורסה

And likewise to draw down from above to below, from the level of the Written Torah to the level of the Oral Torah, etc. And this is why the Oral Torah is called me'orasah, "betrothed":

שהיא בחי' כלה שהחתן נותן הטבעת קדושין ובזה ממשיך לה חיות להיות מקודשת לשון הבדלה והפרשה אליו.

for it is the level of the bride, to whom the groom gives the ring of kiddushin, and through this he draws life-force to her, so that she becomes mekudeshes, a term meaning separation and setting apart for him.

כמ"כ כתיב אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם היינו שממשיכים חיות לבחי' תורה שבעל פה

So too it is written, "These are the commandments which a person shall do and live by them": that is, they draw life-force to the level of the Oral Torah,

שהוא בחי' מלכות בחי' כלה להעלותה למעלה לבחי' תורה שבכתב שהוא בחי' קדש העליון שהוא בחי' ח"ע.

which is the level of Malchus, the level of the bride, to raise her upward to the level of the Written Torah, which is the level of Supernal Kodesh, the level of Supernal Chochmah.

8 וזהו מאורסה כו' שבחינת תשבע"פ שנק' כלה מאורסת ומקודשת לבחי' תשב"כ בחי' ח"ע שהוא בחי' חתן כנ"ל ע"י החיות שנמשך לה כנ"ל

And this is me'orasah, etc.: that the level of the Oral Torah, called the bride, is betrothed and consecrated to the level of the Written Torah, the level of Supernal Chochmah, which is the level of the groom, as explained above, through the life-force drawn to her, as explained above.

והוא דוגמת בחי' אירוסין שהחתן נותן להכלה הטבעת ולפי שישראל ממשיכים הקדושין ע"כ נק' חתן לגבי תשבע"פ שנק' כלה:

And this is like the level of erusin, in which the groom gives the bride the ring. And because Israel draw down the kiddushin, they are therefore called the groom in relation to the Oral Torah, which is called the bride.

9 ג אך כל זה הוא בחי' אירוסין שהוא בבחי' חיצוניות לבד שהחתן שהוא בחי' תשב"כ ממשיך חיות להכלה שהיא בחי' תשבע"פ בבחי' חיצוניות

3. But all this is the level of erusin, which is in the outer dimension alone: the groom, who is the level of the Written Torah, draws life-force to the bride, who is the level of the Oral Torah, in the outer dimension.

אך כדי שיומשך מבחינת חתן לכלה מבחי' פנימיות תשב"כ לזה צריך מקודם בחי' נשואין כי אחר אירוסין הוא בחי' נשואין

But in order that there be drawn from the level of the groom to the bride from the inner dimension of the Written Torah, for this there must first be the level of nisuin; for after erusin comes the level of nisuin.

והיינו בחי' חופה שהחתן והכלה שניהם עומדים תחת החופה והחופה מקפת שניהם וזהו שאנו אומרים בתפלת יו"ט והשיאנו שהוא בחי' נשואין להחתן והכלה כי

That is, the level of the chuppah, where the groom and the bride both stand under the chuppah, and the chuppah surrounds them both. And this is what we say in the Yom Tov prayer, "Vehasi'enu" ("bestow upon us"), which is the level of nisuin (marriage) of the groom and the bride. For

הנה מבואר למעלה שבחי' אירוסין היינו שבחי' תשבע"פ שהיא בחי' מל' שנקרא כלה מקבלת מהארת בחי' ח"ע שהוא בחי' תשב"כ שנק' חתן שנק' שמים שהוא בחי' ים החכמה.

it was explained above that the level of erusin is that the level of the Oral Torah, which is the level of Malchus, called the bride, receives from the glimmer of the level of Supernal Chochmah, which is the level of the Written Torah, called the groom, called heaven, which is the level of the sea of Chochmah.

אך יש עוד למעלה מן החכמה והוא הנק' סתימו דכל סתימין שהוא בחי' ישת חשך סתרו עד שבחי' חכמה אינה נחשבת

But there is yet [a level] higher than Chochmah, which is called "the most hidden of all hidden," which is the level of "He made darkness His hiding place," so much so that the level of Chochmah is considered

רק בחי' הארה בעלמא ונחשבת לעשי' גשמיות לגבי בחי' סתיטמו דכל סתימין הנ"ל כמ"ש כולם בחכמה עשית כו'.

only a mere glimmer, and is considered physical asiyah (making) in relation to the level of "the most hidden of all hidden" mentioned above, as it is written, "You made them all with Chochmah, etc."

10 ושם בחי' חכמה עילאה שהוא בחי' חתן ובחי' מל' שהיא בחי' כלה שניהם שוים בתכלית מאחר שגם בחי' חכמה נחשבת לעשייה גשמיות

And there, the level of Supernal Chochmah, which is the level of the groom, and the level of Malchus, which is the level of the bride, are both entirely equal, since the level of Chochmah too is considered physical asiyah.

ולכן נקרא בחי' זו בחי' חופה שכמו שחופה מקפת על החתן והכלה בשוה כמ"כ בחי' סתימו דכל סתימין הנ"ל הוא בחי' מקיף על בחי' ח"ע ובחי' מלכות בשוה.

Therefore this level is called the level of the chuppah: just as the chuppah surrounds the groom and the bride equally, so too the level of "the most hidden of all hidden" mentioned above is the level of an encompassing [light] over the level of Supernal Chochmah and the level of Malchus equally.

וזהו והשיאנו שהוא בחי' נשואין להחתן והכלה אחר בחי' ארוסין שהכלה מתעלית לבחי' חתן אח"כ מתעלים שניהם לבחי' חופה הנ"ל.

And this is "Vehasi'enu," which is the level of nisuin of the groom and the bride: after the level of erusin, in which the bride is raised to the level of the groom, afterward both of them are raised to the level of the chuppah mentioned above.

(ועמ"ש מענין חופה ע"פ] כי על כל כבוד חופה ובד"ה והיה כמשוש חתן על כלה).

(And see what is explained on the subject of the chuppah on the verse "For over all the glory, a canopy," and in the maamar beginning "And as the groom rejoices over the bride.")

וזהו שאומרים ברגל זמן שמחתנו שהוא בחי' שמחה ע"י גילוי בחי' סתימו דכל סתימין הנ"ל שמעלה ומטה שוים ממש

And this is why we say on the festival, "the season of our rejoicing": this is the level of joy through the revelation of the level of "the most hidden of all hidden" mentioned above, where above and below are truly equal.

והוא כמשל שמחת המלך שבשעת השמחה יוצא המלך מהעלם לגילוי ומגלה ומשפיל עצמו לכל השרים והעבדים בשוה.

It is like the analogy of the king's rejoicing: at the time of the celebration the king goes out from concealment to revelation, and reveals himself and lowers himself to all the ministers and servants equally.

כמ"כ בחי' חופה הנ"ל הוא בחי' שמחה (ועמ"ש מענין שמחה בד"ה ביום השמע"צ גבי אשר קדשנו כו' אשר נשבעת כו').

So too the level of the chuppah mentioned above is the level of joy. (And see what is explained on the subject of joy in the maamar beginning "On the day of Shemini Atzeres," regarding "Who sanctified us, etc., as You swore, etc.")

וזהו כאשר רצית ואמרת כו' רצית היינו בחי' רצון העליון שהוא מקיף הנ"ל ולהיות כי סוף מעשה במחשבה תחלה נעוץ סופן

And this is "As You desired and said, etc.": "You desired" means the level of the Supernal Will, which is the encompassing [level] mentioned above; and because "the end of the deed was first in thought," [and] "their end is wedged

בתחלתן לזה אומרים כאשר רצית כו ואמרת היינו שבא אז מהעלם לגילוי בבחי' אמירה והתגלות כנ"ל להיות כי נעוץ תחלתן בסופן.

in their beginning," therefore we say "As You desired, etc." And "said" means that it then comes from concealment into revelation, at the level of saying and revelation, as mentioned above, since "their beginning is wedged in their end."

וזהו כאשר רצית ואמרת כו' לברכנו היינו שיהי' תוספת ברכה והתגלות כנ"ל את ברכת מועדיך.

And this is "As You desired and said, etc., to bless us": that is, that there be an added blessing and revelation, as mentioned above, [of] "the blessing of Your appointed festivals."

11 והנה בכל שלש רגלים אומרים והשיאנו וזמן שמחתנו להיות בכל הרגלים הוא בחי' גילוי בחי' סתימו דכל סתימין הנ"ל.

Now, on all three pilgrim festivals we say "Vehasi'enu" and "the season of our rejoicing," because on all the festivals there is the level of the revelation of "the most hidden of all hidden" mentioned above.

וזהו שנק' רגלים שגם הרגלים שהוא בחי' ומדריגה היותר תחתונה מתעלה ועולה בשוה כמו הראש לפי ששם מעלה ומטה שום ממש כנ"ל ונחלקים לג' רגלים

And this is why they are called regalim (literally, "feet"): for even the feet, which are the lowest level and rung, are raised and ascend equally with the head, since there above and below are truly equal, as mentioned above. And they are divided into three festivals,

שהוא בחי' ג' קוין ימין ושמאל ואמצע שהם תור ה ועבודה וגמ"ח שתורה הוא בחי' קו האמצעי שמבריח מן הקצה אל הקצה

which are the level of the three lines, right, left and middle, which are Torah, avodah (divine service) and gemilus chassadim (acts of kindness); Torah is the level of the middle line, which "runs through from end to end."

(ועי' בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית ועי' בלקת ס"פ תשא בד"ה מצות ראי' בג' רגלים). והנה כ"ז הוא בכל השלשה רגלים שהוא בחי' נשואין.

(And see the maamar beginning "A psalm, a song for the dedication of the House," and see Likkutei Torah, end of Tisa, in the maamar beginning "The mitzvah of appearing on the three festivals.") Now, all this is on all three festivals, which are the level of nisuin.

אך שמיני עצרת הוא ענין היחוד חתן וכלה שאחר החופה שהחתן משפיע להכלה מבחי' פנימיות ועיין בזח"א ויגש (דר"ח ע"ב).

But Shemini Atzeres is the matter of the union of groom and bride after the chuppah, in which the groom gives to the bride from the inner dimension. And see Zohar I, Vayigash (208b).

כמ"כ למעלה אחר שהחתן והכלה שהם בחי' תשב"כ ותשבע"פ שניהם עולים עד בחי' סתימו דכל סתימין כו'

So too Above: after the groom and the bride, which are the level of the Written Torah and the Oral Torah, both ascend to the level of "the most hidden of all hidden," etc.,

הנ"ל שמתגלה עליהם אזי אח"כ נמשך ההשפעה מבחי' פנימי' תשב"כ לבחי' תשבע"פ שהוא בחי' מלכולת דאצי'

mentioned above, which is revealed over them, then afterward the flow is drawn from the level of the inner dimension of the Written Torah to the level of the Oral Torah, which is the level of Malchus of Atzilus.

ואזי ממילא ממשיכין אח"כ מבחי' מל' לבי"ע להיות גילוי למטה בכ"א מישראל ע"י שמקבלים עליהם עול מלכות שמים וממשיכים עליהם בחינה זו ועמ"ש סד"ה ביום השמיני שלח.

And then, as a matter of course, it is drawn afterward from the level of Malchus to Beriah, Yetzirah and Asiyah, so that there be revelation below in each and every one of Israel, through their accepting upon themselves the yoke of the kingdom of Heaven and drawing this level upon themselves. And see what is explained at the end of the maamar beginning "On the eighth day he sent."

12 והיינו אף מי שאינו בבחי' בן שהוא בחי' ביטול הרצון בתכלית שאין לו רצון אחר כלל

That is, even one who is not at the level of a son, which is the level of complete nullification of the will, having no other will at all,

רק הוא בבחי' עבד שהוא בחי' קבלת עול בבחי' סור מרע ועשה טוב ג"כ יכולים להמשיך השפע מלמעלה.

but is only at the level of a servant, which is the level of accepting the yoke, in "turn away from evil and do good" — they too can draw down the flow from Above.

וזהו תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב מורשה הוא לשון ירושה כמו אדם היורש את אביו שלא טרח ויגע

And this is "The Torah that Moshe commanded us is the inheritance (morashah) of the congregation of Yaakov." Morashah is related to yerushah, inheritance: like a person who inherits his father, who did not toil and labor,

רק בא לו ממילא בירושה שכבר הכין אביו כמ"כ בשמ"ע הוא בחי' ירידת והמשכת השפע בבחי' ירושה לכל א' מישרל (ע' בסנהדרין דצ"א סע"ב וברבות סדר צו פ"ט)

but it came to him of itself by inheritance, for his father had already prepared it. So too on Shemini Atzeres there is the level of the descent and drawing down of the flow, in the manner of an inheritance, to every one of Israel (see Sanhedrin, at the end of 91b, and Rabbah, the portion of Tzav, chapter 9)

שמקבלים עליהם עול מלכות שמים אף שהוא בבחי' עבד כנ"ל מאחר שכבר הוכן ונמשך מבחי' תשב"כ שהוא בחי' ח"ע.

who accept upon themselves the yoke of the kingdom of Heaven, even though he is at the level of a servant, as mentioned above, since it has already been prepared and drawn down from the level of the Written Torah, which is the level of Supernal Chochmah.

וזהו קהלת יעקב שבא השפע גם לבחי' עקביים שהוא בחי' עבד שמתחלה היה נמשך רק בבחי' ישראל שהוא בחי' בן ואח"כ נמשך גם למי שהוא בחי' עבד שהוא בחי' יעקב.

And this is "the congregation of Yaakov": that the flow comes even to the level of the heels (akeivayim), which is the level of a servant. For at first it was drawn only to the level of Yisrael, which is the level of a son, and afterward it is drawn also to one who is at the level of a servant, which is the level of Yaakov.

וזהו עצרת תהיה לכם שנמשך לכם דוקא וזהו שמחת תורה שכולם הם בשמחה הנ"ל מי שהוא בחי' עבד לבד השמחה אצלו גדולה ביותר:

And this is "It shall be an Atzeres for you": that it is drawn "for you" specifically. And this is Simchas Torah, when all are in the joy mentioned above; and for one who is only at the level of a servant, the joy is all the greater.

13 ד (והנה ענין פי' מורשה לשון ירושה יש לפרש עוד בענין אחר והוא ע"ד מ"ש בזהר אמור)

4. (Now, the interpretation of morashah as a term of yerushah, inheritance, can be explained further in another way, and it is along the lines of what is said in the Zohar, Emor)

(דף צ"ד) גבי שבת ירותא דקדש הוא ירית ולאו זמינו כו' לברא דעאל לביתיה דאו"א כו' והיינו

(folio 94), concerning Shabbos: "It is an inheritance of holiness; he inherits it, and not by invitation, etc., like a son who enters the house of his father and mother, etc." That is,

כי ירושה שייך לבחי' בן דייקא והוא בחי' שבת וע"ש במק"מ דשבת היינו שז"א הנקרא ישראל מלביש לעצמיות אבא וז"ש ירותא ממש שיורש עצמות אבא משא"כ ביו"ט שהוא רק הארת אבא לא נק' ירותא כו'

inheritance belongs specifically to the level of a son, and this is the level of Shabbos. And see there in the Mikdash Melech, that Shabbos means that Z'eir Anpin, called Yisrael, clothes the very essence of Abba; and this is why it says "an inheritance" in the full sense, for he inherits the essence of Abba — which is not so on Yom Tov, which is only a glimmer of Abba, [and] is not called an inheritance, etc.

ע"ש וכמ"ש במ"א ועד"ז פי' בספר מאורי אור אות יו"ד סכ"ט ענין ירושה ועד"ז יובן כאן בפי' מורשה דתורה שבשמע"צ זוכים כל נש"י לקבל מעצמיות בחינת התורה

See there; and as is explained elsewhere. And along these lines the matter of inheritance is explained in the book Me'orei Or, letter yud, section 29. And along these lines one can understand here the interpretation of morashah: that on Shemini Atzeres all the souls of Israel merit to receive from the very essence of the level of the Torah;

והיינו שגם בחי' יעקב הוא מתאחד ממש עם בחי' ישראל שנק' בן והיו לאחדים ממש וכמ"ש בנים אתם להיות בחי' מורשה גם לבחי' יעקב כו'

that is, that even the level of Yaakov becomes truly united with the level of Yisrael, called a son, and they become truly one, as it is written, "You are children," so that there be the level of morashah even for the level of Yaakov, etc.

והענין דאיתא בלק"ת (בתהלים סי' ע"ח) ע"פ ויקם עדות ביעקב כו' שבחי' יעקב מקבל מבחי' נובלות חכמה שלמעלה תורה שהוא הנקרא עדות שאינו ממשות ועצמיות התורה שהיא יסוד אבא

And the matter is [as] it says in Likkutei Torah (on Tehillim, section 78), on the verse "He established a testimony in Yaakov, etc.": that the level of Yaakov receives from the level of "the fallen fruit of the Supernal Wisdom is Torah," which is called testimony (edus), for it is not the substance and essence of the Torah, which is Yesod of Abba,

אלא עדות לבד דהיינו הארה בעלמא כמו העדות על הדבר שאינו מהות הדבר ועצמיותו ממש.

but only a testimony, that is, a mere glimmer, like testimony about a thing, which is not the actual substance and essence of the thing.

אך תורה שהיא עצמיות יסוד אבא הוא בפנימיות ז"א הנקרא ישראל זהו תוכן הדברים בשינוי לשון לתוספת ביאור וכ"ה עוד בלק"ת פ' וזאת הברכה ע"פ תורה צוה כו' ע"ש

But the Torah that is the essence of Yesod of Abba is in the inner dimension of Z'eir Anpin, called Yisrael. This is the gist of the words, with a change of wording for added explanation. And so it is also in Likkutei Torah, the portion of V'zos HaBerachah, on the verse "The Torah that [Moshe] commanded, etc."; see there.

וביאור הדברים מובן ממש"ל בענין ההפרש בין ההמשכה לתשבע"פ מבחינת חיצוניות דתשב"כ שהמשכה זו היא מבחי' נובלות חכמה לבד כנ"ל ונק' אירוסין ובין ההמשכה מבחי' פנימי' תשב"כ לתשבע"פ

And the explanation of the matter is understood from what was explained above on the difference between the drawing down to the Oral Torah from the outer dimension of the Written Torah — this drawing down being from the level of the fallen fruit of Chochmah alone, as explained above, and called erusin — and the drawing down from the inner dimension of the Written Torah to the Oral Torah,

שהיא עצמיות חכמה עלאה הגנוז בז"א ועיין ממעלת בחי' זו הנק' אור הגנוז בהרמ"ז פ' פקודי (דר"כ ע"ב)

which is the very essence of Supernal Chochmah, hidden in Z'eir Anpin. And see on the superiority of this level, called the hidden light, in the Ramaz on the portion of Pekudei (folio 220b),

שע"ז נאמר מה רב טובך כו' וע"ש והנה בחי' זו הוא הנמשך ומתגלה במל' דאצילות בשמע"צ.

of which it is said, "How great is Your goodness, etc."; see there. And this level is what is drawn down and revealed in Malchus of Atzilus on Shemini Atzeres.

וכמ"ש בזח"ג פ' פנחס (דר"ד ע"ב) לבתר ביומא תמינאה חדותא דאורייתא היא כו' למהוי כולא חד כו' דישראל הוא עכ"ל.

As it is said in Zohar III, the portion of Pinchas (folio 214b): "Afterward, on the eighth day, it is the joy of the Torah, etc., so that all be one, etc., which is Yisrael," end of quote.

ופי' הרמ"ז שם שאז מקבלת המל' אור החכמה כו' ובחי' יעקב וישראל נעשים אחד כו' עכ"ל ועיין עוד בהרמ"ז (פ' אמור דק"ד ע"ב) בד"ה ביום השמיני כו' ע"ש.

And the Ramaz explains there that then Malchus receives the light of Chochmah, etc., and the levels of Yaakov and Yisrael become one, etc., end of quote. And see further in the Ramaz (portion of Emor, folio 104b), in the passage beginning "On the eighth day, etc."; see there.

וזהו ענין מורשה קהלת יעקב שהרי בחי' יעקב וישראל נעשים אחד ממש בשמע"צ כנ"ל ולכן גם למטה בנש"י מקבלים כולם מבחי' עצמיות התורה. ולכן נקרא מורשה לשון ירושה דייקא ולא מאורסה לבד.

And this is the meaning of "the inheritance (morashah) of the congregation of Yaakov": for the levels of Yaakov and Yisrael become truly one on Shemini Atzeres, as explained above; and therefore below as well, among the souls of Israel, all receive from the level of the essence of the Torah. And therefore it is called morashah, specifically a term of inheritance, and not only me'orasah.

14 ועל דרך זה יש לפרש מ"ש בזהר אמור שם והאי יומא יעקב הוא רישא לחדותא כו'.

And along these lines one can interpret what is said in the Zohar, Emor, there: "And this day, Yaakov is the head of the joy, etc."

וע' עוד מענין אירוסין ונשואין בביאור שע"פ כי על כל כבוד חופה כו' וס"פ ויגש.

And see further on the subject of erusin and nisuin in the explanation on the verse "For over all the glory, a canopy, etc.," and at the end of Vayigash.

15 ובד"ה וארשתיך לי כו' ובד"ה טוב לחסות וע' עוד ע"פ לריח שמניך כו' וע"פ עיני כל אליך כו'

And in the maamar beginning "And I will betroth you to Me, etc.," and in the maamar beginning "It is better to take refuge"; and see further on the verse "For the fragrance of your oils, etc.," and on the verse "The eyes of all look to You, etc."

ומשם יובן דכמ"כ בעבודת ה' באדם בעבודה שבלב זו תפלה שייך ב' בחי' אלו דאירוסין ונשואין

And from there it will be understood that likewise, in a person's service of G-d, in the service of the heart, which is prayer, these two levels of erusin and nisuin apply,

שהרי גם נש"י נק' כלה כו' ע"ש ובפ' מטות ע"פ ואשה כי תדור נדר בנעוריה כו'.

for the souls of Israel too are called a bride, etc.; see there. And in the portion of Matos, on the verse "And if a woman vows a vow in her youth, etc."

16 ועפ"ז יובן היטב מה שבשמיני עצרת דייקא ממשיכי' נש"י בחי' יחוד דחתן וכלה תשב"כ ותשבע"פ שזהו ענין בוניך.

And according to this, it will be well understood why specifically on Shemini Atzeres the souls of Israel draw down the level of the union of groom and bride, the Written Torah and the Oral Torah, which is the matter of bonayich (your builders).

והענין שזהו ע"י התשובה דעשי"ת ממעמקים קראתיך עומקא דליבא שזהו ענין שנמשך התפעלות האלקית בבחי' פנימי' ותוכיות הלב שבחי' זו היא הנק' נשואין בעבודה שבלב וידעת את הוי' וכמ"ש במ"א ע"פ

And the matter is that this is through the teshuvah of the Ten Days of Teshuvah, [of] "From the depths I call You," the depth of the heart: this is the matter of the G-dly arousal being drawn into the inner dimension and innermost core of the heart; and this level is what is called nisuin in the service of the heart, [as in] "And you shall know G-d." And as is explained elsewhere on the verse

כי תצא כו' וראית בשביה אשת יפ"ת כו' דקאי על הנשמה עד ואח"כ תבוא אליה ובעלתה זהו בחי' נעילה דיוהכ"פ ודרך פרט בכל יום הו"ע נפילת אפים

"When you go out, etc.," [and] "and you see among the captives a woman of beautiful form, etc.," which refers to the soul, until "and afterward you shall come to her and be her husband": this is the level of Ne'ilah of Yom Kippur; and in particular, every day, it is the matter of nefilas apayim (falling on the face),

והיינו לומר שזהו כשנמשך ההתפעלות מגדולת ה' בעומק הלב וכמ"ש בכל בלי דרשתיך והיינו להיות אליך ה' נפשי אשא כו' תשובה עילאה כו' וכיון שכן

that is to say, this is when the arousal from the greatness of G-d is drawn into the depth of the heart, as it is written, "With all my heart I have sought You"; that is, to be [in the state of] "To You, G-d, I lift up my soul, etc.," the higher teshuvah, etc. And since this is so,

לכן ע"י יש בכח נש"י להמשיך אח"כ בסוכות ושמע"צ ג"כ בחי' נשואין ויחוד פנימי' תשב"כ בתשבע"פ ועמ"ש מזה בד"ה והיה כמשוש חתן על כלה ע"ש ועמש"ל בפי' ולא תתורו כו'

therefore, through this, the souls of Israel have the power to draw down afterward, on Sukkos and Shemini Atzeres, the level of nisuin as well, and the union of the inner dimension of the Written Torah with the Oral Torah. And see what is explained on this in the maamar beginning "And as the groom rejoices over the bride"; see there. And see what was explained above in the interpretation of "And you shall not wander, etc.,

למען תזכרו כו' ויחוד זה הוא בחי' גילוי אור אבא כו' וגילוי זה דאור אבא נמשך ג"כ בכל נש"י כנ"ל וזהו אל תקרי בניך

so that you will remember, etc." And this union is the level of the revelation of the light of Abba, etc.; and this revelation of the light of Abba is drawn also into all the souls of Israel, as explained above. And this is "Do not read banayich (your children)

אלא בוניך כי מתחלה בעשי"ת קבלו מאור אימא וכנודע מענין שמאלו תחת לראשי קו השמאל בג"ה

but bonayich (your builders)": for at first, in the Ten Days of Teshuvah, they received from the light of Imma, as is known from the matter of "His left hand is under my head," the left line, Binah, Gevurah, Hod;

וכן ביוהכ"פ כל העליות ע"י אימא כו' (עיין בזהר אמור ד"ק ע"ב) וזהו בחינת בניך

and likewise on Yom Kippur all the ascents are through Imma, etc. (see Zohar, Emor, folio 100b); and this is the level of banayich (your children),

כי בינה בן י"ה וכענין תשובה תשוב ה' במילוי יו"ד וכו' וגם בינה ליבא היינו להיות עומקא דליבא וזהו ג"כ בניך ע"ד ברא כרעא כו'

for Binah is ben yah (son of Yah), and as in the matter of teshuvah, tashuv hei (the hei returns), [the Name] spelled out with yuds, etc.; and also "Binah is the heart," that is, to be [in] the depth of the heart; and this too is banayich, in the manner of "a son is [his father's] leg, etc.,"

להיות בטל כביטול הרגל לגבי הראש כו' ועי"ז אח"כ בשמע"צ בוניך והיינו המשכת אור אבא כמ"ש בחכמה יבנה בית.

to be nullified as the leg is nullified to the head, etc.; and through this, afterward, on Shemini Atzeres, [comes] bonayich, that is, the drawing down of the light of Abba, as it is written, "With Chochmah a house is built."

ועמ"ש מזה בד"ה וכל בניך וזהו ויעקב נסע סכותה ועי"ז אח"כ ויבן לו בית הוא בחי' תשבע"פ שנק' בית שבשמ"ע ממשיכים בה מעצמיות ח"ע כנ"ל ועיין בזח"א וישלח (דקע"ב)

And see what is explained on this in the maamar beginning "And all your children." And this is "And Yaakov journeyed to Sukkos," and through this, afterward, "and he built himself a house": this is the level of the Oral Torah, called a house, into which on Shemini Atzeres they draw from the essence of Supernal Chochmah, as explained above. And see Zohar I, Vayishlach (folio 172),

ושם פי' ויבן לו בית כד"א בית יעקב. דהיינו שגילוי זה נמשך ג"כ בכל נשי" שמקבלים כולם מגילוי אור זה כו'.

and there it explains "and he built himself a house" as in "the house of Yaakov"; that is, this revelation is drawn also into all the souls of Israel, who all receive from the revelation of this light, etc.

וזהו מורשה קהלת יעקב ועיין באדרא (דק"ל ע"א) ע"פ בית יעקב לכו ונלכה באור ה' ועייחן מ"ש עוד מענין נובלות חכמה שלמעלה תורה באגה"ק בד"ה עוטה אור כשלמה בשם הלק"ת פ'

And this is "the inheritance of the congregation of Yaakov." And see in the Idra (folio 130a) on the verse "House of Yaakov, come, let us walk in the light of G-d." And see further what is explained on the subject of "the fallen fruit of the Supernal Wisdom is Torah" in Iggeres HaKodesh, in the section beginning "He wraps Himself in light as a garment," in the name of Likkutei Torah, the portion of

כי תשא וע"ש דהוא בענין אחר קצת ממשנ"ת לעיל ע"פ הלק"ת (בתהלים סי' ע"ח) ובפ' וזאת הברכה. אך קרובים הדברים ועולים בסגנון א' וע' לקמן עוד מענין זה:

Ki Sisa; and see there, that it is on a matter somewhat different from what was explained above according to Likkutei Torah (on Tehillim, section 78) and in the portion of V'zos HaBerachah. But the matters are close and go in one direction. And see below further on this subject.

LIKKUTEI TORAH • V'ZOS HABERACHAH • MAAMAR 3

ביאור ע"פ תורה צוה

An explanation of "The Torah that Moshe commanded us"

◇

1 ביאור ע"פ תורה צוה

An explanation of [the verse] "The Torah [that Moshe] commanded [us]…"

2 הנה תורה שבכתב הוא בחי' חכמה כי אורייתא מחכמה עילאה נפקת. והנה איתא בבראשית רבה פרשה י"ז ג' נובלות הן כו' נובלות חכמה שלמעלה תורה כו'

Now, the Written Torah is the level of Chochmah (wisdom), for "the Torah issues from supernal Chochmah." And it is stated in Bereshis Rabbah, parshah 17: "Three are unripe fruits (novlos), etc.… the unripe fruit of the wisdom above is the Torah, etc."

פי' כי חכמה עילאה דאצילות חכים ולא בחכמה ידיעא למעלה מן השגה ונקרא בחי' אין שהוא בחי' ביטול בתכלית שלזאת התלבשות אור א"ס בבחי' קירוב בחכמה דוקא כמבואר בלק"א.

This means: the supernal Chochmah of Atzilus is "wise, but not with a knowable wisdom," above comprehension, and it is called the level of "Ayin" (nothing), which is the level of utter self-nullification (bittul); for this reason the Infinite Light (Or Ein Sof) is enclothed, in a manner of closeness, specifically in Chochmah, as explained in Likkutei Amarim.

ומה שנמשך מבחי' חכמה עילאה הנ"ל להתהוות אותיות התורה אינו אלא מבחי' אחוריים וחיצוניות החכמה שהוא נובלות חכמה כמש"ת

And what is drawn from the aforementioned level of supernal Chochmah to bring the letters of the Torah into being is only from the level of the back (achorayim) and the outer dimension (chitzoniyus) of Chochmah, which is "the unripe fruit of wisdom," as will be explained.

(וע' בד"ה וכל העם רואים ובאגה"ק ד"ה עוטה אור) והנה תורה שבעל פה הוא פי'

(And see the discourse beginning "And all the people saw," and in Iggeres HaKodesh, the discourse beginning "He wraps [Himself] in light.") Now, the Oral Torah is the interpretation

וביאור על תשב"כ שבתשב"כ אינו מפורש היטב כל המצות לפי שנמשכה מבחי' ח"ע שלמעלה מהשגה רק בתושבע"פ בא לידי גילוי לפרש כל פרטי המצות ולכן נקרא תשבע"פ בחי' דבור מלכות פה כו'.

and explanation of the Written Torah; for in the Written Torah all the mitzvos are not clearly spelled out, since it is drawn from the level of supernal Chochmah, which is above comprehension; only in the Oral Torah does it come to revelation, to explain all the details of the mitzvos. And therefore the Oral Torah is called the level of speech: "Malchus [is called] mouth," etc.

אך אינו בא לידי גילוי בתשבע"פ אלא בחי' אחוריים וחיצוני' תשב"כ בחינת הארה בעלמא שהם גוף המצות אבל פנימית תשב"כ שהם טנת"א אינם באים לידי גילוי כלל.

However, what comes to revelation in the Oral Torah is only the level of the back and the outer dimension of the Written Torah, the level of a mere glimmer, which is the body of the mitzvos; but the inner dimension of the Written Torah, namely the cantillation marks, vowels, crowns and letters (taamim, nekudos, tagin, osiyos), does not come to revelation at all.

3 והם הנקראים עלמין סתימין דלא אתגליין שאינם באים לידי גילוי כלל. וכאשר מבואר בפע"ח שט"ז פ"א על האריז"ל שהיה ישן

And these are what are called "the hidden worlds that are not revealed," for they do not come to revelation at all. And as is explained in Pri Etz Chaim, Shaar 16, chapter 1, about the Arizal, that he was sleeping

בשבת והיו שפתותיו מרחשין וכשניער שאלו אותו מה שלמד והשיב שאם היה דורש שמונים שנים רצופים יומם ולילה לא ישלים לפרש מה ששמע בשעות ההחם.

on Shabbos and his lips were moving, and when he awoke they asked him what he had learned, and he answered that if he were to expound for eighty consecutive years, day and night, he would not finish explaining what he had heard in those hours.

4 והיינו מפני שראה והשיג בפנימית התורה שא"א לבוא לידי גילוי כלל בדבור ועמ"ש מזה בביאור המתחיל לבאר ענין קי"ס ובביאור ע"פ ואתחנן.

That is, because he saw and grasped, in the inner dimension of the Torah, what cannot come to revelation at all in speech. And see what is written about this in the explanation that begins "To explain the matter of the Splitting of the Sea," and in the explanation on "Va'eschanan."

וזהו ואתא שהוא בלשון תרגום לפי שאינו נמשך אלא בחי' אחוריים והארה בעלמא שהם רבבות צמצומים להעלים את עצם החכמה שנקרא קדש שלא יומשך רק הארה חיצוני' בעלמא.

And this is [the word] "ve'asa" [and He came], which is in the language of the Targum, because what is drawn down is only the level of the back and a mere glimmer, which are myriads of contractions (tzimtzumim) to conceal the essence of Chochmah, which is called "kodesh" (holiness), so that only a mere external glimmer is drawn down.

5 וזהו ואתה מרבבות קדש כנ"ל. ועתה יובן מ"ש וזרח משעיר למו שנאמר על תשב"כ שהוא בחי' ח"ע שנמשכה מלמעלה מן החכמה רק בבחי' שערות.

And this is [the meaning of] "And He came from myriads of holiness," as [explained] above. And now it will be understood what is written, "And He shone forth to them from Se'ir," which is said about the Written Torah, which is the level of supernal Chochmah, drawn from above Chochmah only by way of the level of hairs (se'aros).

כי הנה ידוע דבחי' חכמה עילאה דאצילות הוא ראשית הגילוי שהוא ראשית ההשתלשלות לבחינת בינה ומדות דאצילות עד בחי' מלכות דאצילות

For, as is known, the level of the supernal Chochmah of Atzilus is the beginning of revelation, which is the beginning of the chain of descent (hishtalshelus) to the level of Binah and the emotive attributes (middos) of Atzilus, down to the level of Malchus of Atzilus,

שהוא מקור להתהוות יש מאין שהם מלאכים ונשמות דבי"ע ונקרא השתלשלות עילה ועלול כמו מחכמה לבינה שהם ערך זה לזה.

which is the source for bringing into being something from nothing — namely, the angels and souls of [the worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah. And this is called the chain of cause and effect, as from Chochmah to Binah, which are comparable to one another.

6 וכן מבינה למדות דאצי' וכו'. ויובן כל זה יותר בפרטות ע"פ משל מבשרי אחזה כו' מכחות הנפש כי

And likewise from Binah to the emotive attributes of Atzilus, and so on. And all this will be understood in greater detail through an analogy — [in the spirit of] "From my flesh I behold, etc." — from the powers of the soul. For

הנה אנו רואים שהולדת המדות הם מהשכל שלפי ערך גילוי השכל כן יהיה המדות ושלכן התינוק ששכלו קטן מאד מדותיו הם ג"כ לדברים קטנים משא"כ הגדול ששכלו גדול

we see that the emotions are born from the intellect, so that according to the measure of the intellect's revelation, so will the emotions be. And therefore a small child, whose intellect is very small, has emotions that are also for small things, whereas an adult, whose intellect is great —

לכן המדות שלו הם ג"כ לדברים גדולים ונמצא שהתהוות המדות הם מהכל ונקרא מוחין למדות והוא בחי' עילה ועלול

therefore his emotions are also for great things. Thus it emerges that the coming-into-being of the emotions is from the intellect, and [the intellect] is called the mochin of the emotions; and this is the level of cause and effect

(שהם קרובים בערך זה לזה היינו שאין ביניהם דילוג הערך ממש וזהו נקרא השתלשלות כשלשלת העשויה מטבעות רבות שראשה של זו נקשר ונתחבר בסופה של זו כן המדות מתחלה כלולים בשכל ואח"כ נמשכים בגילוי והשכל מתלבש בהם נמצא בחינה אחרונה שבשכל מלובש ממש בהמדה)

(for they are close in measure to one another, that is, between them there is no real leap of level; and this is called hishtalshelus, like a chain (shalsheles) made of many rings, where the head of one is tied and joined to the end of the other. So too the emotions are at first included in the intellect and afterwards are drawn forth into revelation, and the intellect enclothes itself in them; so it emerges that the last level of the intellect is actually enclothed in the emotion).

משא"כ התהוות השכל מלמעלה מהשכל אינו ע"ד הנ"ל שהרי כח השכל שבנפש שממנו נמשך גילוי בהשכלות אינו מושג כלל מהו והוא למעלה ממהות שכל

Whereas the coming-into-being of the intellect from what is above intellect is not in the manner described above; for the power of intellect in the soul, from which revelation in [particular] concepts is drawn forth, is not grasped at all — what it is — and it is above the essence of intellect.

ולכן זה שיתהוה ממנו שכל הוא נקרא יש מאין היינו התהוות חדש ולא ע"ד עילה ועלול לבד.

And therefore the fact that intellect comes into being from it is called "something from nothing," that is, a new coming-into-being, and not merely in the manner of cause and effect.

7 ועמ"ש בד"ה מי מנה עפר יעקב בפי' בראתיו יצרתיו כו' ויותר מכן הוא בהנמשל למעלה דהנה מחכמה ואילך הוא בחי' השתלשלות עילה ועלול הנזכר בספרים.

And see what is written in the discourse beginning "Who can count the dust of Yaakov," in the explanation of "I created him, I formed him, etc." And even more so is it in the analogue above: for from Chochmah onward is the level of the chain of cause and effect mentioned in the books [of Kabbalah].

אבל התהוות החכמה מלמעלה מהחכמה אינו בבחי' עילה ועלול רק יש מאין כמ"ש והחכמה מאין תמצא כי מה שלמעלה מהחכמה אינו ממהות חכמה כלל.

But the coming-into-being of Chochmah from what is above Chochmah is not by way of cause and effect, but only [as] something from nothing, as it is written, "And Chochmah is found from Ayin (nothing)," for what is above Chochmah is not of the essence of Chochmah at all.

8 ונקרא חכמה סתימאה פי' שאינו מושג כלל וזהו ענין שתוק כך עלה במחשבה. ואין הענין שאין לזה טעם ח"ו דא"כ הל"ל כך עלה ברצון.

And it is called "hidden Chochmah" (Chochmah Stima'ah), meaning that it is not grasped at all; and this is the meaning of "Be silent — thus it arose in thought." And the matter is not, G-d forbid, that there is no reason for it, for if so it should have said, "thus it arose in will."

אך בחי' מחשבה היינו בחי' ח"ס טעם הכמוס שא"א להיות מושג כך נדמה כאלו הוא רצון בלי טעם

Rather, the level of "thought" is the level of hidden Chochmah, a concealed reason that cannot be grasped, so that it seems as though it were will without reason

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה וע"פ עפ בחקתי ובביאור ע"פ אלה מסעי כו' ויכתוב משה כו' ובפ' ואתחנן ד"ה ענין ק"ש) ונקרא חכמה ע"ש שהוא מקור החכמה.

(and see what is written about this in the explanation on "For over all the glory there shall be a canopy," and on "If in My statutes," and in the explanation on "These are the journeys, etc.... And Moshe wrote, etc.," and in Parshas Va'eschanan, the discourse beginning "The matter of the Shema"). And it is called Chochmah because it is the source of Chochmah.

אך אין התהוות החכמה מבחי' ח"ס ע"י עילה ועלול רק דילוג הערך. וזהו הנקרא בע"ח ובאדר"ז (דרצ"ב ע"א) או"א במזלא אתכלילן וביה תליין כו'

However, the coming-into-being of Chochmah from the level of hidden Chochmah is not by way of cause and effect, but [by] a leap of level. And this is what is said in Etz Chaim and in the Idra Zuta (292a): "Abba and Imma are included in the mazal and depend on it, etc.,"

היינו שאו"א יונקים מבחי' שערות דת"ד הנמשכים ממו"ס כמו עד"מ למטה דאע"פ שהשערה נמשכה מהמוח.

that is, Abba and Imma draw nourishment from the level of the hairs of the configurations of the beard (tikkunei dikna), which are drawn from the hidden brain (mocha stima'ah) — just as, by way of analogy, below: although the hair is drawn from the brain,

עכ"ז היא רק מותרי מוחין ואינה ערוך לעצם המוחין כי ניקב קרום המוח טריפה שבזה תלוי החיות והשערות יכולים לגוזזן לגמרי בלי שום כאב.

nevertheless it is only the surplus of the brain and is not comparable to the essence of the brain; for if the membrane of the brain is pierced, [the animal] is treifah, since life depends on it, whereas the hairs can be shorn off entirely without any pain.

כך עד"מ המשכת והתהוות החכמה דאצילות מחכמה סתימאה נמשל לבחי' שערות שזהו דילוג הערך ולא כמו עילה ועלול שמהות ועצם העילה מתלבש בהעלול כנ"ל ממשל השלשלת.

So too, by way of analogy, the drawing-forth and coming-into-being of the Chochmah of Atzilus from hidden Chochmah is likened to the level of hairs, which is a leap of level, and not like cause and effect, where the essence and substance of the cause is enclothed in the effect, as [explained] above in the analogy of the chain.

9 והנה פי' השערות ידוע ג"כ שהם י"ג מדות ונוצר חסד כו'. והענין כי יש דצח"מ

Now, the meaning of the hairs is also known: they are the Thirteen Attributes [of Mercy], and "Notzer chesed" (He preserves kindness), etc. And the matter is that there are [the categories of] inanimate, vegetative, animal and speaking.

והנה במדבר יש ג"כ כלול דצ"ח כי העצמות הם בחי' דומם ושערות בחי' צומח כו'.

And within the speaking [being] as well, the inanimate, vegetative and animal are included: for the bones are the level of the inanimate and the hairs the level of the vegetative, etc.

וכן ג"כ יש דצח"מ רוחני בכחות הנפש המדברת האותיות הם בחינת דומם והמדות הם בחי'

And likewise there are also a spiritual inanimate, vegetative, animal and speaking in the powers of the speaking soul: the letters are the level of the inanimate, and the emotive attributes are the level of

צומח שיש בהם גידול שמתחלה ההתפעלות קטנה ואח"כ מתגדלת והשכל הוא בחי' חי כמ"ש והחכמה תחיה ומקור השכל שהוא בחי' ח"ס הוא בחי' מדבר

the vegetative, for they have growth — at first the arousal is small and afterwards it grows; and the intellect is the level of the animal, as it is written, "Wisdom gives life"; and the source of the intellect, which is the level of hidden Chochmah, is the level of the speaking,

כי שרש התהוות הדבור שהוא האותיות נלקח מקדמות השכל שבנפש שלמעלה מהשכל הגלוי כנזכר בד"ה ויעש דוד שם (ואף שהאותיות הן בחי' דומם הרי נעוץ סופן בתחלתן כו')

for the root of the coming-into-being of speech, which is the letters, is taken from the primordial [stage] of the intellect in the soul, which is above the revealed intellect, as mentioned in the discourse beginning "And David made a name." (And though the letters are the level of the inanimate, [nevertheless] "their end is embedded in their beginning," etc.)

והנה בבחי' מדבר עצמו שהוא ח"ס כלול ג"כ ד' בחי' כנ"ל במשל נפש המדברת הכלולה מד' בחי'

Now, within the level of the speaking itself, which is hidden Chochmah, four levels are also included, as above in the analogy of the speaking soul, which is comprised of four levels,

וכן גוף האדם המדבר כלול מד' בחי' ובחי' המדות דח"ס נקרא צומח ולכן נקרא שערות שהן בחי' צומח שבגוף

and likewise the body of the speaking human being is comprised of four levels. And the level of the emotive attributes of hidden Chochmah is called "vegetative," and therefore it is called "hairs," which are the vegetative level in the body.

והנה במשל גשמי מובן שדומם וצומח הן קרובים זה לזה ומובדלין בערך מבחי' חי שיש בו נפש החיוני' וכש"כ מבחי' מדבר כו'

Now, in the physical analogy it is understood that the inanimate and the vegetative are close to one another, and are separated in measure from the level of the animal, which has a vital soul, and all the more so from the level of the speaking, etc.

וכמו שבגוף האדם ג"כ אינן ערוך השערות שהן בחי' צומח לגבי אברי הגוף שבהן מלובש נפש החיונית והשכלי' כמו הלב ומוח ואפילו לגבי שאר האברים.

And just as in the human body, too, the hairs, which are the vegetative level, are not comparable to the limbs of the body in which the vital and intellectual soul is enclothed, such as the heart and brain, and not even to the other limbs,

כך אין ערוך בחי' מדות ונוצר חסד לגבי עצם החי"ס ולכן נמשלו לשערות שהוא בחי' צומח הכלול במדבר כו'

so the level of the attributes and "Notzer chesed" is not comparable to the essence of hidden Chochmah; and therefore they are likened to hairs, which are the vegetative level included in the speaking, etc.,

שאינו ערוך אפילו לגבי נפש החיונית שבמדבר כש"כ לגבי נפש השכלית ובחי' שערות אלו הן הן מקור ושרש להתהוות החכמה דאצילות וא"כ אין זה בחי' השתלשלות עילה ועלול רק דילוג הערך.

which is not comparable even to the vital soul in the speaking [being], and all the more so to the intellectual soul. And these very hairs are the source and root of the coming-into-being of the Chochmah of Atzilus; and if so, this is not the level of a chain of cause and effect, but a leap of level.

10 וזהו שנאמר במ"ת וזרח משעיר למו. פי' שעיר היינו שער יו"ד כי התורה שהיא חכמה דאצילות נמשכת מבחי' חכמה סתימאה ע"י שערות לבד.

And this is what is said at the Giving of the Torah: "And He shone forth to them from Se'ir." The meaning of "Se'ir" is se'ar yud (the hair of yud), for the Torah, which is the Chochmah of Atzilus, is drawn from the level of hidden Chochmah through hairs alone.

והנה השערה היא בחי' ו' והאור שבתוך השערה הוא בחי' יו"ד וכנודע שהשערה חלולה ומלובש בתוכה יניקה מהמוח

Now, the hair is the level of vav, and the light within the hair is the level of yud, as it is known that the hair is hollow and within it is enclothed nourishment from the brain

(ועיין מזה בלק"ת ר"פ תולדות הביאו הרמ"ז בפ' אמור דף צ"ד) ומה שנקרא יו"ד להיות כי נודע שיש בחי' עשירי' מאות אלפים רבבות.

(and see about this in Likkutei Torah, at the beginning of Parshas Toldos, which the Ramaz cites on Parshas Emor, page 94). And the reason it is called yud is that, as is known, there are the levels of tens, hundreds, thousands and myriads.

והנה אלפים ורבבות הם בא"א וגם לפעמים מאות כנזכר במאמר מאה ועשרים ושבע שנים דשני חיי שרה.

Now, the thousands and myriads are in Arich Anpin, and sometimes also the hundreds, as mentioned in the maamar on "One hundred and twenty and seven years" of "the years of the life of Sarah."

אך מה שיוכל להתלבש בהשערה הוא רק בחי' עשירית שזהו בחי' יו"ד לבד (צ"ע ע' לקמן)

But what can be enclothed in the hair is only the level of tens, which is the level of yud alone (this needs examination; see below).

וזהו ענין משארז"ל נובלות חכמה של מעל' תורה פי' חש"מ היינו ח"ס דא"א שנקרא חכים ולא בחכמה ידיעא כידוע ואורייתא שהיא חכמה דאצילות נמשכת מח"ס רק מבחי' הנובלות שבה

And this is the meaning of what our Sages, of blessed memory, said: "The unripe fruit of the wisdom above is Torah." "The wisdom above" means the hidden Chochmah of Arich Anpin, which is called "wise, but not with a knowable wisdom," as is known; and the Torah, which is the Chochmah of Atzilus, is drawn from hidden Chochmah only from the level of its unripe fruit,

דהיינו בחי' שערות לבד וזהו וזרח משעיר למו כנ"ל (ולעיל נתבאר דנובלות חכמה הוא בחי' אחוריים דאבא וי"ל דהכל א' לפמ"ש הרמ"ז בפ' אמור)

that is, the level of hairs alone; and this is [the meaning of] "And He shone forth to them from Se'ir," as above. (And above it was explained that the unripe fruit of wisdom is the level of the back of Abba; and one may say that it is all one, according to what the Ramaz writes on Parshas Emor

(דצ"ד שם) דמציאות אבא הוא מאור הפנימי שבדיקנא שלמעלה מהשערות עצמן ע"ש וע' בפע"ח שער הק"ש פט"ו שפנימי' אבא כו'

(page 94 there), that the existence of Abba is from the inner light in the beard, which is above the hairs themselves; see there. And see in Pri Etz Chaim, Shaar HaKerias Shema, chapter 15, that the inner dimension of Abba, etc.

א"כ בחי' נובלות חש"מ דהיינו בחי' אחוריים דאבא כו' הוא לא רחוק מבחי' השערות דדיקנא כו' והבן:

If so, the level of "the unripe fruit of the wisdom above," namely the level of the back of Abba, etc., is not far from the level of the hairs of the beard, etc. And understand [this].

11 ב ואח"כ אמר ואתה מרכבות קדש מימינו אש דת למו והוא להיות המשכה מתשב"כ לתשבע"פ

2. And afterwards it says, "And He came from myriads of holiness; from His right hand, a fiery law for them." And this is so that there be a drawing-down from the Written Torah to the Oral Torah,

שהוא ע"י בחי' אש דכביש באשא. והנה פי' ואתה היינו בחי' התהוות האותיות שבתשב"כ שזהו ע"י דכביש באשא כו'.

which is through the level of fire, "compressed by fire." And the meaning of "ve'asa" [and He came] is the level of the coming-into-being of the letters of the Written Torah, which is through "compressed by fire," etc.

12 והענין יובן עד"מ ממה שאנו רואים במהות השכל שבאדם כשישכיל אדם איזה סברא חדשה שנופלת לו במוחו אינו נרגש בה עדיין אותיות כלל

And the matter will be understood by way of analogy from what we see in the nature of the intellect in a person: when a person conceives some new idea that occurs to him in his mind, no letters at all are yet sensed in it;

אך מיד כשיתבונן בה במוח הבינה ימצאו בחי' אותיות באותו השכל והסברא מורגשים האותיות ממש ויש להבין מהיכן נמצאו ונולדו האותיות בהשכל

but as soon as he contemplates it in the mind of Binah, the level of letters will be found in that intellect and idea — the letters are actually sensed. And one must understand from where the letters came to be and were born in the intellect.

אך הענין כי באמת היו האותיות כלולים תחלה ג"כ בהשכל רק שלא היו ניכרים למהות בפ"ע ואח"כ במוח הבינה באו לגילוי להיות נרגשים ג"כ.

But the matter is that in truth the letters were already included in the intellect at first as well, only they were not discernible as an entity in their own right; and afterwards, in the mind of Binah, they came to revelation so as to be sensed as well.

13 והמשל בזה הנה המים כלולים ג"כ מד' יסודות וא"כ יש גם כן עפר ממש כלול בהמים.

And the analogy for this: water, too, is composed of the four elements, and if so there is also actual earth included in the water.

אך אינו ניכר ונרגש כלל שיש שם עפר רק כאלו אין רק מים לבד. אבל ע"י בישול שיבשלו המים באש יתפרדו חלקי העפר ויהי' ניכרים ונרגשים.

Yet it is not discernible or sensed at all that there is earth there; rather, it is as if there were only water alone. But through cooking, when the water is boiled over fire, the particles of earth separate and become discernible and sensed.

14 והנה עפר הוא בחי' אותיות הכלולים בהשכל הנק' מים וע"י דכביש באשא הוא בחי' ה"ג נעשה מציאת האותיות בגילוי ממש. רק שצ"ל ג"כ המתקת הגבורות שלא להיות צמצום גמור. וזהו דגליד ברוחא כו'.

Now, the earth is the level of the letters included in the intellect, which is called water; and through "compressed by fire," which is the level of the five Gevuros, the existence of the letters comes into actual revelation. Only, there must also be a sweetening of the Gevuros, so that it not be a complete contraction. And this is [the meaning of] "which congealed by wind," etc.

15 והנה מאותיות דתשב"כ נמשך בתשבע"פ כמו פרק השואל במס' ב"מ נלקח מוי"ו דוכי ישאל איש כוי"ו מוסיף על ענין ראשון משא"כ טעמים נקודות תגין לא באו בגילוי בתשבע"פ.

Now, from the letters of the Written Torah [teaching] is drawn into the Oral Torah; for example, the chapter HaSho'el in Tractate Bava Metzia is derived from the vav of "And if a man borrows," etc. — the vav adds to the preceding matter; whereas the cantillation marks, vowels and crowns did not come to revelation in the Oral Torah.

וזהו שנאמר ואתה כו' מימינו אש כו' היינו התהוות אותיות דתשב"כ ע"י דכביד באשא ומזה נמשך התשבע"פ.

And this is what is said, "And He came, etc., from His right hand, fire, etc.": that is, the coming-into-being of the letters of the Written Torah through "compressed by fire," and from this the Oral Torah is drawn forth.

16 ועמ"ש בדי"ה ועשית ציץ גבי ופתחת עליו פתוחי חותם. ובזה יובן מ"ש וכדה על שכמה ואח"כ כתיב ותורד כדה על ידה כי פי' כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא ולפי שנובלות חש"מ תורה היינו מבחי' שערות

And see what is written in the discourse beginning "And you shall make a tzitz," on "and you shall engrave upon it engravings of a signet." And through this will be understood what is written, "and her pitcher (kadah) on her shoulder," and afterwards it is written, "and she lowered her pitcher onto her hand": for the meaning of "kadah" is the twenty-four (kaf-dalet) books of the Torah; and since "the unripe fruit of the wisdom above is Torah," that is, from the level of hairs,

ולכן נאמר וכדה על שכמה שהוא בחי' אחוריים דרק מבחי' אחוריים ונובלות חש"מ נמשכו הכ"ד ספרי' דאורייתא וכמשל ביטול כד א' לגבי הים או המעין.

therefore it is said, "and her pitcher on her shoulder," which is the level of the back: for only from the level of the back and the unripe fruit of the wisdom above were the twenty-four books of the Torah drawn — like the analogy of the nullity of a single pitcher compared to the sea or the spring.

17 וז"ש במשה רבינו ע"ה ופני לא יראו כו' אך כדי שיומשך עוד מתשב"כ לבחי' תשבע"פ שאינה אלא הארה מועטת מבחי' תשב"כ לפי שאינה פירוש אלא רק על עצם המצות שבתשב"כ

And this is what is said about Moshe our teacher, peace be upon him: "But My face shall not be seen," etc. However, in order that there be a further drawing-down from the Written Torah to the level of the Oral Torah — which is only a small glimmer of the level of the Written Torah, since it is an interpretation only of the essential mitzvos in the Written Torah,

אבל תנת"א שבתשב"כ שכל אחד ואחד מרמז על ריבוא רבבות עלמין אינה באה לידי גילוי כלל.

but the cantillation marks, vowels, crowns and letters of the Written Torah, each and every one of which alludes to myriads upon myriads of worlds, do not come to revelation at all.

רק ר"ע הי' דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות כו' (וע' במנחות דכ"ט ע"ב)

Only Rabbi Akiva would expound upon each and every thorn [of the letters] heaps upon heaps of laws, etc. (and see Menachos 29b);

אבל בתשבע"פ אינה באה לידי גילוי כלל הטנת"א שבתשב"כ (ומה שנת' לעיל דמבחי' אותיות דתשב"כ הוא בנין התשבע"פ היינו רק מענין הפשט המלובש בהתיבות והאותיות ומיתור או חסר האותיות מו וי"ו מוסיף כו'

but in the Oral Torah the cantillation marks, vowels, crowns and letters of the Written Torah do not come to revelation at all. (And what was explained above, that the Oral Torah is built from the level of the letters of the Written Torah, refers only to the plain meaning enclothed in the words and letters, and to extra or missing letters, as in "the vav adds," etc.;

אבל טעם תמונת האותיות למה הוי"ו בתמונה זו ועל מה מרמז לא בא לידי גילוי בתשבע"פ) רק הפי' לבד שאינו אלא הארה בעלמא מתשב"כ.

but the reason for the shape of the letters — why the vav has this shape, and what it alludes to — has not come to revelation in the Oral Torah) — only the interpretation alone, which is but a mere glimmer of the Written Torah.

וזהו ויאמר העבד הגמיאיני נא מעט מים מכדך שהעבד הוא בחי' מל' בחי' תשבע"פ ולזאת נקרא עבדו זקן ביתו דבחי' ח"ע תשב"כ המושל בכל אשר לו

And this is [the meaning of] "And the servant said, 'Let me sip, please, a little water from your pitcher'": for the servant is the level of Malchus, the level of the Oral Torah; and therefore he is called "his servant, the elder of his house" — [the house] of the level of supernal Chochmah, the Written Torah — "who ruled over all that he had,"

היינו כל ההשתלשלות דבי"ע שנמשך מבחי' העבד כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים וזהו הגמיאיני נא מעט מים מכדך שהגילוי שבתשבע"פ הנמשך בה ממים דכ"ד ספרים דאוריי' הוא

that is, the whole chain of descent of [the worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah, which is drawn from the level of the servant, as it is written, "Your kingship is a kingship over all worlds." And this is [the meaning of] "Let me sip, please, a little water from your pitcher": that the revelation in the Oral Torah, which is drawn into it from the water of the twenty-four books of the Torah, is

רק מעט מים מכד זה שרק הארה בעלמא נמשך בגילוי בתשבע"פ ולא כל המים שבכד דתשב"כ

only a little water from this pitcher, for only a mere glimmer is drawn into revelation in the Oral Torah, and not all the water in the pitcher of the Written Torah,

דהא טנת"א לא באו בגילוי כנ"ל וזהו ותמהר ותורד כדה על ידה שא"א להיות המשכה זו כ"א ע"י שתוריד הכד על ידה

since the cantillation marks, vowels, crowns and letters did not come into revelation, as above. And this is [the meaning of] "And she hurried and lowered her pitcher onto her hand": for this drawing-down is possible only by her lowering the pitcher onto her hand,

היינו שיתלבש החכמה בבחי' מדות שנקרא ידים שאז יכול אח"כ לבוא השפע עד בחי' מל' שהוא בחי' תשבע"פ שמקבלת מבחי' ידים דוקא:

that is, that Chochmah be enclothed in the level of the emotive attributes, which are called "hands"; for then the flow can afterwards come down to the level of Malchus, which is the level of the Oral Torah, which receives specifically from the level of the hands.

(ואפשר שזהו ענין כדכד ב' בחינות כד היינו בחי' כדה שעל שכמה וכדה שעל ידה):

(And perhaps this is the meaning of "kadkod" (ruby): two levels of kad (pitcher), namely the level of the pitcher on her shoulder and the pitcher on her hand.)

18 ג והנה מבואר למעלה דתשב"כ ותשבע"פ נקרא חתן וכלה וכל הנ"ל זהו בחי' קדושין ואירוסין.

3. Now, it was explained above that the Written Torah and the Oral Torah are called groom and bride, and all the above is the level of kiddushin and erusin (betrothal).

כמו שקדושין הם רק נתינת טבעת קדושין עד"מ שהוא דבר מועט כך ענין המשכה הנ"ל מתשב"כ

Just as kiddushin is only the giving of a betrothal ring, for example, which is a small thing, so the aforementioned drawing-down from the Written Torah,

שהיא רק הארה בעלמא ממנה מעט מים מכדך הנמשך לתשבע"פ נקרא קדושין אבל בשמע"צ שעושים שמחת תורה הוא בחי' יחוד שאחר הנשואין.

which is only a mere glimmer of it — "a little water from your pitcher" — drawn to the Oral Torah, is called kiddushin. But on Shemini Atzeres, when Simchas Torah is made, is the level of the union that follows the marriage (nisuin).

19 וזהו שאומרים מוריד הגשם המשכת טפת מ"ד וכמארז"ל גבי גשמים משיצא חתן לקראת כלה כדפי' בערוך.

And this is why we say "He causes the rain to fall": the drawing-down of the drop of mayin duchrin (the masculine waters), as our Sages, of blessed memory, said concerning rain, "once the groom goes out to meet the bride," as the Aruch explains.

אך קודם יחוד זה צ"ל חופה והוא עליית שניהם תשב"כ ותשבע"פ בבחי' סובב כל עלמין דקמיה חכמה ועשייה שוין

However, before this union there must be a chuppah (canopy), which is the ascent of both of them, the Written Torah and the Oral Torah, into the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), before which wisdom and action are equal

(וע' בזהר בראשית דף ח' ע"א בפי' הרמ"ז שם וסוד החופה כו' ונלע"ד כו' ע"ש ועמ"ש בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה).

(and see the Zohar, Bereishis, page 8a, in the commentary of the Ramaz there: "And the secret of the chuppah," etc., "and it seems to my humble opinion," etc.; see there. And see what is written in the explanation on "For over all the glory there shall be a canopy").

וזהו מה שאנו אומרים ברגלים והשיאנו כו' אז ע"י"ז יכול להיות אח"כ יחוד זה שהוא המשכה פנימית ממש ולא הארה בעלמא כמו הקדושין הנ"ל.

And this is what we say on the festivals: "And bestow upon us (vehasi'enu)," etc. Then, through this, there can afterwards be this union, which is an actual inward drawing-down and not a mere glimmer like the kiddushin mentioned above.

והענין כי בחי' היחוד עד"מ הוא המשכה שלמעלה מבחי' נובלות חש"מ כ"א מבחי' חכמה שלמעלה ממש היינו מעצמותה ומהותה.

And the matter is that the level of the union, by way of analogy, is a drawing-down that is above the level of "the unripe fruit of the wisdom above," but rather from the level of the wisdom above itself, that is, from its essence and being.

דהנה מבואר למעלה מה שנקרא נובלות הוא לפי שהתהוות החכמה דאצי' הנקרא תורה מח"ס הנקרא חכמה שלמעלה היא בבחי' דילוג גדול מבחי' שערות לבד

For it was explained above that what is called "novlos" is so because the coming-into-being of the Chochmah of Atzilus, called Torah, from hidden Chochmah, called "the wisdom above," is by way of a great leap, from the level of hairs alone

ולא ממהות ועצם הח"ס ועד"מ באדם השכל לגבי כח השכל הוא יש מאין שאין עצם כחהשכל מתגלה ונמשך כלל בבחי' השכל המתגלה ולא

and not from the essence and substance of hidden Chochmah — just as, by way of analogy, in a person, intellect relative to the power of intellect is something from nothing, for the essence of the power of intellect is not revealed or drawn at all into the revealed intellect; and [it is] not

כמו השכל לגבי המדות שמהות השכל מתלבש בהמדות כנ"ל אמנם המשכת הטפה מהאב הנמשכת ג"כ מהמוח כנודע

like intellect relative to the emotions, where the essence of the intellect is enclothed in the emotions, as above. However, the drawing-forth of the drop from the father, which is also drawn from the brain, as is known —

הנה אע"פ שהוא גשמיות מ"מ מלובש בה ממהות ועצם כח המוחין ולא הארה בעלמא שהרי יולד ממנה ולד בשכל ומדות שיהיה בדמיון האב ויש בו מהות כח השכל ממש

although it is physical, nevertheless there is enclothed in it [something] of the essence and substance of the power of the brain, and not a mere glimmer; for from it a child is born, with intellect and emotions, who will resemble the father, and he has in him the actual essence of the power of intellect

כמו באב ולא הארה בעלמא כמו בגילוי השכלה פרטית וכמבואר באגה"ק בסופו ועוד זאת שהרי הדבור כו' והטפה שנמשכה כו' ע"ש.

as in the father, and not a mere glimmer as in the revelation of a particular idea; as is explained in Iggeres HaKodesh, near its end: "And moreover, for speech, etc., and the drop that was drawn, etc."; see there.

20 וכך יובן הנמשל למעלה דבחי' נובלות חש"מ היינו עד"מ כמו גילוי השכל ממקור השכל שאינו אלא הארה

And so will the analogue above be understood: the level of "the unripe fruit of the wisdom above" is, by way of analogy, like the revelation of intellect from the source of intellect, which is only a glimmer;

ומזה נמשך בתשב"כ ואח"כ הארה מזה נמשך בתשבע"פ כנ"ל וזה נקרא קדושין המשכה מבחי' ח"ע הנק' קדש כמ"ש ואתה מרבבות קדש.

and from this [a glimmer] is drawn into the Written Torah, and afterwards a glimmer of this is drawn into the Oral Torah, as above; and this is called kiddushin, a drawing-down from the level of supernal Chochmah, which is called "kodesh" (holiness), as it is written, "And He came from myriads of holiness."

אבל בחי' יחוד חתן וכלה הנה הטפה שרש שרשה ממקור ועצמיות החי"ס ולא מבחי' נובלות לבד.

But in the level of the union of groom and bride, the drop — the root of its root is from the source and essence of hidden Chochmah, and not from the level of the unripe fruit alone.

21 וכמ"ש בע"ח שער הנסירה ספ"ג וכן זה המוח עילאה דא"א כו' ואח"כ לוקחים הטפה או"א כו'

And as is written in Etz Chaim, Shaar HaNesirah, at the end of chapter 3: "And so too this supernal brain of Arich Anpin, etc., and afterwards Abba and Imma take the drop, etc.";

ע"ש אלא דלכאורה אינו מובן כיון דהתהוות תשב"כ הנקרא חתן הוא רק מבחי' נובלות חש"מ א"כ איך שייך לומר שהיחוד נמשך מפנימית ח"ס.

see there. Except that, at first glance, this is not understood: since the coming-into-being of the Written Torah, which is called the groom, is only from the level of the unripe fruit of the wisdom above, if so, how can one say that the union is drawn from the inner dimension of hidden Chochmah?

אך הענין דזהו ענין החופה שצ"ל קודם היחוד שהוא בחי' סוכ"ע בחי' כתר שלמעלה מהחכמה ואז ע"י נמשך גילוי מפנימית מו"ס בתשב"כ הנקרא חתן וממנו לתשבע"פ

But the matter is that this is the meaning of the chuppah that must precede the union, which is the level of the light that encompasses all worlds, the level of Keser, which is above Chochmah; and then, through this, a revelation from the inner dimension of the hidden brain (mocha stima'ah) is drawn into the Written Torah, which is called the groom, and from it to the Oral Torah.

ולכך קדמו ז' ימי החג לשמע"צ שהם עד"מ ז' ימי המשתה שאחר החופה ונמשכים אורות מקיפים מבחי' סוכ"ע

And therefore the seven days of the festival precede Shemini Atzeres; they are, by way of analogy, the seven days of feasting after the chuppah, and encompassing lights are drawn down from the level of the light that encompasses all worlds.

וגם הלולב ומיניו הוא המשכת הדעת כי קטן אינו מוליד והטפה נמשכת מבחי' הדעת דוקא כמ"ש וידע האדם כו'

And also the lulav and its species are the drawing-down of Daas; for a minor does not beget, and the drop is drawn specifically from the level of Daas, as it is written, "And Adam knew," etc.

ואז ע"י יוכל להיות אח"כ היחוד בשמע"צ שזהו המשכה פנימית ממש ולא בחי' נובלות לבד ולכן הוא שמחת תורה שהתורה עצמו שמחה מגילוי זה כו':

And then, through this, there can afterwards be the union on Shemini Atzeres, which is an actual inward drawing-down and not the level of the unripe fruit alone; and therefore it is Simchas Torah, for the Torah itself rejoices in this revelation, etc.

22 ד וזהו ענין מוריד הגשם שמתחילים לומר בשעמ"צ כי בחי' השפע' הגשם בארץ הוא כמשל המשכת

4. And this is the meaning of "He causes the rain to fall," which we begin to say on Shemini Atzeres: for the flow of rain upon the earth is like the analogy of the drawing-forth of

הטפה שכמו שמהטפה נולד ולד כך הגשם מרוה את הארץ והולידה כו' וגם דכמו שהגשם נמשך טיפין טיפין והיינו ע"י שיורדין בגבורה שממנה בא ההתחלקות

the drop; for just as from the drop a child is born, so the rain "waters the earth and makes it give birth," etc. And also, just as the rain is drawn down drop by drop — and that is through their descending with Gevurah (might), from which comes the division [into drops] —

ולכן נמשל המטר לשערות כמ"ש כשעירים עלי דשא שכן הוא ג"כ שערות הראש כל א' גומא בפ"ע כמ"ש בגמרא ואע"פ שבחי' המשכת טפת מ"ד הנ"ל

therefore the rain is likened to hairs, as it is written, "like showers (se'irim) upon the grass"; for so too the hairs of the head, each one [has] its own follicle, as stated in the Gemara. And although the level of the drawing-down of the drop of the masculine waters mentioned above

נמשכה מבחי' פנימית חש"מ שלמעלה מבחי' נובלות ושערות מ"מ היא נמשכת ויורדת דרך בחי' השערות מזל ונוצר ונקה רק ששרשה למעלה מהשתלשלות כמ"ש במ"א ע"פ והנצח כו'

is drawn from the level of the inner dimension of the wisdom above, which is above the level of the unripe fruit and the hairs, nevertheless it is drawn and descends by way of the level of the hairs — the mazal, "Notzer" and "Venakeh" — only that its root is above the chain of descent, as is written elsewhere on "And the Netzach," etc.

(ועיין זח"ג נשא) (קל"ד א') בהאי מזלא תליין ועמ"ש הרמ"ז בפ' בא (ד"מ סע"ב) שמזל ונוצר חסד כו' ובתוך פנימיותו כו' ועיין מ"ש מזה בביאור ע"פ שוש אשיש כו'.

(And see Zohar III, Naso (134a): "On this mazal [all] depend"; and see what the Ramaz writes on Parshas Bo (40b, at the bottom), that the mazal "Notzer chesed," etc., and within its inner dimension, etc.; and see what is written about this in the explanation on "I will greatly rejoice," etc.)

ועוד זאת דכמו הגשמים יורדים בגבורה כך ג"כ המשכה הנ"ל דכביש באשא כו' בחי' גבורה דע"י המלובשת במו"ס

And furthermore, just as the rains descend with Gevurah, so too the aforementioned drawing-down, "compressed by fire," etc., is the level of the Gevurah of Atik Yomin, which is enclothed in the hidden brain.

ועוד זאת דכמו התהוות הגשם הנה אד יעלה מן הארץ ונעשה עב וענן ובו יורד הגשם.

And furthermore, just as in the formation of rain, "a mist rises from the earth" and becomes thick cloud and cloud, and in it the rain descends

(עיין בראשית רבה פ' י"ג ובסוכה די"ב א' בתוספות) כך האתעדלי"ת והתשובה עולה למעלה מעלה לבחי' ישת חשך סתרו ונמשך משם להיות מוריד הגשם המשכת הטפה כו'.

(see Bereishis Rabbah, parshah 13, and Sukkah 12a, in Tosafos), so the arousal from below and teshuvah ascend higher and higher, to the level of "He made darkness His hiding place," and from there it is drawn down to become "He causes the rain to fall," the drawing-down of the drop, etc.

גם י"ל המשל מענין ואד יעלה באופן אחר היינו עד"מ שמתחלה היו האידים דקים מאד ומתגשמים אח"כ ונעשים עב וענן להוריד מטר כמ"כ המשכת הטפה הנ"ל מהמוח ומתגשמת כו'

One may also explain the analogy of "and a mist rose" in another way: that is, by way of analogy, at first the vapors were very fine, and afterwards they become coarse and turn into thick cloud and cloud to bring down rain; so too the aforementioned drawing-down of the drop from the brain becomes physical, etc.

ומכל טעמים הנ"ל נקרא המשכה זו בחי' מוריד הגשם (ופירוש משיב הרוח ומוריד הגשם יובן ע"ד מ"ש בפ' מקץ סד"ה נר חנוכה כו' מזוזה מימין כו'

And for all the reasons above, this drawing-down is called the level of "He causes the rain to fall." (And the meaning of "He causes the wind to blow and the rain to fall" will be understood along the lines of what is written in Parshas Mikeitz, at the end of the discourse beginning "The Chanukah lamp, etc., [with] the mezuzah on the right," etc.:

אך אין אור התורה עולה בשם אור אלא ע"י נר מצוה כו' אויר סביב האור כו' גורם להאיר אור כו'. ואויר היינו בחי' רוח ע"ש ועיין בזהר הרקיע בפי' הזח"א פ' בראשית)

"However, the light of the Torah does not rise to be called light except through the lamp of a mitzvah, etc.; the air around the light, etc., causes the light to shine," etc. And "air" is the level of wind (ruach); see there. And see in Zohar HaRakia, in the commentary on Zohar I, Parshas Bereishis)

(דט"ו ע"א) אוירא דיליה לא אתיידע כלל עד כו' נהיר נקודא חדא סתימא עילאה ע"ש.

(15a): "Its air was not known at all, until, etc., one hidden supernal point shone forth"; see there.

וזהו ענין שלהיות מוריד הגשם המשכת התורה ממו"ס הוא ע"י משיב הרוח אוירא דע"ג קרומא כו'

And this is the meaning: that for there to be "He causes the rain to fall" — the drawing-down of the Torah from the hidden brain — is through "He causes the wind to blow," "the air that is upon the membrane," etc.,

שבו הדעת דעתיק ועיין באדרא דנשא (קל"ד ב') וע' בלק"ת ס"פ בראשית ע"פ לא ידון רוחי כו' ובזח"א (דל"ז סע"ב דנ"ח א') ובזהר הרקיע שם ובזח"ב (דקע"ח סע"ב)

in which is the Daas of Atik. And see the Idra of Naso (134b); and see Likkutei Torah, at the end of Parshas Bereishis, on "My spirit shall not contend," etc.; and Zohar I (37b, at the bottom; 58a), and Zohar HaRakia there, and Zohar II (178b, at the bottom).

אבל ע"י התורה ומצות עץ חיים היא כו' משיב הרוח ועמ"ש ע"פ ואתה מרכבות קדש.

But through the Torah and mitzvos — "It is a tree of life," etc. — [comes] "He causes the wind to blow." And see what is written on "And He came from myriads of holiness."

וזהו א"ת בניך אלא בוניך שישראל בונין וממשיכין תשבע"פ מבחי' תשב"כ והכח הזה בהם לפי שהם בוניך ששרשם ג"כ מבחי' זיווג גופני

And this is [the meaning of] "Do not read 'your children' (banayich) but 'your builders' (bonayich)": for Israel build and draw down the Oral Torah from the level of the Written Torah; and they have this power because they are "your builders," since their root, too, is from the level of a bodily union,

שהוא הטפה הנמשכת מפנימית המוחי' וכמארז"ל ישראל עלו במחשבה וכבר נתבאר לעיל מהו במחשבה לכן ביכולתם הוא להמשיך המשכה זו מבחי' פנימית ח"ס בתשב"כ ותשבע" פ כנ"ל.

which is the drop drawn from the inner dimension of the brain, as our Sages, of blessed memory, said, "Israel arose in thought"; and it was already explained above what "in thought" means. Therefore it is in their power to draw down this flow from the level of the inner dimension of hidden Chochmah into the Written Torah and the Oral Torah, as above.

23 וזהו תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב והנה מורשה ג"כ לשון ירושה. והענין כי יש בחי' נשמות הנקראים בנים למקום.

And this is [the meaning of] "The Torah that Moshe commanded us is the heritage (morashah) of the congregation of Yaakov." Now, "morashah" is also an expression of inheritance (yerushah). And the matter is that there is a level of souls who are called "children of the Omnipresent."

וזהו בחי' ישראל בחי' כי שרית כו' ויש נשמות שנקראים עבד וזהו בחי' יעקב עבדי.

And this is the level of Yisrael, the level of "for you have striven (sarisa)," etc. And there are souls that are called "servant," and this is the level of "Yaakov My servant."

וזהו ענין ברא כרעא דאבוה שבטל ממש כביטול הרגל לגבי ראש ואין לו רצון אחר כלל ופי' ברא כרעא היינו נה"י דאו"א מוחין לז"א כו'.

And this is the meaning of "a son is his father's leg": for he is truly nullified, like the nullification of the foot relative to the head, and has no other will at all. And the meaning of "a son is [his father's] leg" is Netzach, Hod and Yesod of Abba and Imma, [which are] the mochin of Z'eir Anpin, etc.

24 והנה כמו שהרגל נושא הראש עד"מ כך ביכולת בחי' ישראל להמשיך יחוד הנ"ל להיות מאירוסין נשואין כו' ועמש"ל מזה.

Now, just as the foot carries the head, by way of analogy, so it is in the power of the level of Yisrael to draw down the aforementioned union, so that from betrothal there be marriage, etc. And see what was written above about this.

אבל הנשמות הנקרא יעקב מקבלים יחוד זה דרך ירושה דכיון שנמשך השפעה זו בבחי' מלי תשבע"פ מקבלים ג"כ הנשמות דבי"ע הנקרא עבד להיות נקלט ונמשך בכל א' אור ה' בבחי' פנימית הלב ועמ"ש במ"א ע"פ

But the souls that are called Yaakov receive this union by way of inheritance: for since this flow is drawn into the level of Malchus, the Oral Torah, the souls of [the worlds of] Beriah, Yetzirah and Asiyah, which are called "servant," also receive [it], so that the light of G-d be absorbed and drawn into each one, in the inner dimension of the heart. And see what is written elsewhere on

כי הוא יברך הזבח ואח"כ יאכלו הקרואים כו'. ולכן תגדל השמחה בש"ת בכל ישראל מגדולם עד קטנם כו'

"For he blesses the offering, and afterwards the invited ones eat," etc. And therefore the joy on Simchas Torah is great in all Israel, from the greatest of them to the least, etc.

(הג"ה ועפ"ז יובן ג"כ מה שאמר אבא בנימין על תפלתי שתהא סמוכה למטתי ומבואר בפרש"י שגם ללמוד לא רצה קודם התפלה אלא להתפלל תיכף ובתוס' פ"ק דברכות)

(Gloss: And according to this will also be understood what Abba Binyamin said, "…over my prayer, that it be close to my bed"; and it is explained in Rashi's commentary that he did not want even to study before prayer, but to pray immediately; and Tosafos, in the first chapter of Berachos)

לא ידעתי מנא ליה דאסור בלימוד קודם אבל באמת אין זה משום איסור (דף ה' ע"ב)

(page 5b) [write]: "I do not know from where he derives that it is forbidden to study beforehand." But in truth this is not because of a prohibition,

אלא שמעלת העסק בתורה שאחר התפלה הוא גבוה יותר מתורה שקודם התפלה אם כבר הגיע זמן תפלה

but because the level of engaging in Torah after prayer is higher than Torah before prayer, if the time for prayer has already arrived.

והענין דאע"פ שנת' שהיחוד הוא בשמ"ע היינו דרך כלל כי כל היו"ט הם כלליים לכל השנה כמ"ש במ"א.

And the matter is that although it was explained that the union is on Shemini Atzeres, that is in a general way, for all the festivals are general [channels] for the whole year, as is written elsewhere.

אבל דרך פרט נודע בפע"ח שבתפלה דכל יום הוא בחי' היחוד דזו"נ שהם בחי' תשב"כ ותשבע"פ

But in a particular way, it is known from Pri Etz Chaim that in the prayer of every day there is the level of the union of Z'eir Anpin and Nukva, which are the levels of the Written Torah and the Oral Torah;

והיינו ע"י קדימת בחי' בכל מאדך בק"ש שזהו המעורר בחי' גילוי חופה עליונה כמ"ש על פסוק כי על כל כבוד חופה ויחוד זה מתחדש בכל יום

and this is through first [reaching] the level of "with all your might" in the Shema, which is what arouses the level of the revelation of the supernal chuppah, as is written on the verse "For over all the glory there shall be a canopy (chuppah)"; and this union is renewed every day,

כי בכל יום נעשה האדם בריה חדשה וצ"ל העלאת מ"נ מבירורים דק"נ ע"י מאדך רשפי אש דס"ג כו' ועמ"ש ע"פ ואלה שמות בני ישראל מענין ליבון הלכתא וע"פ ששים המה מלכות כו'

for every day a person becomes a new creature, and there must be an elevation of the feminine waters (mayin nukvin) from the refinements of kelipas nogah through "your might," the "fiery sparks" of [the Name] Sag, etc. And see what is written on "And these are the names of the children of Israel," on the matter of the clarification of the halachah, and on "There are sixty queens," etc.

ולכן אם הגיע זמן תפלה ואינו מתפלל וממשיך החופה והיחוד א"כ לימוד התורה שלומד הוא רק מבחי' נובלות חש"מ הנמשך בתשב"כ מצד עצמו וממנו לתשבע"פ בבחי' קדושין לבד

And therefore, if the time for prayer has arrived and he does not pray and draw down the chuppah and the union, then the Torah that he studies is only from the level of "the unripe fruit of the wisdom above," which is drawn into the Written Torah on its own account, and from it to the Oral Torah, in the manner of kiddushin alone.

אבל כשהקדים ק"ש ותפלה ונעשה היחוד א"כ עסק התורה שאח"כ יש ונמשך בזה גילוי חש"מ ממש ולא נובלות לבד.

But when he has first [said] the Shema and prayed, and the union has been effected, then in the Torah study afterwards there is, and there is drawn down in it, a revelation of the wisdom above itself, and not only the unripe fruit.

25 וזהו ענין עוסק בתורה לשמה פי' לשם התורה עצמה ברכו בתורה תחלה וכמ"ש במ"א ע"פ כי קולך ערב כו'

And this is the meaning of "one who engages in Torah lishmah (for its sake)": that is, for the sake of the Torah itself — "blessing over the Torah first" — and as is written elsewhere on "For your voice is sweet," etc.:

שאז יש עריבות ומתיקות גילוי תענוג העליון המלובש בחש"מ כנודע ועמ"ש ע"פ ואתחנן כו' וממש"כ יובן לשם בתוספת ביאור:

for then there is the pleasantness and sweetness of the revelation of the supernal delight enclothed in the wisdom above, as is known. And see what is written on "Va'eschanan," etc.; and from what is written there, "lishmah" will be understood with additional explanation.

26 ה ועפ"ז יובן ענין פ' דאליעזר עבד אברהם שנאמר ויאמר העבד הגמיאיני נא מעט מים מכדך שיומשך השפע זו אפי' לבחי' נשמות הבאים מסטרא דעבד

5. And according to this will be understood the matter of the passage of Eliezer, the servant of Avraham, in which it is said, "And the servant said, 'Let me sip, please, a little water from your pitcher'": that this flow be drawn even to the level of the souls who come from the side of the servant

(וע' ברע"מ פ' פנחס) (דף רט"ו סע"א) ובפי' הרמ"ז שם וע' בזח"א וישב (דקפ"א ב')

(and see Ra'aya Mehemna, Parshas Pinchas (page 215a, at the bottom), and the commentary of the Ramaz there; and see Zohar I, Vayeshev (181b)).

ולעיל פי' עבד על תשבע"פ וכמה פנים כו' וצ"ל למה נאמר כ"ז גבי רבקה ומה ענין רבקה לזה.

And above, "servant" was explained as the Oral Torah — and there are several facets, etc. And it needs to be understood why all this is said in connection with Rivkah, and what Rivkah has to do with this.

אך הענין כי הנה ארז"ל שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו.

But the matter is that our Sages, of blessed memory, said that in the time to come they will say to Yitzchak, "For you are our father," "for Avraham did not know us."

27 והענין כי אברהם הוא חסד ושרשו מחסד דע"י ויצחק הוא בחי' גבורה ושרשו מגבורה דע"י ולע"ל יהיו הגבורות גבוהים יותר כמעלת הזהב על הכסף וכמ"ש יהיו הלוים כהנים כמ"ש בלק"ת ובלק"א.

And the matter is that Avraham is Chesed, and his root is from the Chesed of Atik Yomin; and Yitzchak is the level of Gevurah, and his root is from the Gevurah of Atik Yomin. And in the time to come the Gevuros will be higher, like the superiority of gold over silver, and as [it is said], "the Levites will be kohanim," as is written in Likkutei Torah and in Likkutei Amarim.

28 והטעם לכל זה הוא כי הנה יצחק הוא לשון צחוק כמ"ש צחוק עשה לי אלקים כו'.

And the reason for all this is that "Yitzchak" is an expression of laughter (tzechok), as it is written, "Elokim has made laughter for me," etc.

פי' צחוק הוא בחי' התענוג הנולד מדבר חידוש ופלא עד"מ כשעושין צחוק מקניגי שהוא מלחמת ב' חיות

The meaning of laughter is the level of the delight born of something novel and wondrous; by way of analogy, when they make sport of a kinigi, which is a fight between two beasts,

כדי שישחק המלך כך בחי' הבירורים דרפ"ח כאשר אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא יהיה מזה בחי' צחוק אצלו יתי' להיות דבר חידוש שבחי' הרע דק"נ יתהפך לטוב ויעלה לבחי' קדושה.

so that the king may laugh. So the level of the refinements of the 288 [sparks]: when "darkness is transformed into light and bitterness into sweetness," there will come from this the level of laughter before Him, may He be blessed, because it is something novel that the evil of kelipas nogah be transformed to good and rise to the level of holiness.

29 וזהו צחוק עשה לי אלקים דדוקא מבחי' שם אלקים המסתיר נמשך הצחוק כאשר אתהפכא חשוכא והסתר זה כו'.

And this is [the meaning of] "Elokim has made laughter for me": for specifically from the level of the Name Elokim, which conceals, the laughter is drawn, when the darkness and this concealment are transformed, etc.

וזהו צחוק עשה לי לשון עבר כל השומע יצחק לי לשון עתיד כי הבירורים הם בשית אלפי שני דהוי עלמא

And this is [why] "has made laughter for me" is in the past tense, [while] "whoever hears will laugh at me" is in the future tense: for the refinements are during the six thousand years that the world exists,

וזהו לשון עבר. אך גילוי התענוג מזה הוא לע"ל כשישלימו כל הבירורים וזהו לשון עתיד.

and this is the past tense; but the revelation of the delight from this is in the time to come, when all the refinements are completed, and this is the future tense.

30 והנה ענין בירור ניצוצות דרפ"ח הנ"ל נק' העלאת מ"ן וכל העלאה הוא ע"י בחי' גבורות דאו"ח דוקא

Now, the matter of the refinement of the 288 sparks mentioned above is called the elevation of the feminine waters (mayin nukvin), and every elevation is specifically through the level of the Gevuros of returning light (or chozer),

וכמו ענין בע"ת בחילא יתיר שהוא ע"י צעקת הלב בכל לב ונפש ומאד וכעין ר' אליעזר ב"ד שיצתה נשמתו בבכייה וארז"ל יש קונה עולמו שעה א'

like the matter of baalei teshuvah [who are] "of greater strength," which is through the cry of the heart, with all the heart and soul and might; and like Rabbi Eliezer ben Durdaya, whose soul departed in weeping, and our Sages, of blessed memory, said, "There is one who acquires his world in a single hour";

והיא בחי' או"ח (משא"כ בחי' אברהם זקן בא בימים מדרגא לדרגא כנזכר בזהר על פסוק זה)

and this is the level of returning light (whereas the level of Avraham is "old, coming with days," from level to level, as mentioned in the Zohar on this verse),

עד שעולה לבחי' גבורה דעתיק מקור כל הגבורות והיא המתלבשת במו"ס שהיא למעלה מבחי' מו"ס

until it rises to the level of the Gevurah of Atik, the source of all the Gevuros, which is what is enclothed in the hidden brain, and it is above the level of the hidden brain;

כי בחי' ע"י הוא בחי' תחתונה שבמאציל כו' רק שמתלבשת ויורדת במו"ס כדי להיות שרש הנאצלים כו'

for the level of Atik Yomin is the lowest level in the Emanator, etc., only it enclothes itself and descends into the hidden brain in order to be the root of the emanated [levels], etc.

והנה אברהם הוא בחי' אבר מה שהוא בחי' המשכת גילוי אלקות מלמעלה למטה בבחי' אוי"י

Now, Avraham is the level of "ever mah" (the limb of mah), which is the level of drawing down the revelation of G-dliness from above to below, in the manner of direct light (or yashar),

וכמו בחי' צדיקים גמורים צדיק שהוא משפיע וממשיך מלמעלה למטה והוא בחי' חסד ועכשיו בזהי"ג שעדיין לא נתברר כל בחי' ק"נ עיקר העבודה היא דוקא בהמשכות אלקות ולכן השוב צי"ל יותר מהרצוא.

like the level of the completely righteous — "a tzaddik," who bestows and draws down from above to below; and this is the level of Chesed. And now, in the time of exile, when not all of kelipas nogah has yet been refined, the main service is specifically in drawing down G-dliness, and therefore the "return" (shov) must be greater than the "running" (ratzo).

31 וכמ"ש לשבת יצרה והיינו כי מבחי' הגבורות יש שרש יניקה לחיצונים יותר מבחי' החסדים כידוע המאמר דרישי' דעשו בעטפוי דיצחק ולכן ארז"ל ובחרת בחיים זו אומנות ובע"כ אתה חי להמשיך האור למטה דוקא.

As it is written, "He formed it to be inhabited." That is, from the level of the Gevuros there is a root of nourishment for the external forces more than from the level of the Chasadim, as the known saying goes, "the head of Esav [rests] in the bosom of Yitzchak." And therefore our Sages, of blessed memory, said, "'And you shall choose life' — this is a craft," and "against your will you live," to draw the light down below specifically.

32 וזהו שעכשיו הכהנים הם העיקר והלוים טפלים להם כמ"ש נתונים המה לאהרן כי השוב הוא העיקר

And this is why now the kohanim are the main ones and the Levites are secondary to them, as it is written, "They are given to Aharon": for the "return" (shov) is the main thing.

אבל לעי"ל שיבוררו כל הבירורים ויזדכך כל העולם ובלע המות לנצח ואין שטן ואין פגע כו'

But in the time to come, when all the refinements are refined and the whole world is purified, and "He will swallow up death forever," and "there is no adversary and no mishap," etc.,

אזי אדרבה יהיו הגבורות יותר נעלים מבחי' החסדים מטעם הנ"ל דעיקר הצחוק והתענוג העליון הוא דוקא מבחי' בירורי הרפ"ח בהתהפכות מדות הנפש הבהמית שזהו בחי' העלאתם מ"ן והוא הדבר חידוש ועמ"ש בענין ציון במשפט תפדה.

then, on the contrary, the Gevuros will be more exalted than the level of the Chasadim, for the reason mentioned above: that the main laughter and supernal delight is specifically from the level of the refinements of the 288 [sparks], in the transformation of the attributes of the animal soul, which is the level of the elevation of the feminine waters, and this is the novel thing. And see what is written on the matter of "Zion shall be redeemed through justice."

ולכן יהיו הלוים כהנים ויאמרו ליצחק כי אתה אבינו בחי' גבורות דא"ח שהוא בחי' בע"ת זהו הגורם עיקר התענוג העליון כו'

And therefore the Levites will be kohanim, and they will say to Yitzchak, "For you are our father": the level of the Gevuros of returning light, which is the level of baalei teshuvah — this is what brings about the main supernal delight, etc.,

וכענין נקבה תסובב גבר א"ח עט"ב (ועמ"ש בפ' תולדות ע"פ אלה תולדות יצחק). וזשארז"ל אם עושין תשובה נגאלין דהא בהא תליא.

like the matter of "a woman shall court a man" — "a woman of valor is the crown of her husband." (And see what is written in Parshas Toldos on "These are the generations of Yitzchak.") And this is what our Sages, of blessed memory, said: "If they do teshuvah, they are redeemed," for one depends on the other.

והנה יצחק ורבקה הם בחי' א' ששרשחם בגבורה דע"י רק שיצחק בחי' מ"ה ורבקה בחי' ב"ן ונודע דכל גילוי הוא מבחי' שם ב"ן שהוא בחי' מלכות שזהו בחי' הגילוי

Now, Yitzchak and Rivkah are one level, for their root is in the Gevurah of Atik Yomin; only, Yitzchak is the level of [the Name] Mah and Rivkah is the level of [the Name] Ban; and it is known that all revelation is from the level of the Name Ban, which is the level of Malchus, which is the level of revelation.

לכן נאמר ברבקה ותרד העינה להתלבש במו"ס ולכן אמר לה העבד הגמיאיני ותורד כדה על ידה כו' כמשנת"ל.

Therefore it is said of Rivkah, "And she went down to the spring," to be enclothed in the hidden brain; and therefore the servant said to her, "Let me sip," and "she lowered her pitcher onto her hand," etc., as explained above.

וגם לגמליך אשאב להריק ברכה ג"כ למטה ע' בזח"א וישב (דקפ"א סע"ב) ובמק"מ שם ועמ"ש במ"א בפי' אל עליון גומל חסדים טובים.

And also "I will draw for your camels," to pour out blessing below as well; see Zohar I, Vayeshev (181b, at the bottom), and in Mikdash Melech there; and see what is written elsewhere on the meaning of "G-d Most High, who bestows (gomel) good kindnesses."

ובמ"א נת' דיצחק ורבקה שהם מ"ה וב"ן היינו תשב"כ ותשבע"פ וזה היה ענין שליחות דאליעזר לברר ולהמשיך יחוד זה.

And elsewhere it is explained that Yitzchak and Rivkah, who are Mah and Ban, are the Written Torah and the Oral Torah; and this was the purpose of Eliezer's mission: to refine and draw down this union.

ולכן ארז"ל בב"ר חיי שרה פ' סמ"ך אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים כי תורתן של בנים עכשיו הוא רק מבחי' אירוסין נובלות חכמה כו'

And therefore our Sages, of blessed memory, said in Bereishis Rabbah, Chayei Sarah, parshah 60: "Rabbi Acha said: The conversation of the servants of the patriarchs is finer than the Torah of the children"; for the Torah of the children now is only from the level of betrothal, "the unripe fruit of wisdom," etc.,

אבל שיחתן של עבדי אבות גרם להמשיך בחי' היחוד ממש שהוא בחי' נשואין ופנימיות כו'.

but the conversation of the servants of the patriarchs brought about the drawing-down of the level of the actual union, which is the level of marriage and the inner dimension, etc.

33 וגם עכשיו י"ל בחינה זו דהנה תשרי נק' ירח האיתנים שבו נולדו האבות וע"י התשובה בעשי"ת נקראו נש"י עבדי אבות עכ"פ

And now too, one may say [that there is] this level: for Tishrei is called "the month of the mighty ones (eisanim)," in which the patriarchs were born; and through the teshuvah of the Ten Days of Repentance, the souls of Israel are called at least "servants of the patriarchs,"

כמאמר אם כבנים אם כעבדים וגם שיש בחי' עבד שגבוה מבחי' שר כמו שרבי חנינא בן דוסא נק' כעבד לפני המלך כו' והתפלה נק' שיחה כמ"ש תפלה לעני כו' ישפוך שיחו

as the saying [goes], "whether as children or as servants." And also, there is a level of servant that is higher than the level of a minister, as Rabbi Chanina ben Dosa was called "like a servant before the king," etc. And prayer is called "conversation" (sichah), as it is written, "A prayer of the poor man…, [when] he pours out his conversation,"

וזהו ענין ויצא יצחק לשוח ועמ"ש בד"ה ע"כ יאמרו המושלים גבי עיר סיחון וכבר נת' שע"י התפלה בעשי"ת נמשך אח"כ בחי' הנשואין והיחוד בשמחת תורה א"כ יפה שיחתן ותפלתן גם של בחי' עבדי אבות

and this is the meaning of "And Yitzchak went out to converse (lasuach)"; and see what is written in the discourse beginning "Therefore the rulers say," regarding "the city of Sichon." And it was already explained that through the prayer of the Ten Days of Repentance, the level of marriage and union is afterwards drawn down on Simchas Torah; if so, "the conversation" and prayer "of the servants of the patriarchs is finer" —

דהיינו אפי' בחי' אם כעבדים מה שמשברין לבן בעשי"ת ושופכים שיח לפני ה' יותר מתורתן של בנים שהיא רק בחי' נובלות חכמה ולכן ניתנו רק ברמיזה

that is, even of the level of "as servants": that we break our hearts in the Ten Days of Repentance and pour out conversation before G-d — than "the Torah of the children," which is only the level of the unripe fruit of wisdom; and therefore they were given only by allusion.

אבל ע"י שיחה ותפלה בעשי"ת ממשיכים בחי' עצמיות חכמה שלמעלה ולכן נכפלה פרשתו ובאה בביאור רב להורות על גילוי והמשכה מעצמיות חכמה שלמעלה:

But through conversation and prayer in the Ten Days of Repentance, we draw down the level of the essence of the wisdom above; and therefore his passage is repeated and comes with much elaboration, to indicate a revelation and drawing-down from the essence of the wisdom above.

LIKKUTEI TORAH • V'ZOS HABERACHAH • MAAMAR 4

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא...

"And it shall be, every New Moon on its New Moon and every Shabbos on its Shabbos"

1 והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר ה'.

"And it shall be, every New Moon on its New Moon and every Shabbos on its Shabbos, all flesh shall come to bow down before Me, says G-d."

(ועיין מזה ברבות בא ספט"ו בגמרא פ"ק דסוטה דף ה' ע"א זח"א קי"ו א' קפ"א א' ח"ב קנ"ו ב' קנ"ז א' ח"ג ע"ז א' ע"ט ב' קמ"ה א')

(And see on this Rabbah on Bo, end of chapter 15; in the Gemara, first chapter of Sotah, page 5a; Zohar I, 116a, 181a; II, 156b, 157a; III, 77a, 79b, 145a.)

הנה כתיב כל הנקי בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו (בישעיה מ"ג ז') (ועיין מזה בב"ב דע"ה ב' יומא ל"ח א' רבות כי תשא ספמ"ו זח"א צ"ו ב' רכ"א ח"ב מ"ב ב' ח"ג רכ"ה א' רכ"ח א')

Now it is written, "Everyone that is called by My Name, and for My glory, I have created him, I have formed him, indeed I have made him" (in Isaiah 43:7). (And see on this Bava Basra, page 75b; Yoma 38a; Rabbah on Ki Sisa, end of chapter 46; Zohar I, 96b, 221; II, 42b; III, 225a, 228a.)

פי' שכדי להיות נקרא בשמי וכמ"ש נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ירד ונשתלשל בבחי' בי"ע להיות לו גם בחי' המעשה.

This means: in order to be called by My Name, as it is written, "Let us make man in our image, after our likeness," [it] descended and came down step by step into the level of Beriah, Yetzirah and Asiyah, so as to have also the level of action.

והנה ראש חודש אע"פ שמותר בעשיית מלאכה מ"מ אינו נקרא בלשון הפסוק יום המעשה וכמ"ש מחר חודש וגו'

Now Rosh Chodesh, although doing work is permitted on it, is nevertheless not called, in the language of the verse, "the day of work," as it is written, "Tomorrow is the New Moon...

ובאת אל המקום אשר נסתרת שם ביום המעשה (בשמואל א' סימן כ' י"ט) (וע"ש בת"י ובפרש"י והרד"ק)

...and you shall come to the place where you hid on the day of work" (in I Samuel, chapter 20:19). (And see there in Targum Yonasan, in Rashi's commentary and in the Radak.)

והענין כי ששת ימי המעשה נק' ששת ימי בראשית לפי שנמשכו מבחי' ראשית זו חכמה וכמ"ש כולם בחכמה עשית

The explanation is that the six days of work are called "the six days of Bereishis" because they are drawn from the level of reishis (beginning), which is Chochmah, as it is written, "You made them all with wisdom,"

וכמאמר עושה בראשית והמחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית ותכלית ירידת החכמה בשתת ימי המעשה ול"ט מלאכות החורש הזורע כו'

and as the saying goes, "He makes Bereishis," and "In His goodness He renews each day, continually, the work of Bereishis." And the purpose of the descent of Chochmah into the six days of work and the thirty-nine labors, ploughing, sowing and so on,

הוא לצורך עלייה שיתעלו כל בחי' המעשה ג"כ לקשרם בה' אחד שהמלאכות הם לצורך האדם וחיותו וקיומו וכאשר האדם נושא את נפשו בתפלתו לה' אחד בק"ש ואהבת כו'

is for the sake of ascent: that all the levels of action, too, be elevated, to bind them to the One G-d. For the labors are for the needs of man, his life and his sustenance; and when a person lifts up his soul in his prayer to the One G-d in the Shema, "And you shall love...,"

ובתפלה ברוך אתה כו' הרי גם כל כחות החיונית שבמלאכות שמהם חיותו וקיומו מתעלים עמו ונכללים באחד כי בהם ועל ידם ניתן הכח לאדם להעלות ולקשר נפשו באלהים חיים בק"ש ותפלה

and in the prayer, "Blessed are You...," then all the vital powers that are in the labors, from which come his life and sustenance, are also elevated with him and included in the One. For in them and through them the strength is given to a person to elevate and bind his soul to the living G-d in the Shema and prayer.

(והעלאה זו היא ע"י החכמה שהיא בחינת ביטול ולכן ע"י החכמה יוכל להיות ביטול היש וזהו שהששת ימי המעשה נק' ששת ימי בראשית שהוא בחי' חכמה שבכח החכמה הנמשך בהמדות יומשך להיות ביטול היש ועיין בזח"א בראשית)

(This elevation is through Chochmah, which is the level of self-nullification (bittul); therefore through Chochmah there can be the nullification of the yesh (independent existence). And this is why the six days of work are called the six days of Bereishis, which is the level of Chochmah: by the power of Chochmah drawn into the emotive attributes (middos), the nullification of the yesh will be drawn forth. And see Zohar I, Bereishis

(דל"א סע"א) אינון שיתא יומין נפקין מן בראשית וע"ש במק"מ הטעם שהחכמה נק' ראשית ועמ"ש במ"א גבי ענין יין המשומר בענביו ששת ימי בראשית

(page 31, end of side a): "Those six days go forth from Bereishis"; and see there in the Mikdash Melech the reason Chochmah is called reishis. And see what is explained elsewhere on the matter of the wine preserved in its grapes since the six days of Bereishis.)

והנה ששת ימי המעשה הם בחינת המשכות מלמעלה למטה והשתלשלות אור א"ס ב"ה להתלבש בבי"ע להיות כח המעשה

Now the six days of work are the level of drawings-down from above to below, and the chain of descent (hishtalshelus) of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, to be clothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, so as to be the power of action.

(ועמ"ש בד"ה לא הביט און ביעקב ומ"ש בד"ה בחודש השלישי גבי כל כל שבח מעשה ידיך)

(And see what is explained in the discourse beginning "He has not beheld iniquity in Yaakov," and what is explained in the discourse beginning "In the third month," on "all the praise of Your handiwork.")

משא"כ השבת הוא בחי' העלאה ממטה למעלה בבחי' ענג וכמ"ש אז תתענג על ה' וכמאמר ישמחו במלכותך ישבעו ויתענגו מטובך כו'

Shabbos, however, is the level of ascent from below to above, in the mode of delight, as it is written, "Then you shall delight in G-d," and as the saying goes, "They shall rejoice in Your kingship...; they shall be satisfied and delight in Your goodness..."

(עיין בהרמ"ז ר"פ פקודי) (דף ר"כ ע"ב) גבי ולכן שבת נקרא טוב להודות וכמארז"ל אימתי גדול כשהוא בעיר אלקינו כו'

(See the Ramaz at the beginning of Pekudei, page 220b,) on "therefore Shabbos is called 'It is good to give thanks,'" and as our Sages of blessed memory said, "When is He [called] great? When He is in the city of our G-d..."

[ועמ"ש בד"ה וכל בניך] וכמ"ש בזח"א ויחי (דרל"ט) משל למלכא דהוה יתיב בכורסייא וכתרא דמלכותא עליה אקרי מלך עילאה.

[And see what is explained in the discourse beginning "And all your children."] And as it is written in Zohar I, Vayechi (page 239): "A parable of a king who was sitting on his throne with the crown of kingship upon him: he is called the supreme King.

כד נחית ואזיל לבי עבדיה מלך זוטא אקרי כך קב"ה כו' ע"ש והיינו שבימות החול כשמתלבש בב"ע נק' מלך

When he goes down and goes to his servant's house, he is called a small king. So too the Holy One, blessed be He..."; see there. That is: on the weekdays, when He is clothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, He is called a small

זוטא משא"כ בשבת הוא בחי' התגלות ענג ה' ומעין עולם הבא תענוג הנשמות שנהנין מזיו השכינה ובחינת קיבול שכרן. אבל בימות החול הוא לעשותם.

king. On Shabbos, however, there is the level of the revelation of the delight of G-d, a semblance of the World to Come: the delight of the souls, who enjoy the radiance of the Shechinah, and the level of receiving their reward. But the weekdays are [for] doing them.

2 ולכן כתיב בשבת ממצוא חפצך ודבר דבר דבור אסור כי דבור הוא לשון הנהגה והמשכה מלמעלה למטה וכמ"ש וידבר הוי' אל משה לאמר

Therefore it is written about Shabbos, "[refraining] from attending to your affairs and speaking words": speech is forbidden. For speech (dibbur) is a term of leading and of drawing down from above to below, as it is written, "And G-d spoke to Moshe, saying."

וזהו בימות החול שהוא בחי' התשלשלות והמשכה מלמעלה למלטה להתלבש גם בבחי' עשייה גשמיות וכמ"ש מלכותך מלכות כל

And this is [so] on the weekdays, which are the level of the chain of descent and drawing down from above to below, to be clothed even in the level of physical Asiyah, as it is written, "Your kingship is a kingship of all

עולמים אפילו בעולם עשייה וכמ"ש אף עשיתיו משא"כ בשבת ודבר דבר שהדבור חוזר למקורו ושרשו למעלה [ועמ"ש מזה בד"ה שובה ישראל עד]:

worlds," even in the World of Asiyah, and as it is written, "indeed I have made him." On Shabbos, however, "and speaking words" [is forbidden], for speech returns to its source and root above. [And see what is explained on this in the discourse beginning "Return, O Israel, unto."]

3 קיצור. ששת ימי המעשה הם ששה מדות עליונות והם בבחי' המשכה והשתלשלות להתלבש בבי"ע כמ"ש אף עשיתיו והירידה לצורך עלייה וביטול היש

Summary. The six days of work are the six supernal emotive attributes, and they are in the mode of drawing down and chain of descent, to be clothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, as it is written, "indeed I have made him"; and the descent is for the sake of ascent and the nullification of the yesh.

ולכן נקראים ימי בראשית היא בחי' חכמה דבחכמה הוא הבירור ובשבת הוא העלייה מבחי' עשייה עד לבחינת העונג ויתענגו מטובך ולכן נאמר בשבת ממצוא חפצך ודבר דבר:

Therefore they are called the days of Bereishis, which is the level of Chochmah, for in Chochmah is the refinement (birur). And on Shabbos there is the ascent from the level of Asiyah up to the level of delight, "and they shall delight in Your goodness." Therefore it is said about Shabbos, "from attending to your affairs and speaking words."

4 ב אך אין דבר שירד למטה עולה למעלה עד שנותנים לו כח ועוז מלמעלה להעלותו וע"ז נתקן ענין קבלת

2. However, nothing that has descended below rises up above until strength and might are given to it from above to raise it. For this, the matter of receiving

שבת לכה דודי שיהא הארה מלמעלה לקראת כלה היא כנסת ישראל כדי שפני שבת נקבלה וזהו משכני אחריך נרוצה שבכל ימות החול הוא בחינת אחריך

Shabbos, "Come, my Beloved," was instituted: that there be an illumination from above "to greet the bride," who is Knesses Yisrael (the Community of Israel), so that "let us receive the face of Shabbos." And this is [the meaning of] "Draw me, we will run after you": all the weekdays are the level of "after you,"

וצריך להיות משכני כדי שנרוצה ועד"ז הוא ענין כל שיר השירים ליתן כח ועוז לכנסת ישראל כו' אך מי שטרח בערב שבת וכו'

and there must be "draw me" so that "we will run." And in this way is the theme of the whole Song of Songs: to give strength and might to Knesses Yisrael, etc. However, "one who toiled on the eve of Shabbos, etc."

וצריך להיות בכל יום מעין העלאת שבת והוא ענין העלאה שבתפלה מויברך דוד עד ש"ע שכל הענינים המדוברים שם מדברים בענין העלאה ממטה למעלה להתכלל באור ה' ובברכת יוצר איך המלאכים מקדישים והאופנים ברעש גדול כו'

And every day there must be something like the ascent of Shabbos. This is the ascent in prayer from "And David blessed" until the Shemoneh Esreh, for all the matters spoken of there speak of ascent from below to above, to be included in the light of G-d. And in the blessing of Yotzer [it tells] how the angels sanctify, "and the Ofanim with a great noise..."

והרעש הוא ענין תשוקתם וחפצם בכלות הנפש אך השרפים עומדים מפני שבחי' התכללות וביטול זה הוא הנתפס במהותם ועצמותם

The noise is their longing and desire, with the expiring of the soul (kelos hanefesh). The Seraphim, however, stand, because this level of inclusion and self-nullification is what is grasped in their very being and essence.

אבל האופנים הם במדרגה שלמטה מהם רק שהם משיגים בהיות בחי' התכללות רחוק מהם שהוא קדוש ומובדל כו'

But the Ofanim are on a level below them; they only perceive that the level of inclusion is far from them, for it is holy and set apart...

ואינו בגדר עלמין לא בגדר ממלא ולא בגדר סובב כו' ואי לזאת כל חפצם וכל ישעם שתכלה אליו נפשם מה שלמעלה מיכולתם

and not within the category of worlds, neither in the category of memalei nor in the category of sovev...; and therefore all their desire and all their salvation is that their soul expire toward Him, [something] beyond their capacity.

ולכן הרעש גדול וכן כל הענינים שמויברך דוד עד ש"ע הכל הוא בחי' העלאה ממטה למעלה בק"ש שימסור נפשו באחד ואהבת וגו'

Therefore the noise is great. So too all the matters from "And David blessed" until the Shemoneh Esreh are all the level of ascent from below to above, [up to] the Shema, that one gives over his soul in "One," and "And you shall love...,"

עד שמונה עשרה שאומרים ברוך אתה שהוא בחי' המשכה מלמעלה למטה שיהיה בחי' גילוי הוי' וכמ"ש ברוך הוי' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם פי' מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא

until the Shemoneh Esreh, where we say "Blessed are You," which is the level of drawing down from above to below, so that there be a revelation of the level of Havayah, as it is written, "Blessed is Havayah, the G-d of Israel, from the world and to the world," meaning: from the hidden world to the revealed world;

דהיינו שיהיה גילוי בחי' ההעלם מה שלמעלה מגדר עלמין ולית מחשבה תפיסא ביה בחי' אני הוי' לא שניתי ואתה הוא עד שלא נברא העולם כו'

that is, that there be a revelation of the level of the hidden, which is beyond the category of worlds, and "no thought can grasp Him at all": the level of "I, Havayah, have not changed," and "You were [the same] before the world was created..."

(ועמ"ש מזה בד"ה אז ישיר משה ובני ישראל) ועיקר הגלוי הוא בכל יום על ידי מעשה המצות ותלמוד תורה כנגד כולם שהם כולם המשכת גילוי ההעלם כמ"ש במ"א

(And see what is explained on this in the discourse beginning "Then Moshe and the Children of Israel sang.") And the main revelation is every day, through the performance of the mitzvos, and the study of Torah, which is equal to them all; for they are all the drawing down of the revelation of the hidden, as is explained elsewhere.

אך ההפרש שבין העלאה שבשבת להעלאה שבחול שבשעת תפלה כי אינו דומה בן כפר שראה את המלך לבן כרך שראה כו' והענין כי

However, the difference between the ascent on Shabbos and the ascent on the weekday, at the time of prayer, is that "a villager who saw the king is not like a city-dweller who saw..." And the explanation is that

הנה והאופנים ברעש גדול כו' על ידי השגתם בחי' קדוש ומובדל למעלה מבחי' סובב וממלא כל עלמין הוא דומה לבן כפר שראה עד"מ שביטולו מפני המלך מחמת חידוש רוממותו למעלה מגדר השגתו

"the Ofanim with a great noise...," through their perceiving the level of "holy and set apart," beyond the level of sovev and memalei kol almin, are like a villager who saw [the king], by way of analogy: his self-nullification before the king is because of the novelty of his exaltedness, beyond the bounds of his grasp.

וזהו בחי' ימי החול מה שאין כן בשבת הוא בחי' התגלות ענג העליון ישמחו במלכותך ישבעו ויתענגו מטובך אז הוא דומה לבן כרך עד"מ שאין חידוש בעיניו רוממות המלך

This is the level of the weekdays. On Shabbos, however, there is the level of the revelation of the supernal delight, "They shall rejoice in Your kingship; they shall be satisfied and delight in Your goodness"; then it is like a city-dweller, by way of analogy, in whose eyes the exaltedness of the king is no novelty,

אלא מתענג ונהנה מזיו יקר תפארת גדולתו ועל זה אמרו שמש בשבת צדקה לעניים והענין

but he delights in and enjoys the radiance of the preciousness and beauty of his greatness. And on this they said, "The sun on Shabbos is charity (tzedakah) for the poor." And the explanation is

כדכתיב שמש צדקה ומרפא בכנפיה כי שמש ומגן הוי' הוא המרפא בחי' רופא חולים ולכן הוא צדקה לעניים דלית לון מגרמייהו כלום.

as it is written, "a sun of tzedakah (righteousness), with healing in its wings," for "G-d is a sun and a shield"; it is the healing, the level of "Healer of the sick." And therefore it is charity for the poor, who have nothing of their own at all.

5 וביאור הדבר כי הנה כל ימות החול כנסת ישר אל הוא בבחי' חולת אהבה כמ"ש סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני

The explanation of the matter: all the weekdays Knesses Yisrael is in the state of "sick with love," as it is written, "Sustain me with flasks [of wine], spread apples around me, for I am sick with love."

והיינו מפני שהיא בבחי' עני דלית ליה מגרמיה כלום ונכספה וגם כלתה נפשה לעלות אל דודה להתכלל באור ה' אין סוף ב"ה

That is, because she is in the state of a poor person, who has nothing of her own at all, and her soul "longs and even expires" to go up to her Beloved, to be included in the light of G-d, the Infinite One (Ein Sof), blessed be He,

שהוא למעלה מגדר ממלא וסובב ואהבה בכלות הנפש כזו הוא בחי' חולה מפני תוחלת ממושכה אשר תמיד נכספה וגם כלתה ולא תגיע לזה כל ימי חייה

which is beyond the category of memalei and sovev. And love with such expiring of the soul is the state of sickness, because of "hope deferred," for she always longs and even expires, and she will not attain it all the days of her life.

ולכן נקראו תלמידי חכמים בעולם הזה קצירי ומריעי מפני שתלמידי חכמים הם המקבלים מבחי' חכמה

Therefore Torah scholars in this world are called "weak and ailing," because Torah scholars are those who receive from the level of Chochmah,

שרואין את הנולד מאין ליש ורואין שכל השתלשלות של בחי' יש הוא היפוך מבחי' אין לזאת תכלה נפשם בבחי' חולת אהבה להשתפך נפשם ממש

who see what is born, from nothing to something, and see that the whole chain of descent of the level of yesh (something) is the opposite of the level of ayin (nothing). Therefore their soul expires in the state of being sick with love, their soul pouring itself out, literally.

(בלק"ת פרשה וירא פי' חולה הוא כשחסר ממנו שער החמשים יש לפרש כי שער החמשים דבינה הוא המחבר חכמה שהיא אין עם הבינה שנקרא יש דהיינו להמשיך הביטול דחכמה גם בבחי' היש כמ"ש בביאור ע"פ וספרתם לכם.

(In Likkutei Torah, Parshas Vayeira, it explains that "sick" is when the fiftieth gate is missing from him. It may be explained that the fiftieth gate of Binah is what joins Chochmah, which is ayin, with Binah, which is called yesh; that is, to draw the self-nullification of Chochmah also into the level of yesh, as is explained in the explanation on the verse "And you shall count for yourselves."

והנה באצילות הוא חיבור חכמה ובינה בבחי' תרין רעין. אבל בבריאה אין מאיר בחינת חכמה עילאה רק בחי' הבינה ועל כן הבריאה בחי' יש.

Now in Atzilus there is the joining of Chochmah and Binah in the manner of "two companions." But in Beriah the level of supernal Chochmah does not shine, only the level of Binah; and therefore Beriah is the level of yesh.

ולזאת בימות החול שהמל' יורדת לבי"ע על כן היא בבחי' חולת אהבה מזה שבחי' יש הוא היפוך האין. ובשבת הוא בחי' מרפא כי עולה באצילות חיבור האין ביש כו')

Hence on the weekdays, when Malchus descends into Beriah, Yetzirah and Asiyah, she is therefore in the state of being sick with love because of this: that the level of yesh is the opposite of ayin. And on Shabbos there is the level of healing, for she rises into Atzilus, the joining of ayin with yesh...)

וכך צריך האדם לעורר אהבה זו בתפלה כדכתיב חלו נא פני אל ופי' חלו כמ"ש ויחל משה מלמד שהחלה כו' והוא בחי' והאופנים כו' ברעש גדול כו'

And so a person must arouse this love in prayer, as it is written, "Now entreat (chalu) the face of G-d"; and chalu is explained as in "And Moshe entreated (vayechal)," [of which the Sages say,] "This teaches that he became ill..."; and this is the level of "and the Ofanim... with a great noise..."

אבל בשבת הוא בחי' רופא חולים כי שמש צדקה ומרפא בכנפיה כי ישבעו ויתענגו מטובך ואז תתענג על ה'

But on Shabbos there is the level of "Healer of the sick," for "a sun of tzedakah with healing in its wings," because "they shall be satisfied and delight in Your goodness," and then "you shall delight in G-d."

ולכן שמש בשבת צדקה לעניים דלית להון מגרמייהו אשר נכספה וגם כלתה נפשם כי השמש מרפא (ועמ"ש בד"ה תקעו בחודש בענין לעתיד הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה)

Therefore "the sun on Shabbos is charity for the poor," who have nothing of their own, whose soul longs and even expires; for the sun heals. (And see what is explained in the discourse beginning "Blow the shofar on the New Moon," on the matter that in the future the Holy One, blessed be He, will take the sun out of its sheath and the righteous will be healed by it.)

הוא בחינת שמש ומגן הוי' אור אין סוף ב"ה בחי' חכמה עילאה אשר הארתה ירדה

It is the level of "G-d is a sun and a shield," the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, the level of supernal Chochmah, whose illumination descended

ונתלבשה בבי"ע בששת ימי החול ובשבת חוזרת ועולה למקורה ושרשה וכמ"ש ושמרתם את השבת כי קדש היא וגו' (עמ"ש מזה בד"ה שבת שבתון):

and was clothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah during the six weekdays, and on Shabbos it returns and rises to its source and root, as it is written, "And you shall keep the Shabbos, for it is holy..." (See what is explained on this in the discourse beginning "A Shabbos of complete rest.")

6 קיצור. ענין קבלת שבת ומי שטרח בע"ש והוא ענין ההעלאה שבפסוד"ז וק"ש ושמו"ע בא"י המשכה.

Summary. The matter of receiving Shabbos, and "one who toiled on the eve of Shabbos"; and this is the matter of the ascent in Pesukei d'Zimrah, the Shema and the Shemoneh Esreh; "Blessed are You, G-d" is drawing down.

וההפרש שבין ההעלאה דחול ובין ההעלאה דשבת כמו בן כפר שראה את המלך לגבי בן כרך וענין שמש צדקה ומרפא:

And the difference between the ascent of the weekday and the ascent of Shabbos is like a villager who saw the king compared with a city-dweller; and the matter of "a sun of tzedakah with healing."

7 ג וכל זה הוא בחי' שבת נגד ימות החול אך בחי' ראש חודש הוא ענין אחר שהרי מותר בעשיית מלאכה ואעפ"כ אינו נחשב משאת ימי המעשה.

3. And all this is the level of Shabbos as against the weekdays. The level of Rosh Chodesh, however, is another matter: for work is permitted on it, and nevertheless it is not counted among the six days of work.

והנה כתיב כה אמר ה' שער החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח שיום החודש אינו בכלל ימי המעשה להיות סגור בו השער.

Now it is written, "Thus says G-d: The gate of the inner courtyard that faces east shall be closed the six days of work, and on the Shabbos day it shall be opened, and on the day of the New Moon it shall be opened": [this shows] that the day of the New Moon is not included among the days of work, for the gate to be closed on it.

8 והענין יובן על דרך משל ומבשרי אחזה אלוה שהדבור מקבל מבי' בחינות שלפעמים מקבל מבחי' המדות שלפי שאוהב את הדבר מדבר עבורו או מפני שכועס כו' ולפעמים מקבל מבחי' השכל וההבנה שמדבר מה שמבין בשכלו.

The matter will be understood by way of analogy, and [as] "from my flesh I behold G-d": speech receives from two levels. Sometimes it receives from the level of the emotive attributes: because one loves the thing, one speaks on its behalf, or because one is angry...; and sometimes it receives from the level of intellect and understanding: one speaks what one understands with one's mind.

כך עד"מ יובן למעלה למשכיל כי הנה אף על פי שלא מחשבותי מחשבותיכם כו' אף על פי כן נאמר למעלה בחי' דבור ודבר הוי'

So too, by way of analogy, it will be understood above by one who contemplates: for although "My thoughts are not your thoughts...," nevertheless above there is spoken of the level of speech, and "the word of G-d,"

שהיא בחי' עלמא דאתגלי והוא מקו בחי' כנסת ישראל ולפעמים אשר כנסת ישראל מקבלת בחי' זו מבחינת המדות

which is the level of the revealed world (alma d'isgalya), and it is the source of the level of Knesses Yisrael. And at times Knesses Yisrael receives this level from the level of the emotive attributes,

דהיינו בחי' אהבה מסותרת בכל ששת ימי החול אחר התפלה להיות סור מרע ועשה טוב בקש שלום מחמת אהבה הטבעית המסותרת בלב

that is, the level of the hidden love, throughout all the six weekdays after prayer, to "turn from evil and do good, seek peace," out of the natural love hidden in the heart

כל ישראל ופי' בקש שלום להיות התקשרות שני הפרים שכל מה שלמעלה מעלה הוא בחי' אין וכל מה שלמטה מטה הוא בחי' יש כו'

of every Jew. And "seek peace" means that there be a bonding of the two opposites: for whatever is higher and higher is the level of ayin (nothing), and whatever is lower and lower is the level of yesh (something)...

מה שאין כן בראש חודש היא מקבלת מבחי' השכל וההבנה שאז הוא שעת הושר למעלה להמשיך לו ההשכלה וההבנה בהתחדשות מעשה בראשית מאין ליש

On Rosh Chodesh, however, she receives from the level of intellect and understanding, for then is an opportune time above to draw down to it insight and understanding in the renewal of the work of Bereishis from nothing to something,

ולהיות האהבה בבחי' ביטול וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך וכתיב ואשים דברי בפיך דברי ממש (ועמ"ש בביאור ע"פ והיה מספר בני ישראל ובד"ה בחודש השלישי)

and that the love be in the state of self-nullification (bittul), as it is written, "And My words which I have put in your mouth," and it is written, "And I have put My words in your mouth": My words, literally. (And see what is explained in the explanation on the verse "And the number of the Children of Israel shall be," and in the discourse beginning "In the third month.")

ובחינה זו נק' שער החצר הפנימית הפונה קדים מקדם למעשה בראשית (כי מעשה בראשית היינו בחי' החכמה כמו שמתלבשת בהמדות כשמ"ל בפי' ששת ימי בראשית.

And this level is called "the gate of the inner courtyard that faces east (kadim)": from before (mikedem) the work of Bereishis. (For the work of Bereishis is the level of Chochmah as it is clothed in the emotive attributes, as explained above on the meaning of "the six days of Bereishis."

מה שאין כן בראש חודש מקבל הדבור מבחינת החכמה עצמה ואינו דומה בחי' החכמה המלובשת במדות שהיא בתוכם בהעלם לבחי' גילוי החכמה עצמה שהיא רמה ונשגבה למעלה מעלה מן המדות כמ"ש מזה בד"ה באתי לגני.

On Rosh Chodesh, however, speech receives from the level of Chochmah itself. And the level of Chochmah clothed in the emotive attributes, where it is within them in concealment, is not like the level of the revelation of Chochmah itself, which is lofty and exalted far above the emotive attributes, as is explained on this in the discourse beginning "I have come into My garden."

ועמ"ש בד"ה וידבר אלקים אל משה כו' וארא אל אברהם כו' שעל בחינה זו נאמר ושמי הוי' לא נודעתי להם ועמ"ש עוד מענין הפונה קדים בד"ה ויקהל משה וע' בזח"א פ' נח דע"ה ב')

And see what is explained in the discourse beginning "And G-d spoke to Moshe... and I appeared to Avraham...," that about this level it is said, "but by My Name Havayah I did not make Myself known to them." And see what is explained further on the matter of "that faces east" in the discourse beginning "And Moshe assembled"; and see Zohar I, Parshas Noach, page 75b.)

והוא ענין מחדש חדשים מקור ההתחדשות וכנסת ישראל מתעלית בבחי' זו שביום החודש יפתח כמו ביום השבת

And this is the matter of "He renews the months," the source of renewal; and Knesses Yisrael is elevated into this level, so that "on the day of the New Moon it shall be opened," as on the Shabbos day.

אך לפי שהוא בחי' דבור ודבר ה' בחינת עלמא דאתגליא שהיא עצמה המתחדשת לכן מותר בעשיית מלאכה ברא חודש

But since it is the level of speech and "the word of G-d," the level of the revealed world, which is itself what is renewed, therefore work is permitted on Rosh Chodesh;

אבל אינו נחשב מכלל ימי המעשה לפי שהיא נתעלית למקורם וראשיתם (ועיין עוד בסש"ב ח"א פט"ז בענין מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה כו' גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה כו' ע"ש.

but it is not counted among the days of work, because it is elevated to their source and beginning. (And see further in Sefer Shel Beinonim, Part I, chapter 16, on the matter of "a good thought the Holy One, blessed be He, joins to deed...," "their ways are exalted" far above the level of deed...; see there.

ועוד דוגמא לדבר ממשארז"ל רפ"ו דברכו ת בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים הרי מצינו שא"צ לבחי' המעשה אף שמותר בעשיית מלאכה וכמ"ש מזה במ"א בד"ה מקושש עצים):

And another example of this is from what our Sages of blessed memory said at the beginning of chapter 6 of Berachos: "When Israel does the will of the Omnipresent, their work is done by others." Thus we find that there is no need for the level of deed, even though work is permitted; and as is explained on this elsewhere, in the discourse beginning "Gathering wood.")

9 קיצור. והנה שבת הוא שהדבור חוזר למקומו אבל ר"ח הוא בחינת דבור ולכן מותר בעשיית מלאכה ואעפ"כ אינו נקרא יום המעשה לפי שבר"ח מקבל הדבור מקדם למעשה בראשית:

Summary. Now Shabbos is that speech returns to its place; but Rosh Chodesh is the level of speech, and therefore work is permitted, and nevertheless it is not called a day of work, because on Rosh Chodesh speech receives from before the work of Bereishis.

10 ד והנה כ"ז הוא בחי' שבת וחודש. שאחר יומין דחול אך והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו דהיינו חדשו של חודש ושבתו של שבת אז יבוא כל בשר וגו'.

4. Now all this is the level of the Shabbos and the New Moon that come after the weekdays. But "And it shall be, every New Moon on its New Moon and every Shabbos on its Shabbos" means the New Moon of the New Moon and the Shabbos of Shabbos; then "all flesh shall come..."

וביאור הענין כי הנה שבת שאחר ששת ימי המעשה הוא כי בו שבת מכל מלאכתו

The explanation of the matter: the Shabbos that comes after the six days of work is because "on it He rested from all His work."

והוא עד"מ כאדם הממשיך שכלו ומורידו בתחבולות מעשיו כמו בענין הכתיבה שמתחכם איך לכתוב ואחר שכותב חוזר שלו למקורו ושרשו כך הענין

This is, by way of analogy, like a person who draws his intellect and brings it down into the devices of his actions, as in writing, where he applies his wisdom to how to write; and after he writes, his intellect returns to its source and root. So too the matter

כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ שירדה ונשתלשלה הארת חכמתו ית' אפילו בעשייה גשמיות וכמ"ש כולם בחכמה עשית

that "in six days G-d made the heavens and the earth": the illumination of His wisdom, blessed be He, descended and came down step by step even into physical Asiyah, as it is written, "You made them all with wisdom."

אך ביום השבת חוזר למנוחתו ולמקורו העליון אבל שבתו של שבת הוא שגם יום השבת נחשב אצלו כימי החול

But on the Shabbos day it returns to its rest and to its supernal source. The Shabbos of Shabbos, however, is that even the Shabbos day is considered before Him like the weekdays;

שהוא בחינה מה שלמעלה מגדר ההשתלשלות להיות נמשך זיו והארה ממנו לחיות העולמות ולקיומם שא"כ היו העולמות בטלים והיו כלא היו

for it is the level of what is beyond the bounds of the chain of descent (hishtalshelus), from which radiance and illumination are drawn to give life to the worlds and sustain them, for otherwise the worlds would be nullified and would be as if they were not;

שהוא למעלה מעלה מגדר סובב וממלא כו' (ועמ"ש בד"ה שבת שבתון ובד"ה האזינו השמים ועד"ז יש להבין קצת ענין שבת בשבתו.

for it is far above the bounds of sovev and memalei... (And see what is explained in the discourse beginning "A Shabbos of complete rest" and in the discourse beginning "Listen, O heavens"; and in this way something of the matter of "Shabbos on its Shabbos" can be understood.

ועמ"ש בד"ה מים רבים בפ' נח ובמשנה ספ"ב דעדיות פי' מדי שבת בשבתו מפסח עד העצרת והיינו לפי שבחג השבועות התגלות שער החמשים התגלות הכתר כמ"ש במ"א) וכן חדשו של חודש מקור ראשית ההתחדשות כנ"ל

And see what is explained in the discourse beginning "Many waters" in Parshas Noach. And in the Mishnah at the end of chapter 2 of Eduyos, "every Shabbos on its Shabbos" is explained as from Pesach to Atzeres; that is because on the festival of Shavuos there is the revelation of the fiftieth gate, the revelation of Keser, as is explained elsewhere.) And so too the New Moon of the New Moon is the source of the beginning of renewal, as mentioned above.

אך גילוי בחינות אלו בימות המשיח שנאמר עליו הנה ישכיל עבדי ירום ונשאוגבה מאד (בישעיה סי' נ"ב) (עיין זח"א וישב דקפ"א ע"ב ח"ג רמ"ו ב')

But the revelation of these levels is in the days of Mashiach, of whom it is said, "Behold, My servant shall prosper; he shall be exalted and lifted up and be very high" (in Isaiah, chapter 52). (See Zohar I, Vayeishev, page 181b; III, 246b.)

שאז יתנוצץ אור וגילוי א"ס ב"ה מה שלמעלה מגדר ההשתלשלות ואזי יבא כל בשר להשתחוות וגו' כי

For then the light and revelation of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, which is beyond the bounds of hishtalshelus, will shine forth; and then "all flesh shall come to bow down..." For

הנה ענין כל בשר הוא יסוד האש כי בחי' החי הוא יסוד האש ולכן נקרא פני אריה פני שור כו' מראיהם כגחלי אש מפני שהם שרפים כיסוד האש

the matter of "all flesh" is the element of fire, for the level of the animate is the element of fire. And therefore "the face of a lion, the face of an ox..." [are said,] "their appearance was like coals of fire," because they are burning ones (seraphim), like the element of fire.

ולכן אמרו בגמרא עם הארץ אסור לאכול בשר כי תכלית אכילת האדם שאוכל המאכל ונהפך לדם ונעשה בשר כבשרו שעי"ז יש להמאכל כח

And therefore they said in the Gemara that an unlearned person (am haaretz) is forbidden to eat meat (basar). For the purpose of a person's eating is that he eats the food and it turns into blood and becomes flesh like his own flesh, so that thereby the food has the power

להתעלות בעילוי האדם וכאשר האדם נושא את נפשו להי' הרי גם כח המאכל כלול בו ומתעלה עמו ג"כ לפי שנעשה ג"כ בחי' אדם.

to rise in the elevation of the person. And when a person lifts up his soul to G-d, the power of the food too is included in him and rises with him as well, because it has also become the level of man.

11 והנה ת"ח הם בחי' קצירי ומריעי שהם בחי' חולת אהבה מיסוד האש וצמאון כו' מפני שמקבלים מבחי' חכמה והשגה שרואין את הנולד מאין ליש ועי"ז תגדל רשפי אש אהבתם כו'

Now Torah scholars are in the state of "weak and ailing," which is the state of being sick with love, from the element of fire, and thirst..., because they receive from the level of Chochmah and comprehension, seeing what is born from nothing to something; and through this the fiery flames of their love grow...

ולכך רשאים לאכול בשר שהוא מיסוד האש שכאשר נהפך והיה כבשרו נכלל בבחי' אדם להעלות ולקשר נפשו בהי' ברשפי אש האהבה.

Therefore they are permitted to eat meat, which is from the element of fire: when it is transformed and becomes like his flesh, it is included in the level of man, to elevate and bind his soul to G-d with the fiery flames of love.

משא"כ ע"ה שהם מבחי' האהבה מסותרת לבד ואין בהם שום התפעלות רשפי אש הנ"ל אין

The unlearned, however, who have only the hidden love, and in whom there is no stirring at all of the fiery flames mentioned above,

כח הבשר מתעלה עמו ואדרבה גורם להורידו למטה ח"ו (עמ"ש מזה בד"ה כי תצא ובד" בהעלותך ובד"ה ראשי המטות גבי נדרים סייג לפרישות)

the power of the meat does not rise with him; on the contrary, it causes him to be brought down below, G-d forbid. (See what is explained on this in the discourse beginning "When you go out," in the discourse [beginning] "When you kindle," and in the discourse beginning "The heads of the tribes," on "vows are a fence for abstinence.")

והנה כל בשר שהוא יסוד האש יבא ויגיע למדרגת השתחואה וביטול (וי"ל שזהו ענין כל הנקרא בשמי ועיין בפרשב"ם בב"ב)

Now "all flesh," which is the element of fire, will come and reach the level of bowing and self-nullification (bittul). (And it may be said that this is the matter of "everyone that is called by My Name"; and see the Rashbam on Bava Basra

בפירוש עתידים צדיקים להיות נקראים על שמו של הקב"ה כשיהיה בחי' גילוי שבתו וחדשו כי (ע"ה ב')

(75b), on the explanation of "In the future the righteous will be called by the name of the Holy One, blessed be He": when there will be the level of the revelation of its Shabbos and its New Moon.) For

הנה מה שעכשיו הוא בחי' יסוד האש והתפעלות ההרגשה הוא מפני בחי' חולת אהבה והאופנים ברעש גדול כו'

what is now the level of the element of fire and the stirring of feeling is because of the state of being sick with love, and "the Ofanim with a great noise...,"

כי רם ונשא מהם התכללות וביטול באא"ס ב"ה מחמת שהם למטה משא"כ כשיהיה בחי' גילוי שבתו ודשו שלמעלה מהשתלשלות אז יגיעו ויבואו להשתחוות.

for inclusion and self-nullification in the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, is high and exalted beyond them, because they are below. But when there will be the level of the revelation of its Shabbos and its New Moon, which is beyond hishtalshelus, then they will reach and come to bow down.

וביאור ענין להשתחוות לפני כי הנה בחינת השתחואה גם שהיא בחינת ביטול היא בחי' המשכה ג"כ

And the explanation of "to bow down before Me": the level of bowing, although it is the level of bittul, is also the level of drawing down,

שהיא המשכה מבחי' ביטול בחינת מה שלמעלה מגדר ההשתלשלות (ועיין ברבות פ' וירא פנ"ו גבי ונשתחוה ונשובה אליכם)

for it is a drawing down from the level of bittul, the level of what is beyond the bounds of hishtalshelus. (And see Rabbah, Parshas Vayeira, chapter 56, on "and we will bow down and return to you.")

וע"ד זה הוא ענין השתחוואה שבתפלת שמו"ע כמ"ש סד" השמים כסאי שהוא המשכת ענין הביטול כמאמר ברוך אתה שיהא ברוך ונמשך להיות בבחי' אתה בחי' גילוי.

And in this way is the matter of the bowing in the prayer of Shemoneh Esreh, as is explained at the end of the discourse beginning "The heavens are My throne": it is the drawing down of the matter of bittul, as in the saying "Blessed are You," that it be blessed (baruch) and drawn down to be in the level of "You," the level of revelation.

וזהו להשתחוות לפני כלומר שיהיה בחי' פנים הוא בחינת גילוי וכמו צהבו פניו כו' והוא ענין יאר ה' פניו אליך וגו'

And this is "to bow down before Me (lefanai)": that is, that there be the level of "face" (panim), which is the level of revelation, as in "his face beamed..." And this is the matter of "May G-d make His face shine upon you...,"

יאר פניו אתנו סלה וזהו אמר ה' שיהיה בחי' אמירה והמשכה מלמעלה למטה בגילוי בחי' זו:

"may He make His face shine with us, Selah." And this is "says G-d": that there be the level of saying and drawing down from above to below, in the revelation of this level.

LIKKUTEI TORAH • V'ZOS HABERACHAH • MAAMAR 5

מזמור שיר חנוכת הבית כו' ולא שמחת אויבי לי

"A psalm, a song for the dedication of the House…, and You did not let my enemies rejoice over me"

1 מזמור שיר חנוכת הבית כו' ולא שמחת אויבי לי. הנה בשעת בריאת האדם קטרגו מלאכי השרת לפני הקב"ה ואמרו מה אנוש כי תזכרנו כמ"ש ברבות בראשית פרשה ח' ואח"כ בשעת מתן תורה כשהקדימו

"A psalm, a song for the dedication of the House…," and "You did not let my enemies rejoice over me." Now, at the time of the creation of man, the ministering angels brought an accusation before the Holy One, blessed be He, and said, "What is man, that You should remember him?" as is written in Midrash Rabbah on Bereishis, section 8. Afterwards, at the time of the giving of the Torah, when

ישראל נעשה לנשמע הודו ואח"כ בשעת חטא העגל שמחו שנמצא כדבריהם שבעוד מ' יום אחר מ"ת שהיה פב"פ כו' הפך לבם כ"כ.

Israel put "we will do" before "we will hear," they conceded. And afterwards, at the time of the sin of the Golden Calf, they rejoiced that it had turned out as they had said: that within forty days after the giving of the Torah, which had been face to face, etc., their heart had turned so far.

אך בשעת מעשה המשכן ערבה שחחתם לפי שמלאכת המשכן מכפר על מעשה העגל שלכן היה זהב במשכן לכפר על הזהב שבעגל

But at the time of the making of the Mishkan their rejoicing grew dark, because the work of the Mishkan atones for the making of the Calf; that is why there was gold in the Mishkan, to atone for the gold of the Calf.

ולכן אמר דוד על בנין בהמ"ק מזמור שיר חנוכת הבית כו ולא שמחת אויבי לי הם המלאכים שקטרגו

Therefore David said concerning the building of the Beis HaMikdash, "A psalm, a song for the dedication of the House…, and You did not let my enemies rejoice over me": these are the angels who had accused.

והיינו שבנין בהמ"ק הוא ענין אחד עם מעשה המשכן (וכה"ג הביא בספר ערכי הכינויים שחיבר בעה"מ סדר הדורות בערך אויב ועיין בגמרא בקדושין) (דף ע"ב) מאי את אויבים בשער כו' ועיין בבראשית רבה פנ"ד.

That is, the building of the Beis HaMikdash is one matter with the making of the Mishkan. (Something similar is brought in the book Arkei HaKinuyim, composed by the author of Seder HaDoros, under the entry "enemy"; and see the Gemara in Kiddushin) (folio 72): "What is [meant by] 'with enemies in the gate'…"; and see Bereishis Rabbah, section 54.

ולהבין ענין קטרוג הזה של המלאכים שאמרו מה אנוש כו' שאמרו המלאכים שהמה במדרגה עליונה יותר מן האדם. והתשובה היתה שהאדם הוא יותר נעלה.

And to understand this accusation of the angels, who said "What is man…": the angels said that they are on a higher level than man. And the answer was that man is more exalted.

2 ולביאור זה צריך להבין ענין מלאכים ונשמות כי הנה מצינו שהמלאכים אומרים שירה ולא מצינו כן בנשמות ובאמת גם הנשמות אומרים שירה תמיד

To explain this, one must understand the matter of angels and souls. For we find that the angels sing song, but we do not find this of the souls. In truth, however, the souls too sing song constantly,

שהרי יש להם עליות וירידות תמיד מחיל אל חיל וכמ"ש והיה מדי חודש בחדשו כו' ואח"כ חוזרים לג"ע התחתון וחוזרים ומתעלים לג"ע העליון כו'

for they constantly have ascents and descents, "from strength to strength," as it is written, "And it shall be, from month to month…"; and afterwards they return to the lower Gan Eden, and again ascend to the upper Gan Eden, etc.

וידוע דכל הילוך ועלייה היינו ע"י שיר דוקא כענין כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר כמבואר בלק"א הגדול. אלא שלא מצינו מפורש כן במקרא.

And it is known that every going and ascent is specifically through shir (song), as in the matter of "All that have a shir go out with a shir and are drawn by a shir," as is explained in the great Likkutei Amarim. Only, we do not find this stated explicitly in Scripture.

3 והטעם מפני ששירת המלאכים נשמעת באזני הנביא וכמ"ש ואשמע אחרי קול רעש גדול כו' בבחי' קול ממש וכמ"ש ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כו'

The reason is that the song of the angels is heard in the ears of the prophet, as it is written, "And I heard behind me the sound of a great noise…," in the form of actual sound; and as it is written, "And I heard the sound of their wings, like the sound of many waters…";

ומשמיעים ביראה יחד בקול כו' והאופנים ברעש גדול כו' והיינו לפי שיש להם גופים כמ"ש עושה מלאכיו רוחות.

and "they proclaim in awe, in unison, aloud…," and "the Ofanim with a great noise…". That is because they have bodies, as it is written, "He makes His angels winds,

משרתיו אש לוהט דלא קאי על הנשמות שלהם שהנשמות הם בעלי שכל והשגות וכמו נשמת האדם שהיא המשכלת ומשגת ולא שייך לקרוא אותם בשם רוחות ואש לוהט

His ministers flaming fire." This does not refer to their souls, for the souls are possessed of intellect and comprehension, like the soul of man, which reasons and comprehends, and it would not be fitting to call them by the name "winds" and "flaming fire."

אלא דקאי על הגופים שלהם וכמ"ש הרמב"ן שהמלאכים יש להם גוף מיסוד הרוח הפשוט ומיסוד האש הפשוט

Rather, it refers to their bodies, as the Ramban writes, that the angels have a body of the simple element of air and of the simple element of fire.

ולכן המלאכים תופסים מקום שיש מלאך גדול מלך ת"ק שנ ויש מלאך בשליש העולם כו' והיינו הגוף שלהם גדול כ"כ שהוא בחי' מקום.

Therefore the angels occupy space: there is a great angel [the size of] a journey of five hundred years, and there is an angel [that is] a third of the world, etc. That is, their body is so large that it is in the category of space.

4 ולכן השירה שלהם מתלבשת בחי' קול עד שנשמעת לאזני הנביא. משא"כ שירת המלאכים אינן נשמעות לפי שאינן בבחי' התלבשות הגוף כלל.

Therefore their song is clothed in the form of sound, until it is heard by the ears of the prophet. The song of the angels [apparently: souls], however, is not heard, because they are not in a state of being clothed in a body at all.

ולכן אין השירה מתלבשת בבחי' קול רק היא בבחי' שכל והשגה ולכן לא דיברו הנביאים ממנה.

Therefore their song is not clothed in the form of sound; it is only in the form of intellect and comprehension. That is why the prophets did not speak of it.

5 וכיוצא בזה מצינו לענין ראיה שהמלאכים נראים ונגלים לעיני בשר זכי הראות כמו באברהם ו ירא והנה שלשה כו' לפי שיש להם גופים ויכולים להתלבש עד שיתגלו ויתראו משא"כ הנשמות

Similarly we find regarding sight: the angels are seen and revealed to eyes of flesh whose vision is pure, as with Avraham, "And he saw, and behold, three…," because they have bodies and can be clothed until they are revealed and become visible; which is not so of the souls.

וזהו ענין שאומרים בש"ע וקדושים בכל יום יהללוך סלה שמתחלה אומרים סדר קדושה של המלאכים איך שאומרים קדוש וברוך וימלוך ואח"כ אומרים עוד וקדושים בכל יום כו'

This is the meaning of what we say in the Shemoneh Esreh, "And holy ones praise You every day, selah": first we say the order of Kedushah of the angels, how they say "Holy," "Blessed," and "He shall reign," and afterwards we say further, "And holy ones every day…,"

על הנשמות ואומרים כסדר ממטה למעלה תחלה קדושת המלאכים שהם בבחי' מקום וזמן שמאחר שהם בבחי' מקום מהלך ת"ק שנ ושליש העולם כו' הרי הם ג"כ בבחי' זמן שהמקום והזמן שניהם הם נבראים בבחינה אחד.

concerning the souls. We say them in order, from below upward: first the Kedushah of the angels, who are within space and time; for since they are within space, [the extent of] a journey of five hundred years and a third of the world, etc., they are also within time, for space and time are both created in a single aspect.

ולכן יש להם עת קבוע לומר שיר כידוע משא"כ הנשמות אין להם בחי' זמן ומקום אלא בכל יום תמיד יהללוך וגם סלה בלי הפסק:

Therefore they have a fixed time to say song, as is known; whereas the souls have no aspect of time and space, but rather "every day" they constantly "praise You," and also "selah," without interruption.

6 ב אך המלאכים שאמרו מה אנוש כו' עם היות שידעו שמעלת ומדרגת הנשמות היא מאד נעלה ממעלתם ומדרגתם כנ"ל עכ"ז הרי הנשמה כמות שהיא היא בלי התלבשות גוף כלל.

2. But the angels who said "What is man…": although they knew that the stature and level of the souls is very much higher than their own stature and level, as said above, nevertheless, the soul as it is [in itself] is without being clothed in a body at all.

אך על ירידתה להתלבש בגוף בעוה"ז אמרו מה אנוש כי מצד הגוף מוכן האדם לחטא וע"כ אמרו שתנתן להם התורה שיש להם ג"כ גוף ונפש והגוף רוחני.

But concerning its descent to be clothed in a body in this world, they said "What is man," for because of the body man is prone to sin. Therefore they said that the Torah should be given to them, for they too have a body and a soul, and the body is spiritual.

ותשובת הקב"ה היה שנצרך להיות הנשמה שמפנימית העולמות שהיא מצד עצמה מופשטת מחומר גופני לגמרי ושתרד דוקא בגוף גשמי ממש שעי"ז יהיה דירה בתחתונים משא"כ במלאכים.

And the answer of the Holy One, blessed be He, was that it was necessary that the soul, which is from the inner dimension (pnimiyus) of the worlds and which in itself is utterly abstract from bodily matter, should descend specifically into an actual physical body, so that through this there would be a dwelling place among the lower realms; which is not so with the angels.

(ועמ"ש מזה בד"ה וייצר ה' אלקים את האדם עפר כו' והבהמ"ק נעשה ג"כ מדברים גשמיים והיה בו גילוי מבחינה שלמעלה מהשתלשלות ועמ"ש בדבור השני שע"פ מזמור שיר חנוכת)

(And see what is written on this in the discourse beginning "And G-d, Elokim, formed man, dust…". And the Beis HaMikdash too was made of physical things, and in it there was a revelation from a level that is above the chain of descending worlds (hishtalshelus). And see what is written in the second discourse on "A psalm, a song for the dedication.")

והנה כאשר נבנה בהמ"ק אז נאמר ולא שמחת כו' כי הנה כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר

Now, when the Beis HaMikdash was built, then it was said, "And You did not let [my enemies] rejoice…." For it is written, "And they shall make Me a Sanctuary, and I will dwell in their midst": it does not say "in its midst,"

אלא בתוכם שהשראת השכינה היתה בתוך ישראל עצמם אלא שאעפ"כ היה צריך לבנות בית מעצים ואבנים כדי שעי"ז יהיה גילוי השכינה בישראל

but "in their midst," for the resting of the Shechinah (Divine Presence) was within Israel themselves. Yet even so, it was necessary to build a house of wood and stones, so that through this there would be a revelation of the Shechinah in Israel.

וכן עכשיו משחרב בהמ"ק נתפשטה הקדושה בכל בהכ"נ ובהמ"ד וכמ"ש ואהי להם למקדש מעט כו'.

And so too now, since the Beis HaMikdash was destroyed, the holiness has spread into every synagogue and house of study, as it is written, "And I have been to them a small sanctuary…."

7 ולהבין זה צריך להבין ענין השראת השכינה מה היא והנה אנו אומרים ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך.

To understand this, one must understand what the resting of the Shechinah (Divine Presence) is. Now, we say, "And we are unable to go up and appear and bow down before You."

וצריך להבין מהו ולהשתחוות. ולמה אין אנו יכולים בשלמא לעלות ולראות א"א מפני היד כו'

One must understand what "and bow down" is, and why we are unable. Granted, to go up and appear is impossible because of "the hand…";

אבל ההשתחואה אפשר להיות בכל מקום לפניו ית' כמו ואנחנו כורעים ומשתחוים כו'. ולמה צריך לזה בהמ"ק דוקא.

but bowing can take place in any place before Him, may He be blessed, as in "And we bend the knee and bow down…." Why, then, is the Beis HaMikdash specifically needed for this?

אך הנה יש שני בחינות בהשתחוואה כי הנה ענין ההשתחוואה הוא שמבטל ומכניע א"ע לפניו ית' כמו שמבטל א"ע לפני המלך ומקבל עליו לעבדו ולשמועו בקולו.

But there are two levels of bowing. For the meaning of bowing is that one nullifies and subdues oneself before Him, may He be blessed, as one nullifies oneself before the king and accepts upon oneself to serve him and to obey his voice.

8 והנה יש השתחוואה בבחי' חיצוניות שמכניע את הגוף שלא ימרוד אבל עיקר רצון ופנימית הנפש אינה מבוטלת שאעפ"כ הוא דבר בפ"ע ויש לו רצון אחר ומחשבה אחרת בפ"ע זולת ענין ההכנעה.

Now, there is a bowing on the level of the outer dimension (chitzoniyus), in which one subdues the body so that it will not rebel; but the core of the will and the inner dimension of the soul are not nullified, for even so one is a thing unto oneself and has another will and another thought of one's own, apart from the matter of submission.

משא"כ בחי' ההשתחוואה בבחי' פנימי' הוא בחי' בטל רצונך מפני רצונו שאין לו רצון וחפץ אחר כלל וכמו ברא כרעא כו' שהרגל היא בטלה ממש כו'

Whereas bowing on the level of the inner dimension (pnimiyus) is the level of "Nullify your will before His will," in which one has no other will or desire at all, as in "a son is the leg…," for the leg is utterly nullified, etc.

והוא השתחוואות הנפש והשתחוואה זו היו מקבלים ישראל ע"י ראיה שלש רגלים בשנה בבהמ"ק ששם היה גילוי שכינה פי' שכינה מה ששוכן בתחתונים בבחי' גילוי

This is the bowing of the soul. And this bowing Israel would receive through appearing on the three festivals a year in the Beis HaMikdash, where there was a revelation of the Shechinah (Divine Presence); the meaning of "Shechinah" is that which dwells in the lower realms in a revealed manner

שע"י כל הנשמות מתבטלים כנר בפני האבוקה פי' כשדולקת אבוקה גדולה מאד (וקב"ה קדוש ומובדל כו')

(while the Holy One, blessed be He, is holy and separate, etc.), through which all the souls are nullified like a candle before a torch. That is: when a very great torch is burning,

אזי כל נר יחידי הדולק בסמוך לה הולך אורו ונכלל באור האבוקה והיו לאחדים ממש.

then every single candle that burns near it, its light goes and is absorbed into the light of the torch, and they become truly one.

וזהו ולא יראו פני ריקם כדרך שבא לראות שהיה ראיה והתגלות פנימית וכתיב פני היינו בחי' ממכ"ע וסוכ"ע בחינת יחוד קוב"ה ושכי נתיה ועוד שכל אחד ואחד

This is [the meaning of] "And they shall not appear before Me empty-handed": in the way that one came to see, for there was a seeing and an inner revelation. And it is written, "My face," that is, the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), the level of the union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah. Moreover, each and every one

מישראל לפום שיעורא דיליה היה מקבל גילוי זה כשהיו עולין לרגל שכולן חייבין בראיה לכך נאמר פני הוי' לשון רבים שלכל אחד היה הגילוי לפי ערכו ועיקר הראיה היא ההשתחוואה שהיה משתחווה ויוצא

of Israel would receive this revelation according to his measure when they went up for the festival, for all are obligated in appearing. Therefore it says "the face of G-d (pnei Havayah)" in the plural, for each one received the revelation according to his level. And the essence of the appearing is the bowing: that one would bow and thereby fulfil [the obligation]

(אלא דכתיב ולא יראו פני ריקם) ומשלש רגלים אלו היה מקבל בחי' השתחוואה להיות כל השנה בחי' ביטול זה כי מכל רגל ויו"ט היה נמשך הביטול עד הרגל הבא אחריו.

(except that it is written, "And they shall not appear before Me empty-handed"). And from these three festivals one would receive the quality of bowing so that all year there would be this state of self-nullification, for from each festival and Yom Tov the self-nullification would continue until the next festival after it.

ומשחרב בהמ"ק הגם שאין אנו יכולים להשתחוות עכ"פ נתפשטה קדושת הארה זו אפס קצהו במקדש מעט בהכ"נ ובהמ"ד

And since the Beis HaMikdash was destroyed, although we are unable to bow, nevertheless the holiness of this illumination, a tiny fraction of it, has spread into the "small sanctuary," the synagogue and the house of study;

והיינו בשעת התפלה שאז האדם מדבק א"ע לקונו ורוצה לבטל א"ע נגד המלך מלכו של עולם כל חד לפום

that is, at the time of prayer, when a person cleaves to his Maker and wishes to nullify himself before the King, the King of the world, each one according to

שיעורא דיליה יש בבחי' חיצוניות מצד ההכרח שמכריח א"ע כו' ואין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבהכ"נ כו' שע"י התפשטות השראת השכינה אשר שם

his measure; [for some] it is on the level of the outer dimension, through the compulsion with which one compels oneself, etc. And a person's prayer is heard only in the synagogue, etc., because through the spreading of the resting of the Shechinah that is there

(ולכן אכל בי עשרה שכינתא שריא ואומרים דבר שבקדושה כשיש עשרה שע"י קיבוץ עשרה שורה כנס"י דלעילא שהוא בחי' כניסות וקיבוץ הנשמות ומקורם) נעשה בחי' השתחואה וביטול כנר בפני האבוקה.

(and therefore, "in every [gathering of] ten the Shechinah rests," and we say a matter of holiness when there are ten; for through the gathering of ten there rests the Knesses Yisrael (Assembly of Israel) above, which is the level of the gathering and assembly of the souls and their source), there comes about a bowing and self-nullification like a candle before a torch.

והנה ביטול זה הוא בנשמות דוקא שהם מיוחדים ממש כנר באבוקה שנפרד מן הפתילה ונכלל שהרי השכינה היא כנס"י מקור נש"י בנים אתם להי' אלקיכם ברא כרעא דאבוה כו'

Now this self-nullification is specifically in souls, which are truly united like a candle in a torch, which separates from the wick and is absorbed; for the Shechinah is Knesses Yisrael, the source of the souls of Israel: "You are children to G-d your G-d"; "a son is the leg of his father…".

משא"כ המלאכים הם בחי' נפרדים שהרי הם מתלבשים בבחי' כלים המגבילים וכ"ש כשיורדים למטה הרי היו הנפילים כו':

Whereas the angels are in a state of separateness, for they are clothed in limiting vessels; and all the more so when they descend below: behold, "the Nefilim were…".

9 ג והנה כדי להיות השראת השכינה בבהמ"ק ה' אמר לשכון כו' הקדים דוד ושלמה ענין חנוכת הבית.

3. Now, in order for there to be the resting of the Shechinah in the Beis HaMikdash, "G-d said He would dwell…," David and Shlomo first carried out the dedication (chanukah) of the House.

וענין חנוכה זו הוא מלשון חינוך כמו חנוך לנער ע"פ דרכו שכשמחנכין אותו ללימוד אין מחנכין אותו בלימוד בלבד שזהו דבר ההוה לו תמיד אלא שמחנכין אותו באיזה תוספת

The meaning of this dedication is from the term chinuch (training), as in "Train a youth according to his way." When one trains him for study, one does not train him with the study alone, which is a thing that will always be with him, but one trains him with some addition,

כמו איזה התקרבות או איזה מתנה וכך הענין בחנוכת בהמ"ק ומשכן היה דבר נוסף על התמידים שני כבשים כהלכתם שבמשכן התנדבו הנשיאים פר בן בקר כו'

such as some drawing close or some gift. And so it is with the dedication of the Beis HaMikdash and the Mishkan: there was something added to the daily offerings, "two lambs" as prescribed. For in the Mishkan the princes donated "one young bull…

ולזבח השלמים כו' ובבהמ"ק ויזבח שלמה מאה ועשרים אלף צאן כו' והוא ענין תוספת אורות עליונים שירדו בגילוי השכינה שלא השכינה בלבד ירדה

and for the peace-offering…"; and in the Beis HaMikdash, "And Shlomo slaughtered a hundred and twenty thousand sheep…." This is the matter of an addition of supernal lights that descended with the revelation of the Shechinah: not the Shechinah alone descended,

אלא עם תוספת אורות עליונים שירדו עמה ועיין מזה סד"ה זאת חנוכת המזבח ובד"ה בכ"ה בכסלו.

but with an addition of supernal lights that descended with it. And see on this at the end of the discourse beginning "This is the dedication of the altar," and in the discourse beginning "On the twenty-fifth of Kislev."

10 והנה פרשת הנשיאים מפורש בתורה קרבן של כל נשיא ונשיא זה קרבן נחשון זה קרבן נתנאל כו'

Now, the section of the princes states explicitly in the Torah the offering of each and every prince: "this is the offering of Nachshon," "this is the offering of Nesanel," etc.

ובכולם כתיב מה היו קרבנותיו עם היות שכולם הקריבו בענין אחד והל"ל כן עשה נתנאל כו' וכן עשה כו'

And for all of them it is written what their offerings were, even though they all offered in the same way. It should have said, "Nesanel did likewise…," "and likewise did…".

ולמה צריך לכפול י"ב פעמים את הקרבנות שהיו שוים אלא הענין שנכתב לדורות שגלוי וידוע היה לפניו שעתיד בהמ"ק ליחרב

Why was it necessary to repeat twelve times the offerings, which were identical? But the matter is that it was written for the generations, for it was revealed and known before Him that the Beis HaMikdash would in the future be destroyed,

וצריך להיות ונשלמה פרים שפתינו וכמארז"ל כל העוסק בתורת עולה כו' וכמו שקורין בחנוכה ענין קרבנות הנשיאים לפי שבחנוכה היתה ג"כ חנוכת המזבח שהעובדי כוכבים פרצו

and there would have to be "And we will render [for] bulls [the offering of] our lips," as our Sages, of blessed memory, said, "Whoever occupies himself with the teaching of the burnt-offering…"; and just as on Chanukah we read the matter of the offerings of the princes, because on Chanukah too there was a dedication of the altar, for the idolaters had made

י"ג פרצות וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום הוצרכו לחינוך לחזור הקדושה ליושנה שבשעת פרצות העובדי כוכבים נסתלקה וע"י קריאת התורה פרשת הנשיאים ממשיכים להיות השראת השכינה כנודע מענין קורא בתורה

thirteen breaches, and when the kingdom of the house of the Hasmoneans prevailed and defeated them, they needed a dedication to restore the holiness to its former state, for at the time of the idolaters' breaches it had departed. And through the reading of the Torah section of the princes we draw down [that there will] be the resting of the Shechinah, as is known concerning the matter of one who reads the Torah.

ולכן נכפלו הקרבנות י"ב פעמים לכל הי"ב שבטים להמשיך הביטול כנר בפני האבוקה שיש י"ב אבוקות כנגד י"ב שבטים שכל שבט הוא ענין אבוקה בפ"ע

Therefore the offerings were repeated twelve times, for all twelve tribes, to draw down the self-nullification (bittul) like a candle before a torch, for there are twelve torches corresponding to the twelve tribes, each tribe being a torch in its own right.

(ועד"ז בקי"ס נקרע הים לי"ב גזרים בכדי שכל שבט ושבט במסילתו יכוון כל חד לפום שיעורא דיליה כמ"ש בבמ"א וע"ש ברבות פ' נשא אמרו בקרבנות הנשיאים על קרבן של כל נשיא ענין וכוונה בפני עצמה ע"ש באריכות גדול).

(And similarly, at the splitting of the Sea, the sea was split into twelve parts, so that each and every tribe on its own path might direct [its intention], each according to his measure, as is written elsewhere. And see in Midrash Rabbah, Parshas Nasso: they said concerning the offerings of the princes that each prince's offering had a meaning and intention of its own; see there at great length.)

והנה פי' מזמור שיר דהוא כפל לשון. אך הנה יש הפרש בין מזמור לשיר שהזמר והנגון שמזמר בכלי זמר בנבל וכנור כו' נקרא הניגון ההוא קול זמרה מצד שהוא הקול זמרה היוצא מן הכלי זמר.

Now, the explanation of "A psalm, a song," which is a doubled expression. But there is a difference between mizmor (psalm) and shir (song): the music and melody that one plays on a musical instrument, on the harp and lyre, etc., that melody is called "the sound of music" (kol zimrah), because it is the sound of music that comes out of the musical instrument.

11 ושיר הוא בפה הקול היוצא מהפה שאינו מלובש בכלי. וזהו מזמור שיר פי' מזמור הוא שירת המלאכים העומדים ברומו של עולם שהם מחיצוניות העולמות

And shir is [song] in the mouth: the voice that comes out of the mouth, which is not clothed in an instrument. This is [the meaning of] "A psalm, a song": mizmor is the song of the angels who stand at the heights of the world, who are from the outer dimension (chitzoniyus) of the worlds,

שהם בבחי' חומר וצורה אור וכלי שהשיר שלהן שמזמרים ומשבחים ומפארים את שם כבוד מלכותו יתי בתודה וקול זמרה נקרא בחי' מזמור מצד שהוא הזמר המלובש בהכלי

who are of matter and form, light and vessel. Their song, in which they sing and praise and glorify the Name of the glory of His kingship, may He be blessed, "with thanksgiving and the sound of music," is called the level of mizmor, because it is music clothed in the vessel,

שהם בבחי' חומר וצורה ולכך לא ימצא בהם ב חי' הביטול האמיתי להכלל במקורו כנר בפני האבוקה שהכלי שלהם מעכב ולזאת גם הביטול שלהם נרגש בקול ורעש גדול הכל

for they are of matter and form. Therefore the true self-nullification (bittul), to be absorbed in their source like a candle before a torch, is not found in them, for their vessel holds them back. For this reason their self-nullification too is felt in sound and great noise, all

מסיבת הכלי ובשיר הוא בחי' השיר של הנשמות שבג"ע שיוצאין בשיר ונמשכין בשיר בביטול האמיתי כביטול הנר בפני אבוקה מצד שאינם מלובשים בחומר וכלי כנ"ל ולכך נק' השיר שלהם בחי' שיר מצד שאינו מלובש בכלי

because of the vessel. And shir is the level of the song of the souls in Gan Eden, who go out with song and are drawn by song in true self-nullification, like the nullification of a candle before a torch, since they are not clothed in matter and vessel, as said above. Therefore their song is called the level of shir, since it is not clothed in a vessel,

כי אין להם חומריות וכלים כנ"ל (ועמ"ש ע"פ שיר השירים וע"פ ובלילה שירה עמי בד"ה ויהי מקץ. ועיין בזח"א ויצא)

for they have no materiality and vessels, as said above. (And see what is written on "The Song of Songs" and on "And at night His song is with me" in the discourse beginning "And it came to pass at the end." And see Zohar, part 1, Vayeitzei)

בענין ההפרש בין שיר הלוים לבחי' וחסידיך ירננו דכהנים שהיא בחי' עליונה יותר. (קמ"ח ב')

(148b), concerning the difference between the song of the Levites and the level of "and Your pious ones shall sing for joy" of the Kohanim, which is a higher level.

ועד"ז יובן מעלת בחי' שיר על בחי' מזמור. גם בפרדס בעה"כ ערך שיר פי' כי שיר הוא בחכמה

In the same way the superiority of the level of shir over the level of mizmor will be understood. Also in the Pardes, in [the Gate of] Arkei HaKinuyim, under the entry shir, it explains that shir is in Chochmah (wisdom).

אך הנה במקדש היה גילוי שכינה מקור הנשמות והמלאכים כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים וגו'.

Now, in the Sanctuary there was a revelation of the Shechinah, the source of the souls and of the angels, as it is written, "Your kingship is a kingship over all worlds…."

לכך נאמר בחנוכת הבית מזמור שיר שהיה מתגלה שם שניהם בחינת המזמור של המלאכים והשיר של הנשמות מצד שמקור כולם הוא גילוי שכינה ב"ה שנתגלה במקדש כנ"ל

Therefore it says of the dedication of the House, "A psalm, a song," for both were revealed there, the level of the mizmor of the angels and the shir of the souls, since the source of them all is the revelation of the Shechinah, blessed be He, which was revealed in the Sanctuary, as said above.

וכן היה למטה במקדש בשיר של הלוים שנתחלקו לבי' חלקים מהם היו המשוררים בפה ומהם המזמרים בכלי וכדאיתא פלוגתא בגמרא אם עיקר שירה בפה או כלי כו' יעו"ש.

And so it was below, in the Sanctuary, in the song of the Levites, who were divided into two groups: some of them were singers with the mouth and some of them players on instruments; as there is a dispute in the Gemara whether the essence of song is with the mouth or with an instrument, etc.; see there.

12 ומ"ש לפעמי' להיפוך שיר מזמור לבני קרח כו' היינו בהיות המזמור הוא בחיצוניות המלובש בכלי והשיר בפנימית שבלתי כלי

As for what is written sometimes the other way round, "A song, a psalm, of the sons of Korach…": since the mizmor is in the outer dimension, clothed in a vessel, and the shir in the inner dimension, without a vessel,

ולכך כשמצטרכים להתחבר יחד הוא בבי' פנים או שהעליון יורד למטה או התחתון מתעלה למעלה ולכך כשנאמר מזמור שיר הוא בחי' ההעלאה של המזמור ליכלל בהשיר ולהתחבר בו.

therefore, when they need to join together, it is in two ways: either the higher descends below, or the lower rises above. Therefore, when it says "A psalm, a song," it is the level of the elevation of the mizmor to be absorbed in the shir and to join with it.

ושיר מזמור הוא כשהעליון השיר יורד למטה להתחבר אליו (ובזח"ג ר"פ אחרי) (דנ"ח ע"ב) מאי שיר מזמור כו' שיר דאיהו כפול כו'.

And "A song, a psalm" is when the higher, the shir, descends below to join with it. (And in Zohar, part 3, beginning of Parshas Acharei) (folio 58b): "What is 'A song, a psalm'?… a song that is doubled…."

וכן מזמור שיר ליום השבת. ופי' במק"מ שם בשם הרח"ו דפי' שיר דאיהו כפול היינו יחוד זו"נ וע"ש ס"פ (דע"ט ב')

And so too "A psalm, a song for the Shabbos day." And the Mikdash Melech there explains in the name of Rabbi Chaim Vital that the meaning of "a song that is doubled" is the union of Z'eir Anpin and Nukva. And see there, at the end of the parsha (folio 79b),

מענין מזמור שיר ליום השבת ובמק"מ שם דהמזמור שיר הוא כמ"ש במשנה סוף תמיד ליום שכולו שבת כו'

concerning "A psalm, a song for the Shabbos day"; and in the Mikdash Melech there, that the "psalm, song" is as it says in the Mishnah at the end of Tamid, "for the day that is entirely Shabbos...,"

ואליו מזמרים בחי' מזמור שיר והבן ועד"ז הוא ענין מזמור שיר דחנוכת הבית כו' גם מזמור הוא לשון זמר והתחלקות כמ"ש וכרמך לא תזמור

and to Him they sing the level of "a psalm, a song"; and understand this. And in the same way is the matter of "A psalm, a song" of the dedication of the House, etc. Also, mizmor is a term of pruning (zemer) and division, as it is written, "and your vineyard you shall not prune (sizmor),"

שהוא לשון פירוד והתחלקות של הניגון שנחתך לחלקים קטנים בתוך הכלי זמר משא"כ השיר וכמ"כ הוא למעלה.

which is a term of separation and division of the melody, which is cut into small parts within the musical instrument; which is not so with shir. And so too it is above.

13 ופי' כי דליתני שהטעם לכל זה הוא יתרון ומעלות הנשמות על המלאכים ויתרון הזה הוא נרמז במלת דליתני שיש בו ג' פירושים. הא' מלשון התרוממות והתנשאות בבחי' למעלה מעלה. והב' מלשון דלות ועניות.

And the meaning of "for You have lifted me up (dilisani)": the reason for all this is the advantage and superiority of the souls over the angels, and this advantage is hinted at in the word dilisani, which has three meanings. The first is from the term of exaltation and elevation, on the level of the very highest. The second is from the term of poverty (dalus) and neediness.

14 והג' מלשון דלה דלה לשון שאיבה וכל הג' פירושים הם אמת והם ג' מעלות שיש לנשמה על המלאכים.

The third is from the term "he drew, he drew (dalah dalah)," a term of drawing [water]. And all three meanings are true, and they are three advantages that the soul has over the angels.

הא' מלשון התרוממות והתנשאו ת כי הנשמה היא רמה ונשאה במקורה למעלה שהיא מבחינת פנימית משא"כ המלאכים כו' ולזאת השתחוואת הנשמה וביטולה במקורה הוא ביתר שאת כנר בפני האבוקה ממש.

The first, from the term of exaltation and elevation: for the soul is high and exalted in its source above, being from the level of the inner dimension, which is not so of the angels, etc. Therefore the bowing of the soul and its self-nullification in its source are with greater excellence, truly like a candle before a torch.

15 והב' מלשון דלות ועניות דהיינו שהנשמה היא ערומה בלי לבוש שאין לה התלבשות גוף וכלי המגביל כלל משא"כ המלאכים שיש להם גופים שהן רוחות ואש לוהט.

The second, from the term of poverty and neediness: that is, the soul is naked, without a garment, for it has no clothing of a body and a limiting vessel at all; which is not so of the angels, who have bodies, which are winds and flaming fire.

והג' מלשון שאיבה שהנשמות נשאבו ממקור חוצבם מבחינת חכמה ותמלא כדה כד מן ים החכמה כ"ד ספרי דאורייתא

The third, from the term of drawing [water]: the souls were drawn from the source from which they were hewn, from the level of Chochmah (wisdom); "and she filled her jug (kadah)": a jug (kad) from the sea of Chochmah, the twenty-four (kad) books of the Torah.

והיינו שיסודתה בהררי קדש היא חכמה עילאה מקור התורה שהתורה נשאבה משם כד מן הים וכמ"ש

That is, "its foundation is in the holy mountains," which is the supernal Chochmah, the source of the Torah, for the Torah was drawn from there, a jug from the sea; and as it is written,

ותורה שם בישראל וכתיב וזאת לפנים בישראל ואין זאת אלא תורה שהיא מושרשת בנש"י במקורם ובפנימיותם ולזאת ראויים הם להשראת השכינה ולקבלת התורה יותר מהמלאכים:

"and He set a Torah in Israel," and it is written, "And this was formerly in Israel," and "this" is nothing other than Torah, which is rooted in the souls of Israel, in their source and in their inner dimension (pnimiyus). Therefore they are more fitting than the angels for the resting of the Shechinah (Divine Presence) and for receiving the Torah.

LIKKUTEI TORAH • V'ZOS HABERACHAH • MAAMAR 6

מזמור שיר חנכת הבית לדוד

A psalm, a song of the dedication of the House, of David

◇

1 מזמור שיר חנכת הבית לדוד. להבין הטעם שעושים משתה ושמחה בחנוכת הבית הנה יש ג' בחי' מזון ולבושים ובתים.

"A psalm, a song of the dedication of the House, of David." To understand the reason that a feast and rejoicing are made at the dedication of a house: now, there are three levels: food, garments and houses.

מזון הוא חיות פנימי לגוף האדם שנעשה פנימית וחיות לו ע"י הכרס והקיבה שהם מבשלים את המזון והמובחר עולה למוח ונעשה פנימית וחיות למוחין ואברים שמחזק את כל אבריו.

Food is inner life-force (chayus) for a person's body. It becomes internal to him and life-force for him by means of the belly and the stomach, which cook the food, and the choicest part rises to the brain and becomes internal [nourishment] and life-force for the mind and the limbs, strengthening all his limbs.

ולבושין הם מקיפים על האדם שמקיפו ומלבישו ומציל אותו מקור וחום לבד ואין נעשה פנימית וחיות כמו המזון אך הוא מקיף עליו ממש.

And garments are encompassing [things] upon a person: they encompass him and clothe him and protect him from cold and heat only, and they do not become internal [to him] and life-force like food; yet it encompasses him right upon him.

בתים הם ג"כ מקיפים על האדם רק לא כמו הלבושים שהם עליו ממש. משא"כ הבתים הן מרוחקים מן האדם בתכלית.

Houses are also encompassing [things] upon a person, only not like garments, which are right upon him. Houses, by contrast, are entirely removed from the person.

2 והנה אנו רואים שהמזון נקנה יותר בזול מן הלבושים ולבושים יותר בזול מן הבתים. ולכאורה היה נצרך להיות בהפך שהמזון הוא פנימי וחיות לו

Now we see that food is bought more cheaply than garments, and garments more cheaply than houses. Seemingly it ought to have been the reverse, since food is internal and life-force for him,

שנכלל ונתבטל עמו והיו לאחדים ממש וחיות נפשו שא"א לחיות כלל בלי מזון והיה נצרך להיות ביוקר מלבושים שהם אינם חיות לו רק מקיפים עליו.

absorbed and dissolved within him so that they become truly one, and it is the life of his soul, for it is impossible to live at all without food; so it ought to have been dearer than garments, which are not life-force for him but only encompass him.

וכן לבושים נגד הבתים ג"כ כמו ערך המזון לנגד הלבושים (אך הטעם ע"פ פשוט הוא מפני שהמזון אינו מתקיים הרבה שתיכף אחר שיעור עיכול המזון חוזר ונעשה רעב.

And likewise garments compared to houses, in the same proportion as food compared to garments. (But the reason, according to the plain sense, is that food does not last long, for immediately after the time it takes to digest the food, one becomes hungry again.

משא"כ הלבושים הם מתקיימים לערך שנה ויותר והבתים הם יותר מתקיימים גם מן הלבושים ולכן הבתים דמיהם יקרים מן הלבושים מפני שהם מתקיימים יותר וכן הלבושים יקרים מן המזון כנ"ל).

Garments, by contrast, last about a year or more, and houses last longer even than garments. Therefore the price of houses is dearer than that of garments, because they last longer; and likewise garments are dearer than food, as said above.)

אך באמת שרש ג' בחי' הנ"ל למעלה הבתים שרשם למעלה יותר גבוהים מן הלבושים והלבושים מן המזון כנודע שכל שנפל למטה במדרגה שרשו מבחי' ומדרגה יותר גבוה.

But in truth, as to the root above of the three above-mentioned levels: houses have their root higher above than garments, and garments than food, as is known that whatever has fallen lower in level has its root in a higher level and rank.

3 והענין כי הנה ג' מדרגות הללו יש בבחי' עולם שנה נפש בבריאת העולמות וגם בתורה ומצות כי

The explanation is that these three levels are found in the dimensions of World, Year and Soul in the creation of the worlds, and also in Torah and mitzvos. For

הנה נודע שיש בחי' ממכ"ע ובחי' סוכ"ע ממכ"ע הוא כח הפועל בנפעל שבחי' מלי דאצילות מחיה עולמות בי"ע אזי מתלבשת ממש בבי"ע בבחי' פנימיות וחיות

it is known that there is the level of the light that fills all worlds (memalei kol almin) and the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin). The light that fills all worlds is the power of the Maker within the thing made: when the level of Malchus of Atzilus gives life to the worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, it then actually clothes itself in Beriah, Yetzirah and Asiyah as inwardness and life-force,

כמו הנפש המחיה את הגוף בכל פרטי אופני הגוף כח הראיה שמיעה ריח דיבור בראש וידים והלב והכרס והקיבה והרגלים כפי סדר ההשתלשלות

like the soul that gives life to the body in all the particular modes of the body: the power of sight, hearing, smell and speech in the head, and the hands and the heart and the belly and the stomach and the feet, according to the order of the chain of descent (hishtalshelus).

וכמו כן למעלה בחי' מלי דאצילות שמתלבשת בבי"ע להחיות העולמות הוא ג"כ בבחינת פנימיות החיות בכל פרטי ההשתלשלות

And likewise above: the level of Malchus of Atzilus that clothes itself in Beriah, Yetzirah and Asiyah to give life to the worlds is also in the manner of the inner dimension of the life-force in all the particulars of the chain of descending worlds.

וזהו כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו להודיע כו' גבורותיו שנקראו גבורות וצמצומים להתהוות עולמות נפרדים בהתחלקות לכמה פרטים עד אין קץ.

This is [the meaning of] "They will speak of the glory of Your kingdom and tell of Your might, to make known etc. His mighty acts": [His] mighty acts are what are called gevuros and contractions (tzimtzumim), so that separate worlds come into being, divided into many particulars without end.

4 ולכן נקרא ממכ"ע שהוא בבחי' חיות פנימי כח הפועל בנפעל כו'. ובחי' סוכ"ע הוא שאינו מתלבש בתוך עלמין כלל בבחינת פנימי

Therefore it is called the light that fills all worlds (memalei kol almin), for it is in the manner of inner life-force, the power of the Maker within the thing made, etc. And the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin) is that which does not clothe itself within the worlds at all in an inner manner,

רק סובב ומקיף עליהם כמ"ש בסש"ב להחיותן שעיקר החיות הוא בבחי' מקיף שלמעלה מי"ס דאצילות שהם מתלבשים בתוך י"ס דבי"ע חסד דאצילות בחסד דבריאה כנ"ל ונקר א כתר עליון

but only surrounds and encompasses them, as is written in Sefer Shel Beinonim, to give them life. For the main life-force is from the level of the encompassing [light] that is above the ten Sefiros of Atzilus, which clothe themselves within the ten Sefiros of Beriah, Yetzirah and Asiyah, Chesed of Atzilus in Chesed of Beriah, as above; and it is called Keser Elyon (the Supreme Crown).

(וזהו כל אשר חפץ ה' עשה שעיקר ההתהוות הוא מבחי' חפץ ה' ורצונו העליון וכמשנ"ת בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות שבכל נברא יש המשכת החיות מבחי' ממכ"ע וסוכ"ע ושעיקר ההתהוות הוא מבחי' סוכ"ע ע"ש)

(And this is [the meaning of] "Whatever G-d desired, He did," for the main [act of] bringing into being is from the level of G-d's desire and His supernal will; and as is explained in the Explanation on "They shall bring a royal garment," that in every creature there is a drawing of life-force from the level of memalei kol almin and of sovev kol almin, and that the main bringing into being is from the level of sovev kol almin; see there.)

אך יש בכתר ב' בחי' היינו בחי' התחתונה שבמאציל וראש וראשון לנאצלים כנודע שכתר הוא הממוצע בין המאציל לנאצלים. וכנודע שכל דבר הממוצע צריך להיות כלול משניהם וכמ"ש בע"ח (שמ"א פ"ג).

But in Keser there are two levels, namely, the lowest level of the Emanator and the very first of the emanated, as is known that Keser is the intermediary between the Emanator and the emanated. And it is known that every intermediary must comprise both of them, as is written in Etz Chaim (Sha'ar 41, chapter 3).

והנה ראש וראשון לנאצלים הוא הנקרא א"א שהוא מקור שממנו נמשכים התהוות עשר תיקונין י"ס דאצילות בבחי' השתלשלות חד אריך כו' משא"כ א"א עצמו הוא מקיף סוכ"ע בהשוואה אחת.

Now, the very first of the emanated is what is called Arich Anpin, which is the source from which is drawn the coming into being of the ten tikkunim, the ten Sefiros of Atzilus, in the manner of a chain of descent (hishtalshelus): "one long," etc. Arich Anpin itself, by contrast, is an encompassing [light], sovev kol almin, equally [over all].

אמנם בחי' התחתונה שבמאציל הוא הנקרא עתיק מלשון המעתיק הרים שאין ערוך כלל לי"ס הנאצלים ואין שייך לקרוא אף בשם מקיף שכל מקיף הוא שיש לו איזה שייכות רק נקרא מקיף דמקיף כו'

However, the lowest level of the Emanator is what is called Atik, from the expression "He who removes (ha-ma'tik) mountains," for it bears no comparison at all to the ten emanated Sefiros, and it is not even fitting to call it by the name "encompassing," for every encompassing [light] is one that has some relation [to what it encompasses]; rather it is called "an encompassing of an encompassing," etc.

וזהו כמו בית שאינו בחי' מקיף הסמוך וקרוב לגוף כמו הלבוש רק הוא מקיף רחוק מגוף האדם והיינו

And this is like a house, which is not the level of an encompassing that is adjacent and close to the body, like a garment, but is an encompassing that is distant from a person's body; that is,

כמו בחי' מקיף למקיף (ועמ"ש סד"ה השמים כסאי בענין איזה בית אשר תבנו לי. ועמ"ש בפ' פנחס סד"ה צו את בנ"י כו' את קרבני לחמי בענין הטעם שאין הקרבנות נוהגין אלא בפני הבית ע"ש)

like the level of an encompassing of an encompassing. (And see what is written at the end of the discourse beginning "The heavens are My throne," on the subject of "What house could you build for Me?" And see what is written in Parshas Pinchas at the end of the discourse beginning "Command the children of Israel... My offering, My bread," on the subject of the reason that the offerings are practiced only when the Temple stands; see there.)

והנה נגד ג' בחינות הנ"ל נשתלשלו למטה ג' בחי' מזון ולבושים והיכלות וכל דבר היותר גבוה ירידתו והתלבשותו למטה ביותר.

Now, corresponding to the three levels above-mentioned, three levels came down below: food, garments and dwellings; and the higher anything is, the lower is its descent and its enclothement below.

והנה מזון שהוא חיות פנימי נמשך מבחי' ממכ"ע ולכן יש כמה טעמים וכמה גוונין כמו מר מתוק כו'

Now food, which is inner life-force, is drawn from the level of memalei kol almin; therefore there are many tastes and many varieties, such as bitter, sweet, etc.,

ורבוי התחלקות פרטי המאכלים היינו שכל התכללות הי"ס חסד שבחסד גבורה שבגבורה כו' ולכן המזון יש לו כליון מאור פנימי המלובש ומוגבל בכלים כו'

and the great division into particular foods, that is, the whole inter-inclusion of the ten Sefiros, Chesed of Chesed, Gevurah of Gevurah, etc. Therefore food is subject to being used up, [coming] from the inner light that is clothed and limited in vessels, etc.

(ועמ"ש בד"ה המגיד מראשית אחרית בענין שארה כסותה כו' דבחי' שארה שהוא המזון נמשך משם אלקים דהיינו מבחי' הכלים כו' ע"ש)

(And see what is written in the discourse beginning "Declaring the end from the beginning," on the subject of "her food, her clothing," etc.: that the level of "her food," which is food, is drawn from the Name Elokim, that is, from the level of the vessels, etc.; see there.)

ולכן הם למטה מתאחדים לאחדים עם האדם בחיות פנימי לפי ששרשו בבחי' ממלא כל עלמין כח הפועל כו'.

Therefore, below, they become united as one with the person as inner life-force, because its root is in the level of memalei kol almin, the power of the Maker, etc.

ולכן הם יותר בזול ואינם הכרחים כ"כ במיני מטעמים שאפשר בפת חריבה כו'. שיכולים לחיות מפת במלח

And therefore they are cheaper, and they are not so necessary in the matter of various delicacies, since it is possible [to manage] with dry bread, etc., for one can live on bread with salt,

וגם יכולים לאכול מיני מטעמים מפני ששרשו מבחי' כח הפועל כו' שהוא מבחי' גבול וכלי שמוגבל בכלי

and one can also eat various delicacies, because its root is from the level of the power of the Maker, etc., which is from the level of limit and vessel, limited in a vessel;

ולכן גם במזון הוא כן משא"כ הלבושים שרשם למעלה הוא מבחי' כתר ראש לנאצלים בחי' מקיף

therefore it is so with food as well. Garments, by contrast, have their root above in the level of Keser, the head of the emanated, the level of an encompassing [light];

ולכן הם למטה ג"כ מקיפים על האדם ולא בחיות פנימי ונצרכים יותר לאדם כי א"א בחורף בלי מלבוש כו' וכן בקיץ כו'

therefore below, too, they encompass the person and are not inner life-force, and they are more needed by a person, for it is impossible [to be] in winter without clothing, etc., and likewise in summer, etc.;

ולכן הם יותר ביוקר ומתקיים יותר לפי ששרשו למעלה גבוה יותר ממזון כנ"ל שהוא מאור המוגבל בכלים משא"כ לבושים שרשם מבחי' סובב שאינו מוגבל בכלים

therefore they are dearer and last longer, because their root above is higher than food, which, as above, is from the light that is limited in vessels, whereas garments have their root in the level of sovev, which is not limited in vessels;

ולכן אין לו כליון כ"כ [וע מ"ש בביאור ע"פ באתי לגני בענין אריתי מורי שעד"ז הוא ג"כ ההפרש בין טעם לריח ע"ש וז"ש ריח בגדיו

therefore it is not so subject to being used up. [And see what is written in the Explanation on "I have come into My garden," on the subject of "I have gathered My myrrh," that the difference between taste and smell is also along these lines; see there. And this is [the meaning of] "the smell of his garments,"

וזהו גם כן ענין בריחא דלבושייכו בזהר פ' בלק דקפ"ו ע"א] ובתים שהם רחוקים יותר מגוף האדם שרשם למעלה הוא מבחי' תחתונה שבמאציל שהוא בחי' מקיף דמקיף כנ"ל.

and this is also the meaning of "with the fragrance of your garments" in the Zohar, Parshas Balak (186a).] And houses, which are further from a person's body, have their root above in the lowest level of the Emanator, which is the level of an encompassing of an encompassing, as above.

5 ולכן ירדה למטה במדרגה היותר תחתונה אבנים ועפר בחי' דומם מה שאין כן הלבושים הן מבחי' צומח

Therefore it came down below to the very lowest level, stones and earth, the level of the inanimate, whereas garments are from the level of the vegetative.

ולכן הם למטה גם כן מרוחקים מגוף האדם והם יותר נצרכים לאדם גם מהלבושים כי א״א לדור בלא בית אף רגע והוא יותר ביוקר ומתקיים ביותר מפני ששרשם למעלה מעלה מבחי׳ מקיף דמקיף וד״ל:

Therefore they, below, are also distant from a person's body, and they are more needed by a person even than garments, for it is impossible to live without a house even for a moment; and it is dearer and lasts the longest, because their root above is exceedingly high, from the level of an encompassing of an encompassing. And this suffices for one who understands.

6 ב וכן יש ג׳ בחי׳ הנ״ל בתורה ומצות כנודע דאורייתא היא בחי׳ מזון לנשמה ומצות הם לבושים לנשמה (וכמ״ש בד״ה אלה מסעי ובד״ה אני לדודי ובד״ה יונתי כו׳ ושאר דוכתי)

2. And likewise the three above-mentioned levels are found in Torah and mitzvos. As is known, the Torah is the level of food for the soul and the mitzvos are garments for the soul (as is written in the discourse beginning "These are the journeys," and in the discourse beginning "I am my Beloved's," and in the discourse beginning "My dove," etc., and in other places).

והנה אף שלמטה בהשתלשלות המצות הם במדרגה יותר תחתונה מהתורה שהם במעשה גשמיות אעפ״כ אנו רואים שגבוהים הם יותר בשרשן

Now, although below, in the chain of descent (hishtalshelus), the mitzvos are on a lower level than the Torah, since they are in physical action, nevertheless we see that they are higher in their root.

ולכן כל התורה היא פי׳ המצות הן בנגלה הן בנסתר כמו ספר הזהר וכן ארז״ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה וכן לא המדרש עיקר אלא המעשה כו׳ וכן ארז״ל (בכתובות דפ״ו)

Therefore the whole Torah is an explanation of the mitzvos, both in the revealed [part] and in the hidden [part], such as the book of the Zohar. And so our Sages said, "Great is study, for it leads to action"; and likewise, "Not study is the main thing, but action," etc. And likewise our Sages said (in Kesubos 86a):

אבל במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה כו׳ היו מכין אותו עד שתצא נפשו

"But with positive commandments, for example when they tell him, 'Make a sukkah,' and he does not make it, etc., they would beat him until his soul departs."

ואף שאמרו שמי שתורתו אומנתו כגון רשב"י וחביריו אין מפסיקין לתפלה ובירושלמי פ"ק דשבת אמרו שפי' לק"ש אין מפסיקין היינו דוקא לק"ש

And although they said that one whose Torah is his occupation, such as Rabbi Shimon bar Yochai and his colleagues, does not interrupt [his study] for prayer, and in the Jerusalem Talmud, chapter 1 of Shabbos, they said that the meaning is that for the recitation of the Shema they do not interrupt, that is only for the recitation of the Shema;

אבל למ"ע כמו לסוכה ולולב מחוייב להפסיק כמבואר בירושלמי שם הובא בבעל המאור פ"ק דשבת ולא מודה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה כו' טעמיה דרשב"י שזה שנון

but for a positive commandment, such as for sukkah and lulav, he is obligated to interrupt, as is explained in the Jerusalem Talmud there, cited by the Baal HaMaor on chapter 1 of Shabbos: "Does not Rabbi Shimon bar Yochai concede that one interrupts to make a sukkah, etc.? The reason of Rabbi Shimon bar Yochai is: this is study

וזה שנון אין מבטלין שנון מפני שנון וכל הנ"ל הוא שאף שלמטה בהשתלשלות הם יותר תחתונים שהמה בחי' לבושים מקורם ושרשם למעלה הוא יותר גבוה שהתורה

and that is study, and one does not set aside study for study." And all the above [shows] that although below, in the chain of descent, they are lower, being the level of garments, their source and root above is higher. For the Torah,

שהיא בחי' מזון שרשו מבחי' פנימית י"ס דאצילות אורייתא מחכמה נפקת כו' ולכן לימוד התורה אין לה שיעור

which is the level of food, has its root in the level of the inner dimension (pnimiyus) of the ten Sefiros of Atzilus: "The Torah comes forth from Chochmah," etc. Therefore the study of the Torah has no fixed measure,

כי גם בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית יצא ידי חובת ת"ת וגם והגית בו יומם ולילה

for even with one chapter in the morning and one chapter in the evening one has fulfilled the obligation of Torah study, and [yet] also, "You shall meditate in it day and night."

והיינו שהוא בחי' מזון שדי לו בפת חריבה וגם יכול לאכול מיני מטעמים ששרשם ומקורם הוא מבחינת ממלא

That is, it is the level of food, for which dry bread suffices and one can also eat various delicacies, for their root and source is from the level of memalei.

אבל המצות הם מבחינת מקיף העליון בחי' כתר אחד כו' שהוא למעלה מהחכמה דאצילות ולכן נעשים לבושים לנשמה כנ"ל בלבושים.

But the mitzvos are from the level of the supreme encompassing [light], the level of Keser, "one," etc., which is above the Chochmah of Atzilus; therefore they become garments for the soul, as said above about garments.

7 והנה כמו שבכתר עליון הממוצע בין מאציל לנאצלים יש בו שני בחי' כנ"ל מקיף ומקיף דמקיף כנ"ל כך המצות יש ב' מיני מצות הא' סתם כל המצות שהם ברצונו של אדם לעשותם

Now, just as in Keser Elyon, the intermediary between the Emanator and the emanated, there are two levels, as above, an encompassing and an encompassing of an encompassing, as above, so with the mitzvos there are two kinds of mitzvos. The first: ordinary mitzvos, all those that are [done] by a person's will to do them,

כמו סוכה ולולב וכה"ג ויש מצות שהם אינם תלוים ברצונו כלל רק דוקא שלא בדעתו כמו מצות שכחה וכה"ג.

such as sukkah and lulav and the like. And there are mitzvos that do not depend on his will at all, but [come about] specifically without his knowledge, such as the mitzvah of the forgotten sheaf and the like.

8 וכמו שמצינו בתוספתא פ"ג דפאה מעשה בחסיד א' ששכח עומר בתוך שדהו ואמר לבנו צא והקריב עלי פר לעולה ופר לשלמים אמר לו אבא מה

As we find in the Tosefta, chapter 3 of Pe'ah: It once happened that a certain pious man forgot a sheaf in the midst of his field, and he said to his son, "Go and offer on my behalf a bull as a burnt-offering and a bull as a peace-offering." He said to him, "Father, what

ראית לשמוח בשמחת מצוה זו מכל מצות שבתורה אמר לו כל מצות שבתורה נתן להם המקום לדעתנו זו שלא לדעתנו שאלו עשינוהו ברצון לפני המקום לא באת מצוה זו לידינו

did you see to rejoice in the joy of this mitzvah more than all the mitzvos in the Torah?" He said to him, "All the mitzvos in the Torah the Omnipresent gave to us [to fulfill] with our knowledge; this one [is] without our knowledge. For had we done it willingly before the Omnipresent, this mitzvah would not have come into our hands.

אלא הרי הוא אומר כי תקצור וגו' קבע לו הכתוב ברכה עכ"ל התוספתא ור"ל שא"כ קיום מצוה זו היא בחי' מתנה מלמעלה לכן אני מקריב פר.

Rather, it says, 'When you reap,' etc.; Scripture set a blessing for it." [Thus far] the words of the Tosefta. And he meant: if so, the fulfillment of this mitzvah is a gift from above; therefore I offer a bull.

9 והיינו שהמצות שהם תלוים בדעתו ורצונו של אדם שרשם למעלה ג"כ בכתר מבחי' א"א שהוא בחי' רצון העליון שהוא שרש הנאצלים אנת הוא דאפיקת כו'

That is, the mitzvos that depend on a person's knowledge and will have their root above, likewise, in Keser, from the level of Arich Anpin, which is the level of the supreme will (ratzon), the root of the emanated: "You are He who brought forth," etc.

ולכן הם למטה ג"כ תלויים ברצונו ובעשותם ממשיך מבחי' רצון העליון וזהו אשר קדשנו במצותיו ויכול לעשותם בשמחה גדולה שממשיך בחי' רצון העליון בבחי' מקיף עליו משא"כ המצות שהם דייקא שלא מדעת ורצון

Therefore below, too, they depend on his will, and by doing them he draws down from the level of the supreme will. And this is [the meaning of] "Who has sanctified us with His commandments." And he can do them with great joy, for he draws down the level of the supreme will as an encompassing [light] upon him. By contrast, the mitzvos that are specifically without knowledge and will,

כמו מצות שכחה הנ"ל שרשה מבחי' תחתונה שבמאציל שהוא למעלה מן הרצון ונקרא מקיף דמקיף

such as the above-mentioned mitzvah of the forgotten sheaf, have their root in the lowest level of the Emanator, which is above will and is called an encompassing of an encompassing

(ואפשר זהו בחי' רעוא דכל רעוין דהיינו רצון לרצון כו') ולכן הוא למטה ג"כ למעלה מן הדעת ורצון האדם.

(and possibly this is the level of "the Will of all wills," that is, a will for will, etc.); therefore below, too, it is above a person's knowledge and will.

וכה"ג מצינו כמה מצות שהם דוקא שלא מרצון כמו ר"ש בן שטח שברח למצרים על שרצו למנותו נשיא ולא היה ברצונו לקבל בחי' הנשיאות וברח כו'

And similarly we find several mitzvos that are specifically not by will, such as Rabbi Shimon ben Shetach, who fled to Egypt because they wanted to appoint him Nasi, and it was not his will to accept the office of Nasi, and he fled, etc.;

ורדפו אחריו ונעשה נשיא ואם לא היה בורח והיה ברצונו לקבל הנשיאות לא היו ממנים אותו להיות נשיא

and they pursued him, and he became Nasi. Had he not fled, and had it been his will to accept the office of Nasi, they would not have appointed him to be Nasi,

כי כל הרודף אחר הכבוד כו' והיינו שמצוה הזאת היא גם כן שרשה מבחי' מקיף דמקיף למעלה כנ"ל

for whoever pursues honor, etc. That is, this mitzvah too has its root above in the level of an encompassing of an encompassing, as above.

(ועמ"ש בד"ה צאינה וראינה בענין נעשה ונשמע שבחי' נעשה זהו ביטול רצון לגמרי למעלה מהדעת והשכל ואפשר זהו בחי' הנמשך מרעוא דכל רעוין שהוא בחי' הנ"ל

(And see what is written in the discourse beginning "Go forth and see" on the subject of "We will do and we will hear": that the level of "we will do" is a complete nullification (bittul) of will, above knowledge and intellect; and possibly this is the level drawn from "the Will of all wills," which is the above-mentioned level.

ולכן קשרו להן ב' כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע היינו ב' בחי' שבכתר עליון שהם בחי' מקיף הנמשך ע"י נשמע ובחי' מקיף למקיף הנמשך ע"י נעשה שהוא בטול הרצון שמבטל דעתו ורצונו לגמרי.

And therefore they tied on them two crowns, one corresponding to "we will do" and one corresponding to "we will hear": that is, the two levels in Keser Elyon, which are the level of an encompassing, drawn down through "we will hear," and the level of an encompassing of an encompassing, drawn down through "we will do," which is the nullification of will, in which one sets aside his knowledge and will entirely.

וע"כ הקדימו נעשה לנשמע. כי כן בחי' עתיק הוא מבחי' א"ס קדמון לכל הקדומים וממנו נמשך בחי' א"א ועד"ז הוא משארז"ל רפ"ו דברכות כמ"ש ואספת דגנך מיירי

And therefore they put "we will do" before "we will hear." For so the level of Atik is from the level of the Infinite One (Ein Sof), prior to all that is prior, and from it the level of Arich Anpin is drawn. And along these lines is what our Sages said at the beginning of chapter 6 of Berachos, that [the verse] "and you shall gather in your grain" speaks

כשאין עושין רצונו של מקום אע"פ דקאי על והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי כו' כי פי' עושין רצונו להמשיך בחינת הרצון מבחי' רעוא דכל רעוין וזהו ע"י בכל מאדך שהוא ביטול רצון למעלה מהדעת.

of when they do not do the will of the Omnipresent, even though it stands on [the passage] "And it will be, if you will diligently listen to My commandments," etc. For the meaning of "doing His will" is to draw down the level of will from the level of "the Will of all wills," and this is through "with all your might," which is the nullification of will above knowledge.

משא"כ ע"י בכל לבבכם ובכל נפשכם כו'. ולכן לגבי ההמשכה שמבחי' עתיק שהוא א"ס ממש לא נק' עדיין עושים רצונו של מקום כו'.

Not so through "with all your heart and with all your soul," etc. Therefore, relative to the drawing down from the level of Atik, which is the Infinite One Himself, they are not yet called "doing the will of the Omnipresent," etc.

וקרוב לזה י"ל ג"כ מעלת מצות ל"ת על מ"ע שבקיום מצות ל"ת הוא בחי' אתכפיא סט"א וכמארז"ל אל יאמר אדם אי אפשי כו'

And close to this, one may also explain the superiority of the prohibitive commandments over the positive commandments: in fulfilling the prohibitive commandments there is the level of subduing (iskafya) the sitra achra (the other side), as our Sages said: "A person should not say, 'I have no desire for it,' etc.,

אלא אפשי ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי וע"ז אסתלק יקרא דקוב"ה לעילא ועמ"ש בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה וע"פ שימני כחותם. וע"פ ראיתי והנה מנורת זהב כו' מענין מצות ל"ת.

but rather, 'I do desire it, but what can I do? My Father in heaven has decreed upon me.'" And through this, the glory of the Holy One, blessed be He, is exalted above. And see what is written in the Explanation on "I am black yet comely," and on "Set me as a seal," and on "I saw, and behold, a menorah all of gold," etc., on the subject of the prohibitive commandments.

ועד"ז יובן ג"כ מ"ש במ"א סד"ה ראה ריח בני בענין הברכות שקבל יעקב מיצחק שהיו דייקא בלי דעתו של יצחק רק בא אחיך במרמה כו'

And along these lines one will also understand what is written elsewhere, at the end of the discourse beginning "See, the smell of my son," on the subject of the blessings that Yaakov received from Yitzchak, which were specifically without Yitzchak's knowledge, but rather "your brother came with guile," etc.,

שא"א להתלבש בבחינת הדעת כו' ע"ש שזהו ע"ד הנ"ל בשם התוספתא זו שלא לדעתנו כו' והיינו לפי ששרש ברכות אלו הוא ג"כ מבחי' טלא דנטיף מעתיקא.

for it is impossible [for them] to be clothed in the level of knowledge (Daas), etc.; see there. For this is along the lines of what was said above in the name of the Tosefta, "this one without our knowledge," etc. That is, because the root of these blessings too is from the level of "the dew that drips from Atika."

וז"ש במדרש ריח בגדיו ריח בוגדיו שהוא בחי' תשובה שלמעלה מבחי' ריח בגדיו שהם בחי' לבושים וכנ"ל שהלבוש הוא מקיף הקרוב כו'.

And this is what is said in the Midrash: "'The smell of his garments' (begadav): the smell of his rebels (bogdav)," which is the level of teshuvah (return), which is above the level of "the smell of his garments," which are the level of garments; and, as above, the garment is the close encompassing [light], etc.

(ועמ"ש בד"ה וישלח יעקב בפי' עובר לסוחר. ועמ"ש בביאור ע"פ כי תצא בענין ב' מקיפים ל' מ' ע"ש)

And see what is written in the discourse beginning "And Yaakov sent," on the explanation of "current with the merchant." And see what is written in the Explanation on "When you go out," on the subject of the two encompassing [lights], lamed and mem; see there.)

ולכן נאמר בדוד והקמותי לך בית נאמן הרי נק' בחי' מלכות בשם בית והיינו מפני שאמר לא גבה לבי כו' ודוממתי

Therefore it is said of David, "And I will establish for you a faithful house." Thus the level of Malchus is called by the name "house." And this is because he said, "My heart was not haughty," etc., "and I stilled (domamti) [my soul]."

וכמו הבית נעשה מבחי' אבנים ועפר שהוא בחי' דומם ושרשו מבחי' מקיף דמקיף כך המל' היא בחי' הספירה האחרונה שבע"ס דאצי' ושרשה הוא מאד נעלה מבחי' מקיף דמקיף כנ"ל.

And just as a house is made from the level of stones and earth, which is the level of the inanimate (domem), and its root is from the level of an encompassing of an encompassing, so Malchus is the level of the last Sefirah of the ten Sefiros of Atzilus, and its root is very exalted, from the level of an encompassing of an encompassing, as above.

10 ולכן בחנוכת הבהמ"ק שנמשך לשם מבחי' מקיף דמקיף כנ"ל שהוא למעלה מן הרצון בחי' כתר כו'.

Therefore, at the dedication of the Holy Temple, when there is drawn there from the level of an encompassing of an encompassing, as above, which is above will, the level of Keser, etc.,

ואין שייך שם שמחה כלל כמו במצות שהוא ברצון האדם דכתיב אשר לא עבדת בשמחה כו' אשר קדשנו במצותיו כו'

joy does not apply there at all, as it does with the mitzvos, which are by a person's will, as it is written, "[Because] you did not serve with joy," etc., [and] "Who has sanctified us with His commandments," etc.,

מפני ששרשה הוא מבחי' רצון העליון כנ"ל משא"כ חנוכת הבית חומה בחינת דומם ששרשם למעלה מן הרצון כנ"ל אין שייך כלל שמחה

because its root is from the level of the supreme will, as above. The dedication of the House, by contrast, a wall, the level of the inanimate, whose root is above will, as above: joy does not apply to it at all.

לכן היו נצרכים להמשיך שם בחי' שמחה (ועמ"ש ע"פ ושאבתם מים בששון שלפי שניסוך המים הוא מבחי' שלמעלה מבחי' ניסוך היין שהיין משמח כו' ע"כ צריך לחברו עם בחי' שמחה. וזהו ענין ושאבתם מים דייקא בששון ע"ש)

Therefore it was necessary to draw down the level of joy there. (And see what is written on "You shall draw water with joy": that because the water libation is from a level that is above the level of the wine libation, for wine gladdens, etc., therefore it must be joined with the level of joy. And this is the meaning of "You shall draw water" specifically "with joy"; see there.)

וזהו מזמור שיר חנוכת הית להמשיך בחנוכת הבית בחינת שמחה ולכן עושים משתה ושמחה בעת חנוכת הבית

And this is [the meaning of] "A psalm, a song of the dedication of the House": to draw down the level of joy into the dedication of the House. And therefore a feast and rejoicing are made at the time of the dedication of a house.

(וזהו ג"כ ענין מזמור שיר שהוא נראה כפל ענין כמ"ש באלשיך. והיינו ע"ד הנ"ל במעשה דחסיד א' כו' מה ראית לשמוח בשמחת מצוה זו מכל מצות כו' וכנ"ל וכ"ש בחנוכת בית המקדש שזהו כללות בחינה זו ועמש"ל מזה לעיל)

(And this is also the meaning of "a psalm, a song," which seems a doubling of the matter, as the Alshich writes. That is, along the lines of what was said above in the story of a certain pious man, etc., "What did you see to rejoice in the joy of this mitzvah more than all the mitzvos," etc., and as above; and all the more so at the dedication of the Holy Temple, which is the sum of this level. And see what has been written about this above.)

וזהו ויהי ביתך כבית פרץ אשר כינה הולדת הולד לבחי' בית כי בני לאו בזכותא תליא מלתא

And this is [the meaning of] "And may your house be like the house of Peretz," where [the verse] called the birth of a child by the term "house." For [with] children, the matter does not depend on merit

אלא במזלא כו' זכות הוא בחינת התפשטות י"ס דאצילות שהם בבחי' אור פנימי השכלה שכל לזכות כו'

but on mazal, etc. Merit is the level of the spreading forth of the ten Sefiros of Atzilus, which are in the level of inner light, intellectual understanding, reasoning to find merit, etc.;

אבל בני שרשם למעלה מן השכל ובחי' מזלא שהוא בחי' מקיף העליון כי פי' מזלא היינו המקור שהוא המשפיע ומזיל להיות יזל מים כו' ונוזלים מן לבנון כו'

but children have their root above intellect, in the level of mazal, which is the level of the supreme encompassing [light]. For the meaning of mazal is the source, which is what bestows and makes flow (mazil), so that "water shall flow," etc., and "flowing from Lebanon," etc.

ולכן נקרא בשם בית ששרשו ג"כ מבחי' מקיף עליון כו' וז"ש והתקין לו ממנו בנין עדי עד כו'

And therefore it is called by the name "house," whose root is also from the level of the supreme encompassing [light], etc. And this is what is said, "and prepared for him from him an everlasting edifice," etc.

ועמ"ש בפ' ואתחנן בד"ה וזאת המצוה דתורה שבעל פה נקרא בית אל תקרי בניך אלא בוניך כו' ע"ש:

And see what is written in Parshas Va'eschanan, in the discourse beginning "And this is the commandment," that the Oral Torah is called a "house": "Do not read 'your children' (banayich) but 'your builders' (bonayich)," etc.; see there.

11 ג והנה עפ"ז יובן מ"ש כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה מנוחה זו בנין שילה כו'.

3. Now, according to this one will understand what is written, "For you have not yet come to the rest and to the inheritance": "the rest" is the building of Shiloh, etc.

ולהבין ההפרש שבין בנין המשכן לבין בנין שילה כי לכאורה הם שוין ממש בארכן וברחבן ובכל פרטים כמו צורת המשכן כן נעשה בנין שילה

And [we need] to understand the difference between the building of the Mishkan and the building of Shiloh, for seemingly they were exactly equal in their length and in their width and in all details: as the form of the Mishkan, so was the building of Shiloh made.

אך ההפרש שבמשכן היו הקרשים עצי ארז ומצופים זהב ובבנין שילה היו היריעות מאבנים דוקא.

But the difference is that in the Mishkan the boards were cedar wood overlaid with gold, whereas in the building of Shiloh the curtains were specifically of stones.

12 ולהבין זאת הלא הקרשים שבמשכן היו יקרים הרבה יותר מן היריעות שבשילה שהיו מאבנים ומדוע המשכן לא נקרא מנוחה ובנין שילה נקרא מנוחה.

And to understand this: surely the boards of the Mishkan were far more precious than the curtains in Shiloh, which were of stones; so why is the Mishkan not called "rest," while the building of Shiloh is called "rest"?

והטעם כנ"ל כי אבנים שהוא בחי' דומם ממש בחי' היותר תחתונה שרשם מבחי' היותר גבוה מקיף דמקיף כנ"ל.

The reason is as above: stones, which are the level of the truly inanimate, the lowest level, have their root in the highest level, an encompassing of an encompassing, as above.

משא"כ עצי ארז כו' הוא בחי' צומח שרשה הוא מבחי' מקיף כנ"ל ולכן מנוחה זו שילה שהיה בנין

Cedar wood, etc., by contrast, is the level of the vegetative, whose root is from the level of an encompassing, as above. Therefore "the rest" is Shiloh, which was a building

אבנים בחי' דומם שלא היה בו שום עץ בולט בחי' צומח והיה שורה בו בחי' מקיף דמקיף כנ"ל (ועמ"ש מזה ע"פ ויגש אליו יהודה ע"ש)

of stones, the level of the inanimate, in which there was no protruding wood at all, the level of the vegetative, and the level of an encompassing of an encompassing rested in it, as above. (And see what is written about this on "And Yehudah approached him"; see there.)

ולכן מנה הרמב"ם ז"ל וספר החניוך סי' תצ"ב בלאוין לא תטע לך אשרה כו' שאסור לעשות בבנין בהמ"ק שום עץ בולט ועובר על לאו לא תטע כו'

And therefore the Rambam, of blessed memory, and Sefer HaChinuch (section 492) counted among the prohibitions "You shall not plant for yourself an asherah," etc., that it is forbidden to make any protruding wood in the building of the Holy Temple, and one transgresses the prohibition "You shall not plant," etc.;

רק עץ שקוע מותר כמו התקרות כו' מפני שהיה דוקא מאבנים בחי' דומם ששרשם למעלה מעלה כו'

only sunken wood is permitted, such as the ceilings, etc., because it was specifically of stones, the level of the inanimate, whose root is exceedingly high, etc.

(וההפרש בין בולט לשוקע עמ"ש ע"פ שימני כחותם) ולכן ארז"ל על כורש שהחמיץ כי ציוה לעשות תלתא די אבן וחד דאעא כו'

(And for the difference between protruding and sunken, see what is written on "Set me as a seal.") And therefore our Sages said of Cyrus that he turned sour, for he commanded to make three [rows] of stone and one of wood, etc.;

וזה אסור כנ"ל להיות בו שום עץ בולט רק עץ שוקע שהוא בחי' פנימי ולא בולט שהוא בחי' מיקף היה דוקא מאבנים כנ"ל.

and this is forbidden, as above, to have any protruding wood in it, only sunken wood, which is the inner level, and not protruding, which is the encompassing level; it had to be specifically of stones, as above.

13 וזהו עצי שטים עומדים קרשים עומדים שרפים עומדים והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול כו' והיינו פסוקי דזמרה עד

And this is [the meaning of] "acacia wood, standing": boards standing, seraphim standing; and "the ofanim and the holy chayos with a great noise," etc. That is, Pesukei Dezimra until

ק"ש הוא בחי' עצי שטים עומדים הוא בחי' צומח כנ"ל וחיות הקדש ברעש גדול על שמרגישים היש מן העולם

the recitation of the Shema is the level of "acacia wood, standing," the level of the vegetative, as above. And the holy chayos are "with a great noise" because they sense the existence (yesh) of the world;

ולכן כשמשיגים את ביטול ה' צבאות קדוש כו' הם ברעש גדול משא"כ שרפים שהם אינם מרגישים את היש כמו האופנים

and therefore, when they grasp the self-nullification (bittul) of "Holy... is the G-d of hosts," etc., they are in a great noise. Not so the seraphim, who do not sense the yesh as the ofanim do;

לכן הם עומדים ממעל לו ממעל לשכינתא וזהו עד ק"ש אבל הרמ"ח תיבין שבק"ש נקרא רמ"ח אבנים בחי' דומם כנ"ל.

therefore they stand "above Him," above the Shechinah (Divine Presence). And this is until the recitation of the Shema; but the 248 words in the recitation of the Shema are called 248 stones, the level of the inanimate, as above.

14 וזהו ויקח מאבני המקום רמ"ח תיבין שבק"ש בחינת מל' שהיא מדרגי היותר תחתונה וישם מראשותיו לא תימא תחת מראשותיו

And this is [the meaning of] "And he took of the stones of the place": the 248 words of the Shema, the level of Malchus, which is the lowest level. "And he put [them] at his head (mera'ashosav)": do not say "under his head," but "mera'ashosav,"

אלא מראשותיו ששרשה מבחי' היותר גבוה למעלה מבחי' מוחין שהוא מראשותיו וזהו וישם אותה מצבה ויצוק שמן שמתחלה הוא

[meaning] that its root is from the highest level, above the level of the intellect (mochin), which is "his head." And this is [the meaning of] "And he set it up as a pillar, and poured oil": for at first it is

רק נקודה תחת היסוד ויעקב הרימה ועשאה מצבה ויצוק עליה שמן המשיך בחי' מוחין עליונים שמן משחת קדש בחי' חכמה עילאה.

only a point beneath Yesod, and Yaakov raised it and made it a pillar, "and poured oil upon it": he drew down the level of the supernal intellect, "oil of holy anointing," the level of supernal Chochmah.

15 וזהו אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה שבחי' מל' נק' בחי' אבן בחי' דומם בחי' אותיות שתי אבנים כו' שהן בחי' דומם והיינו שבחי' מל' הוא בחי' התחתונה מכל הי"ס

And this is [the meaning of] "The stone the builders rejected has become the cornerstone." For the level of Malchus is called the level of "stone," the level of the inanimate, the level of letters: "two stones," etc., which are the level of the inanimate. That is, the level of Malchus is the lowest level of all the ten Sefiros,

כמו דומם שהוא יותר תחתון מכל הדי' יסודות עכ"ז היתה לראש פינה ששרש בחי' דומם הנ"ל הוא למעלה מעלה מכל הי"ס דאצילות בחי' כתר עליון (ועמ"ש מזה בביאור ע"פ זאת חקת התורה).

like the inanimate, which is lower than all the four elements; nevertheless it "has become the cornerstone," for the root of the above-mentioned inanimate level is exceedingly high above all the ten Sefiros of Atzilus, the level of Keser Elyon (and see what is written about this in the Explanation on "This is the statute of the Torah").

וענין מאסו הבונים כי הנה שרה נתנה את שפחתה הגר לאברהם ואמרה אולי אבנה ממנה וכן רחל את שפחתה בלהה ואמרה אולי אבנה גם אנכי ממנה היינו מילוי הה"א

And the meaning of "the builders rejected": for behold, Sarah gave her maidservant Hagar to Avraham and said, "Perhaps I will be built up through her"; and likewise Rachel [gave] her maidservant Bilhah and said, "Perhaps I too will be built up through her." That is, the filling of the hei.

כי יש ה' עילאה בחי' בינה ה"א תתאה בחי' מל' ויש מילוי הה"א והוא בחי' התחתונה שבמל' שיורדת ומתלבשת בבי"ע להיות ראש לשועלים ונקרא בחי' שפחה נגד עצמיות מל'

For there is the upper hei, the level of Binah, [and] the lower hei, the level of Malchus; and there is the filling of the hei, which is the lowest level within Malchus, which descends and clothes itself in Beriah, Yetzirah and Asiyah to become "a head to foxes," and it is called the level of a "maidservant" relative to the essence of Malchus.

(ועמ"ש מענין מילוי ההי"א בד"ה יגלה לן טעמיה וע' בזהר פ' בראשית דכ"ז ע"ב) ועד"ז יובן מ"ש בספר עשרה מאמרות במאמר חקור דין פ"י שאמרו באגדה בענין דוד

(And see what is written on the subject of the filling of the hei in the discourse beginning "May He reveal to us its reasons," and see the Zohar, Parshas Bereishis, 27b.) And along these lines will be understood what is written in the book Asarah Maamaros, in the Maamar Chakor Din, chapter 10, that they said in the Aggadah concerning David

כי ישי חשב שבא על שפחתו המשוחררת ובאמת השפחה מסרה סימנין לאשתו ע"ד רחל ללאה וע"ש

that Yishai thought he was coming to his emancipated maidservant, but in truth the maidservant had passed the signs to his wife, in the manner of Rachel to Leah; see there.

(ובגמרא וברבות לא נמצא אגדה זו ואדרבה ממ"ש ברבות תזריע פי"ד כלום נתוין אבא ישי כו' משמע דלא כדרשה זו)

(And in the Gemara and in the Midrash Rabbah this Aggadah is not found; on the contrary, from what is said in the Midrash Rabbah on Tazria, chapter 14, "Did father Yishai intend...," etc., the implication is not like this exposition.)

ועכ"פ פי' וענין שפחה זו היינו בחי' מילוי ההי"א כנ"ל שהוא בחי' התחתונה שבמל' בחי' דומם ונקרא אבן

In any case, the meaning and subject of this maidservant is the level of the filling of the hei, as above, which is the lowest level within Malchus, the level of the inanimate, and is called "stone."

ולכן אמר אבן מאסו הבונים שהבונים הנ"ל מאסו אותה להיותה ראש לשועלים רגליה יורדות והיא בחי' התחתונה בחי' דומם ממש

Therefore he said, "The stone the builders rejected": the above-mentioned builders rejected it because it is "a head to foxes," "her feet go down," and it is the lowest level, the level of the truly inanimate.

ולא יוכל להבנות בחינה זו רק בבחי' דוד מטעם המבואר בספר הגלגולים ומטעם המבואר בספר ע"מ שם ומ"מ כשנבנה בנין זה

And this level can be built only through the level of David, for the reason explained in Sefer HaGilgulim and for the reason explained in the book Asarah Maamaros there. Nevertheless, when this building is built,

אזי היה עלייה יתירה בה ועל ידה לבחי' המל' שבאצילות שתהיה היא ע"י לראש פנה והיינו כמ"ש הרמ"ז פ'

then there is an extra elevation in it, and through it to the level of Malchus of Atzilus, so that thereby it becomes the cornerstone. That is, as the Ramaz writes on Parshas

כי תשא (דקפ"ט ע"ב) מפני שכל הבירורים המתעלים מלמטה ע"י מלכות החתתונה עולים עד מלכות דאצילות והיא מעלה הבירורים למעלה ובכח זה היתה לראש פנה והיינו כי באצילות מתבררים בירור נעלה יותר

Ki Sisa (189b): because all the refinements (beirurim) that are raised up from below by the lower Malchus rise up to Malchus of Atzilus, and it raises the refinements above, and by this power it became the cornerstone. That is, in Atzilus they are refined with a higher refinement.

והנה הבירורים הם מעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון (וכמ"ש מזה בביאור ע"פ שחורה אני ונאוה הנזכר לעיל) ועיקר הבנין הוא דוקא על ידי הבירורים

Now, the refinements are from the World of Tohu, which is above the World of Tikkun (and as is written about this in the Explanation on "I am black yet comely," mentioned above), and the main building is specifically through the refinements,

כי נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן ויש כמה בחי' אבנים אבנים מפולמים אבנים נקובים כו'.

for "their beginning is wedged in their end and their end in their beginning." And there are several levels of stones: kneaded stones, perforated stones, etc.

ובכל זה יובן מארז"ל (ביבמות דס"ב ע"ב) ע"פ להניח ברכה אל ביתך [יחזקאל סי' מ"ד] שהברכה לאדם היא בשביל אשתו.

And with all this will be understood what our Sages said (in Yevamos 62b) on "to bring a blessing to rest upon your house" [Ezekiel, chapter 44], that a man's blessing is on account of his wife.

וזהו מימי לא קראתי לאשתי אשתי אלא לאשתי ביתי (בשבת קי"ח ב') וצ"ל דהרי בכתובה כותב האיש לאשתו אנא אוקיר ואוזין כו'

And this is [the meaning of] "In all my days I did not call my wife 'my wife,' but [I called] my wife 'my house'" (in Shabbos 118b). And it needs to be explained, for in the kesubah the man writes to his wife, "I will honor and sustain," etc.

ולכאורה תמוה איך כותב אנא אוקיר ואוזין הלא אמרו אין אדם ניזון אלא בשביל אשתו

And seemingly it is puzzling: how does he write, "I will honor and sustain"? Surely they said, "A man is sustained only on account of his wife."

אך באמת שניהם אמת כי העיקר העבודה להמשיך בחי' חסדים העליונים הוא מבחי' דוכרא רק שיכול להיות שיהיו החסדים רק בגילוי אלהות וכדומה

But in truth both are true. For the main work of drawing down the level of the supernal kindnesses (chasadim) is from the level of the male; except that it could be that the kindnesses would be only in a revelation of G-dliness and the like,

ולא ישתלשל למטה כלל בפרנסה גשמי ושיומשך מ בחי' חסד ורחמים דאצילות למטה נותן לחם לכל בשר גשמי זהו בשביל אשתו בחי' נוקי' מל' דאצי' המחיה בי"ע

and would not descend below at all into physical livelihood. That there be drawn from the level of Chesed and compassion of Atzilus below, "He gives bread to all flesh," physical [bread], this is on account of his wife, the level of Nukva, Malchus of Atzilus, which gives life to Beriah, Yetzirah and Asiyah,

שהיא נקי' ביתי שהוא המשכת מקיף העליון שהוא הנותן כח להיות ההמשכה למטה בגשמיות ועמ"ש בפ' קרח ע"פ ויגמול שקדים ועמ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש:

which is called "my house," which is the drawing down of the supreme encompassing [light], which gives the power for the drawing down to be below in physicality. And see what is written in Parshas Korach on "And it bore ripe almonds," and see what is written at the end of the discourse beginning "And you shall make garments of holiness."

16 סליק

Concluded.